CURSUS
THEOLOGICUS

Ad usum Tyronum elucubratus,

Et in Quotidianis Prælectionibus

A P. DOMINICO VIVA
SOCIETATIS JESU
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

Suis Auditoribus Traditus

In Palæstra Collegii Neapolitani ejusdem Societatis,

DICATUS

EXCELLENTISSIMO DOMINO

BARTHOLOMÆO V.
DE CAPUA

MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.

Principi Ariciæ, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hispaniæ, Domino Domus Capuæ.

PARS OCTAVA

DE POENITENTIA UT VIRTUTE;
ET UT
SACRAMENTO.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, MDCCXXVI.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, ac PRIVILEGIO.

INDEX
QUÆSTIONUM
De Pœnitentia ut Virtute, & ut Sacramento.

DISPUTATIO I.

DISPUTATIO II.

DISPUTATIO III.

QUÆ-

DISPUTATIO IV.

QUÆSTIO I.

CUR-

CURSUS THEOLOGICUS
Ad Usum Tyronum elucubratus.
PARS OCTAVA.
DE POENITENTIA UT VIRTUTE, ET UT SACRAMENTO.

PROOEMIUM.

Oenitentia, secunda Tabula post naufragium, ex nominis etymologia idem sonat, ac pœnæ tenentia, ut notat Augustin. lib. de vera, & falsa Pœnitentia: & ex Isidoro lib. 3. Etymologiarum, est quasi punientia; importatque retractationem culpæ cum animi pœna, seu dolore, ac proposito emendationis simul cum voluntate puniendi, ac satisfaciendi. Unde Greg. hom. 34. in Euang. ait: *Pœnitentiam agere est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Dedicata primum pœnitentia fuit in Paradiso voluptatis, ut inciperet esse virtus, postmodum a Christo Domino consecrata fuit in Paradiso Ecclesiæ, & facta est Sacramentum: Propterea prius agendum de Pœnitentia ut virtute, quæ uberiorem etiam disceptandi segetem subministrat; deinde de eadem quatenus est Sacramentum; præsertim quia nequit alte hujus Sacramenti doctrina percipi, nisi prius virtutis hujus notitia habeatur; cum actus pœnitentiæ partes sint Sacramenti. Cum autem virtutis indoles dignosci nequeat, non explicato ejus objecto materiali, ac formali, idcirco prius agemus de objecto materiali pœnitentiæ, nempe de peccato; ac deinde ut ejus præstantia a posteriori suscipiatur, agemus de ejus effectibus, qui sunt remissio culpæ, & meritorum reviviscentia: Tum de natura hujus virtutis, ejusque formali objecto, ac subjecto: Postremo de Pœnitentiæ Sacramento.

DISPUTATIO I.

De materiali objecto Pœnitentiæ.

QUamvis ad hanc virtutem tres illi præcipue spectent actus, videlicet Odium, ac detestatio peccati, Dolor de peccato commisso cum proposito emendationis, & Voluntas satisfaciendi pro offensa cum spe veniæ; formaliter tamen Pœnitentia videtur consistere in actu doloris, qui est animi pœna, radicaliter vero in odio, ac detestatione peccati, & completive in satisfactione. Porro illud, circa quod hujusmodi actus versantur, dicitur objectum materiale pœnitentiæ; cum universim objectum materiale virtutis sit id, quod per ejus actus amamus, vel odio habemus; objectum vero formale sit id, quod est motivum amandi, vel odio habendi, seu id, a quo impellimur ad prosequendum, vel aversandum objectum materiale. Cum autem omnes pœnitentiæ actus versentur circa peccatum, idcirco peccatum est objectum materiale hujus virtutis. Inquirendum tamen est, utrum objectum materiale pœnitentiæ non solum sit peccatum actuale, sed etiam habituale, & originale; necnon veniale, & meræ imperfectiones, quæ culpa vacant? Utrum etiam peccata dimissa, vel nondum commissa, aut peccata aliena? ex quibus multa inferuntur spectantia ad materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ ex Trident. est solum peccatum commissum post Baptismum. Ut autem hæc alte percipiantur, Primo examinabimus, in quonam consistat essentia peccati habitualis? Secundo, quid sit peccatum originale? quomodo propagetur, & in alia vita puniatur? Tertio quid sit veniale, & an puniatur in Inferno per accidens in æternum? quibus explicatis, decernemus, quænam peccata sint objectum materiale virtutis pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

In quonam consistat essentia peccati habitualis?

NEmo est qui dubitet, tam peccatum actuale, quam habituale reddere hominem maculatum; unde Eccles. 31. dicitur: *Beatus dives, qui inventus est sine macula:* & Psalm. 14. *Domine, quis habitabit* in

in tabernaculo tuo, &c.? *qui ingreditur sine macula*, hoc est sine utroque peccato tum actuali, tum habituali. Multiplex autem est sententia de constitutivo peccati habitualis; Nos, rejectis celebrioribus, probabiliorem, & communiorem inter Recentiores stabiliemus.

QUÆSTIO I.

Refelluntur plurimæ sententiæ de constitutivo peccati habitualis.

I. PRima sententia reponit habituale peccatum in qualitate, quam vocant morbidam, seu morbosam; & per illam constitui etiam peccatum originale, docet Ariminensis, & Okamus, putantes illam causari vel a serpente, qui allocutus est Evam, vel a pomo vetito, vel a Deo.

Hæc tamen sententia rejicitur communiter, quia etiam sublata hujusmodi qualitate, qui peccavit est maculatus moraliter, seu est reus odii, & pœnæ, nisi ad peccatum subsequatur satisfactio, aut remissio; ergo impertinenter se habet hujusmodi qualitas ad constituendum peccatum habituale, seu ad reddendum hominem maculatum.

Dices: Sine qualitate intrinseca, nempe sine gratia, homo non habet jus ad amorem Dei amicabilem, & ad vitam æternam; ergo sine qualitate physice intrinseca neque erit reus odii, & pęnæ.

Sed primo falsum est antecedens in mea sententia, qui cum Arriaga disput. 44. de Justificatione, Oviedo, & aliis censeo, posse hominem per sanctitatem extrinsecam sanctificari, videlicet per puram Dei extrinsecam promissionem de dando amore amicabili, & vita æterna. Secundo dispar est ratio inter amicitiam Divinam, & inimicitiam, seu inter jus ad amorem, & reatum odii: per hoc enim præcise quod homo peccet, est dignus odio, ut patet in humanis; at non per hoc præcise quod amet Deum, est dignus amore amicabili, ut hic supponimus contra Vasquez putantem, actum charitatis justificare formaliter; ergo ut sit dignus amore amicabili Divino, indiget Gratia superaddita, quæ sit quædam externa Dei promissio de dando suo amore, & vita æterna; sed ut sit dignus odio, nulla indiget qualitate superaddita, sed sufficit, quod peccaverit, & non successerit condonatio, aut satisfactio.

II. Secunda sententia reponit peccatum habituale in habitu vitioso relicto ex actu peccaminoso. Ita videtur sentire Gregorius in 2. dist. 30. qu. 2.

Sed hæc etiam sententia ex eodem capite refellitur, quia etiam secluso hoc habitu, potest homo esse maculatus moraliter: præterquamquod tam remanentibus habitibus vitiosis, sæpe per Sacramentum Pœnitentiæ, aut per contritionem tollitur peccatum habituale, quam sublato habitu vitioso, v. g. intemperantiæ per actus contrarios temperantiæ, potest peccatum habituale remanere; ergo impertinenter se habet habitus vitiosus ad constituendum peccatum habituale.

III. Tertia est Scoti in 4. distin. 14. & Gabrielis ibidem docentium, peccatum habituale constitui per deputationem peccatoris ad pœnam; ita ut perseveret moraliter peccatum, quousque perseverat extrinseca Dei ordinatio, seu deputatio ad pœnam; unde idem sit hominem esse peccatorem, ac esse deputatum ad pœnam debitam secundum, juxta illud D. Dionysii, cap. 4. de Divinis nominibus: *Puniri non est malum, sed fieri pœna dignum.*

Rejicitur tamen primo, quia sæpe post absolutionem sacramentalem remanet in peccatore aliqua obligatio pœnæ debitæ peccato, & tamen non remanet peccatum habituale, ne partialiter quidem, cum de fide sit, per absolutionem Sacramentalem culpam penitus aboleri. Secundo, quia Trid. sess. 6. cap. 14. dicit, pœnam æternam remitti una cum culpa; ergo ex Trident. distinguitur remissio pœnæ a remissione culpæ; atque adeo culpa non consistit in solo reatu pœnæ, sed etiam in reatu odii Divini. Hinc damnata est propositio 53. Baii dicentis: *In peccato duo sunt, actus, & reatus; transeunte autem actu, nihil remanet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.* Ratio a priori est, quia reatus pœnæ est proprietas culpæ, & ad illam consequitur; unde si Deus solam pœnam remitteret, tolleretur reatus pœnę, sed non tolleretur culpa, seu reatus odii Divini; sicut e converso sæpe dimissa culpa, remanet reatus pœnæ temporalis.

IV. Quarta sententia Thomistarum, Esparzæ, & aliorum reponit peccatum habituale adæquate in privatione Gratiæ.

Sed hæc pariter rejicienda cum Manstrio disp. 6. de peccatis qu. 9. Arriaga tom. 3. disp. 4. Lugo disp. 7. de Pænit. & aliis. Primo, quia si unice, & adæquate constitueretur per privationem Gratiæ peccatum

ha-

habituale sequeretur, quod non posset deleri per conditionem extrinsecam, aut per condignam Christi satisfactionem peccatori applicatam; sed potest utroque modo deleri, ut hic supponimus; ergo.

Secundo, quia vel nomine privationis Gratiæ venit mera carentia physica Gratiæ in subjecto capaci; & hæc nullatenus potest peccatum habituale constituere; nam in pura natura homo haberet hujusmodi carentiam, nec haberet peccatum habituale, quo diceretur reus odii Divini, & pœnæ æternæ: Vel nomine privationis Gratiæ venit carentia Gratiæ Theologica, videlicet carentia Gratiæ dependenter a peccato præterito cum debito illam habendi, quod spectat ad theologicam considerationem; ergo peccatum habituale non constituitur adæquate per carentiam Gratiæ, sed etiam per peccatum actuale præteritum, & per dependentiam privationis Gratiæ ab illo, ita ut præcise sublato peccato præterito, aut ea dependentia, carentia Gratiæ non redderet hominem reum odii Divini, & pœnæ æternæ. Propterea enim carentia Gratiæ non reddit hominem odibilem in pura natura, quia ad illam peccatum non præsupponitur; & carentia Gratiæ in statu elevationis, si solum dependeat a voluntate Divina nolente illam peccatori restituere, neque reddit hominem odibilem: Ad eum modum, quo si ob crimen perduellionis privetur a Rege Princeps suo principatu, & deinde remissa culpa nolit principatum restituere, non per hoc carentia principatus redderet illum a Rege odibilem, quia hujusmodi carentia non dependeret a crimine jam remisso, sed a voluntate Regis, qui non tenetur principatum restituere.

Tertio si peccatum habituale unice constitueretur per privationem Gratiæ, sequeretur, quod non esset magis peccator, qui plura, aut graviora peccata commisisset; cum privatio Gratiæ eadem esset in quolibet peccatore: sicut cubiculum non est magis tenebrosum per hoc, quod lux impediatur a pluribus corporibus opacis.

Neque dicas, privationem Gratiæ ut connotantem plura peccata præterita, aut graviora, constituere plura peccata habitualia, vel graviora. Nam multiplicatis peccatis, quæ veniunt in obliquo, non multiplicaretur rectum, nempe privatio Gratiæ; ergo non possent peccata habitualia multiplicari; ut patet in umbra, quæ eadem est, quamvis a multiplici, aut diverso corpore opaco lux impediatur. Et ratio a priori est, quia concreta accidentalia non multiplicatur nisi ad multiplicationem recti; unde homo habens plures artes, vel albedines, unus tantum est artifex, & unum album; essent autem plures artifices, si plures eandem artem haberent; ergo si rectum, quod constituit peccatum habituale, esset privatio Gratiæ connotans peccata præterita in obliquo, unum esset peccatum habituale, quamvis plura peccata præterita connotarentur.

Impugnatur denique hæc sententia tum paritate offensæ in creatis, quæ non consistit in privatione pristinæ amicitiæ, sed in reatu ad odium, & vindictam, ad quem consequitur, tanquam effectus, privatio amicitiæ: Tum paritate peccati venialis, quod non consistit in privatione Gratiæ, aut alterius boni intrinseci, sed in mero reatu alicujus indignationis Divinæ compossibilis cum Divina amicitia, & in reatu pœnæ temporalis.

V. Hic tamen advertendum, non negari a nobis, quod mera carentia Gratiæ sit constitutivum inadæquatum peccati habitualis; quippe quod adæquate constituitur, ut dicemus, per peccatum præteritum moraliter perseverans in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, qui reatus unice habetur per negationem condonationis, & condignæ satisfactionis. Cum autem Gratia sit ipsa peccati condonatio physice intrinseca peccatori, ideo peccatum habituale constituitur etiam inadæquate per carentiam Gratiæ. Quod patet ex illo principio: Id, quo præcise sublato, tollitur aliqua denominatio, est constitutivum illius; Atqui præcise sublata carentia Gratiæ in peccatore, tollitur denominatio peccatoris, & ipsum peccatum habituale: ergo per carentiam Gratiæ peccatum habituale inadæquate constituitur. sicut enim tenebrosum constitutum per carentiam cujuscunque lucis sive A, sive B, constituitur inadæquate per carentiam lucis A, & inadæquate per carentiam lucis B; ut proinde qualibet ex his carentiis præcise sublata, tollatur denominatio tenebrosi; ita peccatum habituale constituitur tam per negationem condignæ satisfactionis, quam per negationem condonationis sive extrinsecæ, sive intrinsecæ, atque adeo etiam per negationem Gratiæ, sicut etiam per negationem unionis hypostaticæ, Maternitatis Dei, Visionis Beatificæ, si istæ supponantur esse formæ sanctificantes, adeo ut qualibet ex his nega-

tionibus præcise sublata, tollatur peccatum habituale.

Ex quibus fit, non privationem Gratiæ, sed meram Gratiæ carentiam constituere inadæquate peccatum habituale, quia ad hoc constituendum impertinenter se habet, quod carentia gratiæ sit etiam privatio gratiæ in sensu Adversariorum, hoc est carentia Gratiæ in subjecto positive apto ad illam, sive per elevationem, sive per obligationem, ac debitum habendi Gratiam. Etenim etiam in statu puræ naturæ, in quo non haberetur ista Gratiæ privatio, si mere tolleretur carentia physica Gratiæ justificantis, hoc est si in eo statu Gratia infunderetur peccatori, adhuc tolleretur peccatum habituale.

Deniq. advertendum cum Arriaga disp. 13. Gratiam justificantem duo involvere, nempe condonationem peccati, seu reatus odii Divini, & pœnæ æternæ, & simul jus ad amorem Dei, & ad gloriam æternam: Quatenus Gratia importat condonationem peccati, carentia Gratiæ constituit inadæquate peccatum habituale; Quatenus vero Gratia importat amicitiam cum Deo, carentia Gratiæ est potius effectus, seu proprietas, quam inadæquatum constitutivum peccati. Ideo enim Deus privat hominem sua amicitia, quia non vult condonare peccatum præteritum.

ARTICULUS II.

Stabilitur essentia peccati habitualis.

VI. Dico 1. Peccatum habituale constituitur per ipsum peccatum actuale physice præteritum, & moraliter perseverans in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ importante negationem condonationis, & condignæ satisfactionis. Ita Lugo disp. 7. de Pœnit. Arriaga tom. 3. disp. 49. Haunoldus, & alii communius.

Prob. tum ex rejectione aliarum sententiarum; tum etiam, quia in hac sententia apte salvantur omnia; præsertim quomodo peccatum actuale commissum non distinguatur ab habituali, quod remittitur; & quomodo tam peccatum actuale, quam habituale contrahant definitionem peccati traditam ab Augustino, videlicet quod sit *Dictum, factum, concupitum contra legem æternam Dei*; ergo ita dicendum.

Confirm. tum paritate offensæ habitualis in creatis, tum paritate voti moraliter perseverantis, tum paritate peccati venialis habitualis; quæ pariter constituuntur per actum physice præteritum moraliter perseverantem in reatu consentaneo importante consimiles negationes. Hoc etiam videtur indicasse Augustinus lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia dicens: *Si quis fecerit adulterium, reus est adulterii, donec reatus ipsius indulgentia remittatur.*

VII. Dico 2. Negationes istæ condonationis, & condignæ satisfactionis non veniunt de causali; sed de formali in ordine ad peccatum habituale constituendum. Ita communius RR. contra Vasquez, & Salas apud Lugo loco laudato.

Prob. Intantum istæ negationes venirent de causali, videlicet ut causa, aut conditio relate ad constitutionem peccati, inquantum præter has negationes daretur aliquid aliud, quod formaliter constitueret peccatum habituale, nempe ipse reatus odii, & pœnæ; atqui reatus odii, & pœnæ non est aliquid aliud realiter, & physice distinctum ab iis negationibus, & peccato præterito; ergo negationes illæ veniunt de formali; non secus ac peccatum præteritum relate ad constituendum peccatum habituale. Minor supponitur ex dictis in de Justitia, & Jure, ubi ostendimus, Jus, & reatum non esse entitatulam modalem moralem superadditam actibus moralibus: sicut enim denominatio extrinseca cogniti, vel amati non habetur formaliter per ens logicum, seu diminutum resultans a cognitione, utpote essentialiter superfluum, sed formaliter habetur ab ipsa cognitione ad objectum terminata, ut dicimus in Logicis; ita denominatio moralis peccatoris, seu habentis reatum odii, & pœnæ, quæ pariter est denominatio extrinseca in peccatore habituali, non habetur formaliter per reatum odii, & pœnæ, qui sit entitatula quædam resultans ex peccato præterito, & negatione condonationis, aut satisfactionis, cum pariter entitatula ista sit essentialiter superflua; sed formaliter habetur ab ipso peccato præterito, & ab iis negationibus, quæ proinde se habent de formali, non de causali.

VIII. Dices 1. juxta exemplum D. Th. qu. 28. de veritate art. 2. si quis projicit se in foveam, ideo perseverat in illa, quia non extrahitur; negatio tamen extractionis est solum conditio requisita, ut detur ea perseverantia, quæ formaliter constituitur ab ubicatione in ea fovea; ergo si quis peccet, & in peccati fovea perseveret moraliter, negatio extractionis, seu condonationis non erit ipsa formalis perseverantia

pec-

peccati, sed mera conditio; atque adeo negatio condonationis venit de causali, non de formali.

Resp. concesso antecedente, nego consequentiam. Illud enim interest inter effectum causæ efficientis physicæ, & moralis, quod effectus physicus realiter distinguatur a sua causa efficiente, effectus vero moralis, cum sit effectus causæ formalis, non distinguatur ab iis entitatibus, quibus positis ipse consurgit. Hinc sublata causa efficiente, non sequitur per locum intrinsecum, quod tollatur effectus; secus vero sublata causa morali: sic sublato præcise sole, non tollitur per locum intrinsecum lux in aere, nec sublato per impossibile, aut non intellecto Deo, tollitur per locum intrinsecum creatura; cum creatura non constituatur a Deo, sed ab illo efficienter causetur: Contra vero sicut sublata præcise cognitione, tollitur per locum intrinsecum denominatio cogniti; ita sublata præcise negatione condonationis, tollitur denominatio peccatoris, seu peccatum habituale; quia sicut denominatio cogniti constituitur per cognitionem, ita peccatum habituale formaliter constituitur per negationem condonationis. Hinc fit, quod negatio extractionis a fovea non sit formalis destructio perseverantiæ in fovea, sed sit destructio causalis: Contra vero negatio condonationis, seu extractionis a fovea morali peccati veniat de formali in ordine ad perseverantiam in fovea peccati: quia negatione condonationis præcise sublata, tollitur hæc perseverantia, seu peccatum habituale; at ut tollatur perseverantia in fovea physica, non solum debet tolli negatio extractionis, sed etiam ipsa ubicatio, quæ formaliter constituit eam perseverantiam.

IX. Dices 2. negationes condonationis, & satisfactionis venire de causali, quia sunt conditiones prærequisitæ, ut habeatur peccatum habituale formaliter constitutum per ipsam privationem Gratiæ Theologicam, seu per carentiam Gratiæ dependenter a peccato præterito.

Sed contra est, quia jam ostendimus, peccatum habituale non posse formaliter in hac privatione Gratiæ consistere. Et ratio est, quia privatio Gratiæ Theologica duo importat, nempe carentiam Gratiæ in subjecto capaci, & exigente illam ratione elevationis, & simul dependentiam hujus carentiæ a peccato præterito, ita ut verum sit dicere; Ideo Peccator caret Gratia, quia peccavit: Propterea, ut tollatur hæc privatio Gratiæ Theologica, sufficit, quod tollatur alterutrum ex his duobus. Universim enim ut tollatur constitutum, sufficit, quod tollatur unum tantum ex constitutivis: v. gr. ut tollatur homo, sufficit tolli solam unionem: sic ut tollatur privatio Principatus dependens a crimine perduellionis, sufficit, ut diximus, tolli solum hanc dependentiam, quin tollatur carentia Principatus: sic etiam ut tollatur umbra, quæ importat carentiam lucis dependenter a corpore opaco, sufficit tolli hanc dependentiam, atque adeo sufficit, quod destruatur corpus opacum, quamvis non producatur lux; in quo casu essent tenebræ, sed non umbra; ergo similiter ut tollatur privatio Gratiæ dependens a peccato, sufficit tolli hanc dependentiam, quamvis non restituatur peccatori Gratia; cum autem dependentia ista sufficienter tollatur per condonationem peccati citra gratiæ infusionem, ideo peccatum habituale constituitur formaliter per negationem condonationis, non per privationem Gratiæ.

Confirm. dilucide. In statu puræ naturæ dari potest peccatum habituale, quin possit dari privatio Gratiæ Theologica, seu dependens a peccato; ergo peccatum habituale secundum se non consistit in hac privatione, sed in reatu formaliter constituto per negationem condonationis, & satisfactionis. Antecedens patet. Qui enim in statu puræ naturæ peccavit, non caret Gratia quia peccavit, sed quia non est elevatus ad illam. Gonetus, ut vim hujus difficultatis effugiat, respondet, peccatum in pura natura esse diversæ rationis, & importare non privationem Gratiæ, sed privationem conversionis ad ultimum finem. Hæc tamen responsio non solum est inaudita, & arbitraria, sed etiam inefficax, quia peccator etiamsi post peccatum ad Deum se convertat, potest non obtinere condonationem, atque adeo etiam sublata privatione conversionis ad Deum, potest peccatum perseverare; ergo moralis perseverantia peccati in statu puræ naturæ non constituitur per privationem conversionis ad Deum, sed per negationem condonationis, aut satisfactionis.

X. Explicandum superest, quid sit perseverantia moralis peccati, seu reatus odii, & vindictæ, in quo peccatum habituale reponitur? Ad quod sciendum, universim idem esse, actum aliquem perseverare moraliter, ac in æstimatione morali, seu prudentum perinde se habere, ac si physice

existeret; sic Votum, Matrimonium, Professio Religiosa, contractus dicuntur perseverare moraliter, quoties obligant, perinde ac si physice existerent. Quia tamen peccatum actuale præteritum tunc in æstimatione morali perinde se habet, ac si physice existeret, reddendo hominem Deo odibilem, ac dignum pœna æterna, quando habetur negatio condonationis, & satisfactionis; ideo perseverantia moralis peccati, seu peccatum habituale dicitur constitui per hujusmodi negationes: sicuti quia votum præteritum tunc in æstimatione morali perinde se habet, ac si physice existeret, reddendo hominem voti reum, quando habetur negatio dispensationis, vel adimpletionis, ideo votum dicitur perseverare moraliter per has negationes.

XI. Hinc habes, esse morale alicujus actus sæpe differre ab esse physico: quod ex eo constat, quia sæpe unum peccatum, quod est in unica specie physica, est in duplici specie morali, ut furtum sacrilegum, quod est contra Justitiam, & Religionem. & Phil. 1. Eth. 11. dicit, Fortunam amicorum conferre ad hominis felicitatem secundum esse morale, non secundum esse physicum, quia, ut interpretatur Angelicus, in æstimatione prudentum ob unionem affectivam animorum amicus est alter ego, & bona unius amici censentur bona alterius: sic etiam dedecus irrogatum imagini Principis in æstimatione morali censetur esse Principis. Quare esse physicum desumitur a re secundum se accepta, esse vero morale desumitur a re, prout est in æstimatione prudentum: & ideo esse morale definitur, *Ordinabilitas unius ad aliud juxta regulas prudentiæ*. Hinc res, quæ secundum se non potest producere physice aliquem effectum, potest ponere illum moraliter, per hoc quod in æstimatione prudentum possit ad talem effectum ordinari: v. g. peccatum, quod non potest producere physice pœnam, potest illam ponere moraliter per hoc, quod prudenter ad pœnam ordinetur. sic pretium ex voluntate Principis ordinatur ad commutationem cum rebus venalibus juxta taxam impositam &c. Hoc itaque pacto peccatum physice præteritum moraliter se habet ut præsens per hoc, quod in æstimatione prudentum perinde reddat hominem odibilem, ac si esset physice præsens; quod peccato convenit, quoties conjungitur cum negatione condonationis, & satisfactionis; quando enim peccato præterito succedit condonatio, aut satisfactio, tunc juxta regulas prudentiæ non se habet ut præsens, nec est amplius ordinabile ad odium Dei, & vindictam; unde illud esse morale, seu ordinabilitas ad hunc effectum deficit, deficiente illo physico, in quo fundatur: sicut Matrimonium, & professio Religiosa perseverant, perinde ac si essent præsentia relate ad effectus suos, donec succedat irritatio, aut dispensatio, in quo casu illud esse morale cessat, quia cessat id, per quod constituitur, nempe negatio irritationis, seu dispensationis. Ecce quomodo bene intelligitur, peccatum præteritum sub negatione condonationis, aut satisfactionis habere esse morale constitutum physice per hujusmodi negationes, tanquam per formas extrinsecas.

ARTICULUS III.

Diluuntur objecta.

XII. Objic. 1. Si peccatum habituale constitueretur per peccatum præteritum, & negationem condonationis simul, & satisfactionis, sequeretur, quod Deus esset author peccati; consequens est absurdum; ergo & antecedens. Probatur sequela: Deus vellet peccatum habituale, seu perseverantiam peccati. vellet enim negationem condonationis, in qua peccatum habituale reponitur: ergo Deus esset peccati author per hoc, quod nollet illud condonare, quandoquidem ex Augustino, *Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus.*

Confirm. Deus esset author sui juris ad odio habendum, & puniendum peccatorem; ergo Deus esset author peccati habitualis constituti per hoc jus in Deo, & per reatum correspondentem in peccatore. Antecedens probatur, quia quodlibet Deo liberum est ipsi Deo imputabile, ejusque Deus est author, cum illud velit; sed hujusmodi jus esset Deo liberum, quandoquidem posset libere cedere tali juri; ergo Deus esset illius author.

Resp. Argumentum solvendum ad Adversariis, nam etiamsi negatio condonationis esset requisitum, & non causa formalis perseverantiæ peccati, adhuc qui vult causam, seu requisitum, ad quod prævidet secuturum effectum, censetur velle etiam effectum: v. g. qui prævidet in ebrietate secuturum homicidium, volens ebrietatem censetur etiam velle homicidium; ergo si negatio condonationis esset causa, vel requisitum, ad quod consequeretur peccatum habi-

bituale, per hoc quod Deus nolit condonare, adhuc censetur velle peccatum habituale: Quod si dicatur peccatum consistere in privatione Gratiæ, etiam hæc est libere volita a Deo; ergo adhuc in hac sententia difficultas est solvenda.

Directe dicimus, Deum velle peccati perseverantiam solum negative, quatenus non vult illam tollere per condonationem. sicut enim potest Deus peccatum actuale velle voluntate permissiva, hoc est non impeditiva; ita potest Deus velle peccatum habituale negative non condonando. Hinc non sequitur, Deum esse peccati authorem, cum non velit illud positive, aut directe, sed solum velit non tolli ex suppositione, quod fuerit: sic non dicitur furti author, qui non vult cedere juri suo ad exigendam restitutionem, quia solum vult furtum manere moraliter in ratione furti ex suppositione, quod fuerit.

In forma nego sequelam. Ad probationem distinguo antecedens: vellet Deus perseverantiam peccati negative ex suppositione, quod peccatum fuerit, concedo; positive, & directe, nego antecedens, & consequentiam. Verum quidem est, Deum positive velle negationem condonationis, quæ peccati perseverantiam constituit: at non proinde positive vult peccatum habituale secundum id, quod venit in recto, & præbet fundamentum juris ad odium, & pœnam, in quo stat malitia peccati, sed tantum positive vult id, quod complet ordinabilitatem peccatoris ad odium, & pœnam, seu quod in constitutione peccati habitualis venit in obliquo: quod non sufficit ut Deus dicatur Author peccati: sicut non sufficit, quod Legislator positive velit prohibitionem, quæ peccatum constituit in obliquo, ut dicatur esse author peccati.

Ad confirm. nego antecedens; ad probationem distinguo similiter majorem; quodcumque Deo est liberum voluntate positiva, ponitur Deo authore, concedo, voluntate negativa, seu non impeditiva, nego majorem, & distincta similiter minore, nego consequentiam. aliter diceretur etiam author furti, qui post furtum non vult cedere juri suo: sicut autem non dicitur Author v. g. naufragii Angelus, qui non vult naufragium impedire, cum ad id non teneatur; ita nec dicitur author peccati Deus, qui non vult illud condonare, seu impedire, ne moraliter perseveret, cum nec teneatur Deus peccata semel posita condonare.

XIII. Objic. 2. Si peccatum habituale constitueretur in recto a peccato physice præterito, & in obliquo a negatione condonationis &c. sequeretur quod denominatio peccatoris esset denominatio extrinseca, quando peccatum non amplius physice existit, si non sit condonatum; hoc autem videtur esse contra Triden. dicens, peccatum originale transfundi propagatione ad omnes, & inesse unicuique proprium: quomodo autem posset esse proprium, si non esset intrinsecum, sed haberetur per denominationem extrinsecam a peccato præterito Adami nobis imputato? Ergo peccatum habituale constitui debet a privatione gratiæ nobis intrinseca, non vero a peccato præterito non condonato.

Confirm. primo, quia nemo potest dici malus, aut bonus de præsenti præcise, quia olim fuit malus, aut bonus, quod enim fuit, & non est de præsenti saltem in aliquo suo effectu, pro nihilo reputatur: ergo peccatum præteritum non potest denominare de præsenti hominem peccatorem, & moraliter malum.

Confirm. 2. quia peccatum est animæ macula, vulnus, mors; ergo est animæ intrinsecum; atque adeo per privationem intrinsecam gratiæ constituitur.

Resp. nego minorem. potest enim aliquid physice præteritum dare de præsenti denominationem moraliter tantum intrinsecam: sic infamia præterita reddit hominem de præsenti infamem, sicut Filius dicitur etiam infamis ob infamiam Patris; ergo poterit pariter peccatum physice præteritum sive proprium, sive Adami nobis proprium interpretative reddere nos intrinsece maculatos moraliter.

Neque dicas, quod si peccatum præteritum potest reddere hominem peccatorem de præsenti, etiam sapientia, vel gratia præterita posset hominem reddere de præsenti sapientem, vel gratum, ac Dei amicum; quod nemo dixerit.

Nam non omnia entia physica possunt parere effectum moralem, seu habere ordinabilitatem ad aliquem effectum juxta regulas prudentiæ. Infamia præterita, vel patris infamia potest reddere hominem, vel filium de præsenti infamem: At sapientia Patris non potest reddere filium sapientem, quia scilicet illa est forma, quæ juxta regulas prudentiæ potest ordinari ad denigrandum filium; sapientia vero non est forma, quæ potest ullatenus perficere filium: sic etiam peccatum præteritum potest in æstimatione morali ordinare hominem ad odium, &

& pœnam, perinde ac si esset præsens; At Gratia Dei præterita non est forma, quæ possit ordinare hominem ad amorem Dei amicabilem, & ad felicitatem, perinde ac si esset præsens. Quod si ulterius petas, unde hæc veritas? Respondeo, quia illa est talis forma, & hæc est talis: sicut quare calor calefacit, & non calefacit frigus, ratio est, quia calor hoc habet ex tali sua natura, non frigus; propterea ista interrogatio est inepta. frustra enim quæritur ratio prior prima, qualis est natura uniuscujusque, quæ est prima radix omnium prædicatorum, & proprietatum.

Ad primam confirmationem, sicuti ignobilitas, vel nobilitas Parentum transit ad posteros illos fœdando moraliter, aut glorificando, ut notat Philosophus 1. eth. 10. & D. Th. ibidem; ita possunt actiones præteritæ redundare moraliter ad præsens dedecus, aut gloriam. Quare nego antecedens. Ad probationem: Illud pro nihilo reputatur quod fuit, & de præsenti nihil est etiam moraliter, non vero quod perseverat in aliquo suo effectu morali, ut votum, Matrimonium &c. si enim votum v. g. præteritum nihil esset de præsenti, ne moraliter quidem, quomodo per dispensationem tolleretur? Est autem de præsenti aliquid moraliter, quatenus votum præteritum sub negatione dispensationis est ordinabile ad exigendam rem Deo promissam.

Ad secundam: Reatus odii Divini est macula moralis animæ, vulnus, & mors, per hoc quod sit peccatori intrinsecus, non quidem physice, sed moraliter, quatenus in æstimatione morali peccatum præteritum sub eo reatu perinde se habet, ac si esset physice præsens in ordine ad reddendam animam maculatam, vulneratam, mortuam, ac Deo odibilem, & sine vita gratiæ.

XIV. Objic. 3. Si peccatum habituale non constitueretur adæquate per privationem gratiæ, sed per peccatum præteritum non condonatum, nec compensatum, non posset assignari objectum actus Divini condonantis peccatum; ergo. Probatur sequela, quia Deum condonare, est Deum velle, quod non existat saltem aliquod ex constitutivis peccati habitualis, ut patet; non potest autem Deus velle, quod non extiterit peccatum præteritum, posito quod fuerit; nec vult, quod non existat negatio condignæ satisfactionis; remanet ergo, quod solum velit non existere negationem conditionis; atqui velle quod non existat negatio condonationis, est velle quod ipsa condonatio existat. cum duæ negationes affirment; ergo condonatio peccati vellet se ipsam; quod repugnat; atque adeo non posset assignari objectum donationis.

Confirm. quia reatus odii Divini non est peccatum, sed effectus peccati; ergo si reatus odii Divini haberetur per negationem condonationis constituentem peccatum habituale, sequeretur, quod negatio condonationis esset simul peccatum, & effectus peccati.

Resp. in quæst. de possibilitate condonationis extrinsecæ assignandum esse in disputatione sequenti objectum condonationis Divinæ, quod est consimile objecto ab adversariis assignando in condonatione offensæ in creatis, debiti realis, peccati venialis, reatus pœnæ temporalis, in dispensatione voti &c. Interim dicimus, quod condonatio peccati, sicut donatio libri v. gr. habeat pro objecto inadæquato se ipsam. sicut enim cognitio confusa omnium entium habet pro objecto inadæquato se ipsam necnon intentio in ministro ponendi Sacramentum, & institutio Sacramenti; Ita condonatio peccati dum vult non dari peccatum habituale, seu complexum hoc ex præteritione peccati, & negatione condonationis, aut satisfactionis, vult inadæquate se ipsam; non secus ac donatio libri volens in donatario jus in librum, quod constituitur per ipsam donationem, & acceptationem, vult inadæquate se ipsam indirecte, & directe vult ipsum complexum ex singulis partibus constituentibus indivisibiliter sumptum: sed fusius hac de re in calce quæstionis 3. disputationis secundæ.

Ad Confirm. dist. antecedens: reatus odii Divini est effectus peccati actualis, concedo; habitualis, nego antecedens, & dist. eodem modo consequens. Non est novum, quod aliquod sit causa efficiens alicujus effectus, & quod simul cum tali effectu constituat aliquam denominationem. Sic actus internus malus est causa actus externi, qui ab illo actu interno denominatur malus moraliter, atque adeo per illum constituitur in ratione moraliter mali: sic institutio sacramentorum, & intentio ministri sunt causa efficiens partis sacramentorum, & simul cum his partibus constituunt Sacramentum, ut propugnavimus anno elapso; ergo potest etiam peccatum actuale esse causa reatus constituti per negationem condonationis, & simul cum tali effectu constituere peccatum habituale, non secus ac si anima, & corpus phy-

physice causent unionem, possunt cum tali effectu hominem constituere.

XV. Objic. ult. si peccatum habituale constitueretur per negationem condonationis, sequeretur, quod in eodem instanti reali A, quo peccatum condonatur, daretur, & non daretur peccatum; ergo. Probatur sequela: & quidem quod non detur peccatum in eo instanti, patet, quia per condonationem destruitur: quod vero peccatum daretur, probatur, quia in priori signo ad condonationem peccati dari debet potentia indifferens ad condonandum, vel non condonandum; ergo in illo priori signo nondum intelligitur condonatio, seu deletio peccati; atque adeo tunc daretur peccatum.

Confirm. Pro eo signo, quo Deus potest libere condonare, intelligitur etiam potens non condonare, atque adeo potens odisse, & punire peccatorem: Atqui pro quando Deus potest odisse peccatorem, tunc datur peccatum, seu reatus odii, ut patet; ergo pro illo priori signo daretur peccatum: ex altera parte non daretur, quia in eodem instanti datur condonatio destructiva peccati; ergo peccatum daretur, & non daretur in eodem instanti reali, licet pro diversis naturæ signis; quod tamen in omnium sententia repugnat. Major probatur, sicut enim qui potest donare, vel non donare v. g. librum, potest immediate librum destruere, seu comburere, quin debeat prius dicere, nolo donare, & deinde, volo comburere; ita qui potest condonare, vel non condonare peccatum, potest immediate odisse peccatorem, quin debeat prius dicere, nolo condonare, & deinde, volo odisse.

Resp. nego sequelam. Ad probationem nego, quod in priori ad condonationem, in quo signo intelligitur potentia indifferens ad condonandum, vel non condonandum, tunc intelligatur peccatum perseverare. tunc enim habetur mera præcisio ex parte intellectus tum a peccato, tum a negatione peccati; sicut in priori ad lucem, quando intelligitur Sol potens ponere lucem, tunc neque intelligitur lux, aliter Sol non esset in priori; neque intelligitur negatio Lucis, aliter illa negatio Lucis haberetur in priori signo naturæ, & in secundo signo haberetur Lux, atque adeo in eodem instanti reali esset simul negatio Lucis, & Lux pro diversis naturæ signis; quod repugnat. Hinc omnes in physicis dicimus, quod in priori illo signo, quo intelligitur sol causa lucis, tunc intellectus præscindat ab utroque contradictorio, videlicet a luce, & a negatione Lucis, quatenus neutrum intelligitur, quamvis a parte rei sit alterutrum ex contradictoriis: Eodem modo in casu nostro in priori illo signo naturæ, quo Deus intelligitur potens libere condonare, tunc habetur ex parte intellectus præcisio tum a peccato, tum a negatione peccati; ita tamen ut si pro secundo signo habeatur condonatio, tunc intelligatur destructio peccati; si vero habeatur negatio condonationis, tunc intelligatur peccatum pro toto illo instanti perseverare.

Ad confirm. negandum pariter, quod pro eo signo naturæ, quo intelligitur Deus potens condonare, vel non condonare, intelligatur potens odisse: præscinditur enim pro eo signo ab utroque contradictorio, videlicet a posse odisse, & a non posse odisse: si enim pro eo instanti in secundo naturæ signo detur condonatio, Deus pro toto illo instanti non potest odisse peccatorem; si vero non detur condonatio, potest odisse: quare cum detur præcisio pro illo primo signo a condonatione & non condonatione, datur etiam præcisio a posse odisse, & non posse odisse; ac proinde ut intelligatur Deus posse odisse, debet intelligi volens non condonare.

Non est tamen necesse, ut hos duos actus eliciat, & prius dicat, nolo condonare, & deinde, volo odisse, sed potest immediate dicere, volo odisse, quia hic actus illis duobus æquivalet. Item dicendum ad paritatem adductam: quando enim nolens donare librum dicit, volo illum comburere, tunc hic actus æquivalet duobus, quorum alter sit in priori saltem exercite, & dicat, nolo donare, alter in posteriori, & dicat, volo destruere librum.

Expeditius alii huic argumento satisfaciunt supponendo ex tract. de Justitia, & jure, quod nonnulli docent, videlicet quod donatio transferat jus in donatarium pro instanti sequenti ad donationem, non vero pro eodem instanti; & similiter quod condonatio extinguat reatum peccati pro instanti sequenti: in qua suppositione difficultas evanescit, quia peccatum in instanti condonationis daretur, & destrueretur in instanti sequenti.

XVI. Ex dictis sequitur 1. quod peccatum tam in pura natura, quam in statu elevationis constituatur per peccatum præteritum non condonatum, nec compensatum; ita ut non privatio, sed mera carentia condonationis constituat peccatum habituale inadæquate, etiamsi supponatur

condonationem extrinsecam repugnare. Ratio est, quia præcise sublata carentia, seu negatione condonationis saltem intrinsecæ, peccatum habituale tollitur.

Sequitur 2. peccatum veniale habituale pariformiter consistere in veniali præterito moraliter perseverante in reatu aliqualis indignationis Divinæ compossibilis cum Divina amicitia, ratione cujus indignationis Deus subtrahit auxilia, & fervor gratiæ tepescit; Necnon in reatu pœnæ temporalis pariter constituto per negationem condonationis, & satisfactionis.

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

INquiremus hic de originali: Primo quid sit, & quomodo propagetur? Secundo quomodo ejus fuerit immunis Deipara? Tertio an Infantes cum originali decedentes puniantur æternum pœna sensus?

ARTICULUS I.

Quid sit, & quomodo propagetur Peccatum Originale?

I. CUlpa originalis est peccatum, quod ab omnibus Adæ posteris contrahitur, eo quod voluntas omnium posterorum fuerit moraliter inclusa in voluntate Adæ peccantis; eo modo quo Respublica moraliter includit voluntatem pupilli in voluntate tutoris: dicitur enim ad Rom. 5. *In quo* (scilicet in Adamo) *omnes homines peccaverunt*: & Psal. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*. Et ad Ephes. 2. *eramus natura Filii iræ*, hoc est digni ira Dei. Non transfunditur autem originale per hoc, quod Animæ posterorum Adæ propagentur ex traduce, seu per hoc quod eadem anima Adæ infecta mortali culpa cum sua macula propagetur; sicut anima vitis propagatur per suos traduces, & sicut imbecillitas v. g. Patris transfunditur in Filium, aut sicut corpora humana propagantur; quod fuse discutit August. Epist. 157. ad Optatum, & 28. ad Hieron. sed propagatur per hoc, quod posita ea inclusione voluntatum nostrarum in voluntate Adæ, nos via generationis ordinariæ ab Adamo descendamus cum reatu odii Divini ob peccatum illud nobis interpretative proprium, ut habetur ex Tridentin. sess. 6. cap. 3. ubi dicitur: *Sicut homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; ita nisi ex Christo renascerentur &c.* & sess. 5. §. 3. de peccato Originali, ubi dicit: *Adæ peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum, omnibus inest unicuique proprium*.

Dubitatur hic 1. per quid constituatur? An per qualitatem morbidam, ut docuit Gabriel? An per peccatum Adæ posteris extrinsece imputatum, ut docuit Pighius, & Catarinus? An per privationem gratiæ ob peccatum Adæ, ut tenent Suarius disp. 9. de pec. sect. 2. Vasquez disp. 132. cap. 8. Salas, Tannerus? An per ipsum peccatum Adæ a Posteris interpretative commissum, moraliter perseverans in reatu odii Divini, & pœnæ damni, ut docent Lugo disp. 9. de Incarn. sect. 3. Conink, Granado, & alii apud Oviedum ex D. Th. Hic enim q. 85. art. 5. dicit: *Subtractio Justitiæ originalis habet rationem pœnæ, sicut etiam subtractio gratiæ*. Atque adeo per Angelicum privatio gratiæ non est ipsum peccatum Originale, sed pœna illius. Quamvis autem q. 82. art. 3. videatur docere, quod formale peccati originalis sit privatio Justitiæ originalis; ibi tamen pro formali peccati intelligit completivum, non constitutivum peccati, ut notat Martinez apud Gonetum.

II. Dico nunc primo. Peccatum Originale constitui non potest per qualitatem morbidam, ut constat ex dictis quæstione antecedente; Neque per peccatum Adæ posteris extrinsece imputatum, cum ex Trident. loco citato Originale sit unicuique proprium, atque adeo iis moraliter intrinsecum: neque enim potest ex extrinseca Dei voluntate alicui peccatum imputari, nisi illi sit proprium saltem interpretative.

III. Dico secundo. Neque potest Originale consistere adæquate in privatione Gratiæ, orta ex peccato Adæ interpretative proprio posterorum.

Prob. In statu naturæ puræ dari posset peccatum Originale, nec posset tunc dari ista Gratiæ privatio orta a peccato; siquidem in eo statu independenter a peccato homo careret Gratia; ergo simpliciter peccatum Originale constitui non potest adæquate per illam privationem Gratiæ; quamvis inadæquate constituatur etiam in statu puræ naturæ per Gratiæ carentiam: hac enim præcise sublata, tollitur Originale.

Confirm. Vel consideratur Gratia secundum

dum conceptum negativum, quatenus tollit odibilitatem, & inimicitiam cum Deo, vel secundum positivum, quatenus fert amicitiam Divinam; si consideretur secundum conceptum positivum, privatio Gratiæ non est peccatum Originale, sed pœna peccati: ideo enim homo privatur amicitia Dei, quia peccavit: si vero consideretur Gratia secundum conceptum negativum, carentia Gratiæ constituit inadæquate Originale, eum constituatur etiam per peccatum præteritum Adæ nobis interpretative proprium, & per negationem condonationis extrinsecæ, & satisfactionis: unde non potest adæquate constitui a privatione Gratiæ.

Confirm. 2. quia homo per peccatum redditur intrinsece maculatus, & malus moraliter; non potest tamen maculari, & reddi moraliter malus per carentiam boni indebiti, ut est Gratia: ergo peccatum non consistit in privatione Gratiæ. Minor patet; tum quia nemo dicitur maculatus, aut malus per hoc, quod careat unione v. gr. hypostatica; quippe quæ est bonum indebitum; Tum etiam, quia de facto per peccatum Adam amisit non solum Gratiam sanctificantem, sed etiam integritatem naturæ, seu subjectionem appetitus sensitivi appetitui rationali, & Justitiam Originalem, seu immunitatem a morte, & a mortis vestigiis, nempe a Febri, & aliis pœnalitatibus. Quando deinde Gratiam recuperavit, non recuperavit nec sibi, nec nobis integritatem naturæ, & Justitiam Originalem. Nec proinde dicebatur intrinsece maculatus, aut malus moraliter, quia non carebat bonis naturæ debitis; ergo præcise per hoc, quod aliquis careat Gratia secundum conceptum positivum dandi jus ad amorem amicabilem Dei, quæ est bonum indebitum, non potest homo dici maculatus. Solum itaque maculatur per peccatum, quia fit reus odii Divini, & pœnæ æternæ, ac proinde indispositus ad assequendum ultimum finem. Universim enim illud dicitur bonum, & perfectum, quod est aptum ad finem suum: v. gr. gladius dicitur bonus, si sit aptus ad feriendum, dicitur malus, si ineptus; Cum autem homo sit ineptus, & indispositus ad finem suum præcise per reatum odii Divini, non vero per carentiam Divinæ amicitiæ; ideo dicitur moraliter malus per hujusmodi reatum, non per carentiam gratiæ, per quam solum est negative aptus, non vero positive indispositus ad finem ultimum supernaturalem.

IV. Dico tertio cum postrema sententia: Peccatum Originale consistit in peccato præterito Adæ a posteris interpretative commisso, & perseverante moraliter in infantibus per reatum odii Divini, & pœnæ æternæ damni, constitutum per negationem condonationis, & satisfactionis.

Conclusio constat tum ex exclusione aliarum sententiarum; tum quia in hac sententia omnia salvantur, juxta dicta quæstione antecedenti.

Dices 4. Anselmum de conceptu Virginali cap. 26. ita loqui: *Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis Infantibus, nisi ipsam per inobedientiam Adæ justitiæ nuditatem, per quam omnes Filii sunt Iræ*; ergo ex Anselmo consistit originale in privatione Gratiæ.

Resp. distinguo antecedens: Originale est Justitiæ nuditas, seu carentia Gratiæ, adæquate reddens infantes Deo odibiles, nego; tanquam forma inadæquata, & conditio, sine qua non perseveraret moraliter in infantibus peccatum in Adamo commissum, concedo antecedens, & nego consequentiam. diximus enim, ad constitutionem peccati tam originalis, quam habitualis pertinere inadæquate carentiam Gratiæ consideratæ secundum conceptum negativum excludentis inimicitiam Dei, non vero secundum positivum includentis amicitiam.

Dices 2. ex Tridentino: Originale est mors animæ; sed mors consistit in carentia vitæ, seu Gratiæ; ergo originale consistit adæquate in Gratiæ carentia.

Resp. distinguo majorem: est mors animæ, ita ut sit formaliter animæ mors, per hoc quod reddat illam Dei inimicam, seu cum reatu odii, & pœnæ æternæ; causaliter vero sit mors animæ per hoc, quod privet illam Divina amicitia, seu gratia, concedo; ita ut sit formaliter mors animæ per hoc, quod privet hominem Gratia, nego majorem, & distinguo minorem: mors animæ habetur causaliter per carentiam Gratiæ, concedo; formaliter, nego minorem, & consequentiam. Formaliter enim habetur mors animæ per reatum odii Divini, unde fit indisposita ad assequendum Finem ultimum.

V. Dubitatur ulterius, Utrum inclusio voluntatum nostrarum in voluntate Adæ facta fuerit a Deo per pactum explicitum cum Adamo, ut fit in Republica cum Tutore, an vero per pactum implicitum.

Ad quod dicendum, non fuisse necessarium pactum explicitum cum Adamo capite morali de privandis etiam posteris Gratia,

tia, si peccaret. potuit enim Deus tanquam Supremus Dominus alligare voluntati Adæ voluntates nostras in ordine ad hunc effectum: sicut potest Deus independenter a consensu Petri obligare illum ad contractum Matrimonialem cum Berta, perinde ac si ipse consentiret. Et de facto non expectavit Deus consensum nostrum, ut nostras voluntates in Adæ voluntate reponeret. Præterea neque fuit necesse, quod id Adamo innotesceret. potuit enim Deus voluntates nostras voluntati Adæ alligare, non solum ipso inscio, sed etiam renuente. Communiter tamen docent, id Adamo innotuisse, quando dixit Deus Gen. 2. *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*. Ex communi enim Interpretum sensu facta fuit tunc comminatio Adæ tum mortis corporalis, tum spiritualis pro se simul, & pro posteris.

ARTICULUS II.

An, & quomodo Deipara immunis fuerit ab Originali, & a debito proximo illud contrahendi?

VI. De Fide est, Christum Dominum fuisse Originalis immunem. ratione enim unionis hypostaticæ incapax erat peccati; Immo nec ullum debitum talis peccati contraxit aut proximum, aut remotum. In voluntate enim Adæ solum ex pacto fuerunt inclusæ voluntates eorum, qui ab ipso seminaliter descendunt: Christus autem non fuit conceptus via generationis ordinariæ per seminalem rationem, ut loqitur Augustinus, & D. Thom. 3. p. qu. 15. sed solum secundum corpulentam substantiam; ideo nec debuit peccatum contrahere, etiamsi unione hypostatica caruisset. Hinc dicitur caruisse debito proximo contrahendi Originale ratione unionis hypostaticæ, & caruisse debito remoto, quia non descendit ab Adamo secundum seminalem rationem. Quæritur itaque solum a Theologis de B. Virgine, An, & qua ratione fuerit immunis ab Originali? &, An etiam a debito proximo illud contrahendi ratione Divinæ Maternitatis?

VII. Dico equidem cum communissimo Ecclesiæ sensu, B. Virginem fuisse immaculate conceptam. Hæc conclusio juxta Velasquez lib. 5. Sisilinum, & alios non solum est certa, sed etiam proxime definibilis a Pontifice; tum quia Ecclesia non permittit, quod opposita sententia doceatur; tum quia in Extravaganti Sixti V. præcipitur celebrari festum Conceptionis, & ex Bulla Alex. VII. quam fuse discutit Platel. tom. 2. num. 330. celebratur Festum B. Virginis non quidem sanctificatæ post primum instans, ut volebant Adversarii, sed sanctificatæ in primo instanti creationis animæ, quo, præveniente Spiritus Sancti Gratia, a peccato Originali fuit præservata, juxta sententiam, quam fere omnes Catholici amplectuntur: quamvis ibidem vetetur asserere, quod propter hæc contrariam sententiam tenentes hæresis crimen, aut mortale peccatum incurrant.

Prob. conclusio 1. quia Ecclesia, adversus quam portæ inferi prævalere non possunt, errare non potest in iis, quæ ad Fidem, ad Religionem, & ad mores pertinent; ergo nequit declarare pium, ac laudabilem cultum superstitiosum, & falsum, seu de objecto falso. Atqui ex Bulla citata declaratur pius, ac laudabilis cultus Immaculatæ Conceptioni exhibitus; ergo verum est hujus cultus objectum; adeo ut possit proxime de Fide definiri, cum sit conclusio Theologica ex pio Ecclesiæ sensu, & Apostolicis constitutionibus evidenter deducta, & evidens evidentia magna morali.

Confirm. quia superstitio, ex Lactantio apud Laymam, est cultus falsi, non secus ac Religio est cultus veri: ergo si Beata Virgo non esset sine labe concepta, hujusmodi cultus esset superstitiosus, non Religiosus. Et quia omnis falsitas in materia Religionis est perniciosa, ex Aug. lib. de mend. cap. 10. ideo hic cultus esset etiam perniciosus; Repugnat autem Sanctitati Ecclesiæ cultum superstitiosum, & perniciosum approbare, & præcipere; ergo.

Prob. 2. directe primo ex scripturis apud Platel. quibus SS. PP. passim Immaculatam Virginis Conceptionem ostendunt. Cant. 4. *Tota pulchra es, & macula non est in te*. Lucæ 1. *Gratia plena, Benedicta Tu inter mulieres*. Genes. 3. *Ipsa conteret caput tuum*. Esteris 15. *Non morieris. non enim per te, sed pro omnibus Lex hæc constituta est*. Deinde ex Trid. sess. 5. ubi declarat, non esse suæ intentionis in decreto de peccato originali includere Beatam, & Immaculatam Virginem. & Lancitius opusc. 11. c. 13. notat, Trid. edidisse decretum de Immaculata Virginis Conceptione; quamvis justis de causis evulgationem distulerit. Tertio quia omnes Ætates, & plurimæ Academiæ in hanc sententiam conspirarunt, ut videre est apud Cavellum, & Platello,

loco citato. Quarto ex plurimorum Sanctorum consensu etiam Ordinis Prædicatorum, videlicet Patriarchæ Dominici, qui apud Nieremberg. cap. 23. passim usurpabat dictum illud Sancti Andreæ, & Concilii Francofordiensis: *Sicut Primus Adam formatus fuerat ex terra nondum maledicta, ita secundus Adam formatus fuit ex terra Virginea nunquam maledicta*. nec non Sancti Vincentii Ferrerii apud eundem cap. 24. dicentis: *B. V. a peccato originali, & actuali immunis fuit*. S. Ludovici Bertrandi, & ipsius etiam Divi Thomæ. Juratus enim testatur Andreas de Puteo Soc. Jesu in serm. 4. de conceptione, quod dum Siculam Provinciam moderaretur, essetque Melitæ, in codice antiquissimo Angelici in Epistol. Pauli hæc legerit: *Mulierem ex omnibus non inveni, quæ a peccato omnino immunis esset, ad minus originali, vel veniali. excipitur purissima, & omni laude dignissima Maria*. Quinto ex revelationibus, & miraculis plurimis. Denique ratio radicalis est, quia potuit Deus Virginem ab originali præservare: Decuit, cum esset futura Mater Christi; & consequenter voluit; unde sicut cum B. Virgine dispensavit in Lege Fomitis, & in illa Lege, *In dolore paries*, & in alia, *In pulverem reverteris*; ita in Lege peccati Originalis. Quamvis enim hujusmodi Leges fuerint universales, non tamen afficiebant omnes quoad actum secundum, sed solum quoad debitum incurrendi in illa ob peccatum Adæ Progenitoris.

VIII. Objic. 1. D. Th. qui p. 2. q. 81. art. 3. hæc habet: *Secundum Fidem Catholicam firmiter est tenendum, quod omnes homines, præter solum Christum, contrahunt originale, alioquin non omnes indigeremus Redemptione*; ergo etiam B. V. contraxit Originale.

Resp. ipsum etiam Cajetanum, qui est in contraria sententia, ita interpretari hunc textum Angelici, quod solum velit secundum fidem esse, omnes præter solum Christum contraxisse originale, quatenus omnes descendentes ab Adamo via Generationis ordinariæ habuerunt debitum incurrendi in originale, sicut Lex illa, *In dolore paries; In pulverem reverteris*, intelligenda solum est de debito incurrendi in hunc dolorem, & corruptionem. Aliter inepta esset ratiocinatio Angelici, (ut idem Cajetanus advertit) dum dicit, quod nisi omnes contraxissent originale, non omnes indigeremus redemptione; siquidem tam indiget redemptione captivus, quam qui habet debitum incurrendi captivitatem: Hinc B. V. indiguit Redemptione, quia captivitati erat obnoxia, & nobilissimo modo fuit redempta, per hoc quod fuerit a captivitate præservata. Propterea Cajetanus ibidem subdit: *Hæc bene notabis Tu Thomista, ne nimio zelo non secundum scientiam accensus erronea dicas, quæ erronea non sunt, cum de Conceptione disputas*.

IX. Objic. 2. Mortem subjit B. V. ergo contraxit originale. Nam ex Apostol. ad Rom. 5. *per peccatum Mors*.

Confirmat. 1. Pius V. abstulit proprium officium Conceptionis, ubi dicebatur B. V. Immaculata, & præservata. Secundo Prædestinatio, & reprobatio hominum facta fuit ex massa perditionis, ut loquitur Augustinus; ergo Prædestinatio B. V. supponit eam fuisse prius in illa massa. Tertio plures PP. cum Anselmo Ruperto hoc privilegium negarunt Deiparæ.

Resp. quod sicut Christus mortuus est, & non in pœnam peccati proprii; ita B. V.

Ad primam confirm. Pius V. illud officium de medio sustulit, ut omnia ad antiquum morem revocaret, sicut expunxit e Calendario D. Sennam, & S. Rochum. Ad secundam. Prædestinatio B. V. utpote in Matrem Christi decretæ, non fuit ex massa reliquorum corrupta. Ad tertiam. PP. & Schol. antiqui aliter loquentes aliquando interpretandi sunt, quod B. V. contraxerit originale, hoc est debitum aliquod, saltem remotum, incurrendi in illud, ut diximus de D. Th. aliquando, quod B. V. concepta fuerit in peccato non proprio Virginis, sed Parentum præsumptive, quatenus concepta fuit cum motu concupiscentiæ, quæ ab Apost. vocatur peccatum; non quia semper, sed quia sæpe habet annexum peccatum aliquod, saltem veniale, ratione excessus libidinis, qui tamen a Parentibus B. V. longe abfuit, & ideo solum præsumitur: Aliquando, dum dicunt B. V. sanctificatam fuisse post animationem, intelligendi sunt de posterioritate naturæ, non temporis.

X. Difficultas est, Num Deipara caruerit etiam debito proximo contrahendi originale, quatenus ratione Maternitatis, ad quam erat destinata, non debuit ejus voluntas includi in voluntate Adæ; unde non habuit debitum proximum contrahendi peccatum Adæ, quamvis habuerit debitum remotum, per hoc quod via generationis ordinariæ ab Adamo descenderit; unde fuisset inclusa in ejus voluntate, nisi destinata fuisset Mater Christi.

Com

Communius cum Salazar, & aliis apud Arriagam tomo 6. disp. 16. docent, etiam hoc debito Deiparam proximo caruisse, cum non debuerit in voluntate Adæ includi ratione Maternitatis, vi cujus prædita fuit sapientia, & Gratia longe majori, quam Adam. Sicut enim injuriam irrogaret Respub. pupillo valde sapienti, si ejus voluntatem includeret in voluntate tutoris minori prudentia, & sapientia præditi, ita in casu nostro.

XI. Quæritur etiam, num B. V. immunis ab originali fuerit etiam immunis a peccati fomite? Ad quod sciendum, fomitem in actu secundo esse motiones, seu actus appetitus sensitivi ad objecta sensibilia turpia, prævenientes rationem, & allicientes ad peccatum: Fomitem vero in actu primo esse ipsum appetitum sensitivum, a quo hujusmodi motiones causantur. In B. Virgine certum est non fuisse fomitem in actu secundo, ut docent communissime Theologi; cum istæ motiones sint indecentes, & inordinatæ, atque adeo indignæ Dei Matre. Quoad fomitem in actu primo, D. Th. dicit, ex privilegio in B. V. fuisse ligatum, quatenus numquam prodiit in actum secundum. Sed clarius hoc privilegium explicat Scotus dicendo, fomitem in Deipara fuisse extinctum, quia non ex privilegio extrinseco, sed ex intrinseca exigentia Maternitatis numquam prodiit in actum secundum; Sicut omnes docent, in Christo Domino fuisse extinctum, quia numquam prodiit in actum secundum ex intrinseca exigentia unionis hypostaticæ; In iis vero dicitur ligatus, qui ex privilegio Dei extrinseco carent iis motionibus, ut de B. Aloysio Gonzaga testatur Sacra Rota Romana dicens: *Numquam stimulos carnis passus est.*

ARTICULUS III.

Utrum Infantes cum Originali decedentes puniantur æternum Pœna sensus?

XII. Multiplex hac in re est opinio. Prima docet, hujusmodi infantes puniri pœna ignis æterni. Ita Ariminensis, qui idcirco *Tortor puerorum* appellatur, Driedo, & alii apud Vasquez disp. 134. & pro hac sententia Sixtus Senensis laudat D. Augustin. lib. 4. contra Julianum, & D. Greg. lib. 5. moralium cap. 16. Secunda opinio cum Bellarmino, Valentia, Soto, & aliis apud Gonetum negat, Infantes passuros pœnam sensus; admittit tamen passuros tristitiam aliquam ex carentia Visionis Dei. Tertia cum Caterino, Salmerone, Salas docet, habituros Beatitudinem naturalem sitam in cognitione abstractiva, & dilectione Dei, ut Authoris naturæ, & super faciem terræ post diem Judicii futuros, tamquam in Paradiso Terrestri. Quarta cum D. Th. Scoto, Vasquez, Arriaga, & communius apud Haunoldum negat, subituros pœnam sensus, aut tristitiam ex carentia Visionis Dei; admittit tamen habituros pœnam damni, & carentiam Beatitudinis naturalis.

XIII. Dico equidem: Infantes sine Baptismo decedentes non puniuntur pœna sensus. Ita D. Th. in 2. distin. 33. q. 2. Bern. Ambros. necnon Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 6. apud Platel. n. 367. quamvis enim Vasquez, & alii putent, D. Aug. & D. Greg. fuisse in opposita sententia; negat id tamen D. Th. q. 5. de malo, & alii. Solum enim docent mittendos in ignem Inferni tamquam reos, sumendo ignem pro pœna damni; sicut cum dicitur in Scriptura, *Transivimus per ignem, & aquam*, locutio est metaphorica. Conclusionem hanc communissime docuerunt Scholastici, qui a quingentis circiter annis scripserunt, ut notat Gonetus.

Prob. 1. ex Scripturis. Apoc. 18. *Quantum se glorificavit homo, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; ergo cum parvuli non fuerint in deliciis, carebunt pœna sensus. Marci 9. de quibus dicitur, *Ignis eorum extinguetur*, dicitur etiam, *Vermis eorum non moritur*; ergo cum pueri non torqueantur vermi, seu remorsu conscientiæ, nec igne.

Prob. 2. ex cap. Major de Baptis. ubi Inn. III hæc habet: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis vero peccati pœna Gehennæ perpetuæ cruciatus*. Quod etiam docet Eugenius IV. in literis unionis Græcorum apud laudatos Auctores.

Prob. 3. ratione: tum quia æterna isthæc pœna sensus dissona divinæ clementiæ non est asserenda, nisi de ea ex revelatis, aut aliunde constet; Atqui de illa non constat; Immo ex dictis constat oppositum: quod etiam suadetur, quia pœna sensus correspondet conversioni peccatoris ad bonum commutabile, & delectationi ab eo perceptæ; pœna vero damni correspondet aversioni a bono incommutabili: sed infantes non sunt conversi ad bonum commutabile per voluntatem propriam, aut

cum

cum ulla delectatione; ergo non sunt puniendi pœna sensus, sed damni.

Confirm. quia pœna sensus est quædam exprobratio culpæ; ergo cui non convenit exprobratio, ac reprehensio propter culpam, nec competit pœna sensus; Pueri autem non possunt ob originale reprehendi, ut notat Augustinus lib. de duabus animabus cap. 11. cum non potuerint ipsi non peccare in Adamo: & propterea Theologi docent, ut notat Haunoldus, in Adulto, qui baptizatur, nec requiri, nec dari posse contritionem, & retractationem, si careat peccato actuali; ergo ut prius.

XIV. Objic. 1. Parvulis dicetur in Judicio, *Ite in ignem æternum*; ergo puniuntur pœna sensus. Antecedens probatur, quia non possunt in Judicio esse a dextris; ergo debent esse a sinistris, atque adeo audituri sunt, *Ite in ignem*.

Confirm. 1. quia Apoc. 20. dicitur. *Apertus est liber vitæ, & qui non est inventus in illo, missus est in stagnum ignis*. Matth. 13. qui non congregantur in Horreum, ut triticum, sunt zizania igne comburenda. Adde quod Infantes in Scriptura dicuntur *Filii iræ*; ergo digni sunt ira Dei, atque adeo pœna sensus.

Confirm. 2. In Can. *Firmissime* dist. 4. de consecratione ex D. Fulgentio dicuntur parvuli isti ignis æterni supplicio puniendi: & D. Gregorius lib. 8. Moralium de iisdem loquens ait: *Licet ex proprio nihil egerint, tamen illuc ad tormenta perveniunt*.

Resp. 1. cum D. Thom. in 4. dist. 47. quæst. 1. a. 3. Pueros istos in Judicio comparituros, non ut judicentur, sed ut videant gloriam Judicis; quod ex eo patet, quia causa damnationis Reproborum habetur in illis verbis, *Esurivi, & non dedistis mihi manducare, &c.* quæ in pueros cadere non potest. Deinde transmisso cum eodem Aug. quod etiam parvuli judicandi sint, juxta illud 2. ad Cor. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi*; & quod iis etiam dicatur, *Ite in ignem*: At nomine Ignis non semper intelligitur pœna sensus, sed quælibet pœna, ut docet Aug. q. 9. in Josue, juxta illud Psalm. 65. *Transivimus per ignem, & Aquam*. Quare satis est, quod Pueri damnentur pœna damni, quin tamen idem dici possit de Adultis ex communi Ecclesiæ sensu. Ex quibus patet ad confirmationes. Merito autem Infantes cum Originali dicuntur *Filii iræ*: quippe qui digni sunt ira Dei, hoc est pœna damni a Deo offenso inflicta: sic David iram suam contra Absalonem ostendit 2. Regum 14. dicendo: *Veruntamen faciem meam non videbit*.

XV. Objic. 2. Parvuli ob originale puniuntur in hac vita pœna sensus; ergo a fortiori in alia vita: Antecedens probatur, quia si non fuisset peccatum Adæ, in quo infantes peccarunt, habuissent donum justitiæ originalis, quod fert immunitatem a morte, & mortis vestigiis.

Confirm. Homo punitur in alia vita pœna sensus ob veniale; ergo a fortiori ob originale, quod est mortale.

Resp. Pueros in hac vita non pati pœnam sensus stricte dictam, hoc est inflictam ob originale, sed improprie, quia subeunt incommoda propria naturæ humanæ, quibus in statu innocentiæ ex speciali dono caruissent. Quare ob originale solum carent bono indebito, nempe Impassibilitate, non vero directe in ultionem Originalis patiuntur. Quod etiam constat ex propositione 63. ex proscriptis Baii, quæ habet: *Nemo præter Christum est absque peccato Originali: Hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis*.

Ad confirm. nego consequentiam. Et ratio est primo, quia originale adhuc punitur gravius quam veniale, quamvis non puniatur pœna sensus, quia punitur æterna pœna damni. Secundo veniale cum sit formaliter voluntarium, seu per propriam voluntatem, & conversionem inordinatam ad objecta turpia delectabilia, nil mirum quod pœna sensus reordinativa talis deordinationis puniatur; secus vero originale in Adamo contractum ab his infantibus.

XVI. Objic. ult. Ex hoc quod parvuli careant visione Dei ad quam erant ordinati, non possunt non valde tristari; sed hæc tristitia est etiam aliqua pœna sensus; ergo de facto puniuntur pœna sensus. Neque dici potest, quod non tristentur ob carentiam tanti boni, utpote indebiti. Nam etiam ex carentia boni indebiti oritur tristitia, quando ad illud obtinendum datur proxima dispositio: sic si quis careat patrimonio ob culpam parentis, maxime dolet, quamvis nondum fuerit Patrimonium in sua potestate, nec propria culpa exhæredetur.

Resp. Bellar. Sotum, Valen. Tann. apud Haunoldum admittere in parvulis hanc tristitiam; Communius tamen illam negant cum D. Tho. Scoto, Suario, Vasquez; vel

quia

quia ex divina providentia ignorant se esse ad visionem Dei deputatos; vel quia ea tristitia infringitur a gaudio, quod pœnas inferni evaserint; vel quia se conformant plenissime Divinæ voluntati; vel quia divertunt mentem ad alia objecta delectabilia; vel demum quia qui non movetur passionibus, sed ratione, non dolet ex non adeptione boni sibi promissi, si per ipsum non stetit, quominus illud recipiat, ut notat D. Tho. in dist. 33. q. 2. ex Seneca. Esto enim rationabiliter tristetur, qui ob culpam parentis privatur patrimonio, quod sibi jure debebatur, non tamen si gratis tantum fuerat illud promissum.

Censeo equidem primo, Infantes carere felicitate etiam naturali, seu quam habituri essent, si non peccassent, nec elevati fuissent ad statum supernaturalem. Ita communiter Catholici contra Pelagianos ex Augustino de origine Animæ cap. 9. Quamvis enim Caterinus, Lessius apud Arriagam tom. 3. disp. 52. illis beatitudinem naturalem concedant, quod Suarius, Lyranus, Salmeron putant valde probabile, loquuntur tamen isti de Beatitudine naturali, quæ potest illis competere simul cum miseria peccati; non vero de beatitudine naturali simpliciter dicta: quomodo enim dici potest absolute felix, qui est Filius iræ, & Deum suum ultimum finem habet a se aversum, & infensum?

Censeo 2. miseriam, quam habent infantes ex originali, ita excludere felicitatem naturalem, ut tamen aut nullam, aut mitissimam afferat tristitiam, Deo illam impediente aliquo ex dictis modis. Ratio est, quia ex Augustino lib. 5. contra Julianum, parvuli isti non puniuntur tanta pœna, ut eis non esse natos potius expediret; ubi de damnatis verum est, quod Christus Dominus Marci 14. dixit de Juda: *Bonum erat ei, si natus non fuisset*; ergo aut nullam, aut fere nullam tristitiam patiuntur, adeo ut sint (ut loquitur idem Augustinus, & Nissenus) in damnatione omnium levissima. Et ratio ulterior est, quia non videtur divinæ clementiæ consonum, quod pœna valde gravi in æternum puniatur, qui voluntate tantum aliena sui capitis moralis peccavit.

XVII. Utrum autem parvuli post diem Judicii futuri sint in Limbo, hoc est in loco obscuro subterraneo, ut volunt Bellar. & Tannerus; An vero in loco subterraneo quidem, sed perlucido, ut communius docent cum D. Th. & Magistro sententiarum; An demum in superficie terræ, in loco valde amœno, ut Suarius, Lessius, Salmeron, Salas? incertum est. Quamvis statui damnationis videatur incongruus locus amœnus, videtur tamen congruus divinæ clementiæ punienti illos ob peccatum in voluntate aliena, quod declinare non potuerunt.

QUÆSTIO III.

Quid sit veniale, & an in Inferno per accidens puniatur æternum.

I. Circa quidditatem venialis, & discrimen venialis a mortali plurimæ sunt opiniones apud Oviedum, Arriagam, & alios passim. Primo Scotus, Gabriel dixerunt, veniale esse contra consilia, mortale contra præcepta. Sed communiter rejiciuntur, quia cum consilia non inducant obligationem, quod est contra consilia, nullatenus est peccatum. Secundo Alensis, Cajetanus dixerunt, veniale esse præter legem, mortale contra legem. Sed contra; tum quia operari contra consilia, v. g. nubere, est operari præter, non contra legem, unde vacat culpa etiam veniali; Tum etiam, quia mendacium v. g. jocosum est peccatum leve, & tamen est contra Legem. Tertio alii cum Bonaventura docent, mortale esse offensam Dei, non vero veniale. Sed negari non potest venialia displicere Deo, remitti, puniri; ergo etiam venialia sunt aliquatenus Dei offensa, quamvis non usque ad amicitiam dissolvendam. Quarto alii cum Cajetano, Conrado, mortale esse contra ultimum finem, veniale contra media, seu circa Creaturas. Sed contra est, quia tam circa Deum ultimum finem dari potest veniale, ut si quis ex semiplena advertentia omittat actum præceptum Fidei, &c. quam circa Creaturas, seu media dari potest mortale, ut homicidium, furtum. Quinto alii apud Tann. ex D. Th. quod mortale constituat ultimum finem in Creatura, atque adeo tollat ordinem debitum ad verum ultimum finem, ut proinde gratiam destruat, sit irreparabile, & mereatur pœnam æternam; secus vero veniale. Sed quamvis hæc vera sint, non explicant tamen prædicatum primum venialis, ut condistincti a mortali, sed potius explicant ejus proprietates.

II. Dico equidem ex Augustino apud Suar., Ovied., Arriag. mortale esse transgressionem legis graviter obligantis sub interminatione odii Divini, & pœnæ æternæ: Veniale vero

ro esse transgressionem legis leviter obligantis sub interminatione tum aliqualis indignationis divinæ compossibilis cum ejus amicitia, tum etiam pœnæ temporalis. Unde sequitur primo, mortale offendere Deum graviter, eo quod ejus amicitiam contemnat; veniale vero leviter, eo quod tantum contemnat exercite fervorem talis amicitiæ. Secundo sequitur, mortale magis amare Creaturam, quam Deum, juxta illud Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut Matrem plus quam me, non est me dignus*; & in hoc sensu reponere finem ultimum in Creatura; veniale vero non amare Creaturam præ Deo, aut præ illius amicitia, sed præ fervore amicitiæ cum Deo. Tertio mortale esse irreparabile propter amissionem gratiæ, secus vero veniale. Quarto mortale esse conversionem ad Creaturam, & simul aversionem a Deo; veniale vero esse conversionem, seu affectum ad Creaturam non involventem aversionem a Deo, sed solum aversionem exercitam a fervido affectu erga Deum. Hæc satis de actuali. Quod vero spectat ad veniale habituale, diximus Quæst. 1. consistere in ipso peccato actuali præterito moraliter perseverante in reatu aliqualis divinæ indignationis, ac in reatu pœnæ temporalis; qui reatus formaliter constituuntur per negationem tum condonationis, tum condignæ satisfactionis.

III. Examinandum nunc, an veniale in Inferno puniatur æternum per accidens, videlicet ob conjunctionem cum mortali?

Negant Scotistæ, & Nominales apud Mastrium tom. 2. disp. 6. q. 8. cum Arriag. disp. 53. tom. 3. Martinonio disp. 51. Coninck disp. 10. Requesenz disp. 39., & aliis. Affirmant Thomistæ communius, cum Suario disp. 11. sect. 2. Vasquez p. 2. disp. 141. Haunoldo l. 2. tract. 2. n. 582. Nonnulli cum Durando docent, pœnam temporalem residuam ex culpa veniali non dimissa nunquam cessare in inferno; cum consonum sit, culpam venialem æternum durantem æternum puniri: Contra vero pœnam temporalem residuam ex culpa sive veniali, sive mortali jam remissa cessare in Inferno post ejus satispassionem,

Dubitatur, in quanam ex his sententiis fuerit D. Thom. unusquisque pro sua illum laudat. Videtur potius pro prima sententia stare. Nam apud Arriagam loco citato hæc habet: *Nec propter hoc sequitur, quod sit in Inferno Redemptio, quia pœna, quæ ibi solvitur, non redimitur; nec est inconveniens, quod quantum ad aliquod accidentale pœna inferni minuatur usque ad diem Judicii.*

IV. Dico equidem cum prima sententia: Veniale in Inferno non punitur in æternum per accidens ob conjunctionem cum mortali, etiamsi culpa venialis in æternum perseveret.

Prob. Deus summe justus non punit ultra condignum; sed ita puniret, si ob veniale infligeret pœnam æternam; ergo veniale non punitur in Inferno æternum. Prob. minor; veniale secundum se non meretur pœnam æternam; atqui ex conjunctione cum mortali non meretur graviorem pœnam, quam mereatur sejunctum a mortali; ergo ultra condignum puniretur, si ob conjunctionem cum mortali puniretur in Inferno æternum. Patet minor, quia veniale ex conjunctione cum mortali non fit gravius; ergo non meretur pœnam graviorem: sicut enim ex conjunctione cum mortali non meretur pœnam intensiorem, ita nec diuturniorem: siquidem pœna æque est gravior, & excedens demeritum culpæ tam si sit intensior, quam si sit diuturnior ea, quam culpa meretur. Et sane mortale A ex conjunctione cum mortali B non meretur pœnam graviorem; ergo neque veniale ex conjunctione cum mortali.

Confirmat. 1. quia si actui supernaturali virtutis moralis Deus promittat v. g. Beatitudinem supernaturalem annuam, & actui virtutis Theologicæ promittat Beatitudinem perpetuam, actus ille moralis ex conjunctione cum actu Theologico non merebitur nisi tantum Beatitudinem annuam, quam merebatur sejunctus ab actu Theologico; ergo a pari, si veniali debeatur pęna annua in Purgatorio, & mortali pœna æterna in Inferno, veniali, quando cum mortali conjungitur in Inferno, pariter annua pęna debebitur, & non æterna.

Confirm. 2. Si quis moriatur cum Originali, & veniali, non punitur pœna sensus æterna; aliter homo carens mortali personali haberet pœnam damnatorum; præsertim quia posset homo habere plurima venialia; unde pœna sensus iis debita excederet pœnam debitam uni mortali; & sic magis puniretur pœna sensus in æternum, qui commisit plura venialia post originale, quam qui commisit unum mortale; ergo in Inferno veniale non punitur æternum, quamvis æternum duret culpa venialis.

V. Hinc sequitur, quod a fortiori neque sit æterna in Inferno pœna temporalis residua post culpam sive venialem, sive mortalem jam dimissam: puniret enim pariter Deus ultra condignum. Dixi a fortiori, nam

nam quando culpa est jam dimissa, tunc non datur in Inferno reatus culpæ æternus, qui videtur trahere reatum æternum pœnæ in veniali non remisso.

VI. Objic. 1. Debetur peccatori pœna, quousque perseverat culpa; sed culpa venialis in Inferno perseverat in æternum; ergo in æternum debetur illi pena. Major prob. quia reatus pęnę est proprietas consequens ad culpam, seu ad reatum indignationis divinę: ergo quousque perseverat essentia culpæ, perseverat etiam reatus pœnæ: sicut perseverante sole, perseverat Lux; ergo debetur peccatori pęna, quousque perseverat culpa.

Confirm. primo, quia si supponatur cum communiori Recent. mortale esse gravitatis finitæ, ideo meretur pœnam æternam, quia culpa perseverat in Inferno æternum ratione suæ irreparabilitatis, seu quia non potest in Inferno dari condigna satisfactio pro mortali; ergo cum perseveret etiam in æternum culpa venialis in Inferno, pariter ei debetur per accidens pœna eterna; cum per accidens (hoc est ob conjunctionem cum mortali) sit pariter irreparabilis in Inferno culpa venialis.

Confirm. 2. validius. Culpa venialis, seu reatus alicujus divinæ indignationis de se non exigit perseverare in æternum; & tamen per accidens si conjungatur cum mortali, exigit in Inferno durare æternum; ergo pariter reatus pœnæ debitæ veniali, qui de se non exigit durare æternum, per accidens in Inferno durabit æternum.

Resp. nego majorem: culpę enim debetur pœna proportionata, sive plus, sive minus duret: cum enim diuturnitas culpæ non sit libera, non auget reatum pœnæ: sic v. g. si quis ob veniale mereatur pœnam annuam in purgatorio, & statim post veniale incidat in amentiam, in qua perseveret cum ea culpa per 50. annos, adhuc post mortem per annum dumtaxat in purgatorio punietur, quamvis culpa per 50. annos duraverit. Verum quidem est in physicis, quod perseverante v. g. sole in æternum, perseveret ejus proprietas, nempe lux: & ratio est, quia conservatio solis est æquivalenter nova solis productio. At conservatio culpæ non est æquivalenter nova culpa; ergo esto culpa perseveret in æternum, non proinde puniri potest nisi pœna sibi consentanea. Hac de causa in de Incarnatione diximus, quod pœna æterna debita mortali arguat infinitam gravitatem culpæ.

Hinc habetur disparitas inter essentiam physicam & moralem: perseverante enim essentia physica, perseverat ejus proprietas; at perseverante essentia morali, non semper perseverat proprietas moralis: quod patet primo a posteriori: nam proprietas Matrimonii est obligatio convivendi cum conjuge; & tamen post Adulterium conjugis cessat hæc obligatio, quamvis non cesset essentia Matrimonii; ergo licet sit proprietas culpæ venialis reatus, seu obligatio ad pœnam v. g. annuam, post solutionem hujus pœnæ potest cessare obligatio ad pœnam, quamvis non cesset essentia culpæ venialis. Secundo hoc idem probatur a contrario. Nam in moralibus potest remanere proprietas sine essentia: sicut post culpam remissam sæpe remanet reatus alicujus pœnæ; ergo potest vice versa remanere essentia sine proprietate. Tertio a priori, quia in physicis quoties destruitur essentia, destruitur etiam proprietas in quarto modo, & e contra: v. g. destructo igne, destruitur calor ut 8. & e contra: At in moralibus potest dari destructivum proprietatis juxta regulas prudentiæ, quin detur destructivum essentiæ; sicut in casu adducto Matrimonii, Adulterium conjugis destruit proprietatem, seu obligationem ad convivendum, sed non destruit essentiam Matrimonii; & in casu nostro solutio pœnæ destruit proprietatem culpæ venialis, nempe reatum ad pœnam, quin destruat essentiam talis culpæ; ergo in inferno potest perseverare æternum culpa venialis, quin perseveret æternum reatus pœnæ solvendæ.

Respondent alii secundo aliis verbis dicendo, quod perseverante essentia morali, perseveret etiam proprietas, sed consentanea: v. g. Matrimonii proprietas consentanea est obligatio ad convivendum conditionate, hoc est nisi committatur Adulterium; posito deinde Adulterio, remanet eadem obligatio ad convivendum conditionate, quin detur absolute obligatio ad convivendum: sic proprietas peccati venialis est obligatio ad pœnam v. g. annuam conditionate, hoc est nisi sit soluta; post solutionem deinde remanet eadem obligatio conditionata, non tamen absoluta. Quare sicut Deus semper est productivus v. g. durationis hodiernæ, ita ut cras etiam sit ejusdem durationis hodiernæ productivus, non tamen pro tempore crastino, sed pro hodierno; ita veniale semper est exigitivum pœnæ annuæ, non tamen solvendæ post solutionem jam factam, sed solum solvendæ post culpam commissam.

Ad 1. confirm. Idcirco potest mortale puni-

puniri in æternum, quia est gravitatis infinitæ, non quia durat in æternum, ut diximus in de Incarnatione. Quod si supponatur gravitatis finitæ, idcirco punitur æternum, quia est infinitum secundum quid, hoc est contra Deum infinitæ dignitatis; veniale vero non est offensa Dei, hoc est per illud non contemnitur Deus, aut ejus amicitia, sed solum fervor Amicitiæ; & ideo non est infinitum secundum quid: unde nequit æternum puniri.

Ad id quod additur de irreparabilitate, verum est, veniale in inferno esse irreparabile per satisfactionem, siquidem ob defectum gratiæ non potest pro illo dari satisfactio, (hoc est actio tantundem honorativa Dei, quantum fuit dehonorativa actio peccaminosa) aut saltem opus; quod in compensationem pœnæ debitæ dignum sit quoad Deo acceptetur; falsum tamen est, quod non possit pro veniali in inferno dari satispassio; ita ut remaneat culpa absque ulteriori reatu pœnæ. Mortale tamen tum quoad culpam, tum quoad pœnam, ratione suæ infinitatis est irreparabile.

Ad secundam confirmationem nego consequentiam. Disparitas est, quia reatus culpæ, & indignationis Divinæ perseverat in æstimatione morali, quousque detur ejus destructivum, videlicet aut condonatio, aut satisfactio: diximus enim, culpam perseverare moraliter in negatione condonationis, & condignæ satisfactionis: Contra vero reatus pœnæ perseverat moraliter in negatione condonationis, & condignæ satispassionis; In Inferno autem quamvis non detur condonatio, aut satisfactio, dari potest satispassio; ergo quamvis veniale per accidens quoad reatum culpæ perseveret in æternum in inferno, non tamen quoad reatum pœnæ; nisi velis dicere, post pœnam jam solutam perseverare in æternum reatum pœnæ, non amplius solvendæ, sed solutæ.

VII. Objic. 1. ex Vasquez. Non potest dari satispassio pro veniali in inferno; ergo ibi punitur æternum. Antecedens probatur: ut possit homo satispati pro culpis, debet pœnam libere acceptare, & æquanimiter tolerare; Aliter homines iniquo animo sustinentes ægritudines in hac vita satispaterentur pro culpis; quod est falsum; Atqui in inferno pœna est involuntaria; ergo non potest esse satispassio pro veniali.

Confirm. 1. Tunc habetur satispassio, quando pœna culpis debita toleratur voluntarie; sed hoc non habetur in inferno; ergo. Major probatur: ideo debetur pœna, & juste pro culpis infligitur, ut ponatur debita compensatio, ac reordinatio, & per illam Deus glorificetur; Atqui nisi toleretur voluntarie, hoc non habetur; ergo.

Confirm. 2. Pœna debet correspondere culpæ, ut illam deleat; sed culpa essentialiter est voluntaria; ergo & pœna deletiva culpæ.

Confirm. 3. ægritudines in hac vita, ut sint satispassiones, non solum debent voluntarie acceptari, sed etiam debent tolerari in statu gratiæ; sed hoc in inferno haberi non potest; ergo ut prius. Major probatur ex communi sensu Ecclesiæ, & Theologorum docentium, jejunia, & alias afflictiones, quas subit peccator, non diminuere pœnam debitam culpis etiam venialibus, quia non sunt toleratæ in statu gratiæ: & ratio a priori videtur esse, quia satispassio tollit impedimentum ad gloriam; ergo debet a gratia dignificari, ne dicatur, quod aliquod naturale tollat impedimentum, & sit quædam dispositio negativa ad gloriam supernaturalem.

Resp. ad satispatiendum pro culpis non requiri, quod pœna voluntarie acceptetur. Immo quo magis est involuntaria, eo magis est cruciativa, & sic magis apta ad punitionem, ut patet in humanis; unde idem dicendum relate ad Deum: propterea D. Th. in 4. distin. 21. dicit: *Pœna, dum solvitur, expiatur*; quasi dicat, reatum pœnæ purgari per meram pœnæ solutionem. Verum quidem est, Deum in hac vita non acceptare nostras satispassiones pro venialibus, nisi sint etiam satisfactiones, atque adeo nisi sint voluntariæ, & positæ in statu Gratiæ, ut constat ex communi sensu Ecclesiæ, & Theologorum apud Arriagam; ut proinde ægritudines hujus vitæ, nisi sint voluntariæ, & in statu Gratiæ, non infligantur a Deo ad delendam pœnam debitam culpis, sed vel in pœnam peccati mortalis, pro quo Deus potest juste nunc, & in æternum peccatorem punire; vel quia sunt incommoda propria naturæ humanæ de se passibilis: at in alia vita non potest Deus non acceptare in satispassionem cruciatus inflictos ob veniale; tum quia aliter puniret ultra condignum; tum etiam quia sicut non potest Judex humanus non acceptare in satispassionem pœnam, quam infligit pro delicto, ita nec Deus.

Ad primam confirm. nego maj. Ad probationem nego min. Habetur debita compensatio pro culpis per hoc præcise, quod pec-

peccator puniatur, quamvis involuntarie: aliter in inferno non haberetur pro culpis continua compensatio, licet semper inadæquata, cum nunquam illæ pœnæ sint voluntariæ. Quare ideo pœna debetur, & juste infligitur, quia consonum est, ut quantum in deliciis fuit homo, tantum habeat tormentum, & luctum, ut dicitur Apocal. 18. sic enim satisfit Justitiæ vindicativæ, cujus objectum est æqualitas inter voluptatem voluntariam culpæ, & acerbitatem involuntariam pœnæ: sic etiam compensatur honor Dei læsus, & glorificatur Deus a Beatis in ostensione Divinæ Justitiæ: unde in Psal. dicitur: *Latabitur Justus, cum viderit vindictam.*

Ad secundam: pœna respondet culpæ per hoc, quod culpa sit voluntaria peccatori, & involuntaria Deo; pœna e converso sit voluntaria Judici, seu Deo offenso, & involuntaria peccatori reo: unde argumentum retorquetur: pœna debet correspondere culpæ; ergo non requiritur quod sit voluntaria: præsertim quia quo magis est involuntaria, eo magis est cruciativa.

Ad tertiam concedo, satispassiones in hac vita debere esse etiam satisfactiones, atque adeo debere esse voluntarias, & in statu Gratiæ; non tamen in alia vita, ut diximus. Ad rationem a priori; primo falsum est, quod passiones, & cruciatus debeant esse supernaturales, ut tollant impedimentum ad gloriam. Nam in omnium sententia tollunt hoc impedimentum præcise per hoc, quod ponantur in statu Gratiæ, quin proinde evadant supernaturales: non enim actus bonus naturalis per hoc, quod ponatur in statu Gratiæ, non evadit supernaturali, nisi sit cum influxu Auxilii supernaturalis. Deinde transmisso quod cruciatus tam in hac vita, quam in Purgatorio debeant esse supernaturales, (in hoc sensu videlicet, quod per actum voluntarium supernaturalem acceptentur) ut tollant impedimentum ad gloriam; at in inferno cruciatus inflicti ob veniale non debent tollere impedimentum ad gloriam: unde ut sint satispassiones, non debent ullatenus esse supernaturales.

VIII. Objic. 3. Pœna debita veniali, quamvis finita sit, potest tamen per accidens esse æterna, aut ratione status damnatorum incapacis refrigerii, aut ratione subjecti, quod in inferno caret omni spe cujusvis boni, aut demum ratione fori, in quo reus punitur, quod fert sententiam irretractabilem; ergo veniale in inferno punitur æternum.

Confirm. 1. quia *In inferno nulla est Redemptio. Ignis non extinguitur, vermis non moritur*; ut dicitur in Script. Præterea pœna ibi nunquam mitigatur, ut fert communissimus sensus, & docet Aug. in Psal. 105. dicens; *Alicujus mitigari, cui traditus est, pœnam in inferno, quis audacter dixerit? quandoquidem unam stillam non meruit dives.*

Confirm. 2. quia impossibile est, non esse semper deteriorem in malo pœnæ, qui semper est deterior in malo culpæ; sed decedens cum mortali simul, & veniali deterior est in æternum in malo culpæ, quam qui cum solo mortali decedit; ergo etiam deterior erit in æternum in malo pœnæ.

Confirm. 3. Damnati semper complacentiam habent in peccatis, cum quibus decedunt; ergo semper pro iis debent puniri: cum enim pœna detur, ut reus corrigatur, si nunquam corrigitur, semper est puniendus.

Resp. nego antecedens: status damnatorum non est nisi status sub executione Divinæ sententiæ reos illos condemnantis; sed Divina sententia fert, quod peccator non puniatur ultra condignum; ergo non debent ratione status damnati ob veniale puniri in æternum; unde solum sunt incapaces refrigerii relate ad pœnam debitam. Secundo subjectum caret omni spe, quod pœna debita remittatur; at non proinde ea protrahenda est diuturnius, quam culpa mereatur. Denique Forum in casu nostro non est, nisi Tribunal Judicis Justissimi, qui non patitur, pœnas esse diuturniores, quam debeatur, & sententia ista hæc supremi Judicis semel lata est irretractabilis.

Ad primam confirm. recurrit eadem responsio: nunquam enim pœna debita minuitur: v. gr. si pena veniali debita est annua, non cessabit ante lapsum anni, sed post annum cessabit; cum non sit amplius debita pœna ulla solvenda, sed solum soluta.

Ad secundam: qui est deterior in malo culpæ, est etiam deterior in malo pœnæ debitæ; atque adeo qui cum mortali simul, & veniali decedit, semper erit reus pœnæ etiam veniali debitæ, non tamen pœnæ amplius solvendæ, postquam erit soluta.

Ad tertiam: complacentia in peccatis, quæ est in inferno, non est demeritoria, cum sit in termino; & ideo propter illam damnati non puniuntur nova pœna; aliter deberent etiam puniri ob peccata jam remissa

missa in hac vita, quia de illis etiam complacentiam habent. Deniq; pœna in termino non petit, ut Reus patiens corrigatur; sed ut alii metu similis pœnæ a peccatis coerceantur.

QUÆSTIO IV.

Quænam Peccata sint objectum materiale virtutis Pœnitentiæ?

I. UT ad hanc quæstionem decidendam facili negotio descenderemus, præmisimus quid sit peccatum habituale, quid originale, quid veniale. Inquirendum superesset de peccato Actuali; de eo tamen abunde diximus in de Gratia ostendendo, esse Actionem dissonam Legi, & consistere in prædicato positivo; & in de Incarnatione diximus, mortale esse gravitatis simpliciter infinitæ in linea injuriæ Deo irrogatæ. Hic solum recolimus, peccatum ab Augustino definiri, *dictum, factum, concupitum contra Legem æternam*; propterea ipsum esse physicum peccati actualis est macula moralis animæ; quippe quod est contra regulam morum, nempe contra Divinam voluntatem, quæ est prima regula morum, seu actuum humanorum moralium. sicut enim calor v. gr. dicitur esse malum physicum aquæ, quia dissonat naturæ aquæ; ita peccatum est malum morale, seu macula moralis hominis, quia dissonat naturæ humanæ advertenti ad regulam morum. Peccatum vero habituale est hæc ipsa macula moralis peccati actualis, moraliter tamen perseverans, quatenus in æstimatione morali perinde se habet peccatum præteritum, ac si esset præsens. Circa quæstionem autem, num malitia peccati actualis consistat in prædicato positivo, an in negativo? sciendum, Scotum, Suarium, Valentiam apud Amicum de Gratia disp. 17. docere, quod consistat in prædicato negativo, hoc est in privatione rectitudinis debitæ tali actui. Nos vero in de Gratia disp. 2. qu. 7. cum Cajetano, Vasquio, & aliis diximus, adæquate consistere in prædicato positivo, seu in ipsa entitate physica actus dissoni legi, ita ut privatio rectitudinis debitæ sit solum proprietas metaphysica peccati actualis. Et ratio est, quia in eo consistit formalis malitia peccati, per quod actus formaliter constituitur malus moraliter, & inhonestus; sed actus humanus constituitur formaliter malus moraliter per suum esse physicum & positivum, inquantum dissonum Divinæ voluntati, quæ est prima regula morum, & ex hoc fit, quod careat rectitudine debita; ergo malitia formalis peccati actualis formaliter consistit in positivo: sicut error consistit in ipsa entitate physica, & positiva actus, ad quam consequitur carentia conformitatis cum objecto: & febris consistit in qualitate positiva, ad quam consequitur carentia harmoniæ debitæ humorum. His positis,

II. Certum est, peccatum Actuale esse materiale objectum virtutis Pœnitentiæ, seu id, circa quod actus hujus virtutis versari possunt. Possumus enim ex motivo pœnitentiæ peccatum odisse, ac detestari, de illo dolere, retractare, ac velle illud vindicare. Difficultas tamen est de peccato Habituali, ac de Originali, nec non de peccatis alienis, de Imperfectionibus, & similibus, num sint objectum materiale hujus virtutis, & num sint materia remota Sacramenti Pœnitentiæ? Ad has difficultates enodandas

III. Prænoto, ad virtutem pœnitentiæ plures actus spectare. Primo odium peccati, in quantum est Dei offensa. Secundo detestationem ejusdem. odium enim respicit peccatum ut peccatum est, atque adeo etiam peccatum futurum, & possibile; at detestatio respicit peccatum ut commissum sive a se, sive ab alio: Propterea detestatio supra actum odii addit affectum voluntatis, & desiderium quoddam, quod peccatum non fuerit commissum. sicut enim possidens bonum connaturaliter desiderat semper illud habere; ita odio habens peccatum commissum connaturaliter desiderat, ne unquam fuerit; & hujusmodi desiderium additum odio spectat ad detestationem. Tertius Pœnitentiæ actus est dolor, seu displicentia, quæ connaturaliter consequitur ad detestationem, & fert quandam animi pœnam, & inquietudinem ob peccatum commissum. Cum in Beatis non sit capacitas doloris, idcirco quamvis oderint, & detestentur peccata a se, & ab aliis commissa, de illis tamen non dolent. Quartus Actus est retractatio, quæ solum versatur circa actum a se commissum. nemo enim retractare potest, quod ipse non fecit. sicut enim detestatio fert desiderium, ne peccatum fuerit; ita retractatio fert desiderium, ne peccatum fuerit a se commissum, & simul voluntatem illud expiandi ac vindicandi: & propterea ad retractationem sequitur voluntas satisfaciendi, & spes veniæ. Præcipuus in-

ter hos pœnitentiæ actus est dolor, ad quem sequitur retractatio, & voluntas satisfaciendi. Hinc Beati, qui possunt odisse ac detestari peccatum, non tamen de illo dolere, non dicuntur elicere pœnitentiam de illo; quidquid sit, an in Beatis remaneat virtus pœnitentiæ infusa deserviens ad eliciendos actus odii, & detestationis; quod examinabimus disp. 3.

Dico nunc 1. peccatum habituale, qua tale, est objectum materiale pœnitentiæ. Ita communiter apud Martinum Perez disp. 1. sect. 7.

Prob. Illud est objectum materiale pœnitentiæ, circa quod versari possunt actus hujus virtutis; sed circa peccatum habituale, qua tale, versari possunt actus virtutis pœnitentiæ; ergo. Probatur minor: peccatum habituale, qua tale, est peccatum præteritum moraliter perseverans; sed actus virtutis pœnitentiæ, nempe odium, detestatio, dolor, retractatio, voluntas satisfaciendi, cadere possunt supra peccatum præteritum moraliter perseverans, qua tale; ergo actus pœnitentiæ cadere possunt in peccatum habituale, qua tale; & quia illi actus constituunt sacramentum pœnitentiæ, idcirco peccatum habituale, qua tale, est etiam materia remota hujus sacramenti.

Dices: peccatum habituale, qua tale, constituitur per peccatum præteritum, & per negationem condonationis, & satisfactionis, in quibus moraliter perseverat; sed actus virtutis pœnitentiæ cadere non possunt supra negationem condonationis &c. cum enim negatio condonationis sit ipse actus Divinus nolens condonare, non potest esse objectum odii, & detestationis; ergo peccatum habituale, qua tale, non est objectum materiale pœnitentiæ.

Resp. concessa majore, & minore, nego consequentiam. Ad odio habendum, & detestandum peccatum habituale, qua tale, non est necesse, quod odio habeamus omnia constitutiva peccati habitualis: sicuti ut odio habeamus esum carnis, qua prohibitum, non debemus odisse prohibitionem: & ut Deus amet pœnam, in quantum æqualem culpæ, non debet amare omnia constitutiva hujus æqualitatis; deberet enim amare culpam, quæ talem æqualitatem constituit. Quare sicut sufficit quod æqualitas inter pœnam, & culpam ametur tantum denominative, & secundum rectum denominationis, non vero constitutive, seu quidditative, hoc est secundum omnia constitutiva talis denominationis; sufficit enim quod ametur pœna, quæ denominatur æqualis culpæ, quin amentur omnia constitutiva talis æqualitatis; ita sufficit quod peccatum habituale, qua tale, odio habeatur denominative secundum id, quod venit in recto, quin debeant odio haberi omnia ejus constitutiva.

V. Dico 2. cum Lugo disp. 3. sect. 1. Peccatum habituale secundum id, per quod distinguitur ab actuali præterito, non est objectum materiale Pœnitentiæ.

Prob. Id per quod distinguitur peccatum habituale ab actuali præterito, non est nisi reatus pœnæ, seu negatio condonationis &c. sed negatio condonationis, ut diximus, non est objectum materiale pœnitentiæ, cum non possimus odisse, ac detestari actum Dei nolentis condonare; ergo peccatum habituale secundum id, per quod distinguitur ab actuali præterito, non est objectum materiale pœnitentiæ.

Dices: Peccatum habituale, in quantum habituale, reduplicat id, per quod distinguitur ab actuali præterito; ergo ut possit esse objectum materiale pœnitentiæ peccatum habituale, in quantum habituale, juxta dicta in prima conclusione, debet etiam esse objectum materiale pœnitentiæ id, per quod habituale distinguitur ab actuali præterito.

Resp. Sicut pœna æqualis culpæ inquantum æqualis amatur, & tamen non reduplicatur, nec debet amari culpa, per quam pœna æqualis ab inæquali distinguitur, sed reduplicatur ipsa pœna sub prædicato æqualitatis, tanquam sub conditione: ita quando reduplicatur peccatum habituale, in quantum habituale, non reduplicatur reatus, seu negatio condonationis, per quam distinguitur habituale ab actuali præterito, sed reduplicatur ipsum peccatum sub tali negatione, *tanquam sub conditione*, & illud solum odio habetur.

Hinc habes, peccatum habituale importare formaliter peccatum præteritum in recto, & negationem condonationis & satisfactionis in obliquo, ita tamen ut ab his negationibus constituatur, quia iis præcise sublatis, peccatum habituale tollitur: reatum vero peccati importare utramque hanc negationem, supposito tantum peccato præterito, tanquam termino relationis transcendentalis, & non tanquam constitutivo: non secus ac dolor de peccato constituitur per solum actum dolentis præsupponentem peccatum, non vero per ipsum peccatum: & sicut dolor de peccato est bonus, quamvis supponat malum; ita jus in Deo, seu potestas

stas legitima ad odio habendum, & puniendum peccatorem, cui correlative respondet reatus, est quid bonum ipsi Deo, quamvis supponat peccatum; adeo ut possit Deus hoc suum jus velle, non tamen absolute, sed ex suppositione peccati. Unde ulterius colligitur, quod si posset condonari peccatum in instanti in quo fit, dari posset peccatum actuale absque jure in Deo, & reatu in peccatore, ut dicemus infra.

VI. Dico 3. Peccatum originale non est objectum materiale pœnitentiæ relate ad actum retractationis, sed solum relate ad actum odii, detestationis, displicentiæ &c. ita communiter cum D. Th. in 4. dist. 17. q. 2. Suarez, Lugo, Perez disp. 1. sect. 8.

Prob. prima pars, quod scilicet non possimus peccatum originale retractare; quia retractatio est de actu physice proprio; retractamus enim quod propria libertate fecimus; nec possumus retractare quod fecimus inimpedibiliter, ut docent communiter apud Lugo disp. 3. n. 12. Pupillus v. gr. nequit retractare contractum tutoris: Atqui originale est solum interpretative proprium, & contrahitur a nobis inevitabiliter per naturalem generationem; ergo non est materia pœnitentiæ per actum retractationis; sicut nec per actum contritionis, quæ est detestatio & dolor de peccato a se commisso cum proposito non peccandi de cætero.

Prob. secunda pars, quod scilicet possint alii actus pœnitentiæ exerceri circa originale, nempe odium, detestatio, dolor: per originale enim homo contrahit statum inimicitiæ cum Deo; quo quid deterius? ergo originale est objectum odii. Præterea potest homo quodvis peccatum commissum etiam alienum, ut mox dicemus, detestari; ergo a fortiori potest detestari originale, quod est interpretative a se commissum, & proprium. Denique potest homo de originali dolorem ac displicentiam habere. nam ex Augustino 14. de civ. cap. 15. displicentia est de iis, quæ nobis nolentibus accidunt, & trahit animi inquietudinem ac pœnam; hujusmodi est originale trahens statum inimicitiæ cum Deo, atque adeo inquietudinem & pœnam; ergo possumus de originali dolere.

VII. Ex quibus sequitur, Originale de facto non esse materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ, cum hoc Sacramentum de facto per contritionem constituatur, quæ supra Originale non potest cadere. Quod si in alia providentia Sacramentum Pœnitentiæ constitueretur per solum odium, detestationem, ac dolorem peccati, quamvis non propria voluntate commissi, tunc posset Originale esse materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, & virtute talis Sacramenti deleri.

Potest etiam dari satisfactio pro Originali, quippe quod est vera Dei offensa. Falsissima tamen est propositio 19. ab Alex. VIII. proscripta, quod scilicet *Homo tota vita debeat pro originali pœnitentiam agere.* Hoc enim derogat efficaciæ Sacramenti Baptismi, vi cujus deletur non solum reatus culpæ, sed etiam reatus cujuscunque pœnæ. In tantum pro peccatis remissis per Sacramentum Pœnitentiæ debemus pœnitentiam agere, quia etiam post Sacramentum Pœnitentiæ sæpe remanet reatus pœnæ temporalis; qui tamen post Sacramentum Baptismi nunquam remanet. Verum quidem est, post Baptismum remanere in nobis concupiscentiam, subjectionem morti, & mortis vestigiis; hæc tamen ex Trid. non remanent in pœnam Originalis, sed ad agonem, & meritum.

VIII. Infertur ex dictis 1. etiam venialia esse objectum materiale pœnitentiæ, & materiam remotam hujus Sacramenti, cum omnes actus pœnitentiæ cadere possint in venialia, non secus ac in mortalia. Illa enim vere Deo displicent, ac leviter offendunt, quamvis ejus amicitiam non dissolvant. Præterea aliæ virtutes detestantur objectum sibi contrarium etiam in materia levi: v. gr. Temperantia detestatur gulam etiam levem: Religio superstitionem etiam levissimam; ergo etiam Pœnitentia odit culpas veniales, prout Dei offensas, licet leves.

Infertur 2. etiam peccata dimissa esse objectum materiale pœnitentiæ quoad actum odii, detestationis, doloris, ac retractationis; non tamen quoad actum vindicationis, si sint remissa quoad culpam simul, & pœnam, ut docent communiter apud Perez sect. 9. contra Lugo disp. 3. nu. 15. Ratio est, quia actus vindicationis, seu satisfactionis est actus Justitiæ, qui non potest exerceri erga debitum jam extinctum, ut diximus in tract. de Justitia, ubi ostendimus cum communiori, non posse dari duplicem solutionem adæquatam ex Justitia relate ad idem debitum, nec posse dari iteratam solutionem ex Justitia successive. Hinc tamen non fit, quod peccatum remissum non sit materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, cum sufficiat, quod possimus de eo conteri.

Infertur 3. Peccatum nondum commissum posse esse materiam pœnitentiæ solum quoad actum odii, & propositi de illo non committendo; non tamen quoad actum detestationis, vel doloris, qui solum versatur circa peccata commissa; & multo minus quoad actum retractationis, aut vindicationis.

Infertur 4. quod sicut non possumus retractare peccatum Originale, quia non est commissum a nobis per actum propriæ libertatis, ita a fortiori nec possumus retractare peccata aliena, aut de iis conteri: possunt tamen ea esse objectum materiale pœnitentiæ per actus odii, detestationis, ac doloris, ut docent communius cum Suario disp. 2. sect. 1. & Perez sect. 10. Sicut enim ex virtute spei inclinamur ad sperandum Deum ut bonum nostrum tum nobis, tum aliis, & ex motivo Justitiæ moveri possumus ad solvenda debita etiam aliena; ita ex motivo pœnitentiæ possumus etiam aliena peccata detestari, ac de illis dolere.

Infertur 5. quid dicendum de imperfectionibus sive negativis, ut cum quis ponit actum minus perfectum, aut intensum præ perfectiori, aut intensiori; sive positivis, ut cum quis v. gr. transgreditur suas leges, quæ ad culpam non obligant: unde ponit aliquod impedimentum ad specialia Dei beneficia; sicut irregularitas ex defectu est impedimentum canonicum ad ordines sacros. Certum est, neque imperfectiones positivas, neque negativas esse materiam Sacramenti Pœnitentiæ; cum non sint peccata, quamvis de illis in confessione nos accusemus, quia sæpe culpam aliquam venialem habent annexam. Quare dicendum, neque esse materiam directam virtutis pœnitentiæ, quippe quæ per se versatur per actus odii, detestationis, &c. circa offensam Dei: possunt tamen, ut notat Perez, & Lugo, esse materia remota pœnitentiæ per actus odii, ac detestationis, quatenus disponunt indirecte ad culpam, impediendo Dei beneficia. Quare ex motivo pœnitentiæ intendentis odisse, vindicare, ac vitare Dei offensam, potest homo imperfectiones suas odisse, detestari, retractare, ac vindicare.

Infertur 6. idem dicendum de actibus materialiter malis; pura si quis sine advertentia omisit horas canonicas recitare, aut læsit proximum, aut citra culpam passus est aliquam conspurcationem. Hujusmodi enim actus cum vacent culpa, non possunt directe ad objectum materiale pœnitentiæ pertinere: quia tamen generant habitum inclinantem ad similes actus, qui fiant cum advertentia, & cum Dei offensa; ideo potest homo indirecte ex motivo pœnitentiæ eos odisse, ac dolorem, & displicentiam de iis habere.

Infertur ult. esse objectum materiale pœnitentiæ etiam peccatum actuale præteritum, cum possint circa illud cadere actus omnes pœnitentiæ. Non est autem idem dolere de peccato actuali præterito, ac dolere de peccato habituali. Nam si quis in instanti A peccet, & in instanti B conteratur de tali peccato, tunc dolet de peccato actuali præterito, non tamen de habituali, eo quod tale peccatum præteritum non perseveret: At si in instanti A peccet, in instanti B peccatum perseveret, & in instanti C doleat de tali peccato, tunc dolet de peccato habituali, inquantum habituali.

DISPUTATIO II.

De effectu Pœnitentiæ quoad Remissionem culparum, & Reviviscentiam Meritorum.

UT præstantia tam virtutis, quam Sacramenti Pœnitentiæ luculenter a posteriori ostendatur, sub oculis ponimus ejus effectus. Et primo quidem agemus de remissione mortalium. Secundo de remissione venialium. Tertio de reviviscentia meritorum deperditorum per mortale.

QUÆSTIO I.

An sit possibile peccatum essentialiter irremissibile?

I. QUod nullum peccatum ratione suæ magnitudinis sit irremissibile sive per Sacramentum Pœnitentiæ, sive per actus virtutis pœnitentiæ, nempe per contritionem perfectam, est de Fide contra Novatianos apud Bell. & contra Tertull. qui docuit, post veniam semel obtentam de aliquo peccato non posse amplius nova peccata condonari. quod patet tum ex Scripturis. dicitur enim Ezechielis 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, omnium iniquitatum*

ejus

eius non recordabor: & Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* Tum ex Concilio Lateranensi, & ex PP. apud eundem Bellar. Tum demum quia contrarium derogat efficaciæ Divinæ Gratiæ, Divinæ Misericordiæ, ac virtuti Passionis Christi. Hinc verba illa Christi Domini apud Matth. *Omne peccatum, & blasphemia remittitur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittitur:* & illa alia: *Qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro*, explicanda sunt cum Ambr., Atha., Hierony. quod hujusmodi peccatum difficillime remittatur, & cum morali impossibilitate. Idemque dicas de iis verbis Apost. ad Hebr. 6. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati,* &c. *& prolapsi sunt, rursum renovari ad pænitentiam.*

Ad ea vero verba 1. Joan. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis;* Dicas vel esse ibi sermonem de Impænitentia finali, seu de peccato usque ad mortem, post quam nulla habetur remissio, cum homo sit in termino: vel esse sermonem de peccatis enormissimis, quæ reddunt peccatores indignos aliorum orationibus; unde quamvis possimus pro iis orare, non tenemur, ut explicat Platel. nu. 525. sicut pro excommunicatis non offeruntur Sacrificia. Denique quod dicitur de Antiocho 2. Machabæorum 9. *Orabat scelestus Dominum, a quo non erat misericordiam consecuturus*, intelligendum est, quod non erat obtenturus veniam, quia non dolebat de peccatis ob motivum supernaturale, sed solum ex desiderio salutis recuperandæ.

II. Difficultas solum est apud Recentiores, An sit possibile peccatum aliquod essentialiter irremissibile, non ratione suæ magnitudinis, seu gravitatis, sed præcise ratione connexionis intentionalis cum Dei decreto de non remittendo ullo peccato? Lugo disp. 8. sect. 1. affirmat, docens quod si Deus libere decernat, se nullum peccatum amplius remissurum, & revelet Petro hoc decretum, qui illud contemnat, seu discredat tali revelationi, in tali casu peccatum hoc contemptus, seu infidelitatis sit essentialiter irremissibile, non ex magnitudine suæ malitiæ, sed quia essentialiter connectitur, ac præsupponit decretum illud Divinum infrustrabile; quod tamen de facto frustraretur, si peccatum illud remitteretur. Ex hoc discursu docuerunt nonnulli, quod similiter sit possibilis aliqua Dei visio essentialiter indestruibilis, non ex magnitudine suæ perfectionis, sed ex consimili connexione intentionali cum libero Dei decreto de non destruenda ulla Dei visione, quod certe attingi non posset nisi per visionem essentialiter indestruibilem, eo quod aliter decretum Dei frustraretur. Hanc autem visionem essentialiter indestruibilem multis ostendimus repugnare in de Beatitudine disp. 1. qu. 10. Similiter ex eadem ratiocinatione putant, possibile esse peccatum aliquod essentialiter impunibile, aut essentialiter remissum; actum bonum essentialiter impræmiabilem; Creaturam aliquam essentialiter inelevabilem ad producendum quodlibet; & alia hujusmodi innumera.

Adverto, illud esse discrimen inter peccatum essentialiter, seu ab intrinseco, & peccatum accidentaliter, seu ab extrinseco irremissibile, quod peccatum per accidens irremissibile sit illud solum, quod est irremissibile ob extrinsecum Dei decretum de illo non condonando, ut sunt omnia peccata damnatorum; peccatum vero essentialiter irremissibile sit illud, quod independenter ab omni libero Dei decreto, ex prædicatis suis essentialibus est irremissibile, non secus ac homo independenter ab omni libero Dei decreto ex prædicatis essentialibus est rationalis. Proinde peccatum essentialiter irremissibile solum potest Deus libere permittere, sicut hominem rationalem solum Deus potest libere ponere; & sicut non potest Deus libere velle, quod homo sit rationalis, ita non potest libere velle, quod peccatum essentialiter irremissibile non remittatur: esset enim hujusmodi decretum liberum fatuum, essentialiter superfluum, & indignum Deo. His explicatis

III. Dico cum communiori, repugnare peccatum essentialiter irremissibile ex connexione intentionali cum decreto de non remittendo ullo peccato, juxta systema expositum. Ita Haunoldus nu. 901. Arriaga disp. 12. sect. 3. Dicastillo, Requesens, contra Lugo loco citato, Martinon., Oviedum, & alios Recentiores.

Prob. 1. ex absurdis: si dari posset peccatum hoc essentialiter irremissibile, esset pariter possibile peccatum essentialiter impermissibile a Deo, aut peccatum, ad quod Deus non concurreret immediate; sequelam nemo admiserit; ergo. Probatur sequela, quia similiter potest Deus facere hoc decretum, Nolo ullum peccatum permittere, seu nolo ad ullum actum liberum creaturæ concurrere: potest etiam hoc de-

cretum revelare Petro; & si Petrus illud contemneret, seu discrederet, peccatum hoc contemptus, aut incredulitatis deberet esse juxtà ratiocinationem Adversariorum essentialiter impermissibile, aut sine concursu immediato Dei; aliter decretum essentialiter præsuppositum frustraretur. Quod si dicas, decretum hoc de non permittendo ullo peccato revelari posse, sed contemni non posse, ne sequatur hoc inconveniens, quod detur peccatum impermissibile; dicas pariter, Decretum illud de non remittendo ullo peccato revelari posse, contemni non posse, ne sequatur hoc inconveniens, quod detur peccatum irremissibile; cum Deus infinite misericors, & ut dicitur Joelis 2. *Præstabilis super malitia*, debeat posse quodvis peccatum remittere; sicuti debet ex supremo dominio ad quemcumque effectum creatum immediate concurrere. Pariter ex consimili discursu Cardinalis de Lugo sequeretur, dari posse peccatum essentialiter impunibile, essentialiter remissum, &c. visionem Dei essentialiter indestruibilem, Creaturam essentialiter immobilem, vel quæ solum conservari, aut moveri posset per tempus, aut per spatium determinatum, & his similia, quæ communiter reputantur absona.

Prob. 2. ratione. Peccatum hoc contemptus, seu incredulitatis in dato systemate esset, & non esset irremissibile; ergo repugnat. Probatur sequela: esset enim irremissibile, ut supponitur ob discursum Adversariorum; ex altera parte non esset irremissibile; quod sic probatur: Vel decretum illud liberum Dei dicens, Nolo ullum peccatum remittere, loqueretur solum de peccatis remissibilibus, vel loqueretur etiam de hoc peccato contemptus, quod deberet esse essentialiter irremissibile; neutrum dici potest; ergo &c. Probatur minor. non enim dici potest, quod loquatur etiam de hoc peccato contemptus, essentialiter irremissibili, quia, ut diximus, Deus nequit libere quidquam decernere de prædicatis necessariis, & essentialibus creaturæ, sed solum de contingentibus. Quare sicut fatuum, essentialiter superfluum, & indignum Deo est decretum liberum decernens dare homini rationalitatem, aut non creare chimæram; ita fatuum esset decretum liberum Dei decernens se non remissurum peccatum essentialiter irremissibile. Quod si dicas, decretum illud de non remittendo ullo peccato loqui solum de peccatis remissibilibus condistinctis ab hoc peccato contemptus, sequitur jam, quod hoc peccatum contemptus nullam habeat irremissibilitatem neque accidentalem, neque essentialem: Non accidentalem ortam ex illo decreto de non condonando ullo peccato, quia illud decretum non loquitur de hoc peccato: Neque habet ex eo decreto essentialem irremissibilitatem, quia mera connexio essentialis peccati A cum decreto de non remittendo peccato B, non infert ullam irremissibilitatem in peccato A, ut patet. Nam si Deus ex. gr. decernat, se non remissurum peccata Pauli, & revelet hoc decretum Petro, qui illud contemnat, peccatum hoc Petri non habet ullam irremissibilitatem, quamvis essentialiter connectatur cum decreto de non remittendis peccatis Pauli: sic etiam visio v. gr. decreti de non destruendo lapide non haurit ullam indestruibilitatem ex connexione essentiali cum illo decreto de non destruendo lapide.

Iterum sic arguo breviter. Supponamus omnia peccata possibilia clare, & distinctè cognita a Deo esse A, B, C, & peccata B C esse remissibilia, peccatum vero A esse illud, quod Adversarii dicunt irremissibile. Nunc sic: vel decretum de non remittendo ullo peccato loquitur etiam de peccato A, quod dicitur irremissibile; & decretum deberet esse fatuum, quippe quod libere decerneret de prædicatis necessariis: vel solum loquitur de peccatis B. C. remissibilibus; & hinc non sequitur, quod peccatum A habeat ullam irremissibilitatem; sicuti si detur decretum de non remittendis peccatis Pauli, peccatum Petri contemptivum talis decreti non esset ullatenus irremissibile. Nam si remitteretur, non frustraretur decretum præsuppositum, quippe quod solum loquitur de peccatis Pauli.

IV. Dices 1. Quamvis decretum de non remittendo ullo peccato solum loquatur de B. C. remissibilibus; at peccatum A haurit ex tali decreto proximam possibilitatem, cum non possit tale peccatum dari non præsupposito illo decreto: Hinc peccatum A est irremissibile; aliter frustraretur decretum præsuppositum de non remittendo ullo peccato; ergo possibile est peccatum hoc essentialiter irremissibile.

Sed contra est, quia etiam decretum de non remittendis peccatis Pauli reddit proxime possibile peccatum Petri contemptivum talis decreti; & tamen non proinde hoc peccatum Petri haurit ullam irremissibilitatem ab eo decreto essentialiter præ-

sup-

supposito, eo quod decretum loquatur solum de peccatis Pauli: unde non frustraretur, si remittatur peccatum Petri; ergo pariter in casu nostro, quamvis peccatum A hauriat proximam possibilitatem a decreto de non remittendis peccatis B, C. remissibilibus, non proinde haurit ab eo decreto essentialiter præsupposito ullam irremissibilitatem.

Dices 2. cum decretum sit de non remittendo ullo prorsus peccato, ita loquitur absolute de peccatis B, C. remissibilibus, ut loquatur etiam conditionate de peccato A, quatenus si esset remissibile, Deus nollet illud remittere; Atqui hoc sufficit, ut peccatum A ex connexione intentionali cum eo decreto hauriat intrinsecam irremissibilitatem; ergo est intrinsece irremissibile.

Sed contra est, quia vel decretum de non remittendo ullo peccato loquitur conditionate de ipso peccato A signate, vel solum exercite. Non primum, quia tam est fatuum, & indignum Deo decretum libere decernens de prædicatis necessariis absolute, quam conditionate in actu signato: v. gr. tam est impossibile decretum libere decernens absolute, quod nolit ponere hircocervum, quam si dicat conditionate, si hircocervus esset possibilis, illum non ponerem, ergo tam est impossibile decretum dicens absolute, Nolo remittere peccatum A irremissibile, quam dicens conditionate, si peccatum A esset remissibile, illud non remitterem. Hujusmodi enim decreta in Deo sunt essentialiter superflua. Neque dici potest, quod loquatur de peccato A conditionate in actu exercito, quatenus de facto nihil decernit de illo, sed decerneret in hypothesi impossibili, quod illud esset remissibile. Nam voluntas ista conditionata tum ex parte objecti, tum ex parte actus, quæ scilicet non est, sed esset, nihil ponit in esse, quousque purificetur conditio: unde non potest ullam irremissibilitatem peccato A communicare; aliter etiam esset irremissibile peccatum Petri de non remittendis peccatis Pauli; quia si per impossibile peccatum Petri esset peccatum Pauli, decretum etiam loqueretur de peccato Petri.

V. Ex quibus habes 1. Decretum Dei liberum de non remittendo ullo peccato esse fatuum, etiamsi loquatur de peccato ut sic, sive remissibili, sive irremissibili; non secus ac decretum de non creando ullo ente sive possibili, sive chimærico; tum quia non potest Deus libere decernere de prædicatis necessariis; tum etiam quia non potest Deus quicquam cognoscere in confuso, & in abstracto, unde non potest quicquam decernere de peccato, præscindendo a remissibili, vel irremissibili.

Habes 2. possibile esse decretum de non remittendo ullo prorsus peccato remissibili, sive directo, sive reflexo. (Voco peccata directa v. g. furti, homicidii; voco reflexa peccata contemptiva decreti de non remittendis peccatis illis directis). In hoc tamen casu decretum hoc, quatenus loquitur de peccatis directis, reddit illa extrinsece irremissibilia, quin reddat ullatenus irremissibilia peccata reflexa; quatenus vero loquitur de peccati primo reflexis, reddit illa extrinsece irremissibilia, quin reddat ullatenus irremissibilia peccata secundo reflexa, videlicet peccata contemptiva decreti de non remittendis illis peccatis primo reflexis; & idem dicas de peccatis tertio, quarto, & quinto reflexis in infinitum.

Habes 3. Decretum hoc de non remittendo ullo prorsus peccato, tam directo, quam reflexo, non solum esse possibile, sed etiam revelabile, non tamen contemptibile; quia peccatum hoc contemptus esset, & non esset irremissibile, ut ostendimus: sicut decretum de non concurrendo cum ullo actu voluntatis creatæ est revelabile, sed non contemptibile, quia tale peccatum contemptus esset, & non esset cum concursu Dei immediato.

Habes 4. quod sicut decretum de nihil producendo, aut de non concurrendo ad ullum actum intellectus creati non solum non potest contemni, sed nec etiam revelari, ut patet; Ita nec potest manifestari Beatis decretum de non destruenda ulla prorsus visione Dei, ac proinde repugnat visio Dei essentialiter indestruibilis ex connexione essentiali cum hoc decreto. Ratio est eadem, quia hæc visio esset, & non esset indestruibilis: esset juxta discursum de Lugo; non esset vero, quia vel decretum illud de nulla visione destruenda loquitur etiam de hac visione essentialiter indestruibili attingente tale decretum, & hujusmodi decretum esset fatuum; vel loquitur solum de aliis visionibus destruibilibus, & jam visio attingens hoc decretum nullam inde hauriret indestruibilitatem; sicut non est indestruibilis visio attingens decretum de non destruendo lapide.

Habes ult. Decretum de non remittendo ullo prorsus peccato non esse contem-

temptibile, si cognoscatur cognitione evidenti, aut per actum fidei essentialiter verum ob rationes adductas: si tamen cognosceretur cognitione naturali, & falsificabili, posset utique contemni, & discredi, quia posset dari peccatum contemptivum talis decreti, non existente eo decreto, nisi tantum putative in intellectu contemnentis; proinde si hoc peccatum contemptus remitteretur, non sequeretur frustratio ullius decreti.

VI. Objic. 1. Dum Deus libere decernit, v. g. Nolo ullum decretum manifestare, in tali casu decretum hoc de non manifestando ullo decreto est essentialiter immanifestabile, non vero impossibile; ergo dum decernit, Nolo peccatum ullum remittere, peccatum contemptivum hujus decreti erit essentialiter irremissibile, non impossibile. Probatur consequentia: Ideo illud decretum est solum immanifestabile, non impossibile, quia solum sequeretur contradictio, si manifestaretur, non vero si ponatur; Atqui pariter in casu nostro solum sequitur contradictio, si peccatum contemptivum decreti remittatur, non vero si ponatur; ergo pariter hujusmodi peccatum erit essentialiter irremissibile, non impossibile.

Confirm. si Deus decernat nullam visionem beatificam destruere, solum repugnabit visionem destrui, non vero poni; ergo si decernat nullum peccatum remittere, peccatum contemptivum talis decreti repugnabit remitti, non vero poni, cum decretum solum decernat peccata non remittere, non vero non ponere.

Resp. 1. per instantiam; ergo si Deus decernat, Nolo concurrere ad ullum actum liberum Creaturæ, peccatum contemptivum talis decreti solum erit impossibile, quod cum concursu Dei ponatur, non vero erit absolute impossibile. In forma nego consequentiam. Ad probationem nego minorem. Peccatum contemptivum decreti de non remittendo ullo peccato non solum traheret contradictionem, si remitteretur, sed etiam si poneretur; tum quia derogat Divinæ misericordiæ, ac libertati Dei ad miserandum, & parcendum; tum etiam quia esset, & non esset essentialiter irremissibile, ut diximus.

Ad confirm. distinguo antec: posito eo decreto, repugnabit visionem aliquam destrui per accidens, concedo; ex prædicatis intrinsecis, & essentialiter, nego antecedens, & consequentiam. Immo retorqueo paritatem: si Deus decernat nullam visionem destruere, non solum esset indestruibilis, sed etiam impossibilis visio attactiva talis decreti, ut ostendimus; ergo si Deus decernat nullum peccatum remittere, non solum erit irremissibile, sed etiam impossibile peccatum contemptivum talis decreti. Quare solum de peccato per accidens irremissibili verificatur, quod repugnet remitti, non vero poni, quia frustraretur decretum de illo non remittendo, si remitteretur, non vero si ponatur: At peccatum essentialiter irremissibile non solum repugnat, quod remittatur, sed etiam quod ponatur; esset enim, & non esset irremissibile, quia loqueretur, & non loqueretur de tali peccato decretum universale de non remittendo ullo peccato.

VII. Objic. 2. Non derogat divino dominio, quod Deus non possit uti Creaturis ad usus chimæricos, v. g. quod non possit uti materia ad informandum, ligno ad cognoscendum, aut quod non possit conservare durationem, movere ubicationem, &c. ergo nec derogat divino dominio, ac libertati ad remittendum, quod non possit condonare peccatum essentialiter irremissibile; ergo sicut non repugnat ubicatio essentialiter immobilis, &c. ita nec peccatum essentialiter irremissibile; præsertim si hujusmodi irremissibilitas oriatur ex connexione intentionali cum decreto de non remittendo ullo peccato.

Resp. primo per instantias adductas de possibilitate peccati essentialiter impermissibilis, aut ad quod Deus immediate non concurrat; de peccato essentialiter remisso, impunibili, &c. Secundo argumentum probat nimis, videlicet quod neque repugnet peccatum essentialiter irremissibile ex intrinseca sua malitia independenter a connexione cum ullo decreto, quia eo posito Deus per hoc, quod non posset illud remittere, solum non posset eo uti ad usus chimæricos. Tertio dico, non repugnare divino dominio, quod non possit uti Creaturis ad usus, quos certo constat, & positive ostenditur iis esse impossibiles: v. g. quod non possit uti materia ad informandum, lapide ad libere operandum: secus vero si tantum assumatur, usus illos esse chimæricos, & cæteroqui debent esse possibiles Creaturis ob subjectionem debitam divino dominio. In casu nostro quodvis peccatum est remissibile, nisi de aliquo positive probetur irremissibilitas; sicut quælibet Creatura est mobilis, conservabilis, &c. in tantum ubicatio dicitur immobilis, & duratio incon-

fer-

servabilis, quia positive probatur debere hæc prædicata iis competere; At ex discursu Adversariorum non probatur positive possibilitas peccati essentialiter irremissibilis, ut ostendimus; ergo quodvis peccatum dici debet remissibile.

Regula generalis sit hæc. Quoties inquiritur de possibilitate alicujus Creaturæ, quæ videtur fines omnipotentiæ dilatare, & divini dominii fines coarctare, tunc a Philosophis, & Theologis dicendum, hujusmodi Creaturam repugnare, nisi positive ostendatur ejus possibilitas, ex qua oriatur, quod impotentia in divino dominio ad utendum ea creatura ad usus impossibiles sit impotentia Grammaticalis, sicut est impotentia Dei ad peccandum, ad ponendam chimæram, &c. quæ impotentia perfectissimam Dei potentiam commendat, juxta illud Augustini 5. de Civit. 10. *Deus, quia est omnipotens, multa non potest*. Tunc autem satis est, quod mere negative possibilitas alicujus Creaturæ ostendatur, quando prædicatum proprium illius est participativum alicujus divinæ perfectionis, ad quod consequitur, quod aliquis usus talis creaturæ sit chimæricus; non vero quando prædicatum proprium est mere limitativum divini dominii: E. g. dum quæritur, An sit possibilis Creatura essentialiter indestruibilis, immobilis, immultiplicabilis numerice, inelevabilis ad producendum quodlibet, aut Creatura rationalis inobdurabilis, vel inemollibilis, aut impeccabilis, vel Creatura Durandi, quæ operetur sine concursu Dei immediato, & similia, dicendum est repugnare, eo quod prædicatum differentiale istarum Creaturarum non sit participatio alicujus divini attributi, sed est mera coarctatio divini dominii ad talem Creaturam destruendam, movendam, &c. unde cum non ostendatur positive harum Creaturarum possibilitas, eo pacto quo positive ostenditur possibilitas, & necessitas ubicationis essentialiter immobilis, durationis inconservabilis, dicendum est repugnare: Contra vero possibilitas Angeli, seu substantiæ immaterialis completæ, vel corporis simplicis, aut Creaturæ ab æterno, Creaturæ Creatricis, infiniti categorematici, &c. sufficienter ostenditur negative, quia ex proprio conceptu hujusmodi Creaturæ præseferunt participationem alicujus divinæ perfectionis, ad quam consequitur quod sit impossibilis aliquis earum usus, qui aliis Creaturis est possibilis; v. g. Angelus participat perfectiori modo Divinam intellectivitatem, quam anima rationalis; & hinc fit, quod non possit Deus uti Angelo ad informandam materiam, ut potest uti anima rationali: sic corpus simplex perfectiori modo Dei simplicitatem participat, quam materia; & hinc fit, quod non possit informari forma substantiali, sicut potest materia. In casu nostro peccatum essentialiter irremissibile, visio indestruibilis non præseferunt participationem alicujus divini attributi, sed solam coarctationem divini Dominii ad remittendum, destruendum, &c. ergo dicendum ea repugnare: Præsertim quia in obscuris, dum quæritur de possibilitate alicujus Creaturæ, quæ ex una parte dilatat fines omnipotentiæ, & ex alia parte præsefert coarctationem divini dominii, standum potius pro extendendo divino dominio, quod ex suo conceptu est prædicatum præstantius, quam omnipotentia; & ideo dicendum hujusmodi Creaturam repugnare.

VIII. Objic. 3. Ex hoc quod peccatum repugnet contemptivum decreti de non concurrendo ad ullum actum liberum creaturæ, non sequitur repugnare etiam peccatum essentialiter irremissibile contemptivum decreti de non remittendo ullo peccato; ergo instantia adducta, & probatio ex absurdis est nulla. Antecedens probatur: Ideo prius illud peccatum repugnat; quia essentialiter quilibet effectus creatus debet immediate a Deo pendere, & cum concursu Dei immediato poni, ut supponitur cum communi Philosophorum, & Theologorum contra Durandum; sed quod debeat quodvis peccatum esse remissibile, non debet supponi, cum hoc sit, quod in præsenti controvertitur; ergo repugnantia actus liberi, ad quam Deus non concurrat, non infert repugnantiam peccati essentialiter irremissibilis.

Confirm. Non derogat divinæ libertati ad parcendum, & miserendum, quod peccata damnatorum de facto sint ab extrinseco irremissibilia, quia irremissibilitatem habent a decreto libero Dei nolente illa condonare; Atqui peccatum essentialiter irremissibile ex connexione cum decreto de non remittendo ullo peccato pariter essentialem irremissibilitatem haberet ab hoc ipso decreto libero nolente peccatum ullum condonare; quia peccatum illud essentialiter cum hoc decreto connectitur, & ab illo haurit suam essentialem irremissibilitatem; ergo non derogat divinæ Misericordiæ peccatum essentialiter irremissibile.

Resp.

Resp. nego antecced. sicut enim ex capite divini dominii oritur, quod quilibet effectus creatus immediate pendeat a Deo, eo quod immediata dependentia sit magis consona Creaturæ summe dependenti; ita ex capite divinæ Misericordiæ quodlibet peccatum debet esse remissibile; ergo sicut repugnat peccatum, quod immediate non dependeat a causa prima ob connexionem cum decreto libero de non concurrendo ad ullum actum voluntatis creatæ; ita evincitur repugnare peccatum essentialiter irremissibile ob connexionem cum decreto de non remittendo ullo peccato; aliter Deus non esset præstabilis super malitia.

Ad confirm. nego minorem: non potest enim peccatum illud haurire ullam irremissibilitatem a decreto, quod de illo non loquitur, sed solum loquitur de peccatis B. C. remissibilibus: unde sicut decretum de non remittendis peccatis Pauli non transfundit irremissibilitatem ullam in peccatum Petri contemptivum talis decreti; ita decretum de non remittendis peccatis B. C. remissibilibus non potest transfundere irremissibilitatem peccato A contemptivo illius decreti.

IX. Objic. ult. si daretur peccatum, aut pendens essentialiter, aut completivum decreti de odio habendo, & puniendo Petrum in æternum ob tale peccatum, hujusmodi peccatum esset essentialiter irremissibile; sed potest dari tale peccatum; sicut in sententia nostra dari potest gratia præsentis ordinis, unio hypostatica pendens essentialiter a decreto de dando amore amicabili in æternum; & sicut vox Pontificis loquentis ex cathedra essentialiter pendet a divina interna locutione, ut proinde non possit esse falsa; ergo dari potest peccatum essentialiter irremissibile.

Resp. dari quidem posse peccatum essentialiter pendens a decreto libero Dei de odio habendo Petrum, & puniendo in æternum ob aliud peccatum, non vero propter hoc ipsum peccatum, quod pendet a tali decreto, quia recurrit, quod hujusmodi decretum liberum esset fatuum, utpote libere decernens de prædicatis necessariis: ex hoc autem quod peccatum v. g. furti essentialiter pendet a decreto libero de odio habendo, & puniendo Petrum in æternum propter peccatum homicidii, solum sequitur, quod peccatum homicidii sit irremissibile ab extrinseco, & per accidens, peccatum vero furti nullam habet ne accidentalem quidem irremissibilitatem; ergo universim quodvis peccatum essentialiter irremissibile repugnat, tam si connectatur intentionaliter, quam si realiter cum decreto libero Dei de non condonando peccato.

QUÆSTIO II.

An possit peccatum remitti absque prævia retractatione peccatoris?

I. Quod in præsenti providentia peccatum mortale personale non remittatur citra retractationem peccatoris, est omnino certum; tum ex Verbis Christi Domini: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*; tum ex Trid. quod sess. 14. cap. 4. de contritione loquens dicit: *Fuit autem omni tempore necessarius hic motus ad obtinendam peccati veniam*. Quare solum dubitatur, an possit id evenire de potentia absoluta? Thomistæ communius negant nixi authoritate D. Th. qui 3. p. q. 86. art. 2. habet: *Impossibile est peccatum sine pœnitentia remitti*. Sed communis sententia affirmat cum Scotistis, Nominalibus, Suario disp. 9. sect. 2. Vasquio, &c. putantibus, Angelicum non esse in opposita sententia, quia in textu laudato solum docet in præsenti providentia peccatum sine pœnitentia remitti non posse.

II. Dico itaque cum Communiori, posse divinitus peccatum remitti, absque ullo prævio actu peccatoris.

Prob. 1. paritate peccati originalis, quod in infantibus absque ulla prævia retractatione remittitur. Deinde paritate voti, quod potest a Pontifice immediate dispensari. Tum paritate offensæ in creatis, quæ potest ab offenso immediate remitti absque ullo actu offendentis. Denique ratio a priori est, quia potest creditor, & offensus cedere juri suo, etiam nullo prævio actu debitoris; ergo potest Deus cedere juri ad odio habendum, & puniendum peccatorem, non expectata ejus retractatione: quod certe manifestum est in sententia putantium, posse peccatum remitti in instanti, quo fit, aut ante quam fiat.

Confirm. Vel retractatio peccatoris prærequireretur, ut forma expulsiva peccati, & hoc est falsum; Nam quamvis in sententia Vasquii contritio formaliter peccatum expellat, in omnium tamen sententia attritio supernaturalis, & contritio naturalis sunt peccati retractatio; & tamen for-

formaliter peccatum non expellunt: vel præ-requireretur retractatio ut ultima dispositio ad gratiam formaliter peccati expulsivam, & cum possit Deus introducere formam absque ulla prævia dispositione, (ut potest formam ignis introducere absque prævio calore) poterit gratiam infundere absque prævia retractatione peccati: vel demum præ-requireretur tamquam dispositio moralis, ut moveat Deum ad gratiam infundendam, & ad hoc poterit multo magis moveri Deus a sua infinita Bonitate.

III. Objic. 1. Peccatum essentialiter est voluntarium; ergo ut tollatur peccatum, tolli debet ratio voluntarii: Atqui nisi ponatur retractatio, non tollitur, sed perseverat moraliter ratio voluntarii; ergo ut tollatur peccatum, necessaria est retractatio.

Confirm. Dum est de facto ratio voluntarii peccaminosa, habetur peccatum actuale; ergo dum perseverat moraliter ratio voluntarii peccaminosa, perseverat moraliter peccatum, seu habetur peccatum habituale; atqui ratio voluntarii peccaminosa perseverat moraliter, quousque ponatur retractatio; ergo peccatum habituale tolli non potest sine prævia retractatione.

Resp. Argumentum solvendum in peccato originali, quod habetur in infantibus per hoc, quod peccatum Adæ fuerit illis interpretative voluntarium; & tamen tollitur per baptismum absque ulla retractatione. Secundo dicendum, peccatum habituale constitui solum per peccatum actuale præteritum, & per negationem condonationis, aut condignæ satisfactionis, ut hic supponimus, non vero per rationem ullam voluntarii moraliter perseverantis. Nam etiam posita retractatione peccati, & destructa ratione voluntarii moraliter perseverantis, potest Deus non condonare peccatum; ergo peccatum non tollitur per retractationem, sed unice per destructionem constitutivi, vid. aut per condonationem, aut per condignam satisfactionem, quibus positis peccatum tollitur, etiamsi non habeatur retractatio, seu destructio voluntarii moraliter perseverantis. Quare sicut potest haberi retractatio peccati sine condonatione, ita vice versa. In forma dist. antecedens: peccatum actuale essentialiter est voluntarium, concedo; habituale, subdistinguo: debet habere rationem voluntarii præteritam, concedo; moraliter perseverantem, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. In sententia admittente posse peccatum condonari in instanti quo fit, dum adest ratio voluntarii peccaminosa, (hoc est cum advertentia ad legem divinam, quæ prohibeat talem actionem) tunc haberetur solum peccatum secundum maculam facti, non secundum maculam juris, ut explicabimus q. 5. non enim haberetur reatus odii divini, & pœnæ æternæ, si Deus tunc cedat juri suo, & peccatum condonet; unde in hac sententia retorquetur paritas: in instanti enim, in quo peccatum fit, potest haberi voluntarium peccaminosum, quin habeatur reatus odii divini, & pœnæ æternæ: ergo potest etiam idem voluntarium peccatum moraliter perseverare, quin perseveret ille reatus; sed destructo tali reatu, destruitur peccatum habituale; ergo potest tolli peccatum habituale, adhuc perseverante moraliter voluntario peccaminoso, hoc est non posita retractatione peccati.

Quod si supponamus, non posse peccatum remitti, dum fit, concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas primo danda est ab adversariis: peccatum enim, dum fit, necessario est voluntarium; at ut perseveret peccatum habituale, non debet necessario perseverare ratio voluntarii; cum possit Deus non condonare peccatum, etiam posita retractatione; atque adeo potest peccatum habituale moraliter perseverare, non destructa ratione voluntarii. Directa disparitas in hac sententia est, quia peccatum actuale essentialiter constituitur per rationem voluntarii; contra vero peccatum habituale non constituitur per rationem voluntarii moraliter perseverantis, sed per negationem condonationis, & satisfactionis; unde impertinenter se habet ratio voluntarii in ordine ad perseverandum, aut non perseverandum peccatum; ut proinde sicut potest poni retractatio sine condonatione, ita e contra. Hoc manifeste patet in voto, & in matrimonio, quæ important essentialiter in fieri tum rationem voluntarii, tum rationem reatus voti, & vinculi Matrimonialis; at in facto esse nullatenus perseverant in ratione voluntarii: unde fit primo, quod quamvis votum, aut consensus matrimonialis præteritus retractentur, adhuc obligatio voti, & vinculum matrimoniale perseverent. Fit secundo, quod votum possit per dispensationem tolli, sicut etiam vinculum matrimoniale per divinam relaxationem, etiamsi non retractentur.

IV. Objic. 2. ex Amico tomo 3. disp.

32.

32. sect. 2. Justificatio peccatoris habetur per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, ut habetur in Triden. sess. 7. cap. 7. ergo si desit ratio ista voluntarii, quæ facit peccati retractationem, nequit haberi justificatio; quomodo enim poterit haberi voluntaria susceptio gratiæ, nisi simul habeatur voluntaria retractatio peccati, & odium divinæ inimicitiæ?

Confirm. 1. Peccatum essentialiter dicere debet dependentiam a libertate peccatoris; ergo quousque hujusmodi dependentia perseverat, peccatum perseverabit; atqui dependentia peccati a libertate peccatoris moraliter perseverat, quousque ponatur retractatio; ergo etiam perseverabit peccatum, donec retractetur.

Confirm. 2. si peccatum solum perseveraret in negatione condonationis, & non etiam in negatione retractationis, Deus esset causa perseverantiæ peccati, cum sit causa negationis condonationis; consequens est absurdum; ergo & antecedens.

Respond. Triden. ibi loqui de justificatione in præsenti providentia; nos vero hic dicimus, quod de potentia Dei absoluta possit peccatum condonari, absque illa voluntaria susceptione gratiæ, atque adeo sine retractatione peccati.

Ad 1. Confirm. Peccatum, dum fit, essentialiter requirit dependentiam a libertate peccatoris; At dum perseverat, illam non requirit; cum possit perseverare, etiam posita retractatione, ut diximus de voto, & de Matrimonio; ergo etiam perseverante moraliter hac dependentia peccati a libertate peccatoris, potest peccatum condonari; sicut potest divinitus vinculum matrimoniale relaxari, etiam non retractato consensu præterito.

Ad 2. Non potest dici, quod peccatum perseveret in negatione retractationis; aliter posita retractatione, deberet peccatum destrui, quod est falsum. Universum enim constitutum, seu totum categorematice acceptum destruitur, etiamsi unum tantum constitutivum, seu pars tollatur. Per hoc autem quod peccatum perseveret in negatione condonationis, Deus non dicitur esse causa perseverantiæ peccati, quia ex voluntate Dei solum habetur, quod peccatum non destruatur per condonationem, ad quam non tenetur; quin Deus ullo modo in peccatum influat. Quare sicut non dicitur causa v. g. furti, qui non vult remittere jus, quod habet ad restitutionem adversus furem; ita non dicitur Deus causa peccati, nec velle peccatum per hoc, quod nolit condonare. Et ratio ulterior est, quia Deus peccatum non vult positive, sed permissive, seu negative, hoc est non impediendo; & quamvis positive velit negationem condonationis constitutivam peccati habitualis, non idcirco dicitur positive velle peccatum habituale, quia solum vult id, quod constituit peccatum habituale in obliquo, non vero ipsam actionem peccaminosam præteritam, quæ constituit peccatum habituale in recto. Hinc sicut legislator non dicitur velle peccatum per hoc, quod velit v. g. prohibitionem comestionis carnium, quæ constituit in obliquo comestionem carnium peccaminosam; ita Deus non dicitur velle peccatum per hoc, quod velit negationem condonationis, quæ constituit peccatum habituale in obliquo, ut diximus.

V. Objic. ult. ex eodem Amico. Peccatum est aversio a Deo, & conversio ad creaturas; sed non posita retractatione, perseverat conversio ad creaturas; ergo etiam aversio a Deo, & consequenter peccatum.

Confirm. Peccatum non tollitur, nisi per aliquod ipsi oppositum; sed actui peccaminoso non opponitur condonatio divina, sed retractatio peccatoris; ergo per hanc debet tolli peccatum.

Respon. Argumentum probare, quod præcise posita retractatione, peccatum tollatur, eo quod illa præcise posita, tollatur conversio ad creaturas, & id, quod peccato opponitur; quod tamen nemo dixerit. Quare dicendum, etiam posita conversione ad creaturas, sive per peccatum præteritum non retractatum, sive per habitus pravos, sive per actum peccaminosum, adhuc posse tolli peccatum, seu reatum odii, & pœnæ, si Deus velit cedere juri suo ad odio habendum, & puniendum peccatorem: propterea in instanti quo peccatum fit, etiam posita conversione actuali ad Creaturas, seu macula facti, potest peccatum remitti, seu potest non dari macula juris, ut dicemus q. 5. & posita conversione ad Creaturas habituali, potest peccatum habituale tolli. Et ratio est, quia peccatum habituale non perseverat in ea conversione, seu in negatione retractationis, sed solum in negatione condonationis, &c.

Ad confirm. Peccatum habituale, quod constituitur per negationem condonationis, non per negationem retractationis, solum habet oppositam condonationem, atque adeo solum per condonationem tolli potest.

Ve-

Verum quidem est, actui præterito aliquatenus retractationem opponi: quia tamen hæc non est sufficiens ad delendum peccatum, ideo neque est necessaria: sicuti voto, & Matrimonio opponitur aliquatenus retractatio consensus; quia tamen hæc non est sufficiens ad tollendam obligationem voti, & ad Matrimonium dissolvendum, ideo nec est necessaria. Et ratio ulterior est, quia quamvis in his omnibus requiratur actus voluntatis in fieri, non requiritur tamen in facto esse; nec moraliter perseverant in negatione retractationis illius consensus, sed solum in reatu, obligatione, & vinculo, constitutis per negationem condonationis, dispensationis, & relaxationis.

QUÆSTIO III.

An possit peccatum remitti per condonationem extrinsecam.

I. Quæritur, an sicut de facto juxta doctrinam Tridentin. peccatum condonatur per Gratiam intrinsecam, quæ simul tollit reatum odii, & pœnæ æternæ, & simul dat jus ad amorem, & ad vitam æternam, ita in alio ordine remitti possit absque infusione Gratiæ per meram condonationem extrinsecam Divinam, quæ solum tollat inimicitiam, quin conferat amicitiam cum Deo? ubi vides, procedere quæstionem solum de mortali, quod in præsenti providentia unice per Gratiam tollitur, non de veniali, quod est compossibile cum Gratia, de cujus remissione infra.

II. Censeo equidem, posse mortale de potentia absoluta remitti per meram condonationem extrinsecam citra infusionem Gratiæ. Ita Scotus, Suarius, Lugo, Arriaga, Oviedo, Nominales cum aliis communius contra Thomistas, Vasq., Valent., Esparzam, & alios apud Amicum disp. 3.

Prob. Præcise per hoc quod creditor cedat juri suo, tollitur a debitore omnis reatus, & obligatio; sed Deus, utpote Supremus Dominus, potest libere cedere juri suo ad odio habendum, & puniendum peccatorem, quin velit illi suam amicitiam, seu gratiam conferre; ergo potest Deus peccatum extrinsece condonare citra infusionem gratiæ. Major constat inductione: Nam præcise per hoc quod offensus in humanis cedat juri suo ad vindictam erga offensorem, cessat in hoc omnis reatus ad satisfaciendum offensori: (esto teneatur aliunde satisfacere Deo, & Reipublicæ, quos pariter offendit offendendo proximum) Sic qui habet jus ad centum, præcise per hoc quod cedat huic juri, extinguit in debitore omnem obligationem: sic Deus habens jus promissarii v. gr. ad jejunium ratione voti a nobis emissi de jejunando, præcise per hoc quod aut immediate, aut per Pontificem cedat juri suo, ac votum dispenset, tollitur obligatio jejunandi, seu reatus voti. Minor autem probatur tum negative, tum paritate condonationis in humanis, & dispensationis voti; tum etiam quia potest in alia providentia satisfactio condigna pro mortali præstita a Christo Domino libere applicari nobis, & acceptari a Deo independenter ab infusione gratiæ, & restitutione amicitiæ; sicut potest in humanis acceptari satisfactio ab offenso, quin restituatur offensori amicitia; ergo potest etiam in alia providentia libere Deus cedere juri ad odium, & vindictam absque restitutione gratiæ, seu amicitiæ Divinæ.

Confirm. 1. quia potest Deus remittere venialia, & reatum pœnæ temporalis, qui sæpe post remissionem mortalium remanet, per meram condonationem extrinsecam; & probabiliter sic ea de facto remittit in susceptione Baptismi facta ab adulto, cum nec venialia, nec reatus pœnæ temporalis expelli possint a gratia, cum qua nullam habent incompossibilitatem; (quidquid sit, an possit veniale deleri etiam per gratiam, quæ habeat talem individuationem, ut essentialiter dependeat ab actu interno Divino condonante hoc veniale?) ergo potest etiam reatus peccati mortalis, & pœnæ æternæ remitti extrinsece. Et sane sicut per Indulgentias de facto applicantur merita Christi, & deletur reatus pœnæ temporalis absque infusione gratiæ formaliter deletiva talis pœnæ, quare non poterunt etiam in alia providentia applicari nobis merita Christi in ordine ad delendum mortale absque infusione gratiæ, & sic pariter extrinsece condonari?

Neq; dicas, per condonationem mortalis hominem de malo evadere non malum; quod non accidit in paritatibus adductis de condonatione offensæ in humanis, de condonatione reatus pœnæ temporalis, de dispensatione voti, &c. Non enim est malus moraliter qui est reus voti, seu habet reatum pœnæ temporalis, aut qui inculpabiliter alium offendit, sicut est moraliter ma-

malus qui peccavit; cum autem malitia ista moralis consistat in privatione Gratiæ debitæ, tolli nequit nisi per Gratiam; & ideo repugnat peccati condonatio extrinseca.

Nam contra est, quia sicut est malus moraliter qui Deum offendit; ita est malus civiliter, qui offendit proximum, cum sit pariter reus odii illius, & vindictæ. Quare sicut hæc malitia civilis tolli potest per condonationem extrinsecam, quia hac posita tollitur reatus ab offensore, etiamsi non restituatur illi pristina amicitia; ita malitia moralis, seu reatus odii Divini tolli pariter potest per extrinsecam Dei condonationem.

Confirm. 2. In pura natura peccatum non deberet tolli per gratiam, sed posset per extrinsecam condonationem deleri; ergo extrinseca condonatio simpliciter non repugnat; atque adeo neque in statu elevationis. Antecedens videtur certum, quia peccatum in pura natura non constitueretur per privationem gratiæ, utpote indebitæ, sed per negationem condonationis, & satisfactionis; atque adeo non debet in eo statu tolli per gratiam, sed tolli potest per extrinsecam condonationem. Consequentia probatur: Ideo in statu puræ naturæ tolli potest peccatum sine infusione gratiæ, quia non constituitur adæquate per gratiæ privationem, sed etiam per negationem condonationis, & satisfactionis; atqui etiam in statu elevationis peccatum habituale habet eadem constitutiva, ut ostendimus cum de peccato habituali; ergo etiam in statu elevationis tolli potest citra infusionem gratiæ, aut per actum voluntatis Dei cedentis juri ad odio habendum peccatorem, aut per extrinsecam applicationem satisfactionum Christi: eo pacto quo illæ nobis applicantur per Indulgentias in ordine ad delendum reatum pœnæ temporalis.

III. Nonnulli putant apud Haunoldum, in pura natura haberi in homine innocente qualitatem aliquam, qua reddatur pulcher in ordine naturali, & rite dispositus ad finem ultimum naturalem assequendum; sicut in statu elevationis gratia reddit hominem pulchrum, & dispositum ad finem supernaturalem: unde docent, quod sicut peccatum in statu elevationis adæquate constituitur per privationem gratiæ, ita in statu puræ naturæ constituatur per privationem illius qualitatis naturalis incompossibilis cum peccato; unde in neutro statu tolli potest per condonationem extrinsecam.

Sed qualitas hæc est omnino commentitia: præcise enim per potentias naturales, & per auxilia a Deo collata ad bene operandum in ordine naturali homo innocens in pura natura habet suam pulchritudinem, & sufficientem dispositionem ad finem ultimum naturalem. In tantum in statu elevationis requiritur gratia habitualis, qua homo reddatur pulcher in ordine supernaturali, & rite dispositus ad finem supernaturalem, quia ut connaturaliter prodeant operationes supernaturales, requiritur natura aliqua supernaturalis, quæ sit exigitiva potentiarum, & operationum supernaturalium: (non secus ac in ordine naturali requiritur in composito forma substantialis, quæ sit prima radix potentiarum, & operationum naturalium) Et hujusmodi natura supernaturalis est gratia sanctificans. At in ordine naturali ipsa anima est radix potentiarum naturalium, nempe intellectus, & voluntatis, necnon operationum moralium conducentium ad finem ultimum naturalem; ergo qualitas illa naturalis superaddita, in cujus privatione reponitur ab Adversariis peccatum habituale in statu puræ naturæ, est omnino commentitia, & plurima infert absurda, quæ fuse prosequitur Haunoldus num. *636*.

Dices: Sicut unumquodq; dicitur bonum, & perfectum, si aptum sit ad finem suum, ut gladius est bonus, si sit aptus ad feriendum; ita homo tunc dicitur bonus, quando est aptus ad finem suum, & dicitur malus moraliter, si ad illum sit ineptus, & indispositus; atqui in statu elevationis, si careat gratia, est indispositus ad finem suum supernaturalem assequendum; ergo si careat gratia, est malus moraliter; atque adeo donec gratia restituatur, perseverat malitia moralis, & peccatum; quod proinde nequit extrinsece condonari: quidquid sit, an possit ita condonari in statu puræ naturæ.

Resp. verum esse, quod homo sit moraliter malus, si sit ineptus ad finem ultimum sibi debitum; & idcirco in præsenti providentia quousque caret gratia, qua redditur dispositus ad finem supernaturalem assequendum, est malus moraliter. At si Deus de potentia absoluta post peccatum hominis elevati vellet peccatum condonare, & non amplius ordinare illum ad finem supernaturalem, sed veluti ad statum puræ naturæ reducere, tunc quamvis homo esset ineptus ad assequendum finem supernaturalem non amplius sibi debitum;

non

non per hoc esset malus moraliter, quandoquidem esset sufficienter dispositus ad finem ultimum naturalem sibi debitum ex exigentia naturali. Propterea tam in statu puræ naturæ, quam in statu elevationis possibilis est extrinseca condonatio de potentia absoluta.

IV. Objic. 1. Quousque homo culpa sua caret Divina amicitia, reus est odii Divini, & pœnæ æternæ, atque adeo perseverat peccatum habituale; sed quousque Gratia per peccatum amissa restituatur, homo culpa sua caret Divina amicitia: si enim non peccasset, illam haberet; ergo quousque Gratia restituatur, perseverat peccatum habituale; unde nequit extrinsece condonari. Major videtur certa, quia culpabiliter carere amicitia Dei non potest non esse gravis culpa.

Confirm. 1. quia si homo negligat recuperare Divinam amicitiam, graviter peccat, & est reus odii Divini; ergo a fortiori si illam culpabiliter amittat; ergo quousque verum est, quod culpabiliter Gratiam amiserit, semper reus erit odii Divini; atque adeo perseverabit peccatum habituale.

Confirm. 2. quia peccatum habituale constituitur per privationem Gratiæ; ergo quousque Gratia infundatur, peccatum perseverabit.

Resp. dupliciter posse hominem culpa sua carere Gratia. Primo quatenus si non peccasset, illam haberet, nunc tamen illam non habet, non quidem ob peccatum præteritum moraliter perseverans, sed quia Deus remittendo peccatum noluit Gratiam restituere: Secundo quatenus dependenter a peccato præterito moraliter perseverante Gratia caret. Hoc posito, quousque homo caret Gratia culpa sua hoc secundo modo, semper est reus odii Divini; secus vero si caret Gratia culpa sua primo modo: sicut enim de facto caremus integritate naturæ, & justitia originali, (ut diximus disput. antecedenti qu. 2.) ob culpam Adami interpretative nostram, quin tamen perseveret moraliter peccatum illud post Baptismum, quia hæc carentia de facto non pendet ab eo peccato jam remisso, sed ex voluntate Divina nolente amplius ea bona indebita restituere; ita poterat Deus in alia providentia privare nos Gratia per peccatum, & deinde eo remisso, Gratiam non restituere; in quo casu Gratia amissa esset propter peccatum, sed carentia Gratiæ non perseveraret dependenter a peccato: sicut carentia integritatis naturæ, & justitiæ originalis de facto non perseverat dependenter a peccato, quamvis eam propter peccatum amisimus. Hoc patet etiam in humanis. potest enim Rex v. gr. ob crimen perduellionis privare Toparcham Feudo, & deinde culpam remittere, quin Feudum restituat; in quo casu Toparcha culpa sua careret Feudo, quin tamen illo careret ob culpam moraliter perseverantem: Ita in casu nostro.

Quod ut manifestius fiat, fingamus Deum concedere Petro Gratiam per annum duntaxat; si Petrus in decursu anni v. g. post duos menses peccaret, per alios decem menses verum esset, quod careret Gratia ob culpam præteritam moraliter perseverantem, elapso tamen anno quamvis perseveraret culpa, non proinde careret Gratia dependenter a culpa præterita, sed dependenter a voluntate Dei, qui per annum duntaxat Gratiam promisit: sic in casu nostro si post culpam remissam Deus nolit Gratiam restituere peccatori, quamvis dependenter a culpa Gratiam amiserit, carentia tamen Gratiæ non perseverat dependenter a culpa.

In forma, primo transmissa majore, nego minorem: potest enim homo hic, & nunc ex mera Divina voluntate carere gratia post peccatum remissum, quamvis culpa sua illam amiserit, & si non peccasset illam haberet. Deinde clarius, distinguo major. quousque homo culpa sua caret gratia, est reus odii Divini, si careat ob culpam jam remissam, eo pacto, quo nunc homo caret integritate naturæ, & justitia originali, nego; si careat ob culpam non remissam, concedo majorem, & distinguo minorem: quousque restituatur gratia, homo culpa sua caret illa, si faciat sensum, quod si non peccasset, gratiam haberet, eo modo quo si non peccasset homo in Protoparente, haberet justitiam originalem, concedo; si faciat sensum, quod ob culpam moraliter perseverantem careat gratia, nego minorem, & consequentiam.

Ad primam confirm. concesso antecedente, & prima consequentia, nego secundam, quod scilicet culpa perseveret, quousque verum est, quod per culpam peccator gratiam amiserit: peccatum enim tolli potest, quin gratia restituatur. Hinc fit, quod posita tantum condonatione extrinseca, homo veluti remaneret in statu puræ naturæ, nec amicus, nec inimicus Dei. Quod si velis, creaturam jam elevatam non posse amplius ad statum puræ naturæ reverti, adhuc

huc de potentia absoluta potest peccatum extrinsece condonari: sufficit enim, quod Deus post extrinsecam condonationem teneatur Gratiam peccatori ante ejus mortem restituere, & interim esset sine culpa, & sine Gratia.

Ad secundam distin. antecedens: peccatum habituale constituitur per privationem gratiæ adæquate, nego, inadæquate, juxta dicta in de peccato habituali, concedo antecedens, & nego consequentiam. Deinde transmissio, quod adæquate in privatione gratiæ consistat, nemo dixerit, consistere in privatione Gratiæ physica, qualis haberetur ab homine in pura natura, sed solum in privatione Gratiæ Theologica, seu in carentia gratiæ dependenter a peccato; Atqui potest tolli carentia gratiæ dependens a peccato, quin Gratia infundatur peccatori; ergo etiam in hac sententia dari potest condonatio extrinseca. Minor probatur, quia potest Deus velle, quod carentia Gratiæ non amplius dependeat a peccato præterito, quod remittit, sed unice pendeat a Divina voluntate: ad eum modum quo tolli potest umbra, seu carentia Lucis dependens a corpore opaco, tollendo tantum hujusmodi dependentiam per hoc, quod destruatur corpus opacum, & non producatur Lux, in quo casu tolleretur umbra, & remanerent tenebræ: ergo potest etiam citra infusionem Gratiæ tolli carentia gratiæ Theologica, seu peccatum habituale per condonationem extrinsecam.

V. Objic. 2. ex Vasq. & Espar. apud Haunol. n. 669. si posset peccatum extrinsece condonari, de facto condonaretur extrinsece in priori ad infusionem Gratiæ, atque adeo non esset unica causa nostræ Justificationis Gratia; quod est contra Triden. sess. 6. cap. 6. Probatur sequela: in priori ad infusionem Gratiæ datur actus Dei volens Gratiam causare, atque adeo peccatum remittere; sed in hujusmodi actu consistit condonatio extrinseca; ergo in priori ad infusionem Gratiæ daretur de facto extrinseca condonatio. Unde etiam fit, quod si per impossibile non poneretur gratia, adhuc per locum intrinsecum vi illius actus Divini esset condonatum peccatum.

Respondet Durandus concedendo sequelam, quam putat non repugnare Tridentino: sicut non est contra Tridentinum, quod juxta sententiam Vasquii peccatum formaliter tollatur tum per contritionem, tum per Gratiam, atque adeo a duplici causa formali: aut quod tollatur juxta nonnullos tum per habitum charitatis, tum per Gratiam: vel quod in priori ad Gratiam peccatum deleatur per applicationem satisfactionum Christi factam per susceptionem sacramenti, ut dicemus qu. ult. hujus disp. Tridentin. enim solum loquitur contra hæreticos dicentes, peccatum deleri per Justitiam, qua Deus Justus est, aut per Justitiam Christi nobis imputatam; quod ab his sententiis longe distat.

Equidem cum communi nego sequelam. Decretum enim condonans extrinsece peccatum delet illud formaliter; Decretum vero volens causare Gratiam delet peccatum causaliter: unde si per impossibile non poneretur Gratia, decretum volens Gratiam non tolleret peccatum: sicuti si per impossibile, posito decreto volente lucem, non poneretur Lux, hujusmodi decretum non tolleret tenebras. Aliud enim est velle Deum tollere peccatum per infusionem Gratiæ, aliud vero velle illud tollere nullatenus conferendo amicitiam suam: In primo casu tollit peccatum causaliter, in secundo formaliter. Fingamus, Petrum nolle condonare offensam, seu debitum, nisi remissio fiat tum verbis, tum etiam scripto; certe antecedenter ad scripturam Petrus non condonaret, quamvis diceret velle condonare: Ita si Deus velit remittere peccatum dumtaxat per Gratiam in priori ad infusionem Gratiæ, non dicitur peccatum condonari extrinsece.

VI. Objic. 3. Quando habetur condonatio extrinseca, non habetur mera suspensio odii Divini; ergo debet dari actus Divinus benevolus, & beneficus, atque adeo conferens aliquod bonum; Atqui nullum aliud bonum conferre potest, ut peccatum remittat, nisi Gratiam; ergo citra infusionem Gratiæ nequit peccatum condonari. Antecedens patet: quamvis enim Deus suspendat odium, non per hoc fit, quod peccator non sit dignus odio; sicuti quamvis non infligat pœnam, non per hoc non est reus pœnæ. Minor subsumpta probatur, quia nequit aliud bonum assignari, quod Deus peccatori conferat, quando peccatum remittit, nisi id quod est formaliter peccati destructivum, ut est Gratia.

Confirm. 1. quia nisi requireretur Gratia ad remissionem peccati, incideremus in sententiam hæreticorum dicentium, peccata tunc remitti, quando nobis non imputantur, ad quod detorquent illud Psal. 31. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.*

Con-

Confirm. 2. Odisse est velle malum, seu carentiam boni debiti; ergo dum Deus vult peccatori carentiam Gratiæ debitæ in statu elevationis, vult illi malum, atque adeo odit; repugnat autem Deum odisse aliquem, qui non sit dignus odio; ergo quousque peccator caret Gratia, est dignus odio.

Resp. Deum condonando peccatum esse benevolum, ac beneficum erga peccatorem, per hoc quod velit illi, & simul conferat hoc maximum bonum negativum, nempe carentiam mali moralis, seu peccati, quam sua condonatione inducit: sicut ægrotus, aut veneno infectus habet a Deo, vel a medico magnum bonum negativum præcise per hoc, quod ab eo tollatur ægritudo, aut venenum, quibus sublatis homo bene se habet in ordine ad operationes suas naturales. Quare condonatio non est mera suspensio odii Divini, sed est actus benevolus, & beneficus, utpote erasivus dignitatis, seu reatus ad odium.

Ad primam confirm. Hæretici, ut notat Suarius hic n. 16. volebant, peccati remissionem non esse abolitionem, ac destructionem, sed solum meram non imputationem; unde volebant, quod peccatum remaneret, sed Deus se gereret cum peccatore, perinde ac si non peccasset. Nos autem dicimus, peccatum omnino destrui tam per Gratiam, quam per condonationem extrinsecam; & in hoc sensu intelligendam esse illius Psalmi locutionem.

Ad secundam: quamvis Gratia in statu elevationis ex extrinseca Dei voluntate sit debita; potest tamen de potentia absoluta non esse amplius debita post peccatum, si Deus peccatum condonet, & Gratiam deneget, veluti ad statum puræ naturæ reducendo peccatorem: propterea volendo illi tunc carentiam Gratiæ simpliciter indebitæ, nullum malum illi vellet, atque adeo non odisset.

VII. Objic. 4. Quando homo de peccatore evadit non peccator, datur transitus de contradictorio in contradictorium: ergo debet dari aliqua mutatio, & nova forma ex parte objecti; cum non possit ab eadem forma haberi duplex denominatio contradictoria; hæc autem mutatio nequit esse in Deo, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio; ergo debet esse in creatura, seu in peccatore; Atqui peccator nihil aliud habere potest de novo, dum transit a denominatione injusti ad denominationem Justi, quam Gratiam; ergo non nisi per Gratiam potest peccatum remitti.

Confirm. Nisi per Gratiam remitteretur peccatum, sequeretur, quod si Petrus, & Paulus sunt peccatores, & Deus soli Petro peccatum remitteret, tunc uterque intrinsece differrent, quin adveniret alteri quicquam intrinsecum; quod repugnat. Probatur sequela, quia denominatio injusti est intrinseca, cum nequeat haberi a forma extrinseca: ergo si Petrus esset Justus negative, seu non injustus, & Paulus esset injustus, differrent intrinsece absque nova forma intrinseca.

Resp. difficultatem solvendam ab omnibus in remissione pœnæ, in dispensatione voti &c. Quare dicimus, quod ut peccator transeat a denominatione morali peccatoris ad denominationem non peccatoris, sufficiat, si detur in Deo veluti de novo Decretum condonativum: Dixi, veluti de novo, quia Deus non debet habere novum decretum per hoc, quod velit aliquid de novo, sed potest ab æterno eodem decreto velle pro instanti A non condonare, & pro instanti B condonare: Hoc autem decretum vel potest supponi adæquate intrinsecum Deo, vel quod compleatur extrinsece ab alio completivo conditionato a gratia, quodcumque illud sit. In formâ, concedo antecedens, & dist. conseq. dari debet ex parte objecti mutatio, & nova forma moralis, concedo; physica, nego consequentiam. Ut autem hæc mutatio moralis in peccatore habeatur, sufficit, quod ex parte Dei detur Decretum volens pro instanti A non condonare, & pro instanti B condonare peccatum.

Ad confirm. Peccatum habituale non est intrinsecum physice, sed solum moraliter peccatori; quatenus ob peccatum est dignus odio Divino, perinde ac si physice existeret peccatum sibi intrinsecum: propterea si Petrus sit peccator, & non Paulus, uterque intrinsece differunt moraliter tantum, non physice: sicuti si Deus creet infantem, prout fuisset in statu puræ naturæ, quin ejus voluntatem incluserit in voluntate Adæ peccantis, solum moraliter differret intrinsece ab infante habente peccatum originale.

VIII. Objic. ult. Non potest assignari objectum condonationis extrinsecæ, seu quid velit Deus, dum condonat peccatum citra infusionem Gratiæ. si enim dicatur, quod velit destructionem peccati, cum destructio peccati habeatur per ipsam Divinam condonationem, hujusmodi actus vellet seipsum; quod repugnat. sicut enim quilibet actus

Intellectus debet habere objectum a se distinctum, cum Imago sit alterius Imago; ita quilibet actus voluntatis debet habere objectum distinctum a se ipso, cum Amor sit ad alterum.

Resp. juxta dicta cum de peccato habituali, difficultatem ab omnibus enodandam esse in explicando objecto voluntatis legislativæ; sicut etiam in dispensatione voti, in condonatione peccati venialis, aut reatus pœnæ temporalis, in condonatione debiti realis, offensæ in humanis &c. Qui enim v. g. condonat suo debitori centum, aut offensam personalem, nihil ponit præter suum actum condonativum; & tamen objectum talis actus non est adæquate ipsa condonatio, sed aliquod aliud ab omnibus assignandum. Quare vel dici potest primo, quod condonatio velit destructionem reatus, si supponatur, hoc esse aliquod ens modale simul, & Morale, ut nonnulli putant; vel si supponatur, quod talis reatus, ac jus illi correspondens constituatur per negationem condonationis, aut satisfactionis, supposito peccato præterito; Dici potest secundo, quod condonatio velit, non dari hoc complexum constitutum per peccatum præteritum, negationem condonationis, & negationem satisfactionis: unde velit inadæquate se ipsam, utpote destructivam talis complexi: Eo pacto quo quando quis cognoscit ens ut sic, seu omne ens, talis cognitio habet pro objecto inadæquato se ipsam; & eodem modo institutio Sacramenti, dum vult sacramentum, vult inadæquate se ipsam, quæ Sacramentum constituit. Vel dici potest tertio cum Arriaga disp. 23. n. 29. condonationem habere pro objecto peccatum, quod tamen non denominat volitum, sed condonatum; (quia condonatio non est rigorose volitio) sicut nolitio alterius mundi habet pro objecto alterum mundum, quem non denominat volitum, sed nolitum, quia nolitio non est volitio. sicut enim in intellectu admiratio, interrogatio, imperium, vocatio, non sunt meræ repræsentationes objecti, sed important talem tendendi modum relate ad objectum; ita condonatio, donatio, permissio non sunt rigorose volitiones, sed important talem tendendi modum relate ad objectum. Quare sicut donatio habet pro objecto v. g. librum, quin tamen denominet librum volitum, sed donatum; ita condonatio habet pro objecto peccatum, quod non denominat volitum, sed condonatum. Quod si quis ulterius inquirat, quid sit ista condonatio, donatio, promissio? dicendum ea constare experientia, & verbis ea obnubilari potius, quam explicari, sicut dicendum de admiratione &c. quæ ipsa experientia magis cognoscuntur, quam per quamcunque aliam explicationem.

QUÆSTIO IV.

Utrum etiam denominatio Justi, & Sancti haberi possit in alio ordine per extrinsecam tantum Formam.

I. De facto per Pœnitentiam infunditur Gratia, qua non solum reddimur Justi negative, seu non injusti, sed etiam Justi positive, hoc est Amici, & Filii Adoptivi Dei, & hæredes, atque adeo cum jure tum ad amorem Dei amicabilem, tum ad gloriam. Difficultas est, an sicut per condonationem extrinsecam haberi possunt in alio ordine effectus negativi Gratiæ, ita haberi possint effectus positivi per formam, seu sanctitatem extrinsecam, nimirum per meram Dei donationem suæ amicitiæ, seu per promissionem sui amoris amicabilis, & gloriæ parientem in nobis jus ad illa, ac proinde reddentem nos Dei amicos, filios, & hæredes absque ulla forma physice nobis intrinseca; non secus ac in humanis Amicitia, Filiatio adoptiva, & jus ad hæreditatem habentur per meram promissionem, seu donationem extrinsecam.

II. Ut altius id intelligatur, suppono hic primo ex dictis in de Gratia, Amicitiam consistere in mutuo duorum jure ad amorem gratuitum ordinatum ad fruendum amici præsentia, resultantem ex mutua promissione saltem implicita, & interpretativa; quod ex eo patet, quia violator Amicitiæ dicitur Infidelis, Fœdifragus: ex quo colligitur dari in utroque jus promissarii; & idcirco dicitur: *Frangenti Fidem Fides frangatur eidem*; quia supponitur utrinque Fides data. Quare sicut inter populos Amicitia publica conciliatur per Fœdus publicum; ita Amicitia privata per mutuam sponsionem privatam; Aliter non esset ratio, cur non posset citra injuriam rescindi. Hinc amicitia inter Patrem, & Filium, inter Fratres, inter Deum, & Infantem baptizatum, consistit in hoc mutuo jure orto ex mutua promissione, si minus formali, saltem interpretativa. Quod si superior obligaret duos ad se amandum, quam-

quamvis utrinque daretur obligatio amandi, non proinde dicerentur Amici, quia illa obligatio non oriretur ex mutua promissione, sed ab extrinseco præcepto: & in pura natura homo diceretur Dei servus, non vero Amicus, quia in eo statu Deus non promittit illi suum amorem amicabilem, hoc est ea auxilia supernaturalia, quibus possit ad Dei visionem pervenire; sed solum haberet homo exigentiam Divini Amoris collativi auxiliorum, quibus posset Beatitudinem naturalem assequi: non secus ac aqua habet exigentiam, quod sibi frigus conferatur: Similiter si Gratia in alio ordine non esset externa Dei promissio de dando suo amore amicabili, sed solum esset exigitiva talis promissionis, non esset formalis amicitia cum Deo, sed solum radicalis.

Inimicitia vero non consistit in mutuo jure ad odium, sed in odio mutuo, sicuti inter Populos Amicitia publica, & fœdus habetur per mutuum Jus ortum ex mutua promissione; inimicitia vero, & Bellum habetur absque ulla promissione per merum mutuum odium; aliter bellum esset utrinque justum, si oriretur ex mutuo jure ad bellandum; quod nemo dixerit.

Suppono 2. possibilem esse Amicitiam inter Deum, & creaturam, ut constat ex illo Christi Domini: *Non dicam vos servos, sed amicos*, & ex Triden. Ratio est, quia potest utrinque dari mutuum jus, & mutua obligatio ad amorem orta in Deo ex sua liberali promissione, & in creatura ex sua natura, qua ad id obligatur, atque adeo ex promissione interpretativa. Quamvis Philosophus 8. Eth. 7. velit, Amicitiam solum esse inter æquales, ibi tamen loquitur de Amicitia sodalitatis, quæ est inter homines, non de amicita dignationis, & supereminentiæ, seu excellentiæ, quæ inintercedere potest inter Deum, & creaturam, quoties dignatur Deus per excellentiam Gratiæ, seu participationis Divinæ naturæ evehere creaturam ad gradum excellentissimum, & quodammodo Divinum. Præterquamquod inter Amorem Dei, & Amorem creaturæ datur etiam aliqua æqualitas, non quidem arithmetica, sed geometrica, & proportionis, quatenus creatura amat Deum quantum debet, & Deus amat creaturam quantum exigit ejus meritum, & quantum ipse ex dignatione suæ benignitatis debet.

Suppono ult. Adoptionem rigorosam involvere amicitiam, quia adoptans obligat se ad dandam suam hæreditatem adoptato, atque adeo ad amandum, cum velle bonum sit amare; Adoptatus vero tenetur redamare. Propterea Concilium Francofordiense definit Adoptionem dicendo: *quid est adoptio? nisi Charitatis copulatio, qua Pater adoptione sibi copulat quem per generationem non habet*. Hinc fit, Deum adoptando creaturam, & promittendo illi hæreditatem reddere illam sibi amicam. In hoc tamen differt Adoptio creata a Divina, quod in creatis Adoptans veluti fingit adoptatum esse suum Filium, cum non possit illi participationem suæ naturæ conferre; Deus vero adoptans reddit hominem vere filium Adoptivum, conferendo illi gratiam, seu participationem suæ naturæ, juxta illud Apost. *videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filii Dei nominemur, & simus*. Quia tamen homo dicitur participare Divinam naturam per Gratiam specialissimo modo, quatenus per Gratiam evehitur ad exigendam intuitionem Dei, quam sola Divina natura exigit; (cum sit impossibilis substantia supernaturalis, cui scilicet sit debita visio Dei, ut docent communissime) idcirco quoties homo habet exigentiam visionis Beatæ, sive hanc physice exigat per gratiam intrinsecam, quæ sit veluti externa Dei promissio, sive moraliter per solam promissionem internam Dei, toties dicitur participare naturam Divinam, sive physice, sive moraliter, atque adeo esse Filius Dei Adoptivus, Amicus, & hæres. His explicatis

III. Dico, posse in alia providentia denominationem Justi, ac Sancti, seu filii Dei adoptivi, Amici, & Hæredis haberi per sanctitatem mere extrinsecam. Ita Scotus, Ariminensis, Medina, Durandus apud Granado p. 2. tract. 8. disp. 5. (ubi ostendit, favere huic sententiæ etiam Angelicum) necnon Curiel, Arriaga disp. 44. de Gratia sect. 4. Coninck disp. 2. de Pœn. dub. 10. & alii apud Suar. dis. 9. de Pœn. sect. 4. n. 20. & lib. 7. de Gratia c. 23. contra Thomistas, Vasq., Pallavic., & alios Recentiores.

Prob. Potest Deus citra infusionem Gratiæ promittere, seu donare homini suum amorem, conferendo jus ad illum, necnon ad gloriam, seu hæreditatem, ac proinde reddendo illum amicum, filium adoptivum, & heredem; ergo potest denominatio Justi, & Sancti haberi per sanctitatem extrinsecam. Antecedens probatur tum paritate in humanis, si enim potest homo sic dona-

re suam amicitiam, ac reddere alterum filium adoptivum, & hæredem, quidni etiam Deus? Tum etiam quia potest Deus per merum suum actum extrinsecum promittere Petro v. gr. centum, & sic dare illi jus ad centum; ergo potest etiam per merum actum extrinsecum promittere homini suum amorem amicabilem, & hæreditatem, atque adeo conferre illi jus ad ista, & consequenter reddere illum amicum, filium adoptivum, & hæredem; cum ex dictis amicitia cum Deo, & filiatio adoptiva in hoc jure consistat, sive habeatur per gratiam intrinsecam, quæ sit externa Dei promissio essentialiter pendens ab interna, sive per meram Dei extrinsecam promissionem de dando suo amore, & hæreditate: esto, ut advertit Coninck loco laudato, adoptio hæc per formam extrinsecam imperfectior sit ea adoptione, qua per formam intrinsecam elevamur ad esse suo modo proportionatum tantæ dignitati, ut mox explicabimus.

Confirm. In pueris habentibus originale datur de facto denominatio injusti absque ulla qualitate intrinseca, sed præcise per hoc, quod Deus suo actu extrinseco voluerit includere eorum voluntates in voluntate Adæ, qui peccavit; ergo pariter denominatio Justi haberi poterit absque qualitate intrinseca; non quidem per justitiam Adami, aut Dei, aut Christi nobis imputatam, cum nemo possit per alterius justitiam reddi formaliter Justus, sed per hoc quod promittendo nobis suum amorem, & gloriam absque infusione gratiæ reddat nos amicos, filios adoptivos, & hæredes.

IV. Objic. 1. De facto denominatio Justi, & Sancti habetur a forma physice intrinseca, nempe a Gratia inhærente, ut docet Triden. ergo non potest hæc eadem denominatio haberi per aliam formam. Probatur consequentia, quia denominatio idem est, ac effectus formalis, qui identificatur cum forma applicata subjecto; atqui nequit forma intrinseca esse extrinseca; ergo neque poterit effectus formalis, seu denominatio intrinseca causata a forma intrinseca haberi per formam extrinsecam.

Confirm. ex Vasquio. Si posset denominatio Justi, & Sancti haberi per formam extrinsecam, de facto haberetur per hujusmodi formam in priori ad Gratiam. nam in priori ad gratiam datur Dei voluntas de danda Gratia, seu de dando jure ad amorem amicabilem, & hæreditatem.

Confirm. 2. quia saltem de facto Gratia nobis physice intrinseca esset superflua, cum possit haberi effectus formalis gratiæ sine qualitate intrinseca.

Resp. 1. per instantiam: ergo neque poterit denominatio injusti, seu peccatoris, quæ in adulto habetur per actum proprium intrinsecum, haberi in infantibus habentibus originale per formam extrinsecam; & denominatio cognitio, vel amati, quæ habetur a cognitione, vel amore intrinseco, quo aliquis se ipsum amat, neque poterit haberi per formam extrinsecam, nempe per cognitionem, & amorem, quo ab alio cognoscatur, & ametur. Secundo directe dico, nonnullas denominationes esse insupplebiliter intrinsecas ex propria natura, ut denominatio videntis, albi, &c. Alias vero esse insupplebiliter extrinsecas, ut denominatio præteriti, mortui, distantis, &c. Alias demum haberi posse tam a forma intrinseca, quam ab extrinseca, ut denominatio cogniti, amati; sic etiam denominatio peccatoris, seu habentis reatum odii Divini, quæ in infantibus, & in habentibus peccatum habituale non constituitur per formam physice intrinsecam, sed per reatum intrinsecum moraliter; & similiter dicimus de denominatione Justi, & Sancti. Et ratio est, quia denominatio habentis jus ad amorem alicujus passim habetur in humanis a promissione extrinseca talis amoris, seu a donatione amicitiæ; ergo pariter denominatio habentis jus ad amorem Dei haberi poterit a promissione extrinseca Divina; & in tantum Gratia physice intrinseca parit hanc eandem denominationem, in quantum essentialiter pendet ab ea Divina promissione, & proinde est veluti externa Dei promissio, ut diximus in loco. Hinc licet non posset per formam extrinsecam haberi illa eadem denominatio habentis jus, quæ habetur per formam intrinsecam, cum non possit ille idem effectus formalis, qui habetur a forma A, haberi a forma B; potest tamen per formam extrinsecam haberi denominatio habentis jus consimilis denominationi, quæ habetur per formam intrinsecam; ita ut per utramque habeatur homo vere Justus, & Sanctus, Dei amicus, filius, & hæres; quamvis denominationes istæ si habeantur per gratiam intrinsecam, seu per physicam participationem Divinæ naturæ, sint denominationes physicæ; si vero habeantur per formam extrinsecam, seu per moralem participationem Divinæ naturæ, sint denominationes morales.

Ad 1. confirm. nego sequelam, nam juxta dicta quæstione antecedenti, actus Dei volens conferre gratiam solum causaliter, non vero formaliter dat jus ad amorem amicabilem, & gloriam: unde si per impossibile daretur talis actus Divinus, & non conferretur gratia, per locum intrinsecum non haberetur in homine tale jus; sicuti si per impossibile daretur decretum Dei volens lucem, & lux non poneretur, non daretur denominatio lucidi; At quando Deus promittit extrinsece suum amorem amicabilem, tunc hujusmodi promissio non causaliter, sed formaliter confert jus ad talem amorem; sicut condonatio extrinseca, cum sit promissio Divina de non odio habendo, ac puniendo peccatore, formaliter confert peccatori jus, ne odio habeatur, & puniatur a Deo; & ideo formaliter est destructiva reatus odii, & pœnæ æternæ, in quo peccatum habitualiter perseverat.

Ad 2. Sicut in præsenti providentia lumen gloriæ v. gr. intrinsecum intellectui Beatorum non dicitur superfluum, esto sine illo posset haberi visio; deservit enim, ut connaturalius visio ponatur, & per exigentiam intrinsecam: Ita non est superflua gratia Justis intrinseca, quia deservit, ut connaturalius, & per exigentiam intrinsecam habeantur habitus infusi, & conferantur auxilia supernaturalia ad gloriam obtinendam disponentia. In humanis homo adoptans non potest conferre ullam qualitatem intrinsecam adoptato, quæ sit exigitiva amoris paterni, & hæreditatis; & idcirco non potest in creatis dari amicitia, & adoptio intrinseca: potest autem Deus hujusmodi qualitatem supernaturalem conferre; & idcirco amicitia, & adoptio Divina potest esse intrinseca; & de facto est hujusmodi in præsenti providentia. Hinc sequitur, quod quamvis effectus formales gratiæ sanctificantis haberi possint tam per qualitatem supernaturalem intrinsecam, quæ sit prima radix exigitiva potentiarum, & operationum supernaturalium, quam per formam extrinsecam explicatam; nihilominus connaturalius, & perfectiori modo habentur per qualitatem intrinsecam; non secus ac denominatio potentis proxime Deum videre connaturalius, & perfectiori modo habetur per lumen intrinsecum, quam per omnipotentiam specialiter assistentem.

V. Objic. Non potest aliquis dici prudens, sapiens, fortis per hujusmodi virtutes extrinsecas; ergo neque potest dici Justus, & Sanctus, seu amicus Dei per Justitiam, sanctitatem, & amicitiam extrinsecam. Probatur consequentia: sicut dicitur prudens, & sapiens, qui intrinsece est dispositus ad operationes proprias prudentis, & sapientis; ita dicitur Sanctus, Justus, & amicus Dei, qui intrinsece est dispositus ad actus proprios Justi, Sancti, & amici Dei; ergo sicuti in primo casu nequit haberi hujusmodi intrinseca dispositio per formam physice extrinsecam, & solum moraliter intrinsecam; ita nec in secundo.

Confirm. Pulchritudo corporis haberi non potest per formam extrinsecam; ergo nec animæ pulchritudo; sed gratia, seu amicitia Dei est animæ pulchritudo nobilissima; ergo nequit haberi per formam extrinsecam.

Resp. 1. concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia denominationes prudentis, fortis, albi, &c. sunt denominationes mere physicæ, quæ proinde unice haberi possunt a forma physica; At denominationes justi, amici Dei, filii adoptivi, hæredis vitæ æternæ, sunt denominationes morales; cum autem esse morale consistat in opinabilitate unius ad alterum juxta regulas prudentiæ, & tam sit ordinabilis homo ad Dei amorem, & visionem per gratiam intrinsecam, quam per promissionem extrinsecam de dandis his bonis, ideo denominationes istæ morales æque haberi possunt per gratiam intrinsecam, ac per promissionem extrinsecam.

Resp. 2. nomine prudentis, & sapientis antonomastice venire illum, qui habet habitum physice intrinsecum, quo facilitatur ad actus prudentiæ, & sapientiæ. Quod si nomine prudentis, & sapientis veniat, qui habet dispositionem intrinsecam ad eos actus provenientem ex jure ad auxilia Dei obtinenda, quibus facile possit eos actus elicere, cum hujusmodi jus moraliter intrinsecum haberi possit per promissionem Dei extrinsecam de dandis iis auxiliis uberrimis, poterit per formam extrinsecam haberi denominatio prudentis, & sapientis in hoc sensu usurpata. Idem dicimus in casu nostro. Si nomine Justi, & Sancti veniat antonomastice, qui est dispositus per gratiam physice intrinsecam ad actus proprios Justi, & Sancti, præsertim ad Dei amorem, certe denominatio ista haberi non potest per formam extrinsecam: quod si nomine Justi, & Sancti veniat qui est intrinsece dispositus ad eosdem actus per jus ad auxi-

lia Divina, quibus possit eos actus elicere, poterit ista denominatio haberi per formam extrinsecam, nempe per Divinam promissionem collativam talis juris: sicut denominatio injusti, & peccatoris consistens in reatu odii Divini, haberi etiam potest per formam extrinsecam, ut patet in infantibus habentibus originale.

Ad Confirm. Pulchritudo proprie fert aptam membrorum dispositionem, & solum metaphorice de anima dicitur, quod sit pulchra, si sit rite disposita ad suum ultimum finem; Cum autem possit esse ad suum finem disposita per jus moraliter intrinsecum ad amorem Dei amicabilem, & ad hæreditatem, ortum ex Divina promissione extrinseca, hinc poterit animæ pulchritudo haberi etiam per formam physice extrinsecam, & intrinsecam solum moraliter.

VI. Objic. ult. Per Gratiam homo dicitur non solum filius Dei adoptivus, sed etiam ex Deo natus, juxta illud Joan. 1. *qui non ex sanguinibus*, &c. *sed ex Deo nati sunt*. Atqui homo nequit dici natus ex Deo, nisi participet intrinsece, ac physice naturam Divinam; propterea enim in creatis filius adoptivus non potest dici natus ex adoptante, quia non participat naturam illius; ergo ut supra.

Confirm. Gratia sanctificans debet esse amissibilis per peccatum; (non secus ac in pura natura dispositio ad ultimum finem, & exigentia auxiliorum naturalium ad illum consequendum debet esse per peccatum amissibilis) sed sanctitas ista extrinseca non videtur, quomodo possit per peccatum amitti; ergo ut prius.

Resp. adoptatum in creatis non dici natum ab adoptante, quia non participat per adoptionem ejus naturam, sicut participatur a filio naturali: At filius adoptivus Dei dicitur a Deo natus per hoc, quod participet naturam Divinam eo modo, quo potest a creatura participari, videlicet per jus ad Deum videndum; (siquidem soli Divinæ naturæ competit Deum intueri vi sua, cum repugnet substantia creata supernaturalis, cui visio Dei sit debita) quia tamen hujusmodi jus tam potest haberi per gratiam intrinsecam, quam per promissionem extrinsecam, ideo utroque modo dicitur homo vere, & proprie Divinam naturam participare, esse ex Deo natus, non sicut nascitur Verbum, sed sicut potest Creatura ex Deo nasci.

Hinc fit, filium naturalem sive divinum, sive creatum non convenire neque in constitutivis physicis, neque in ratione metaphysica cum filio adoptivo: unde filius adoptivus non potest absolute, & sine addito dici filius, nisi minus proprie: Contra vero tam filius adoptivus Dei per gratiam intrinsecam, quam per promissionem extrinsecam, quamvis non conveniat in constitutivis physicis, conveniunt tamen in ratione metaphysica; unde uterque vere, & proprie dicitur filius adoptivus, & ex Deo natus: non secus ac tam homo, quam equus dicitur vere, & proprie animal, quia quamvis non conveniunt in constitutivis physicis, conveniunt tamen in ratione metaphysica, seu in definitione animalis.

Hinc etiam habes, in quo differant sapientia v. gr. & prudentia stricte dicta, quæ habetur per habitum physice intrinsecum, a sapientia improprie dicta, quæ haberetur per promissionem Dei de concurrendo ad actus sapientiæ cum ea facilitate potentiæ, quam haberet, si daretur habitus. Istæ enim duæ sapientiæ non solum non convenirent in constitutivis physicis, sed neque in ratione metaphysica, seu in suo formali conceptu; & ideo non possent utraque dici proprie sapientia. Contra vero jus ad amorem Dei amicabilem, & gloriam, quamvis habeatur per constitutiva physice diversa in eo, qui habet Gratiam intrinsecam, & in eo, cui promittitur extrinsece talis amor; in conceptu tamen formali participationis Divinæ naturæ non differunt; (sicut animal hominis, & equi) & ideo uterque dicitur vere, ac proprie Justus, Sanctus, & Deo gratus, filius adoptivus, & natus ex Deo. Et ratio a priori est, quia juxta dicta in prima disput. qu. 1. num. 11. effectus morales habentur per ordinabilitatem unius ad alterum juxta regulas prudentiæ; atqui tam est ordinabilis homo ad visionem beatam per gratiam intrinsecam, quam per formam extrinsecam explicatam; ergo utroque modo haberi possunt effectus isti morales Justi, Sancti, amici Dei, filii adoptivi, & hæredis.

Ad confirm. Sicut per peccatum amittitur gratia intrinseca, quæ est veluti externa Dei promissio per hoc, quod Deus nolit amplius promittere homini suum amorem, & gloriam, quando peccat; ita potest per peccatum amitti suo modo gratia extrinseca, quatenus Deus non vult promittere suum amorem, pro quando homo peccat. In statu vero puræ naturæ per pecca-

cum

tum amittitur dispositio ad ultimum finem naturalem, seu exigentia auxiliorum naturalium ad illum obtinendum, non quia amittitur aliquid physicum, sed quia per peccatum superveniens acquiritur aliquod esse morale, nempe reatus odii Divini, & demeritum ad ea auxilia, quæ exigerentur, nisi adesset peccatum: sicut filius exigens de se amorem paternum per impietatem erga Patrem non amittit ullam qualitatem physicam exigitivam amoris paterni, sed solum acquirit novum esse morale, nempe reatum odii paterni destructivum illius praviæ exigentiæ. In tantum Sol v. gr. ut fit indispositus ad finem suum, & physice malus, debet amittere qualitatem sibi debitam, puta lucem, quia est incapax mali moralis, ratione cujus moraliter fiat indispositus ad illuminandum; homo autem cum sit mali moralis, seu peccati capax, potest per peccatum reddi moraliter ad finem suum ineptus, quamvis nihil physice amittat, sed solum demerendo auxilia, quæ in sensu diviso a peccato exigerentur.

VII. Neque dicas, quod posset pariter homo per peccatum reddi ineptus ad finem supernaturalem, quin amittat Gratiam sibi physice intrinsecam. Nam si loquamur de gratia præsentis ordinis, hæc necessario excluditur per peccatum, quippe quæ cum illo habet incompossibilitatem: Si vero loquamur de gratia, quæ in alia providentia potuisset homini conferri, quæ solum esset prima radix omnium potentiarum, & operationum supernaturalium, non tamen esset essentialiter incompossibilis cum peccato mortali, sed solum connaturaliter, ut diximus in de Gratia; in tali casu, cum Gratia esset aliquod bonum supernaturale, & indebitum, deberet etiam per peccatum connaturaliter amitti: sicut in præsenti providentia amitterentur etiam habitus infusi fidei, & spei per quodvis peccatum, nisi ex Divina benignitate manerent in peccatore, ut possit per actus fidei, & spei se disponere ad resurgendum.

Concludo breviter. Participatio naturæ Divinæ reddens hominem filium adoptivum, amicum, & hæredem ex suo conceptu formali habetur unice per jus ad Deum intuendum; sed hoc jus æque potest haberi per gratiam physice intrinsecam, & per promissionem Dei extrinsecam: sicut reatus odii Divini, & pœnæ æternæ æque potest haberi per peccatum actuale physice intrinsecum, & per originale moraliter intrinsecum; ergo potest homo habere effectus formales positivos Gratiæ per formam extrinsecam.

QUÆSTIO V.

Utrum possit peccatum remitti dum fit, sive antequam fiat?

PRocedit quæstio in alia Providentia: certum enim est, non posse in præsenti ordine peccatum condonari sine retractatione, quæ non potest cum peccato coexistere, aut illud præcedere: Unde non potest de facto remitti, dum fit, vel antequam fiat.

I. Censeo equidem 1. juxta dicta cum de virtutibus infusis, posse peccatum saltem per condonationem extrinsecam remitti dum fit, & antequam fiat. Ita Lugo Disp. 7. n. 125. Oviedo 1. 2. controv. 4. Ripal. disp. ult. sect. 29. cum Nominalibus contra Suarez, Amicum, Pallavicinum, Dicastillo, Haunoldum n. 923.

Prob. Peccatum præteritum per condonationem extrinsecam remitti potest solum per hoc, quod Deus sui juris Dominus cedat Juri acquisito per peccatum ad odio habendum, & puniendum peccatorem; Atqui Deus potest etiam huic juri cedere, dum peccatum fit, & antequam fiat, non quidem destruendo hujusmodi jus, sed solum impediendo, ne resultet ex peccato actuali; ergo potest Deus saltem per condonationem extrinsecam remittere peccatum dum fit, & antequam fiat. Major supponitur. Minor probatur tum paritate offensæ in humanis, tum paritate voti, quod potest a Pontifice dispensari dum fit, & antequam fiat impediendo, ne resultet in vovente reatus voti: tum paritate debiti realis: sicut enim potest creditor condonare centum Petro tam post debitum contractum, quam antequam contrahatur, si scilicet nolit, ut sibi damnum irrogetur; v. g. nolit furtum, velit tamen, quod si Petrus furetur, non contrahat onus restitutionis; in quo casu furando peccaret contra Justitiam, sed non teneretur ad restitutionem: ita potest Deus esse invitus ut offendatur, velit tamen, quod si homo peccet, reatum odii & vindictæ non incurrat; In quo casu peccator Deum offenderet ponendo actionem legi dissonam, sed non contraheret reatum odii, & pœnæ. Unde peccatum illud antequam fieret, remitteretur.

Ratio a priori est, quia Deus sui juris Do-

Dominus potest illud ad libitum renunciare, etiam antequam illud acquirat, impediendo scilicet ne resultet per hoc, quod renunciet favori legis, vi cujus resultare deberet: Ad eum modum quo Privilegiarius potest suo privilegio renunciare tam post privilegium acquisitum, quam antequam acquiratur; & Donatarius renunciare potest Juri ad rem donatam tam post acceptationem donationis, quam ante, non acceptando donationem, & sic impediendo ne resultet jus ad rem donatam.

II. Notandum tamen, duplex jus considerari posse in Deo, alterum essentiale ne offendatur, alterum accidentale ad odio habendum, & puniendum offensorem. Illi primo juri, utpote essentiali, nunquam potest cedere; sicut non potest spoliare se suo dominio, seu jure disponendi ad arbitrium de creaturis, Juri vero accidentali ad odio habendum peccatorem, quod per accidens acquirit ratione peccati, sicut juri ad exigendum jejunium v. gr. ratione voti, cedere potest; aliter non posset peccatum condonare, & votum dispensare. Dicimus nunc, quod sicut potest Deus his juribus accidentalibus cedere post peccatum, & post votum; ita cedere possit in instanti, quo peccatum, aut votum fit, & antequam fiat: In quo casu peccator solum haberet maculam facti, seu actionem illam physicam peccaminosam dissonam legi, non tamen haberet maculam juris, seu reatum odii Divini, & pœnæ, eo quod Deus huic juri cederet. Quia tamen macula illa facti est apta nata inducere maculam juris, quæ hic, & nunc a condonatione impeditur, idcirco habens maculam facti diceretur habere radicaliter maculam juris, seu reatum odii: Sicuti sol si careret luce, haberet vim illuminandi solum radicaliter, & remote, non vero formaliter & proxime.

III. Objic. 1. ex Suario. Si peccatum remitteretur dum fit, esset, & non esset in eodem instanti; esset, ut supponitur, non esset, quia remitteretur; ergo repugnat peccatum remitti in instanti, quo fit; non secus ac repugnat Angelum destrui in eo primo instanti, in quo ponitur.

Confirm. Si peccatum remitteretur, dum fit, tunc homo simul esset, & non esset aversus a Deo; esset quidem, quia haberet peccatum, quod est formalis aversio a Deo, & conversio ad creaturas; non esset vero, quia peccatum per condonationem esset deletum.

Resp. Evanescere difficultatem, si in peccato distinguamus illa duo, nempe actionem dissonam legi, seu voluntati Divinæ, & reatum odii, ac pœnæ, qui ad illam actionem consequitur, & perseverat post illius physicam destructionem: est quippe proprietas moralis peccati actualis, & simul constituit essentiam peccati habitualis, quod etiam per hujusmodi reatum constituitur. Hac distinctione posita, sicut quando remittitur peccatum habituale, solum destruitur reatus odii, & pœnæ, seu entitas ista moralis constitutiva peccati habitualis, quin tollatur præteritio peccati actualis, ad quod reatus resultavit: ita si remittatur peccatum, dum fit, non destruitur actio physica dissona legi, sed solum impeditur ejus proprietas, nempe reatus ne consurgat. In forma distinguo antecedens: si peccatum remitteretur dum fit, esset in eodem instanti peccatum secundum maculam facti, & non esset secundum maculam juris seu reatus, concedo; esset & non esset secundum idem, nego antecedens, & consequentiam. Hinc patet disparitas, cur Angelus non possit destrui dum fit, quia in eodem instanti simul esset, & non esset secundum idem esse physicum.

Ad confirm. distinguenda pariter in peccato duplex aversio a Deo, altera physica consistens in ipso actu physico voluntario, altera moralis consistens in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, quæ duo sunt mutuo separabilia. Nam qui post peccatum retractat illud per contritionem naturalem, aut per attritionem supernaturalem, remanet aversus a Deo aversione solum morali, non physica; & vice versa si Deus remittat peccatum sine prævia retractatione, tunc homo remanet aversus a Deo aversione tantum physica habituali, non tamen morali. Hoc accidit in casu nostro, si peccatum remittatur dum fit: tunc enim peccator est aversus a Deo aversione tantum physicâ actuali, non morali; sicut e contra si peccator amet Deum amore naturali, dicitur conversus ad Deum conversione physica, non morali.

IV. Objic. 2. Ex Haunoldo: non potest peccatum actuale conjungi cum satisfactione condigna; ergo neque cum condonatione. Antecedens patet, quia satisfactio supponit offensam, unde non coexistit cum illa. Consequentia probatur: quia condonatio æquivalet satisfactioni; & est virtualis satisfactio, atque adeo debet pariter offensam præsupponere.

Confir. 1. quia condonatio non solum fert

suspensionem odii Divini, sed etiam quod peccator non sit dignus tali odio; sed impossibile est, quod peccator dum peccat, non sit dignus odio Dei; ergo non potest peccatum condonari dum fit.

Confirm. 2. Condonatio est quædam promissio de non odio habendo, & puniendo peccatore; Atqui si Deus promittat, seu decernat se non annihilaturum Angelum, solum sequitur, quod Angelus non sit annihilandus, non vero quod non sit annihilabilis, seu capax, qui annihiletur; ergo si Deus promittat se non odio habiturum peccatorem, hic non erit odio habendus, erit tamen capax odii, atque adeo peccator.

Resp. antecedens esse falsum. Potest enim quis v. gr. antequam occidat Equum alienum invito Domino, solvere ejus pretium, in quo casu quamvis peccet occidendo equum, non tenetur tamen ad aliam compensationem pro reali injuria. Sed transmisso antecedente, nego consequentiam, Disparitas est, quia satisfactio debet consequi offensam, quia cum sit actus Justitiæ, debet præsupponere debitum, aliter esset actus liberalitatis. At condonatio quamvis eundem effectum pariat, ac satisfactio, & ideo dicatur esse satisfactio virtualis, non est tamen actus Justitiæ, sed misericordiæ omnino liberalis; & ideo potest præire offensam impediendo ne consurgat reatus odii, & pœnæ; sicut ex misericordiæ motivo potest condonari debitum reale ei, qui furabitur, impediendo ne consurgat onus restitutionis. Universim enim potest ex misericordia non solum tolli aliena miseria, si præfuerit, sed etiam impediri ne consurgat, sicut ex virtute obedientiæ possumus etiam prævenire voluntatem, seu præceptum superioris.

Ad primam confirm. dist. maj. condonatio fert, quod peccator non sit dignus, seu reus odii Divini formaliter, seu fundamentaliter proxime, concedo; radicaliter, seu fundamentaliter remote, nego maj. & dist. min. Peccator dum peccat non potest non esse dignus odio Dei radicaliter seu fundamentaliter remote, concedo; formaliter seu fundamentaliter proxime, nego min. & consequentiam. Sicut votum v. gr. jejunandi fert reatum, seu obligationem ad jejunandum solum remote, & radicaliter, si in eo ipso instanti dispensetur; & donatio Libri, si non acceptetur a donatario, importat jus in librum solum radicaliter, non formaliter: ita peccatum si in instanti, quo fit, condonetur: Et sicut sol sine luce est solum radicaliter illuminativus; ita Peccator est radicaliter tantum odibilis, si per condonationem tollatur reatus odii, qui est peccati proprietas, sicut Lux est proprietas solis.

Neque dicas, esse essentiale peccato actuali quod sit entitas physico-moralis. Nam hoc solum importat, quod peccatum debeat essentialiter esse actus physicus supponens advertentiam ad primam regulam morum, nempe ad Divinam voluntatem, cum ex Augustino sit dictum &c. At non est essentiale peccato, quod ejus esse physicum sit inseparabile ab entitate illa morali, quæ dicitur reatus odii, qui est mera proprietas peccati actualis, constitutiva tamen peccati habitualis.

Ad secundam retorqueo paritatem: si Deus promittat Angelo se illum non annihilaturum, quamvis physice remaneat annihilabilis, cum hoc sit illi essentiale, acquirit tamen jus ne annihiletur, unde moraliter annihilari non potest; ergo si Deus condonet peccatum, dum fit, seu promittat peccatori se non odio habiturum illum, acquirit Peccator jus ne odio habeatur, atque adeo non erit reus odii formaliter, sed solum radicaliter: unde non retinet denominationem Peccatoris secundum maculam juris, sed solum secundum maculam facti.

V. Objic. 3. ex Mauro: Peccatum necessario odio habetur a Deo odio abominationis: ergo etiam necessario odio habetur Peccator odio inimicitiæ; atque adeo peccatum condonari non potest dum fit. Antecedens videtur certum, quia sicut Deus necessario amat seipsum, ita necessario odit peccatum. quamvis enim Peccatum non sit tantæ malitiæ, quantæ bonitatis est Deus, adhuc est perfectio simpliciter simplex illud odisse, sicut est perfectio simpliciter simplex actu cognoscere etiam objectum creatum. Probatur itaque consequentia, quia impossibile est formam positam in subjecto non præstare suum effectum formalem; sed peccatum actuale odio habitum a Deo odio abominationis est forma reddens subjectum inimicum Dei; ergo impossibile est quin reddat inimicum; atque adeo necessario odio habetur a Deo odio inimicitiæ.

Confir. Gratia, quæ est Amicitia hominis cum Deo, non potest esse in subjecto capaci, quin reddat illud formaliter Dei amicum; ergo peccatum, quod ratio est inimicitiæ homi-

mi-

minis cum Deo, non potest esse in homine, quin reddat illum formaliter Dei inimicum.

Resp. multos apud Ripaldam putare, quod voluntas Divina possit quemcumque actum omittere circa objectum creatum; atque adeo sicut potest non amare creaturas, ita potest non odisse actu peccatum. Sed transmisso antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia Deus ita odit peccatum, ut non possit a tali odio desistere: contra vero ita odit peccatorem odio inimicitiæ, ut possit a tali odio desistere; ergo sicut desistere potest post peccatum, ita etiam dum homo actu peccat, ita ut remaneat solum radicaliter dignus odio Divino. Quare ad prob. consequentiæ concessa maj. dist. min. Peccatum reddit subjectum inimicum Dei radicaliter, concedo; formaliter, nego min. & consequentiam. Peccatum actuale positum in subjecto reddit illud exigitivum reatus odii, non vero formaliter odibile, si Deus cedat juri suo ad illud odio habendum; sicut donatio libri facta Petro parit in Petro jus in librum tantum radicaliter, si donatio non acceptetur: & idem dicas de voto, si in instanti quo fit, a legitima authoritate dispensetur, aut irritetur.

Ad confirm. vel loquimur de gratia præsentis ordinis, quæ est formaliter amicitia cum Deo, & incompossibilis cum reatu odii Divini, vel de Gratia alterius ordinis, quæ supponatur compossibilis cum peccato, de qua diximus in tractatu de Gratia disp. 4.q. 5. si loquamur de hac secunda, argumentum retorquetur. sicut enim hæc Gratia est compossibilis cum peccato habituali, in quo casu redderet hominem solum radicaliter, non formaliter Dei amicum; ita peccatum est compossibile cum condonatione extrinseca: unde homo esset solum radicaliter, non formaliter Dei inimicus. Si vero loquamur de Gratia præsentis ordinis formaliter justificativa, disparitas est manifesta, quia ista Gratia supponitur esse amicitia cum Deo formalis, non radicalis; At non probatur ab Adversariis, quod peccatum actuale non possit esse Inimicitia cum Deo tantum radicalis; ergo licet Gratia præsentis ordinis reddat hominem formaliter amicum, non per hoc peccatum actuale reddit formaliter hominem Dei inimicum: unde potest homo actu peccans esse solum radicaliter Dei inimicus, si peccatum condonetur extrinsece.

VI. Hinc fit, quod licet Gratia præsentis ordinis formaliter justificativa probabiliter componi possit cum peccato actuali, ut mox dicemus, evidenter tamen est incompossibilis cum reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, atque adeo cum peccato habituali. Ratio est; quia evidenter pugnant hæc duo, jus formale ad vitam æternam. & reatus formalis ad pœnam æternam, contra vero non pugnat peccatum actuale cum condonatione ejus extrinseca; Imo neque cum Gratia præsentis ordinis; quia non pugnant ista duo, jus remotum, & radicale ad pœnam æternam, (quod habetur per peccatum actuale) & carentia reatus formalis ad pœnam æternam, (quod habetur per condonationem extrinsecam) aut jus formale ad vitam æternam, quod habetur per Gratiam Justificantem.

VII. Censeo 2. non esse improbabile, quod peccatum dum fit, remitti possit, non per solam condonationem extrinsecam, sed etiam per Gratiam præsentis ordinis formaliter justificantem. Ita nonnemo ex Neotericis apud Haunoldum n. 923. contra communiorem, ut diximus cum de virtutibus infusis qu. 3. ar. 2.

Prob. tum solutione Argumentorum, tum a contrario: Potest homo, dum actu Deum amat, esse Dei inimicus, & peccator; (quod accidit, quando post peccatum ponit amorem Dei naturalem) ergo vice versa potest etiam homo dum actu Deum odit, esse Dei amicus per Gratiam præsentis ordinis: Tum etiam paritate in humanis. Potest enim Princeps infligenti sibi alapam non solum condonare, sed etiam promittere illi suum amorem, & donare suam amicitiam; ergo etiam potest Deus; atque adeo potest peccatum, dum fit, remitti per gratiæ infusionem, seu per condonationem intrinsecam, ut fusius ostendimus loco cit.

Ratio a priori est, tum quia Deus est sui juris supremus Dominus, & idcirco non solum potest, dum homo peccat, cedere juri suo ad illum odio habendum, sed etiam conferre illi jus ad suum amorem amicabilem: sicut enim potest hoc facere post peccatum commissum, ita potest etiam in eo instanti, quo committitur: Tum etiam quia potest Deus exigentias rerum frustrare, non solum negative, sed etiam positive; v. gr. non solum potest negare igni calorem exigitum, sed etiam potest dare igni frigus oppositum; ergo non solum potest exigentiam moralem peccati actualis frustrare negative, impediendo reatum odii exigitum per condonationem extrinsecam; sed etiam potest frustrare positi-

ve conferendo jus ad amorem, quod peccato actuali opponitur.

Prob. demum, quia non repugnat, quod peccatum habituale ferens reatum odii Divini componatur cum Gratia alterius ordinis, quæ non ferat jus ad amorem Dei, nisi tantum exigitive, & radicaliter, sed solum sit natura supernaturalis, & prima radix habituum, & operationum supernaturalium, ut hic supponimus ex dictis in de Gratia; ergo neque repugnat, quod gratia præsentis ordinis ferens jus formale ad amorem Dei, & ad gloriam componatur cum peccato actuali, quod non fert reatum odii Divini, nisi tantum exigitive, & radicaliter. Ratio in utroque casu est, quia solum pugnant jus formale ad amorem Dei, & reatus formalis ad odium, seu formalis amicitia, & inimicitia cum Deo; Atqui ista duo in neutro casu componerentur; in primo enim casu haberetur inimicitia formalis, & Amicitia radicalis; in secundo etiam casu amicitia formalis, & inimicitia radicalis; ergo neutrum repugnat.

Neque dicas, quod si possent Divinitus componi Gratia alterius ordinis cum peccato habituali, & Gratia præsentis ordinis cum peccato actuali, possent ista naturaliter componi in gradu remisso; sicut calor, & frigus ut octo, quæ possunt Divinitus componi, possunt in gradu remisso componi naturaliter.

Nam non omnia, quæ possunt supernaturaliter componi, possunt componi naturaliter in gradu remisso; Sic habitus fidei, & spei supernaturales Divinitus de facto componuntur cum peccato mortali, & tamen non possunt naturaliter cum eo componi in gradu remisso; quia mortale naturaliter excludit quodvis bonum supernaturale etiam in gradu remisso, & solum ex Divina misericordia peccatori relinquuntur habitus infusi fidei, & spei, ut possit per actus harum virtutum disponi ad resurgendum. Idem dicas in casu.

Confirm. denique, quia Mortale actuale neque pugnat cum gratia, seu cum Divina Amicitia, quatenus est actio dissona Legi, neque qua trahit reatum odii, seu Divinam inimicitiam; non primum, quia peccatum veniale est actio dissona Legi, & tamen non pugnat cum Gratia Justificante; neque secundum, quia potest Deus condonando peccatum impedire, ne consurgat reatus odii Divini; ergo potest peccatum mortale actuale cum Gratia Justificante componi, atque adeo deleri, seu condonari per condonationem intrinsecam.

VIII. Objic. 1. Si in instanti, quo peccatum fit, daretur Gratia justificans, homo simul esset Filius diaboli per peccatum, & Dei Filius per Gratiam; Item simul esset Injustus, & Justus: ergo repugnat peccatum, dum fit, per Gratiam condonari.

Confirm. quia simul daretur reatus odii Divini per peccatum, & jus ad Dei amorem per Gratiam; quod repugnat.

Resp. Licet peccator, dum peccat, dici possit Diaboli Filius, quatenus imitatur mores Dæmonis, juxta illud Christi Domini: *Vos ex Patre diabolo estis*; At non esset Filius Diaboli per hoc, quod haberet reatum odii Divini, si per condonationem impediatur, ne consurgat talis reatus; ergo non repugnat, quod homo Filius Diaboli in primo tantum sensu sit etiam Filius Dei per Gratiam, qua Divinam naturam similitudinarie participet, habeatque jus ad amorem Dei, & hæreditatem; Ad id quod additur: Peccator esset injustus secundum maculam facti, quatenus male operaretur, cum operatio peccaminosa opponatur Justitiæ, seu rectitudini debitæ; At non esset injustus secundum maculam juris, quia per condonationem impediretur reatus odii Divini; Unde potest simul esse injustus secundum maculam facti, & justus per gratiam, seu cum jure ad gloriam.

Ad confirm. dist. antecedens: daretur reatus odii Divini solum radicalis, & jus ad amorem formale, concedo; reatus formalis, & jus formale, nego antecedens, & consequentiam; sicuti si gratia alterius ordinis componeretur cum peccato habituali, daretur reatus formalis odii Divini, & jus ad amorem radicale: & similiter si Filius in creatis sit impius erga Patrem, habet reatum formalem odii Paterni, & jus ad amorem radicale.

IX. Objic. 2. ex Dicastillo: Gratia præsentis ordinis (utpote causa formalis nostræ justificationis, ex Trident.) pugnat cum peccato habituali; ergo etiam cum actuali.

Confirm. 1. quia peccatum habituale non est aliud nisi peccatum actuale præteritum moraliter perseverans; ergo si non potest gratia justificans cum peccato habituali componi, a fortiori neque cum actuali.

Confirm. 2. In tantum posset peccatum actuale cum Gratia justificante componi, in quantum tunc homo non esset formaliter amicus, & formaliter inimicus Dei, sed esset formaliter amicus, & radicaliter ini-

mi-

micus; Atqui non est major ratio, cur non dicatur potius inimicus Dei formaliter per peccatum actuale, & amicus radicaliter per gratiam; ergo simpliciter esset Dei amicus, & inimicus formaliter.

Resp. quod sicut dispensatio voti pugnat cum voto habituali, seu cum reatu relicto a voto, non tamen cum voto actuali; cum possit in instanti, quo fit, dispensari: ita gratia justificans pugnat solum cum peccato habituali, non cum actuali. Disparitas est, quia peccatum habituale nihil aliud importat de præsenti, quam reatum odii, qui formaliter destruitur a Gratia, quæ est jus ad amorem: At peccatum actuale importat de præsenti duo, nempe maculam facti, & maculam juris: quamvis gratia formaliter destruat maculam juris; potest tamen esse compossibilis cum macula facti, & ideo potest cum peccato actuali cohærere.

Ad 1. confirm. Quamvis peccatum habituale sit ipsum peccatum actuale præteritum moraliter perseverans; constituitur tamen etiam per reatum odii Divini, qui per gratiam justificantem essentialiter destruitur; & idcirco peccatum habituale cohærere non potest cum gratia: Contra vero peccatum actuale non constituitur per hujusmodi reatum; (quamvis hic reatus connaturaliter ad illud consequatur, tanquam ejus proprietas separabilis) & ideo potest peccatum actuale secundum maculam facti componi cum gratia destructiva maculæ juris.

Ad 2. nego min. Supponimus hic, quod gratia præsentis ordinis justificet formaliter conferendo ineluctabiliter jus formale ad Dei amorem, & hæreditatem, quia est veluti externa Dei promissio de dandis his bonis: sicut enim v. gr. locutio Prophetæ inquantum Prophetæ, seu locutio Pontificis loquentis ex cathedra supponit essentialiter internam Dei locutionem, & ab ea dependet essentialiter, unde est infallibilis; ita gratia præsentis ordinis supponit essentialiter divinam illam internam promissionem, & ab ea essentialiter dependet: unde non potest non justificare formaliter: Contra vero non est necesse, quod peccatum actuale reddat hominem formaliter Dei inimicum, cum possit saltem per condonationem extrinsecam condonari, ut ostendimus; ergo bene assignatur ratio, cur si gratia cum peccato actuali componatur; homo potius dicatur formaliter amicus Dei, & radicaliter inimicus, quam formaliter inimicus, & radicaliter amicus, prout esset, si peccatum actuale componeretur cum gratia alterius ordinis compossibilis cum peccato habituali.

QUÆSTIO VI.

Utrum possint remitti peccata divisibiliter, tum quoad se, tum quoad reatus suos?

PRima difficultas est, Num possit unum peccatum sine alio remitti, non quidem in præsenti providentia, in qua peccatum mortale remittitur per gratiam collativam amicitiæ Divinæ, atque adeo incompossibilem cum quovis mortali ferente inimicitiam; sed de potentia absoluta. Secunda, An possit a Deo remitti solum reatus odii Divini, retento jure ad puniendum peccatorem pœna æterna; eo prorsus pacto, quo de facto sæpe in Sacramento Pœnitentiæ remittitur reatus odii, & pœnæ æternæ, non remisso reatu pœnæ temporalis? Tertia, an possit vice versa remitti reatus pœnæ æternæ sive damni, sive sensus, non remisso reatu odii?

I. Circa primam dico, Per gratiam præsentis ordinis non posse unum mortale sine alio remitti, posse tamen per condonationem extrinsecam; quidquid sit, an etiam per gratiam alterius ordinis.

Prima pars est de fide: de facto enim mortale deletur per gratiam, quæ reddit hominem Dei amicum, filium, & hæredem; quæ denominationes, ut patet, omnia mortalia delere debent, cum non possit homo simul esse Dei amicus per Gratiam, & inimicus ratione alicujus mortalis non dimissi; ergo fieri non potest, ut per gratiam unum tantum mortale remittatur, alio non dimisso. Hinc ad Rom. 8. dicitur: *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu:* & Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam*, &c. *omnium iniquitatum ejus non recordabor:* & Trident. sess. 5. can. 5. definit, per Gratiam, quæ in Baptismo confertur, tolli totum id, quod veram habet rationem peccati.

Secunda pars conclusionis, quæ est Scoti, Gabrielis, Soti apud Suarium disp. 10. & Oviedum tract. 8. controv., etiam facile probatur. Quoties duo, puta A, & B, nullam habent necessariam connexionem, sive quoad existere, sive quoad destrui, toties possunt seorsim poni, ac seorsim destrui; sed duo mortalia nullam habent hujusmo-

jusmodi connexionem; ergo possunt seorsim destrui, saltem per condonationem extrinsecam; non secus ac possunt duæ excommunicationes seorsim absolvi, & duo vota, aut irregularitates seorsim dispensari.

Confirm. Quamvis ex eodem mortali consurgat tam reatus odii Divini, & pœnæ æternæ respondens offensæ Deo irrogatæ, quam reatus pœnæ temporalis respondens transgressioni legis; potest tamen Deus, remisso reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, retinere jus ad puniendum peccatorem pœna temporali: sicut in humanis, si Petrus offendat Paulum, & a Paulo condonetur offensa, adhuc remanet reatus pœnæ infligendæ a Judice ob legis transgressionem; ergo cum ex duobus peccatis consurgat pariter diversus reatus, poterit a fortiori Deus unum sine altero remittere, saltem per extrinsecam condonationem.

Præscindimus hic, num possit etiam unum mortale sine alio remitti per gratiam alterius ordinis, quæ sit natura supernaturalis, & prima radix habituum, & actuum supernaturalium, exigitiva promissionis Divinæ de conferendo suo amore amicabili, & hæreditate, compossibilis tamen cum uno tantum peccato, non cum altero, quatenus essentialiter dependeret a condonatione peccati A, non peccati B; in quo casu posset homo esse Dei inimicus unice propter peccatum B non remissum, non vero propter peccatum A, quod essentialiter vi hujus gratiæ remitteretur.

II. Circa secundam difficultatem, Num possit divinitus remitti solum reatus odii Divini, non remisso reatu vindictæ, seu pœnæ æternæ tum damni, tum sensus, in quo acriter DD. digladiantur, censeo affirmandum cum Lugo disp. 7. num. 82. & disp. 8. num. 70. Ripalda disp. 91. nu. 41. contra Vasquez 1. 2. disp. 104. cap. 4. & contra P. Thyrsum Gonzalez tom. 3. disp. 11.

Prob. 1. a pari cum Ripalda. Potest Deus remittere (saltem in alia providentia) culpam venialem, non remisso ullatenus reatu pœnæ illi debitæ; ergo etiam potest remittere culpam mortalem, nullatenus remisso reatu pœnæ æternæ damni, & sensus illi debitæ; atque adeo potest remittere reatum odii, non remisso reatu pœnæ æternæ. Secundo potest Deus, remisso mortali quoad reatum odii, & pœnæ sensus, punire peccatorem in æternum, denegando illi gratiam, & gloriam, atque adeo punire in æternum solum partialiter; ergo poterit etiam remisso tantum reatu odii, punire illum adæquate pœna æterna damni, & sensus.

Ratio a priori est, quia reatus illi sunt separabiles, cum possit universim culpa moraliter destrui in ordine ad unum effectum, & non in ordine ad alium.

Confirm. 1. quia quamvis multi cum Lugo doceant, per pœnitentiam commutari pœnam æternam mortali debitam in temporalem; multi tamen docent, non commutari pœnam æternam, sed hanc respondere peccato, prout est aversio a Deo, & reatum pœnæ temporalis respondere conversioni ad Creaturas, & legis transgressioni; Ita ut remisso peccato, & deleto reatu odii, & pœnæ æternæ, remaneat integer reatus pœnæ temporalis respondens legis transgressioni. Utrovis autem modo ratiocinemur, certum est, posse Deum remittere reatum odii, & pœnæ æternæ, retento jure ad puniendum peccatorem pœna temporali: ergo poterit etiam remittere reatum odii, retento jure ad puniendum peccatorem pœna æterna damni, & sensus. Sicut enim in Purgatorio stare potest pœna damni, & sensus absque reatu odii, imo cum amicitia Divina; ita poterit in inferno de potentia absoluta stare pœna damni, & sensus æterna absque reatu odii divini, quamvis non possit ea esse cum divina amicitia; quippe quæ fert jus ad beatitudinem, quod cum reatu pœnæ æternæ cohærere non potest.

Confirm. 2. In humanis, quamvis Petrus juxta legem Evangelicam cedat juri ad odio habendum offensorem; potest tamen retinere jus ad ejus punitionem condignam ex motivo justitiæ vindicativæ; ita ut velit, quod judex duplicem illi pœnam infligat, alteram debitam ob offensam sibi irrogatam, alteram debitam ob offensam irrogatam Reipublicæ, seu ob Legis transgressionem; quam pœnam Judex semper infligere debet, etiamsi Petrus integre condonet; ergo pariter Deus cedere potest juri ad odio habendum peccatorem, & simul retinere jus ad ejus punitionem condignam æternam respondentem offensæ divinæ, necnon ad temporalem respondentem legis transgressioni; atque adeo potest a Deo condonari reatus odii, nullatenus condonato reatu vindictæ.

Confirm. demum, quia potest Deus innocentem de potentia absoluta annihilare, quin dicatur catenus illum odisse, seu ex dis-

displicentia talis personæ in æternum exterminare, sed solum ad ostensionem sui Dominii; ergo potest etiam peccatorem in æternum punire, remisso reatu odii, quin dicatur eatenus illum odisse, seu ex displicentia personæ a se exterminare, sed solum ex amore justitiæ vindicativæ. Etenim, ut advertit Lugo, Deus non dicitur odisse per hoc præcise, quod velit alii malum: aliter animas Purgatorii odisset; sed illum odit, quem a se rejicit, ob ejus malitiam: sicut e contra illum amat amore amicitiæ, cum quo voluntas divina conjungitur affective, propter participationem divinæ naturæ, quam in se habet; Cum autem possit Deus velle peccatori malum æternum absque aversione ab illo ob ejus malitiam, eo quod possit culpam remittere, non remisso reatu pœnæ, idcirco poterit absque odio peccatorem punire in æternum ex motivo Justitiæ vindicativæ.

III. Objic. 1. ex Philos. 2. Rhet. 4. Amare est velle bonum, odisse velle malum; ergo si Deus per peccatum punit peccatorem in æternum, vult illi malum maximum, atque adeo odit illum; ergo non potest remittere reatum odii, retento jure ad vindictam. Neque obstat, quod animas in Purgatorio detentas Deus puniat, & non odio habeat. punit enim, sed ut possint liberari ab eo, quod impedit consecutionem gloriæ debitæ; atque adeo punit ordinando punitionem ad majus earum bonum; At si puniret æternum peccatorem, non ordinaret pœnas æternas ad bonum majus peccatoris; ergo directe vellet ejus malum: atque adeo odio haberet.

Respond. Sicut Judex punit reum, quin illum odio habeat, quia punit ex amore Justitiæ vindicativæ, & non vult illi malum ex displicentia personæ, sed in bonum Reipub. & in obsequium Dei; ita potest Deus punire peccatorem pœna æterna, quin illum odio habeat, si scilicet puniat non ex displicentia personæ, sed ex amore Justitiæ vindicativæ, & ut ipsi Deo debita satisfactio exhibeatur; prout de facto punit in Purgatorio animas, quas amat, & non odit. Neque obstat, quod Deus animabus illis nolit malum pœnæ, ut malum est, sed in majus earum bonum, ut scilicet possint assequi gloriam. Nam primo licet in hac vita Deus sæpe justis pœnam infligat in majus eorum bonum, videlicet ut possint triumphare, & ad majorem gradum gloriæ evehi; falsum tamen est, quod pœnæ in Purgatorio ordinentur ad majus privatum animarum bonum, cum non consequantur animæ illæ ex pœnis majorem gloriam, quam si iis carerent. Deinde etiam hoc dato, universim non dicitur odisse reum, qui illum punit non ex displicentia personæ, sed in majus bonum Reipub. & ex amore Justitiæ vindicativæ; & idcirco Judex non dicitur reum odisse per hoc, quod illum puniat; ergo si Deus etiam puniat in æternum peccatorem non ex displicentia personæ, nec propter ejus malitiam, sed ex amore justitiæ vindicativæ, & ad majus bonum publicum, & ut possit a Beatis ipse Deus commendari etiam ob attributum justitiæ, eo modo quo commendatur, dum punit in Purgatorio, non diceretur peccatorem odisse.

Adde, quod sicut potest Deus peccatori conferre auxilia supernaturalia, quæ sunt ingens bonum, quin tamen illum amet, quia non vult peccatori hoc bonum ex complacentia in illo, sed ex motivo suæ misericordiæ; ita potest velle peccatori, remissa culpa, pœnam æternam, quin illum odio habeat; quia tunc non vult illi hoc malum ingens propter ejus malitiam, & ex displicentia personæ, sed ex motivo Justitiæ vindicativæ, prout Judex sine odio potest reum punire.

IV. Objic. 2. Non potest Deus non odisse peccatorem, si vult illi malum, quo ab ultimo suo fine exterminetur; sed præcise per hoc, quod velit illi pœnas æternas, vult malum exterminativum; ergo illum odit tanquam inimicum; atque adeo non potest, remisso jure ad odio habendum peccatorem, retinere jus ad puniendum in æternum. Maior probatur a contrario: si Deus vult homini visionem Beatam, qua suo ultimo fini in æternum conjungatur, eo ipso amat illum amore amicitiæ; ergo si vult homini pœnam æternam, qua a suo ultimo fine sejungatur, illum odit odio inimicitiæ.

Respond. odium inimicitiæ ferre aversionem ab inimico, & perpetuam sejunctionem ab illo præcise ob ejus malitiam, & ex displicentia personæ. Quare si Deus velit hominem in æternum a se sejunctum, sed non propter ejus malitiam, non dicitur illum odisse: Aliter non posset Deus Innocentem annihilare, quia vellet in æternum esse a se sejunctum, & sic illum odisset absque culpa, quæ est unica ratio odii divini. Potest itaque Deus velle pœnas æternas peccatori debitas, illum exterminando, quin tamen odio habeat, quia non vult illi hoc malum ex displicentia per-

personæ, aut propter ejus malitiam, quam habet, sed ob ostensionem divinæ justitiæ, sicut punit animas amicas in Purgatorio. Ad prob. maj. disparitas est, quia visio Dei, si ferat beatitudinem, essentialiter fert possessionem omnis Boni; quod si desit divina Amicitia, deest maximum bonum; unde deficit supernaturalis Beatitudo: sed pœna æterna damni, & sensus non debet esse possessio omnis mali, cum possit stare sine odio divino, quod est maximum malum damnatorum. Deinde potest paritas retorqueri, si supponatur, quod diximus in de Beatitudine, posse scilicet Deum de potentia absoluta peccatori, quem odio habet, in sensu composito odii conferre visionem sui; in quo casu peccator videns Deum non esset Beatus, sed miserrimus, eo quod intuitive videret Deum sibi infensum, & iratum: sicut enim juxta hanc sententiam potest Deus conferre Petro visionem sui, quin illum amet, aut beet; ita potest etiam Deus conferre peccatori pœnam æternam, quin illum odio habeat: Quamvis non possit in æternum punire amicum, immo nec Innocentem, quia id saperet sævitiem.

Confirm. quia potest intelligi, quod Deus de facto infantes cum originali decedentes odio habeat in æternum, quin illos puniat pœna sensus; ergo potest etiam bene intelligi, quod peccatorem in æternum puniat, quin illum odio habeat ob puram remissionem reatus odii, non remisso reatu pœnæ æternæ.

V. Objic. 3. Maximum indicium odii est incompossibilitas cum amore, etiam benevolentiæ; sed si Deus retineret jus ad puniendum peccatorem pœna æterna, non posset exercere erga illum actum ullum benevolentiæ; ergo illum odio haberet, atque adeo reatus vindictæ a reatu odii separari non potest. Probatur minor, quia in Deo actus benevolentiæ est etiam actus beneficentiæ; atqui erga damnatos, utpote refrigerii incapaces, nullam potest Deus beneficentiam exercere; ergo nec benevolentiam.

Confirm. Si posset Deus erga damnatos, remisso reatu odii, esse benevolus, & beneficus, posset etiam illis suam amicitiam conferre; unde haberent jus ad gloriam; quod repugnat.

Resp. Odium Dei solum esse incompossibile cum amore amicitiæ, non vero cum amore benevolentiæ, seu cum voluntate divina benevola, & benefica; aliter Deus non posset esse beneficus erga peccatores conferendo illis auxilia supernaturalia. Quod si potest esse beneficus erga peccatores, quos odit; a fortiori id poterit post remissum reatum odii, retento jure ad vindictam, potest enim de potentia absoluta, v. g. nolle eos punire, nisi alternis annis, retinendo tamen jus ad eos quotannis puniendos: sicut in hac vita Deus peccatores non punit, habet tamen jus ad eos puniendos. Solum itaque in præsenti providentia damnati ex extrinseco Dei decreto sunt incapaces refrigerii.

Ad confirm. Non potest Deus habentibus reatum pœnæ æternæ conferre suam amicitiam, quin simul destruat illum reatum, cum sint incompossibiles reatus pœnæ æternæ, & jus ad gloriam æternam.

VI. Circa tertiam difficultatem, an possit Deus viceversa remittere reatum vindictæ, retento jure ad odium? dicendum posse, retento jure ad odium, remittere solum reatum pœnæ sensus, non damni.

Probatur 1. pars, quia Deus peccatores in hac vita odit, quin semper puniat: ergo potest aliquem odisse, & non punire; ergo potest retinere jus ad odium, & condonare reatum pœnæ sensus æternæ. Secunda pars, quod non possit condonare reatum pœnæ damni, retento jure ad odium, patet, quia si condonaret reatum pœnæ damni, eo ipso ratione elevationis consurgeret in peccatore jus ad visionem Dei, & beatitudinem, cum qua stare nequit reatus odii divini. Proportionaliter in pura natura non posset Deus, retento jure ad odium, remittere peccatori reatum carendi Beatitudine naturali; quia impossibile est habere Beatitudinem naturalem illum, qui a Deo odio habetur, etiamsi peccator id ignoraret, ut supponimus in de Beatitudine; ergo non potest Deus, retento jure ad odium, condonare reatum pœnæ damni, aut reatum carendi Beatitudine naturali.

VII. Objic. Non remisso reatu odii, consurgit in peccatore æterna tristitia orta ex cognitione hujus summi mali, quod a Deo odio habeatur; hæc autem tristitia est cruciativa magis, quam quælibet alia pœna sensus; ergo non potest Deus, retento jure ad odium, remittere pœnam sensus æternam.

Respond. quod sicut decedentes cum originali non puniuntur pœna sensus, quamvis puniantur pœna damni, & aliqualem tristitiam habeant ex cognitione talis pœnæ, sicut etiam ex eo, quod sint filii iræ; ita in casu nostro potest Deus remittere pœnam sensus æternam peccatori, quamvis in

eo remaneat tristitia æterna orta ex cognitione, quod a Deo odio habeatur. Ratio est, quia hæc tristitia non est pœna ab extrinseco inflicta a Judice, sed est pœna peccati comitans, cum sit quædam veluti physica peccati proprietas, quæ essentiam comitatur, non secus ac ignem calor. Contra vero pœna sensus est effectus moralis peccati, qui a Judice ad illius exigentiam moralem causatur; & relate ad hanc pœnam dari potest condonatio, quia hæc tantum pendet a voluntate habentis jus ad illam infligendam: Pœna vero comitans non dicitur condonari, sed impediri, si a Deo tollatur: sicut de facto impeditur a Deo, ne consurgat in infantibus decedentibus cum originali maxima illa tristitia, quæ connaturaliter consurgeret ex cognitione, quod sint Filii iræ.

Hinc fit, quod in Inferno sicut culpa venialis durat æternum, ita & tristitia orta ex cognitione indignationis divinæ propter eam culpam. Ratio est, quia culpa peccati venialis, & hæc ejus physica proprietas non est de se temporanea, nec æterna, sed est æterna, si conjungatur cum mortali; est temporanea, si conjungatur cum gratia, a qua exigitur ejus destructio, eo quod sit impedimentum ad gloriam, sicut calor non est diuturnus, si sit in aqua, quæ exigit ejus destructionem: Contra vero pœna inflicta sensus propter veniale de se est temporanea, quanta scilicet debetur veniali in Purgatorio; & ideo non potest in Inferno æternari, eo quod Deus ultra condignum puniret, ut diximus qu. tertia disputationis antecedentis.

QUÆSTIO VII.

De Venialium Remissione.

Alter effectus Pœnitentiæ est venialium remissio, de qua primo quærendum, quænam sit forma venialium deletiva? Secundo quinam actus ad venialium remissionem requirantur, & quomodo remittantur per Sacramentalia? Denique an, & quomodo remittantur post hanc vitam?

ARTICULUS I.

Quænam sit forma Venialium deletiva? & an pro iis possit condigne justus satisfacere.

I. In præsenti providentia venialia non delentur citra infusionem gratiæ. Nam vel delentur simul cum mortali, & tunc requiritur infusio gratiæ ad delendum mortale: vel remittuntur seorsim a mortali, & in hoc casu vel remittuntur in susceptione alicujus Sacramenti, & habetur augmentum gratiæ ex opere operato: vel remittuntur, posito aliquo actu supernaturali, & habetur augmentum gratiæ ex opere operantis. Nunquam autem remitti possunt venialia per actum aliquem honestum naturalem, ut docent communissime cum Angelico contra nonnullos. Ratio est, quia venialia retardant a consecutione gloriæ supernaturalis; ergo ad illorum remissionem requiritur actus virtutis supernaturalis: omne enim, quod ad gloriam conducit, aut positive, aut removendo prohibens, debet esse ejusdem ordinis, atque adeo supernaturale. Dubitatur solum, utrum venialia per ipsam gratiam formaliter deleantur, an per condonationem extrinsecam, an aliter?

II. Dico primo: Per gratiam secundum se sumptam venialia formaliter deleri non possunt. Ita communiter.

Prob. Nullus gradus gratiæ est incompossibilis cum ullo veniali; ergo gratia non potest esse secundum se forma incompossibilis, & deletiva venialium. Antecedens patet, quia justus habens gratiam quantumcumque intensam potest venialiter peccare, quin ullum gradum gratiæ amittat; aliter possent adeo multiplicari venialia, ut omnem gratiam expellerent: quod est impossibile; cum nonnisi per mortale gratia expellatur. Quare licet nullum veniale in præsenti providentia deleatur citra infusionem gratiæ, hæc tamen gratiæ infusio solum comitatur venialium deletionem, non vero delet illam formaliter, cum nullam habeat cum illis incompossibilitatem.

III. Dico secundo. Neque delentur venialia formaliter per gratiam, ut collatam a Deo ex intentione delendi illa. Ita Suarius contra Vasquez p. 2. disp. 207.

Prob. Nulla forma physica divinitus causare potest effectum formalem diversum ab eo, quem potest naturaliter; (esto possit divinitus informare subjectum, quod natura-

liter non potest informare) v. g. calor non potest divinitus causare effectum formalem frigidi, nec alium, quam calidi, quem potest naturaliter causare: quod si ponatur a Deo calor v. gr. in lacte ex intentione expellendi dulcedinem, non per hoc poterit formaliter dulcedinem expellere, sed solum poterit Deus ad præsentiam caloris expellere dulcedinem; ergo neque poterit gratia formaliter expellere venialia, quamvis possit Deus ad præsentiam gratiæ venialia condonare, & expellere: sicut potest etiam ad præsentiam caloris condonare venialia, quin dicatur calor ea formaliter expellere, etto ponatur ex intentione, quod venialia tollantur.

Putant nonnulli Recentiores, quod possit Gratia formaliter expellere venialia, prout habens hanc, vel illam modificationem, seu individuationem; Sicut in multorum sententia lumen gloriæ, prout habens hanc, vel illam modificationem, potest repræsentare in Deo has, vel illas Creaturas; & sicut species v. g. remi uno modo modificata, puta transiens per aquam, potest repræsentare remum fractum, & transiens per aerem repræsentat integrum.

Sed communiter etiam rejiciuntur, quia posita quacumque modificatione gratiæ, potest a justo patrari quodvis veniale, quin tunc ullus gradus gratiæ amittatur; ergo gratia utcumque modificata non potest formaliter venialia expellere. Et ratio a priori est, quia quamvis causa efficiens diversimode modificata possit diversos effectus causare, sicut ignis diversimode approximatus, & species remi diversimode pertingens ad oculum; Causa tamen formalis non potest diversos effectus formales causare ratione diversæ modificationis, ut dicimus communiter contra Thomistas, ostendendo intensionem qualitatis non haberi per majorem radicationem ejusdem formæ in subjecto; aliter dici posset, quod eadem forma diversimode unita causet diversa composita, unde diversitas specifica non haberetur a diversis formis, sed a diversa unione, aut aliis modis.

IV. Dico tertio. Venialia formaliter deleri possunt, & de facto delentur, vel per condonationem extrinsecam, vel per actum contritionis, aut attritionis supernaturalis, (si isti actus sint condigna satisfactio pro venialibus; quod mox discutiemus) vel per satisfactiones Christi nobis applicatas in Sacramentis: (sicut Christi satisfactiones applicatæ nobis in Sacramentis delent formaliter mortale in priori ad infusionem gratiæ, ut dicemus q. ultima) Possunt etiam formaliter venialia deleri per gratiam essentialiter dependentem ab actu libero Dei de condonando hoc, vel illud veniale, si hujusmodi gratia sit possibilis.

V. Quæritur acriter a Theologis, An saltem contritio justi, & dilectio Dei super omnia (si minus attritio) esse possit condigna satisfactio pro veniali, atque adeo formaliter ejus deletiva? Negant Lugo disp. 5. de Incar. sect. 7. & disp. 9. de pœnit. nu. 16. Ripalda disp. 97. sect. 3. Affirmant tamen communius cum Suario disp. 4. de Incar. sess. 11. Perez disp. 10. sect. 4. cum quibus sentiendum censeo.

Prob. Quia potest contritio justi esse in æstimatione morali tanti valoris in linea honorationis, & submissionis Deo exhibitæ, quantæ gravitatis fuit offensa aliqua venialis in linea dehonorationis; sed hoc sufficit, ut contritio justi saltem intensa condigne satisfaciat pro aliquo veniali, saltem levissimo; ergo potest contritio justi esse condigna satisfactio pro veniali. Minor patet. Major probatur, quia universim defectus leves inter amicos non impediunt, quominus inferior possit exhibere superiori obsequium æqualis, aut majoris momenti in æstimatione morali, quam sit levis offensa. Immo ex natura amicitiæ habetur, quod teneatur amicus deponere aversionem aliquam erga amicum ortam ex levi offensa, si ille præstat obsequium præstantius. Quamvis autem Deus infinite distet a creatura, hæc tamen distantia non impedit veram amicitiam inter Deum, & creaturam; ergo non impedit quod est proprium amicitiæ, quod scilicet levis offensa compensetur per obsequium præstantius, sicut est contritio justi relate ad culpam venialem; ergo potest contritio justi esse condigna satisfactio pro veniali. Quidquid sit, an etiam hoc competat attritioni justi? Quod pariter concedunt Lugo, Coninck, Azorius contra Vasquez, Lorcam, Soto apud eumdem Martinum Perez sect. 6.

Neque dicas, venialia esse infinitæ gravitatis secundum quid, & extrinsece, ut mortalia, ratione infinitæ excellentiæ Dei offensi; ergo sicut nulla pura creatura potest condigne satisfacere pro mortali, etiamsi hoc non esset infinitæ gravitatis intrinsece, ut diximus in de Incarnatione; ita nec pro veniali.

Nam ex ibidem dictis, idcirco mortale est incompensabile a pura creatura, quia est verissima Dei offensa, juxta illud Scripturæ: *Ipsi autem spreverunt me*: At veniale non est rigorose Dei offensa, seu con-

temptus Divinæ amicitiæ, sed solum quidam exercitus contemptus fervoris amicitiæ; unde ex infinita majestate Divina non haurit infinitatem, nec incompensabilitate; sicut non est infinite æstimabilis amor Dei per hoc, quod ad Deum terminetur, cum non desumat suam æstimabilitatem a Deo amato, sicut peccatum mortale suam haurit gravitatem a Deo offenso; unde non tanti æstimatur in linea honorationis amor, & satisfactio Deo præstita a creatura, quanti offensa in linea dehonorationis.

VI. Notandum tamen cum Suario, quod licet contritio, saltem intensa, Justi possit condigne satisfacere pro veniali, saltem remisso, adhuc tamen requiritur, quod contritio a Deo acceptetur in satisfactionem, & non exigatur, prout exigi potest, alio titulo, puta supremi Dominii, benefactoris, aut titulo supremæ excellentiæ, &c. Idcirco enim in creatis satisfactio condigna ab ipso offensore præstita de se delet offensam, quia non potest alio titulo illa exigi ab offenso; cum autem possit Deus multis aliis titulis nostros actus exigere, ideo ut contritio deleat veniale, tanquam satisfactio condigna, requiritur, quod ea non exigatur aliis titulis a Deo, atque adeo requiritur, ut in satisfactionem acceptetur; & idcirco in oratione Dominica dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*: quod ex Trident. sess. 6. cap. 11. etiam de venialibus dicimus, quia ut dimittantur, opus est benigna acceptatione nostrarum satisfactionum. De facto autem acceptari in satisfactionem nostra obsequia, constat ex Scripturis: dicitur enim 1. Joan. 1. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate*.

Concludo, quod cum veniale moraliter perseveret in reatu aliqualis Divinæ indignationis, & pœnæ temporalis constituto per negationem condonationis, & condignæ satisfactionis, sequitur, quod possit formaliter deleri tanquam per formas incompossibiles, tum per condonationem sive extrinsecam, sive intrinsecam, (videlicet per gratiam dependentem a condonatione hujus, vel illius venialis) tum per satisfactionem condignam, sive propriam, videlicet per actum contritionis, sive appropriatam, nempe per Christi satisfactiones nobis per Sacramenta, aut per alios actus supernaturales applicatas.

ARTICULUS II.

Quinam actus supernaturales sufficiant ad venialium deletionem, & quomodo per Sacramentalia tollantur?

VII. Dico 1. Contritio extra Sacramentum, & attritio in Sacramento, si non sint condigna satisfactio pro venialibus, sunt certe proxima dispositio ad eorum deletionem. Ita communiter.

Prob. quia isti actus supernaturales sunt proxima dispositio ad mortalium deletionem, ut est de Fide; ergo a fortiori ad deletionem venialium.

VIII. Dico 2. Probabiliter attritio, etiam extra Sacramentum, est sufficiens dispositio ad venialium remissionem, quamvis non esset condigna satisfactio. Ita Suarius disp. 11. sect. 3. contra Vasquez q. 87. art. 1. dub. 1.

Prob. quia ex Trid. sess. 14. cap. 5. venialia expiari possunt, non solum per Sacramentum Pœnitentiæ, sed etiam *multis aliis modis*; ergo non sola contritione, sed etiam alio actu: atqui inter actus deletivos culpæ præter contritionem præcipua est attritio, quippe quæ est dolor, ac detestatio peccati ex motivo honesto, & supernaturali; ergo etiam per attritionem extra Sacramentum deleri possunt venialia.

IX. Dico 3. Probabiliter etiam per quemcunque actum supernaturalem deleri similiter possunt venialia, non secus ac per actum attritionis extra Sacramentum. Ita Scotus, Gabriel, Major, apud Suarium loco citato contra quamplures.

Prob. In humanis offensæ leves inter amicos compensantur per quodcunque obsequium offensæ proportionatum, quamvis non sit illius retractatio; ergo a fortiori Deus, qui perfectius amat, & est magis beneficus, ac liberalis erga Justos sibi amicos, placabitur, & offensas leves remittet etiam per alia obsequia supernaturalia, quæ non sint attritio, seu venialium retractatio. Et sane certum est, per venialia non deperdi amicitiam cum Deo, sed solum fervorem amicitiæ, seu specialem familiaritatem, non secus ac in humanis; ergo sicut in humanis per obsequia quæcunque amico præstita familiaritas antecedens restituitur; ita etiam a Deo nobis familiaritas restituitur post nostra quæcunque obsequia; & auxilia specialia conferuntur, perinde ac si non peccaverimus venialiter. Triplex enim est gradus auxiliorum, quæ Deus

Deus confert; alia peccatoribus ad resurgendum; alia justis, ut a venialibus liberentur, & in pristinam familiaritatem redeant; alia demum familiaribus, ut ejus suavitatem degustent, & in gratia crescant, quæ proinde dicuntur auxilia specialia.

Confirm. Sacramentalia, ut mox dicemus, vim habent delendi venialia per hoc, quod excitent in nobis pios motus, seu actus supernaturales; Atqui, experientia teste, non solum sacramentalia excitant in nobis varios actus supernaturales contritionis, attritionis, &c. sed etiam actus fidei, spei, & aliarum virtutum; ergo etiam per hos actus ultimo disponimur ad deletionem venialium. Præterquamquod probabile etiam est, quod Christus Dominus de facto satisfactiones suas applicet nobis ad venialium remissionem dependenter a quolibet actu supernaturali, non secus ac applicavit ad mortalium remissionem dependenter a contritione, & a Sacramentis mortuorum; cum enim venialia sint frequentia, & voluerit ex sua benignitate Deus multis modis ea posse expiari, ut habet Triden. probabile est, voluisse hoc etiam facile remedium adhibere.

Adde demum, quod cum venialia deleri possint ex opere operato vi Sacramenti Eucharistiæ, ut diximus in loco, & vi Sacramenti Pœnitentiæ, ut docent communiter cum Suario disp. 12. quin ad hunc effectum requiratur dolor de illis, sed sola non complacentia; (esto requiratur de aliis dolor constitutivus Sacramenti) pariter probabile est, per quemcunque actum supernaturalem nos ad venialium remissionem disponi, quamvis non sit eorum dolor.

X. Objic. 1. Vel dicimus, quod per quemcunque actum supernaturalem deleantur omnia venialia, & hoc est valde durum, & inopinabile; vel aliqua tantum, & non est major ratio de uno, quam de alio: Præterquam quod neque videtur verisimile, quod per actum supernaturalem valde remissum deleatur adæquate veniale valde intensum. Quod si dicas, per plures actus supernaturales remissos deleri unum veniale intensum: contra est, quia peccatum non potest divisibiliter remitti; aliter etiam dici posset, quod mortale deleatur per plures actus contritionis remissos, quin sufficiat unus tantum ad illud adæquate tollendum; quod nemo dixerit; ergo doctrina tradita non subsistit.

Resp. hac in re nonnulla esse certa, & primo quidem per contritionem cadentem super omnia venialia omnia remitti quoad reatum culpæ; cum per contritionem de mortalibus omnia mortalia remittantur: & licet non quælibet contritio sit condigna satisfactio pro omnibus venialibus; quælibet tamen contritio est saltem ultima dispositio ad eorum remissionem. Secundo certum est, in Sacramento Pœnitentiæ omnia venialia remitti per attritionem de illis, sicut delentur omnia mortalia. Tertio possunt aliquando aliqua tantum venialia tolli, & non omnia; ut cum quis de aliquibus dolet in Sacramento, de aliis vero habet complacentiam; in præsenti enim ordine peccatum, de quo habetur complacentia, non remittitur. Quod si quis in Sacramento Pœnitentiæ habeat attritionem de aliquibus tantum venialibus, de aliis vero neque dolorem, neque complacentiam, Suarius disp. 12. Sotus, Ledesma probabiliter putant, tunc omnia venialia ex operato remitti; quod tribui debet virtuti, & efficaciæ Sacramenti, atque adeo meritis Christi.

XI. Difficultas est, Utrum per attritionem de aliquibus tantum venialibus extra Sacramentum remittantur pariter omnia venialia, an saltem omnia illa, de quibus est dolor? Ad quod probabiliter dicendum, quod si attritio sit remissa, & venialia fuerint gravia, non deleantur omnia simpliciter, immo nec omnia illa, super quibus cadit attritio, sed aliqua tantum, prout Deus determinaverit, ut docet Platelius cum aliis. Si vero attritio de uno veniali sit valde debilis, & illud veniale sit grave, non sufficit ea attritio ad illud adæquate delendum, sed remittitur tantum inadæquate tum in ordine ad subtractionem auxiliorum specialium, tum in ordine ad pœnam debitam.

Neque hinc inferri potest, quod etiam contritio remissa remittat mortale inadæquate: tum quia cuivis contritioni promissa est a Deo omnium peccatorum condonatio; tum etiam quia remissio mortalium neque relate ad pœnam æternam, neque relate ad odium Dei potest pati medietatem: sicut potest pati medietatem remissio venialium tum in ordine ad pœnam temporalem, tum in ordine ad subtractionem auxiliorum specialium.

XII. Objic. 2. Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum Judicii; ergo nullum veniale in hoc Sacramento deletur, de quo Pœnitens non se accuset cum dolore de illo.

Resp. quod sicut mortalia oblita in hoc Sacramento remittuntur, quamvis Pœnitens de iis non se accuset, sed tantum doleat, quia judicium Sacramentale, & forense non in omnibus conveniunt; ita venialia, de quibus nec habetur dolor, nec complacentia, probabiliter in Sacramento remittuntur, cum sufficiat quod ratio judicii exerceatur solum relate ad mortalia, aut relate ad venialia, de quibus est dolor, & accusatio: Aliter si quis doleret de omnibus venialibus, & de aliquibus tantum se accusaret, hic non obtineret omnium remissionem; quod nemo dixerit.

Dubitatur, An quando Confessio est solum de venialibus, sufficiat dolor virtualis consistens in desiderio suscipiendi Sacramentum, & in exclusione complacentiæ de illis? Tamburinus lib. 1. Confes. cap. 3. ex Præposito, Sylvestro, Rosella, & aliis putat, id esse probabile, quia Trid. sess. 14. cap. 4. dicit, in Sacramento Gratiam non conferri absque bono motu Pœnitentis, quin dicat, absque dolore; ergo quamvis ad deletionem mortalium requiratur dolor formalis, ad deletionem venialium sufficere videtur dolor virtualis, qui est bonus motus Pœnitentis. Equidem dico, quod esto speculative id esset probabile, non sit tamen probabile practice; quia in materia Sacramentorum non possumus sequi opinionem probabilem de eorum valore, relicta tutiore.

XIII. Quod spectat ad Sacramentalia, sciendum, nomine Sacramentalium hic non venire cæremonias, quæ in Sacramentis administrandis exercentur, sed quædam remedia particularia ab Ecclesia instituta ad venialium deletionem, quæ in eo versu comprehenduntur.

Orans, Tinctus, Edens, Confessus,
Dans, Benedicens.

Quibus verbis fit sensus, quod sint Sacramentalia Oratio Dominica, & Oratio in Ecclesia consecrata; sicut etiam signum Crucis in fronte, ac pectore; Aspersio aquæ lustralis, & quælibet sacra Unctio distincta ab unctione Sacramentali: Esus panis benedicti: Confessio Generalis, seu *Confiteor*, ac sola tunsio pectoris: Erogatio stipis, & Benedictio Episcopi, seu Abbatis.

XIV. De his tamen quæritur, an, & quomodo ad remissionem venialium conferant, ex opere operato ne, an operantis? cum ea non sint Sacramenta a Christo Domino instituta, sed Sacramentalia instituta ab Ecclesia, ut explicat Suarius disp. 12. sect. 2.

Quod conferant ad venialium remissionem, non est dubitandum, cum is sit communissimus Ecclesiæ, ac Theologorum sensus, ut notat Esparza quæst. 22. *Insolentissima enim insania est*, ut docet Augustinus Epist. 108. *si quid per universum Orbem tota frequentat Ecclesia, de eo, an recte fiat, disputare*. Quod vero conferant ex opere operato, docent Henriquez, Sotus, Gabriel, apud Amicum disp. 6. sect. 5. Negant vero communius cum Suario, Vasquio ex D. Thoma, Alensi, & aliis.

Dico equidem cum hac secunda sententia, Sacramentalia juvare ad venialium remissionem per pios actus, quos excitant, non vero ea delere ex opere operato. Ratio est, quia si ex opere operato delerent venialia, deberent id habere ex institutione Divina; atqui de hac institutione non constat; ergo dicendum, ea non delere ex opere operato, sed juvare tantum ad remissionem venialium per hoc, quod pios actus excitent, aut ratione sui, ut oratio Dominica, Confessio Generalis &c. aut ex orationibus Ecclesiæ præviis, ut aspersio aquæ lustralis, esus panis benedicti; aut ex aliorum orationibus, ut eleemosyna, quæ movet pauperes ad orandum pro elargiente illam.

ARTICULUS III.

An, & quomodo venialia post hanc vitam deleantur.

XV. Communiter Theologi contra Alensem docent, aliqua venialia in hac vita non remissa Justis remitti post mortem. Et ratio est perspicua, quia si Justus post veniale non remissum statim decedat, cum non possit ad Patriam evolare, antequam veniale illud remittatur; debet post hanc vitam remitti. Quod confirmant verba illa Christi Domini Matth. 12. *Qui peccavit in Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro*. Quibus verbis ex consensu PP. significatur, aliqua peccata post hanc vitam remitti; quod tamen intelligi non potest de mortalibus; Dicitur enim Eccles. 11. *Lignum, ubicunque ceciderit, ibi erit:* ergo solum intelligi debet de venialibus in hac vita non remissis.

Difficultas tamen est, quomodo remittantur? Scotus, Gabriel, Major putant, remit-

mitti in Purgatorio solutione Pœnæ, vel in instanti post mortem propter opera meritoria facta in vita. Alii cum Bonaventura dicunt, remitti post mortem per Gratiam finalem. Communius tamen cum Suario, Vasquio, Paludano, Capreolo apud Amicum disp. 7. n. 122. putant, venialia non remissa in hac vita remitti Justis in instanti separationis animæ a corpore per actum dilectionis Dei, quo anima totis viribus detestatur omnes culpas commissas.

XVI. Dico equidem cum hac sententia, venialia remitti in primo instanti post mortem, vel per meram condonationem extrinsecam, vel per actum dilectionis Dei tunc elicitum, sive tanquam satisfactionem condignam, sive tanquam dispositionem ultimam ad remissionem obtinendam.

Prob. Et quidem quod hæc condonatio fiat statim post mortem, constat, cum non possit assignari, nisi arbitrarie, aliud tempus; Tum etiam quia ex Divina Munificentia, & Amore erga Justos non est præsumendum, quod velit hanc condonationem differre. Quod vero ea fiat vel per meram condonationem extrinsecam, vel per actum contritionis, constat, quia supponimus hic, condonationem extrinsecam non esse impossibilem, & contritionem esse posse condignam satisfactionem pro venialibus, vel saltem dispositionem ultimam ad remissionem omnium venialium, sicut de facto est ad remissionem omnium mortalium; ergo aliquo ex his modis de facto fit hæc condonatio.

XVII. Objic. 1. Non est cur non dicantur venialia post hanc vitam remitti per tolerantiam pœnarum Purgatorii; cum enim veniale consistat in reatu pœnæ, hac tolerata, deletur veniale; ergo non remittuntur venialia statim post mortem.

Resp. Veniale non consistere in solo reatu pœnæ temporalis, sicut nec mortale in solo reatu pœnæ æternæ. Nam in Sacramento Pœnitentiæ remittuntur mortalia adæquate quoad culpam, & sæpe etiam omnia venialia, & tamen remanet aliqua pœna temporalis pro iis luenda: ergo potest remanere aliquis reatus pœnæ, sublata omnino culpa; Unde veniale primario consistit in reatu aliqualis indignationis Divinæ; sicut mortale in reatu odii.

XVIII. Objic. 2. Non est cur dici non possit cum Bassolo, & aliis, remitti venialia post mortem vi actus eliciti in hac vita in ordine ad obtinendam illorum remissionem.

Resp. hoc non subsistere, quia si actus ille fuit elicitus post venialia commissa, tunc statim ea delevisset; si vero antequam committerentur venialia, quomodo vi illius potest venialium futurorum veniam obtinere; cum dolor, & satisfactio sint solum de peccatis præteritis? Potest quidem Deus intuitu meritorum antecedentium delere venialia postea commissa, sicut potest intuitu meritorum antecedentium concedere auxilia ad dolendum de venialibus; At in præsenti providentia Deus intuitu meritorum antecedentium non delet venialia postmodum commissa. Et si id contingeret, deleret venialia statim, & non expectaret mortem Justi ad ea remittenda.

XIX. Objic. ult. Post hanc vitam non datur tempus merendi, ac satisfaciendi. dicitur enim Joan. 9. *Venit nox, quando nemo potest operari*; ergo &c. Quod si venialia possent post mortem sic deleri, quidni etiam mortalia vi ejusdem contritionis, tanquam ultimæ dispositionis ad justificationem?

Resp. post hanc vitam non dari tempus merendi præmium essentiale, atque adeo nec satisfaciendi pro mortalibus; secus vero pro venialibus; cum necesse sit tolli ab anima Justi venialia, quæ gloriæ consecutionem retardant, & congruentius sit per contritionem tanquam per satisfactionem condignam deleri, quam gratis per condonationem extrinsecam: sicut de facto mortalia congruentius delentur, posita contritione, seu aliquali satisfactione, quam omnino gratis. Ad id, quod additur: Anima decedens in mortali non potest actum contritionis supernaturalis post hanc vitam ponere, cum sit indigna quovis dono supernaturali; unde non potest vi contritionis habere mortalium remissionem: At potest Justus post mortem contritionem elicere, eique debentur auxilia ad hunc actum ponendum, ut possit se disponere ad venialium remissionem, & ad gloriam obtinendam; unde dispar est ratio.

QUÆSTIO VIII.

De meritorum reviviscentia per Pœnitentiam, ac de Peccatorum reditu per lapsum.

MErita omnia simul cum Gratia deperdi per peccatum, non dubitatur: Illud tamen quæritur, Num merita per peccatum mortale extinguantur omnino, an solum mortificentur, & veluti consopiantur, ita scilicet ut per subsequentem Pœnitentiam reviviscant? Quæritur etiam, an sicut per pœnitentiam merita reviviscunt, ita etiam per subsequens peccatum reviviscant demerita, seu peccata præterita.

ARTICULUS I.

An, & quomodo merita per Pœnitentiam reviviscant?

I. QUod de facto reviviscant, est adeo certum apud Theologos, ut oppositum censeatur a Suario, & Amico temerarium, & periculosum, a Bagnez errori proximum, a Nugno erroneum. Communiter enim id PP. docent ex Apost. ad Heb. 6. *Non enim injustus est Deus, ut oblivisçatur operis vestri, &c.* quem locum PP. communius apud Suarium cum Ambrosio, Anselmo intelligunt de operibus per peccatum mortificatis. Hoc etiam colligitur ex verbis illis ad Galatas 3. *Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa*, hoc est, ut explicant Hieron. Chrysost. Ambros. si tamen incassum dici potest ea vos passos esse, cum possitis de præteritis passionibus, & meritis mercedem accipere, si volueritis per pœnitentiam in Dei Gratiam redire. Idem significatur Joelis 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca.* Hoc etiam innuit Trid. sess. 6. cap. 16. verbis illis: *Justificatis, sive acceptam Gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint &c.* & colligitur ex doctrina ejusdem Triden. loco citato, & canone 32. ubi tres tantum requirit conditiones, ut bona opera prosint ad vitam æternam, videlicet quod procedant a Gratia habituali, quod sint supernaturalia, & quod homo in Gratia decedat; quæ omnia habentur in meritis per peccatum mortificatis, si homo per Pœnitentiam resurgens in Gratia moriatur.

Ratio a priori est, quia Peccatum per Pœnitentiam condonatur plene, & absolute absque ulla limitatione, aut conditione; ergo merita antiqua post Pœnitentiam, & condonationem peccati iterum incipiunt tribuere homini jus ad vitam æternam, perinde ac si nunquam peccasset: sicuti si Rex integre, & absolute condonet subdito injuriam sibi irrogatam, eo ipso subditus recuperat omnia jura antiqua ad recipiendam mercedem antiquis obsequiis debitam, aliter condonatio non esset plena. Hinc fit, hominem per peccatum privare se solum jure proximo, & expedito ad vitam æternam a meritis exigitam, non tamen jure remoto, quod unice per æternam damnationem extinguitur.

Neque dicas, majorem esse vim in mortali culpa, utpote malitiæ infinitæ, ad extinguenda merita antecedentia, quam in actu Pœnitentiæ, utpote finitæ bonitatis, ad extinguenda demerita priora; sed actus Pœnitentiæ non mortificat, sed extinguit peccata; ita ut per relapsum non redeant; ergo etiam mortale extinguit merita, ita ut nunquam reviviscant.

Nam hæc absoluta demeritorum destructio per actum Pœnitentiæ non habetur unice ab ipsa Pœnitentia, sed etiam ab infinita Dei Misericordia, quæ infinito excessu superat malitiam peccati; & ideo nil mirum, quod plus possit Pœnitentia cum Divina Misericordia in ordine ad extinguenda peccata, quam peccatum in ordine ad extinguenda merita. Non negamus tamen, potuisse Deum in alia providentia velle, quod merita antecedentia per peccatum omnino extinguantur, & non mere mortificentur, ut docent communius cum Suario, & Lugo contra Vasquez; quia tamen Deus pronior est ad miserendum, quam ad puniendum, ut magis ad pœnitentiam alliciat, promittit se restituturum nobis quæcumque per peccatum amisimus, idque cum fœnore; juxta illud Psalmi 50. *Lavabis me, & super nivem dealbabor;* siquidem per Pœnitentiam candori, & meritis antiquis superadditur novum meritum, & nova Gratia ex opere operantis per actum contritionis, aut ex opere operato per sacramentum pœnitentiæ.

II. Dubitant tamen DD. primo, num merita præterita per pœnitentiam reviviscant solum in ordine ad aliquod gaudium accidentale, quo gaudent Beati de iis meritis ante peccatum elicitis, ut videtur docere D. Th. q. 89. art. 5. ad tertium apud Suarium,

rium; An vero quoad præmium essentiale, nempe in ordine ad merendam, ut prius, visionem Dei? Secundo utrum quoad hoc præmium essentiale reviviscant solum per hoc, quod gloria contritioni debita detur etiam titulo meritorum antecedentium, ut docet Bagnez apud Haunoldum? Tertio num reviviscat quoad totam gratiam antecedenter deperditam, ut docet Scotus, & alii communius; an vero ita, ut pars tantum Gratiæ deperditæ restituatur commensurata dispositioni præsenti, & intensioni actus Pœnitentiæ, ut putant nonnulli Thomistæ apud Suarium, & Lugo?

Dico 1. Merita non reviviscunt solum in ordine ad gaudium accidentale, quo scilicet deinde Beati gaudeant de meritis ante peccatum elicitis. Ita communiter.

Prob. quia in hoc sensu reviviscerent etiam merita mortua, (hoc est elicita in statu peccati mortalis) cum etiam de iis gaudeant deinde Beati.

III. Dico 2. Neque reviviscunt merita per hoc, quod multiplici titulo eadem Gloria conferatur, videlicet & ut debita actui Pœnitentiæ præsentis, & ut debita meritis ante peccatum elicitis: eo pacto quo Adultis datur gloria & titulo hæreditatis, & titulo mercedis, seu coronæ. Ita etiam communiter.

Prob. quia rationes adductæ ad probandam meritorum reviviscentiam probant, quod reviviscant quoad suum antiquum Jus ad præmium ipsis debitum, & non in ordine ad merendum alio titulo novum præmium debitum actui Pœnitentiæ; alioquin contra dictum Apostoli ad Heb. *6.* Deus videretur injustus, si merita antiqua privaret præmio iis absolute promisso; & peccatum non diceretur plene condonatum per Pœnitentiam, si omnino extingueretur Jus ad præmium debitum meritis antiquis; sicut Rex non plene injuriam condonaret subdito offensori, nisi reviviscerent jura antiqua in ordine ad mercedem obsequiis antecedentibus debitam.

Confirm. si sententia opposita subsisteret, possemus dicere, quod nunquam novo merito nova gloria respondeat, sed eandem duplici titulo; quod nemo dixerit. Et ratio a priori est, quia duplici obligationi ex Justitia non potest respondere eadem solutio data duplici titulo, sed debet respondere duplex solutio; Aliter novum jus Justitiæ non esset pretio æstimabile.

IV. Dico ult. Merita non reviviscunt quoad partem tantum, sed quoad totam Gratiam, quæ per peccatum subsequens erat deperdita. Ita communius.

Probatur, quia nullum habetur fundamentum restringendi recuperationem Gratiæ: quin immo practice Deus recordaretur peccatorum, atque adeo juxta dictum Apostoli esset injustus, si eorum intuitu nollet Gratiam deperditam restituere. Unde sequitur contra Vasquez, quod non solum reviviscant merita quoad illa Gratiam, quam homo obtinuit ex opere operantis ex meritis propriis, sed etiam in ordine ad illam Gratiam, quam obtinuit in sacramentis ex meritis Christi, & ex opere operato; Aliter recurrit, quod Deus practice peccatorum recordaretur, essetque injustus.

V. Objic. 1. Vel Deus post Pœnitentiam ex Justitia restituit Gratiam per peccatum deperditam, vel restituit ex Misericordia: si ex Justitia; ergo falsum est, quod diximus potuisse alia providentia non restituere: si vero ex Misericordia; ergo nihil probant verba illa Apostoli, *Non est injustus &c.* quibus PP. probant reviviscentiam meritorum; iis enim verbis probaretur, quod reviviscerent ex Justitia.

Resp. in præsenti providentia teneri Deum ex Justitia Gratiam per peccatum deperditam restituere post Pœnitentiam, quia ex Justitia tenetur, ut hic supponimus, dare præmium meritis promissum: quia tamen ex Misericordia Divina habetur, quod Pœnitenti detur Amicitia, & omnino condonetur peccatum præteritum; (posset enim aut simpliciter, aut non plene condonari) idcirco in alia providentia, in qua aut simpliciter peccatum per pœnitentiam non condonaretur, aut non condonaretur plene, possent merita non reviviscere.

Addunt probabiliter Pallavicinus, & Esparza contra nonnullos apud Haunoldum, non posse Deum dare amicitiam Pœnitenti, quin merita reviviscant. Ratio est, quia quamvis posset Deus amicum punire ad tempus ob peccata præterita, non tamen in æternum, cum punitio æterna non videatur posse consistere cum amore amicitiæ; Atqui nisi merita reviviscerent, tunc Deus in æternum puniret Amicum, & Justum, quandoquidem in pœnam peccati in æternum privaret hominem præmio debito meritis antecedentibus: ergo non potest Deus restituere amicitiam per Pœnitentiam, & simul nolle, quod merita

rita

rita reviviscant; unde in præsenti providentia ex Misericordia Deus restituit Pænitenti amicitiam; connaturaliter vero, & posita promissione, etiam ex Justitia merita reviviscunt.

VI. Objic. 2. Merita sunt dispositio physica ad Gratiam obtinendam, ut docent communius Thomistæ; ergo Gratia conferri non potest connaturaliter, nisi juxta proportionem meritorum disponentium ad illam; hoc tamen non esset verum, si merita antiqua adæquate reviviscerent secundum totam Gratiam priorem, quæ habebatur ante peccatum, ut patet: ergo non reviviscunt adæquate.

Resp. cum Arriaga disp. 16. contra Thomistas, merita esse solum dispositionem moralem ad Gratiam, non vero physicam: quod ex eo patet, quia Gratia perseverat, etiam recedentibus omnino meritis, quæ ad illam disposuerant. Sed transmisso, quod physice disponant, sufficit quod Gratia, quæ datur intuitu actus Pænitentiæ, sit proportionata tali merito: Gratia vero debita meritis antiquis, quæ nunc reviviscit, non debet esse proportionata huic merito præsenti; cum non detur ejus intuitu, sed reviviscat ex Divina Misericordia, & ex natura amicitiæ cum Deo.

ARTICULUS II.

An peccata dimissa redeant, aut redire possint per Lapsum?

Consimilis est Quæstio hæc præcedenti, utrum scilicet qui post pænitentiam iterum peccat, non solum mereatur pænam respondentem huic novo peccato, sed etiam pænam respondentem peccatis antiquis jam dimissis: quod est, peccata antiqua per lapsum redire, non quidem secundum esse physicum, sed morale.

VII. Dico 1. In præsenti providentia peccata semel dimissa nunquam redeunt per quemcumque lapsum. Ita communiter contra nonnullos putantes, redire per lapsum saltem hæc quatuor peccata, nempe odium Fraternum, Apostasiam a Fide, contemptum confessionis, & retractationem Pænitentiæ antea factæ: quod exprimitur celebri illo disticho:

Fratres odit, Apostata fit, spernitque fateri,
Pænituisse piget, pristina culpa redit.

Prob. conclusio 1. ex Scripturis. Ezechielis 18. dicitur: *Si impius egerit Pænitentiam, omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* Micheæ 7. dicuntur peccata projici in profundum maris. Gelasius Papa in cap. finali de Pœnitentiis dist. 4. habet: *Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* Et ratio a priori est, quia de facto remissio peccati est absoluta, non conditionata; ergo de facto peccata nunquam redeunt. Consequentia sequitur: si enim redirent, non remitterentur absolute, sed sub conditione quod iterum non peccetur; Antecedens constat tum ex scripturis, in quibus remissio promittitur Pœnitenti absolute; tum ex formis Sacramentorum, quæ etiam absolute peccatorum remissionem significant.

Confirm. quia aliter qui relabitur, deberet iterum confiteri peccata præterita; cum non nisi per Sacramentum aut in re, aut in voto dimitti possint peccata; sequela autem est contra praxim Ecclesiæ, & reputatur absurda a Benedicto XII. in extravaganti *inter cunctas*, ubi dicit: *Absurdum est, ut quis peccata per Pænitentiam dimissa debeat iterum confiteri, & ut debitor liberatus adhuc maneat ad solvendum obligatus.*

VIII. Dico 2. De potentia Dei absoluta possunt peccata ita remitti, ut per lapsum redeant. Ita communius cum Scoto, Valentia, Arriaga disp. 15. n. 33. Goneto, & aliis contra Vasquez, Lugo, Dicastillo, Esparza, Haunoldum.

Prob. Peccata remitti possunt sub conditione, quod iterum non peccetur; ergo possunt ita remitti, ut redeant, si relabatur. Probatur antecedens; habens jus v. gr. ad domum potest illam donare Petro sub conditione, puta quod ea habitetur, aliter redeat dominium ad donantem; ergo pariter potest Deus cedere juri suo ad odio habendum, & puniendum Peccatorem sub conditione, quod non peccet iterum, aliter jus illud reviviscat. Similiter in humanis possunt hoc pacto offensæ condonari. Potest etiam similiter Pontifex dispensare votum sub aliqua conditione, qua non purificata, votum redeat. In hoc tamen casu condonatio nequit dici plena, & absoluta, sed conditionata, eo quod remaneat reatus peccatoris veluti suspensus, reddens hominem remote dignum odio Dei, & pœna æterna.

Hinc fit, quod si condonatio peccati sit plena, & absoluta, non possit amplius peccatum semel condonatum iterum redire; sicuti si transferatur in donatarium jus in domum plenum, & perfectum, non poterit am-

amplius dominium domus redire ad donantem. Quare in hoc sensu vera est sententia opposita, quod scilicet non possint peccata remitti, ita ut redeant, si scilicet remittantur plene, & absolute, non vero conditionate.

IX. Objic. 1. contra primam conclusionem. Sæpe in Scriptura dicitur, quod Deus peccatorum præteritorum recordetur; ergo redeunt per novum lapsum; cum recordatio ista, utpote practica, importet Deum peccata præterita semel dimissa post relapsum punire. Antecedens probatur. Psal. 78. dicitur: *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum*. & 108. *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini*.

Confirm. 1. quia in Parabola illa Servi immisericordis Matth. 18. aperte significatur peccata redire per lapsum. dicitur enim ibi: *omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: Nonne oportuit* &c. & deinde subditur: *sic & Pater meus Cælestis faciet vobis*: ubi Aug. contra Donat. cap. 12. dicit: *Redire dimissa peccata, ubi fraterna Charitas non est, aperte docet Christus in Evangelio de illo servo* &c.

Confirm. 2. quia Ezech. 18. Deus tam dicitur non recordaturus iniquitatum, si impius egerit Pœnitentiam, quam Iustitiarum Justi, si se averterit a Justitia; ergo sicut redeunt de facto merita per Pœnitentiam, ita demerita per lapsum.

Respond. verba illa Sacrorum Bibliorum intelligenda esse vel de pœna peccatorum non remissorum, vel de pœna temporali, quæ superest luenda post peccatorum remissionem. videtur enim Deus quodammodo horum peccatorum oblitus, quando differt pœnam debitam; videturque eorundem recordari, quando post lapsum utrisque pœnam debitam infligit.

Ad primam confirm. varii varia apud Suarium. Illud videtur expeditius, quod docet Arriaga, videl. per illa verba, *Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum*, significari, quod Deus in pœnam immisericordiæ exercitæ in proximum nullam nobiscum exerceat misericordiam relate ad peccata nondum dimissa; atque adeo in casu parabolæ omne debitum exigatur ob illud dumtaxat novum crimen, quod scilicet debitorem tenens suffocabat eum dicens, *Redde quod debes*. Ad Augustinum dicendum, peccata de facto redire solum æquivalenter, seu virtualiter: Primo quia ob novum peccatum redit reatus culpæ, & pœnæ æternæ consimilis priori: Secundo per hoc quod peccatum consequens ad Pœnitentiam ratione ingratitudinis sit gravius, quam si non præcessisset remissio peccatorum antecedentium: Tertio ex Vasquez, quia in pœnam novi peccati ob ingratitudinem gravioris Deus subtrahit auxilia uberiora, quæ aliter non subtraxisset; unde videntur peccata præterita redire, quatenus ob subtractionem auxiliorum facile committuntur peccata similia dimissis. Quarto quia ob hoc novum peccatum ingratitudinis infligit Deus pœnas temporales debitas peccatis remissis, quas alioquin Deus non esset inflicturus: In quo sensu Aug. relatus dist. 4. de Pœn. cap. 1. dicit, rediisse iniquitatem Matris, & Patris sui.

Ad secundam nego consequentiam. Quamvis uniformiter Ezechiel in utroque casu loquatur, nihilominus ex ipsa diversitate materiæ eruitur, & quod merita reviviscant per pœnitentiam, & quod demerita non redeant per lapsum: Reviviscunt quidem merita; aliter Deus peccati per pœnitentiam dimissi recordaretur, practice volens ejus intuitu privare hominem jure antiquo ad mercedem: Demerita vero non redeunt; aliter non essent absolute remissa, sed conditionate, & Deus illorum practice recordaretur, volens ea redire.

X Objic. 2. ex Haunol. contra secundam: Si Peccata præterita redire divinitus possent per lapsum, deberet redire negatio condonationis, aut condignæ satisfactionis; sed neutra negatio redire potest; cum fieri non possit, ne fuerit condonatio, aut satisfactio, quæ jam præcessit, juxta illud Agathonis apud Tullium:

Hoc etiam ipse Deus, soloque carere videtur,
Infectũ ut fiat quod factum est atq; peractum.

Unde communius contra Nominales dicimus, non dari potentiam ad præteritum; ergo peccatum semel condonatum ne divinitus quidem redire potest.

Confirm. In tantum redire potest debitum præteritum, quando condonatur sub aliqua conditione, quæ deinde non purificatur, inquantum ob illam conventionem consurgit novus titulus, & novum jus in creditore; ergo ut peccata redeant, debet haberi novum peccatum, cum non sufficiat conventio inter Deum, & creaturam sine novo peccato, ad hoc ut possit in Deo consurgere de novo jus ad odio habendam, & puniendam creaturam post remissionem peccati: Atqui si habetur novum peccatum,

tum, tunc solum habetur novus reatus consimilis præterito, non vero duplex reatus, alter ob peccata præterita, alter ob novum: ergo ut supra.

Resp. nego sequelam. Reatus enim peccati, qui remittitur sub conditione, quod non peccetur iterum, re vera non est absolute remissus, sed solum est quodammodo impeditus: sicut merita per peccatum non extinguuntur, sed mortificantur: Sic etiam quando quis donat domum sub conditione, quod ea habitetur, re vera non abjicit a se omne jus, etiam remotum ad domum, sed solum transfert jus proximum, retinendo penes se jus remotum veluti impeditum, quod evaderet proximum, si non purificaretur ea conditio, quod domus habitetur: Sic pariter Rex dando Feudatario dominium utile in Feudum retinet dominium directum, ratione cujus evadit etiam dominus Utilis, quando Feudum redit ad Regem. Hinc fit, quod si peccatum deleatur per condonationem plenam, & absolutam, aut per condignam satisfactionem, tunc ne divinitus quidem redire possit, ut probat argumentum: Quidquid sit an hujusmodi conditionata condonatio fieri possit per gratiam justificantem? quod probabilius multi negant, putantes gratiam ex natura amicitiæ cum Deo ferre, quod peccatum debeat plene, & absolute remitti.

Ad confirm. nego maj. Debitum A præteritum jam remissum sub conditione v. g. quod non contrahatur novum debitum B, redire potest absque novo titulo, seu jure, per hoc quod conditio non purificetur. tunc enim debitum illud A veluti suspensum per remissionem conditionatam evadit debitum proximum; unde contrahens debitum B fit debitor utriusque simul debiti A, & B: Sic etiam si dispensetur votum A, puta jejunandi, sub conditione, quod non fiat votum B, puta peregrinandi, qui emitteret deinde votum peregrinandi, teneretur ad peregrinandum simul, & jejunandum, atque adeo rediret prius votum; non quia haberetur obligatio consimilis priori, sed quia haberetur duplex obligatio, altera orta ex voto antiquo, quod redit, altera ex novo, quod emittitur. Ita prorsus in casu nostro, post relapsum non habetur reatus odii Divini, & pœnæ æternæ consimilis priori, sed duplex reatus, alter respondens peccato præterito, alter peccato relapsus.

QUÆSTIO IX.

Utrum in priori ad infusionem Gratiæ deleantur mortalia per applicationem satisfactionum Christi Domini?

EXplicatis effectibus Pœnitentiæ quoad mortalium, ac venialium remissionem, ac reviviscentiam meritorum, explicandum superest, Utrum a Pœnitentia hic alius effectus habeatur, quod in priori ad infusionem Gratiæ peccata formaliter deleantur per applicationem satisfactionum Christi Domini? Affirmativam sententiam acriter propugnarunt nonnulli Patres in Tridentino Concilio, præsertim Cornelius Mussus Episcopus Bitontinus, (ut refert Pallavicinus lib. 8. cap. 4. & cap. 9.) quos deinde alii secuti sunt. Et ratio est, quia cum per susceptionem sacramentorum aut in re, aut in voto, non vero per infusionem Gratiæ applicentur nobis Christi satisfactiones ex Triden. & iis applicatis, impossibile sit peccatum non deleri formaliter, idcirco docent, in priori ad infusionem gratiæ tolli Divinam inimicitiam, & per gratiam conferri ulterius Divinam amicitiam. Alii tamen negant ita de facto contingere: quamvis enim potuerit Christus Dominus in priori ad gratiæ infusionem satisfactiones suas nobis applicare; de facto tamen videntur applicari per Sacramenta Christi satisfactiones, non in ordine ad satisfaciendum pro nostris culpis, sed solum in ordine ad merendam nobis gratiam peccati remissivam; unde in priori ad gratiam peccatum deletur radicaliter, & per gratiam formaliter; cum ex Triden. Gratia sit unica formalis causa nostræ justificationis.

I. Præmittendum 1. diversimode causare effectum suum merita, & satisfactionem æqualem. Meritum enim causat in genere causæ efficientis; satisfactio vero condigna in genere causæ formalis. Propterea quando intelligitur meritum sive proprium, sive alienum nobis applicatum, pro eo signo nondum intelligitur præmium; sicut in eo signo, quo intelligitur Sol, nondum intelligitur lux. Contra vero pro eo signo, quo intelligitur satisfactio condigna, sive propria, sive aliena nobis applicata, intelligitur deleta offensa, seu deletus reatus odii, & vindictæ. Effectus enim formalis

non

non distinguitur a causa formali applicata subjecto; & idcirco pro eo signo, quo intelligitur causa formalis, nempe satisfactio, intelligitur etiam effectus formalis, nempe extinctio debiti.

Præmittendum 2. in Sacramentis mortuorum sive in re, sive in voto susceptis appropriari nobis tam merita, quam satisfactiones Christi Domini; ita ut ratione meritorum Christi conferatur nobis gratia ab illis meritis exigita, & ratione satisfactionum peccata formaliter deleantur. Constat hoc ex Triden. sess. 6. cap. 7. ubi hæc habet: *Causa meritoria justificationis est Christus Jesus, qui sua sanctissima passione illam in ligno Crucis nobis meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit*; ergo ex Triden. tam merita, quam satisfactiones Christi nobis appropriantur. Quia tamen quando intelligitur meritum, nondum intelligitur præmium, quando vero intelligitur satisfactio condigna, intelligitur in eodem signo extinctus reatus offensoris; idcirco dicimus, quod pro eo signo, quo in Sacramentis intelliguntur applicata nobis merita, & satisfactiones Christi, intelligitur quidem peccatum extinctum ratione satisfactionum, sed nondum intelligitur gratia ratione meritorum Christi.

Præmittendum 3. tam merita, quam satisfactiones Christi posse nobis applicari limitate, aut sub aliqua conditione ad arbitrium ipsius Christi: qui sicut est liber ad ea nobis applicanda quoad substantiam, ita etiam quoad circumstantias: & de facto applicantur merita Christi solum in ordine ad merendam nobis gratiam determinatæ intensionis, non vero in ordine ad merendam gratiam intensiorem, aut in ordine ad merendam unionem hypostaticam, prout poterant applicari: similiter satisfactiones Christi applicantur limitate in Sacramento Pœnitentiæ, videlicet in ordine ad extinguendum reatum culpæ, & pœnæ æternæ, non vero pœnæ temporalis, sicut applicantur in Sacramento Baptismi. Præterea tam merita, quam satisfactiones Christi applicantur sub conditione, quod suscipiamus Sacramenta, non vero absolute; & sub his limitationibus, & conditionibus acceptantur a Patre.

Præmittendum 4. connaturale esse, ut ad infusionem gratiæ, seu ad restitutionem amicitiæ per peccatum deperditæ præcedat satisfactio, si hæc exigatur: ut patet tum in humanis, tum in physicis, in quibus ad introductionem formæ connaturaliter præcedit expulsio impedimentorum: tum etiam in ordine supernaturali. de facto enim Deus vult, quod in adulto ad introductionem gratiæ præcedat peccati retractatio, quæ est satisfactio imperfecta. Quare cum Deus in præsenti providentia ad restituendam amicitiam peccatori exigat satisfactionem condignam Christi Domini peccatori applicatam in Sacramentis, sequitur, quod connaturaliter applicatio satisfactionum Christi in Sacramentis habeatur in priori ad infusionem gratiæ, atque adeo in priori ad gratiam peccatum deleatur.

Denique sciendum, per satisfactionem condignam peccatum proprie non remitti, sed deleri, seu extingui; sicut votum quando impletur, non dispensatur. Non enim dicitur cedere juri suo, & condonare debitum creditor, quando ponitur solutio æqualis. Quia tamen satisfactio condigna Christi Domini non est propria offensoris, idcirco requiritur, quod Deus benigne illam acceptet tanquam propriam peccatoris, ut peccatum vi illius deleatur. In hoc itaque differt deletio peccati per satisfactiones Christi nobis applicatas in Sacramentis a peccati remissione, quæ habetur per gratiam in Sacramentis causatam; quod deletio peccati solum importet benignam Dei acceptationem satisfactionum Christi tanquam propriarum peccatoris; remissio vero peccati per gratiam ferat cessionem juris Divini ad odio habendum peccatorem, & simul collationem juris ad amorem amicabilem. Propterea per deletionem peccati peccator solum fit non injustus, seu justus negative; per gratiam vero, quæ est peccati remissio, peccator, ut habet Triden. sess. 6. cap. 7. ex injusto fit justus; non quia in priori signo naturæ, sed quia in instanti antecedenti ad infusionem gratiæ erat injustus, & per gratiam evadit positive justus. His præmissis

II. Dico, de facto per Sacramenta mortuorum deleri peccatum in priori ad infusionem gratiæ. Ita Patres laudati Concilii Tridentini, cum aliis Neotericis; quamvis Tridentinum id expresse non definiverit.

Conclusio probatur. Pro eo signo, quo applicantur peccatori per Sacramenta mortuorum satisfactiones Christi, deletur formaliter peccatum; sed in signo priori ad infusionem gratiæ applicantur satisfactiones, & merita Christi Domini; ergo in priori ad infusionem gratiæ deletur formaliter peccatum in Sacramentis mortuorum. Major

jor ex primo prænotando patet, Minor ex secundo, & tertio.

Confirm. 1. quia tam in ordine naturali, quam in supernaturali connaturale est, ut satisfactio præcedat restitutionem amicitiæ: non secus ac in ordine physico remotio impedimentorum antecedit introductionem formæ, ut in quarto prænotando diximus; ergo connaturale est, ut in priori ad infusionem gratiæ, & restitutionem amicitiæ applicentur peccatori in Sacramentis mortuorum satisfactiones Christi, & sic in illo priori signo deleatur peccatum; ergo ita de facto contingit. Adde, non solum esse innaturale, sed forte etiam impossibile, quod Christi satisfactiones peccatori applicentur pro eo signo, quo infunditur Gratia. Ratio est, quia frustra satisfactiones offeruntur, si acceptentur sub conditione, quod detur Gratia remissiva peccati, nempe sub conditione, quod peccatum non sit, quippe quod a Gratia destruitur.

Confirm. 2. quia ex Trident. loco citato causa instrumentalis nostræ Justificationis est baptismus; ergo instrumentum, quo Christus utitur ad applicandum nobis sua merita, & satisfactiones, est ipsum Sacramentum, non vero infusio Gratiæ; ergo sicuti quia dum suscipitur baptismus, applicantur merita Christi, (quæ causant gratiam in genere causæ efficientis) idcirco pro eo signo habetur tantum jus ad gratiam, & justificatio habetur solum radicaliter, non formaliter; ita quia dum suscipitur baptismus, applicantur etiam Christi satisfactiones, (quæ delent peccatum in genere causæ formalis) idcirco pro eodem signo habetur deletio peccati formaliter.

Neque dicas, Christi satisfactiones applicari nobis per hoc, quod exigant gratiam, & remissionem: unde solum radicaliter, non formaliter delent peccatum.

Nam sic non salvatur Doctrina Tridentini, quod scilicet tum merita, tum satisfactiones Christi nobis approprientur. sicut enim non appropriarentur merita, si solum tolleretur peccatum in genere causæ formalis vi satisfactionum; ita non appropriarentur satisfactiones, si solum tolleretur peccatum in genere causæ efficientis vi meritorum Christi exigentium gratiam, & remissionem.

Confirm. demum, quia impossibile est deleri venialia, & reatum pœnæ temporalis in priori ad mortalia, & ad reatum pœnæ æternæ; sed in susceptione baptismi delentur venialia, & reatus pœnæ temporalis in priori ad infusionem gratiæ; ergo tunc etiam debent deleri mortalia. Minor probatur, quia venialia, & reatus pœnæ temporalis non delentur formaliter per gratiam, cum qua non habent incompossibilitatem, sed per applicationem satisfactionum Christi factam in susceptione baptismi; (non secus ac per indulgentias delctur reatus pœnæ temporalis propter applicationem satisfactionum Christi factam, dum ponuntur opera injuncta) atqui in priori ad infusionem gratiæ habetur susceptio baptismi, ut patet: cum gratia sit effectus Sacramenti suscepti; ergo in priori ad gratiam per susceptionem baptismi habetur deletio venialium, atque adeo etiam mortalium.

III. Objic. 1. Trid. sess. 6. cap. 7. docet, unicam esse causam fomalem nostræ justificationis, nempe gratiam inhærentem, qua remittitur peccatum, & homo interius renovatur, ita ut ex injusto fiat justus, ex inimico amicus; sed hoc non salvaretur, si in priori ad gratiam deleretur peccatum; ergo nonnisi per gratiam formaliter deletur peccatum. Minor probatur, quia si peccatum deleretur formaliter in priori ad gratiam per applicationem satisfactionum Christi in Sacramentis, causa formalis nostræ justificationis non esset una, sed duplex, nempe applicatio satisfactionum Christi, & gratia. Præterea non esset verum, quod homo per gratiam ex injusto fiat justus; siquidem per satisfactiones Christi fieret non injustus, & per gratiam deinde ex non justo fieret justus, non vero ex injusto justus. Denique gratia non esset peccati remissio, quia pro eo signo, quo infunditur gratia, non reperiretur peccatum, quod remittatur.

Resp. 1. Argumentum solvendum ab Adversariis, qui non negant, vi satisfactionum Christi deleri nobis peccata, vi gratiæ conferri Divinam amicitiam, sed solum negant, vi satisfactionum Christi deleri peccatum in priori ad gratiam; ergo etiam per Adversarios datur duplex causa formalis nostræ justificationis. Similiter solvendum est ab iis, qui cum Vasquio docent, contritionem esse formam justificantem. In hac enim sententia duplex datur causa formalis justificationis, altera actualis, & in priori, nempe contritio, altera habitualis, & in posteriori, nempe gratia. Tertio solvendum ab iis, qui docent, habitum charitatis realiter distingui a gratia, & utrumque formaliter justificare.

Di-

Directe dico, Triden. loqui adversus hæreticos volentes, nos justificari formaliter per ipsam Christi, aut Dei justitiam nobis imputatam; ac definit, nos justificari per gratiam inhærentem, quæ est peccatorum remissio, & qua homo ex injusto fit justus; quod totum nos admittimus juxta dicta in ultimo prænotando. Volumus quidem, quod duplex sit causa formalis erasiva peccati; nempe Christi satisfactiones, & gratia inhærens; sed causa formalis, qua homo ex injusto fit justus, est sola gratia. Ex eo enim quod in priori ad gratiam homo non fit injustus, solum sequitur, quod homo, qui in priori ad infusionem gratiæ intelligebatur non injustus, deinde pro secundo signo naturæ per gratiam intelligatur justus; non vero sequitur, quod per gratiam fiat justus solum pro secundo signo naturæ, & non etiam pro primo: Sicuti Aer pro primo signo naturæ, quando intelligitur Sol, nondum intelligitur lucidus, & pro secundo naturæ signo, quando intelligitur lux, tunc intelligitur lucidus. Nemo tamen dixerit, quod Aer non sit, & fiat lucidus pro utroque naturæ signo; cum repugnet idem esse, & non esse in eodem instanti pro duobus naturæ signis. Quare cum Tridentinum solum dicat, per gratiam hominem ex injusto fieri, non vero intelligi justum, bene cum hoc cohæret doctrina tradita, quod scilicet in priori ad gratiam deleatur peccatum per Christi satisfactiones, ratione quarum peccator fit non injustus, & per Gratiam in eodem instanti ex injusto fiat justus pro utroque naturæ signo, quamvis non intelligatur Justus, nisi pro secundo dumtaxat signo: unde etiam verum est, quod unica sit causa formalis, qua homo antecedenter, (seu in priori instanti) injustus redditur justus, & ex inimico fit Dei amicus.

Denique gratia est peccati remissio, quamvis in priori supponat deletum peccatum, quia pro toto illo instanti in utroque signo naturæ verum est, quod Deus per gratiam cedat juri suo, quod in instanti antecedenti habebat ad odio habendum peccatorem; quod ab Adversariis etiam dicendum, qui non negant peccatum deleri, tum a satisfactionibus Christi, tum etiam a gratia; sed solum negant, quod Christi satisfactiones peccatum deleant in priori ad infusionem gratiæ. Præterquamquod sicuti quando quis accedit cum contritione ad Sacramentum Pœnitentiæ, tunc gratia dicitur etiam esse peccati remissio in actu primo; quatenus si reperiret peccatum, deleret: ita in casu nostro gratia pro secundo naturæ signo dici poterit peccati remissio, quatenus si reperiret illud, deleret.

IV. Objic. 2. Ex hoc quod Christi satisfactiones applicentur peccatori per sacramenta mortuorum in priori ad gratiam, non sequitur, quod peccatum in priori ad gratiam deleatur; ergo nulla conclusio. Antecedens probatur, quia quamvis Christi satisfactiones sint superabundantes, non tamen sunt propriæ peccatoris, & ideo non debent acceptari a Deo secundum omnem suam efficaciam; ergo sicut de facto solum acceptantur in ordine ad delendum reatum culpæ, & pœnæ æternæ, non vero in ordine ad reatum pœnæ temporalis; ita possunt acceptari solum in ordine ad exigendam Gratiam, non vero in ordine ad delendum formaliter peccatum; ergo bene dici potest, quod per susceptionem Sacramenti peccatum deleatur radicaliter, & solum per gratiam formaliter. Neque dicas, quod sic videantur solum applicari merita Christi Domini, non vero satisfactiones. Nam meritum de se est obsequium inductivum præmii, nulla habita ratione ad offensam præviam; contra vero satisfactio est submissio compensativa dehonorationis præviæ. In casu nostro quamvis satisfactiones Christi delerent peccatum radicaliter in priori ad gratiam, adhuc venirent ut satisfactiones, seu ut submissiones compensative peccati; ergo adhuc venirent ut distinctæ a meritis.

Resp. Nego antecedens: ad probationem, nego consequentiam. Applicarentur enim Christi satisfactiones solum ut merita, si exigerent gratiam deletivam peccati, & non delerent illud in genere causæ formalis. Verum quidem est, posse satisfactiones alienas acceptari ab offenso limitate, & conditionate; sed non possunt satisfactiones acceptari, ut merita, delendo offensam causaliter, & non formaliter; sicuti nec merita Christi possunt applicari nobis, ut satisfactiones, delendo peccatum formaliter, & non causaliter.

Ad id, quod additur, respondeo dupliciter: primo si Christi satisfactiones applicarentur solum in ordine ad delendam offensam radicaliter, voce tenus applicarentur ut satisfactiones, & re vera applicarentur dumtaxat ut merita in ordine ad merendam gratiam remissivam offensæ præsuppositæ. Secundo, cum Tridentinum doceat, Christum pro nobis meruisse, & satisfecisse,

cisse, nomen hoc satisfactionis sumi debet in proprio, & vulgari sensu, & non limitari ad arbitrium derogando satisfactionibus Christi. Proprius autem sensus est, quod per illas formaliter deleantur peccata; (sicuti per applicationem satisfactionum Christi, per indulgentias, formaliter, non radicaliter, deletur reatus pœnæ) ergo ita dicendum.

V. Objic. ult. Tam est superflua condigna satisfactio, quando habetur cōdonatio, quam est superflua liberalis condonatio pro eo instanti, quo ponitur condigna satisfactio; ergo ne superflue applicentur nobis Christi satisfactiones, dum infunditur Gratia peccati condonativa, dicendum satisfactiones Christi delere peccatum solum radicaliter.

Resp. non esse novum etiam in physicis, quod duæ causæ formales causent eumdem effectum formalem negativum sine superfluitate, dummodo pariant diversum effectum positivum. Fingamus ex. gr. quod Sol pro eodem instanti causet tum suam lucem, tum etiam ignem, a quo pariter sua lux causetur: tunc in eodem instanti habetur expulsio tenebrarum tam a luce Solis in priori, quam a luce ignis in posteriori, sine superfluitate, quia lux solis deservit Soli tanquam ejus proprietas, & lux ignis deservit igni, tanquam proprietas ignis. In casu nostro expulsio peccati habetur a satisfactionibus Christi in priori, & gratia condonativa in posteriori sine superfluitate, quia satisfactiones Christi deserviunt, ut connaturaliter divina amicitia restituatur, præeunte satisfactione; & gratia deservit non solum ad remittendum peccatum, sed etiamad conferendam amicitiam incompossibilem cum reatu odii Divini. Tunc haberetur superfluitas, quando satisfactiones essent propriæ peccatoris, quæ deberent ab offenso acceptari, & condonatio peccati non esset etiam collatio Amicitiæ.

VI. Ex dictis sequitur 1. quod si Christi satisfactiones non delerent peccatum formaliter, tunc in priori ad Gratiam homo neque intelligeretur injustus, neque non injustus: sicut in priori ad lucem aer neque intelligitur tenebrosus, neque non tenebrosus, sed præscindit intellectûs ab utroque contradictorio: Contra vero cum satisfactiones Christi deleant mortale formaliter, in priori ad gratiam, tunc homo intelligitur positive non injustus, quamvis in secundo signo intelligatur positive justus.

Sequitur 2. quod pro illo priori, quo peccatum intelligitur deletum per Christi satisfactiones, tunc re vera ex parte objecti deletur etiam per gratiam; quamvis non intelligatur pro illo priori per gratiam deleri: Sicuti pro illo priori, quo intelligitur sol, non intelligitur lux, sed ex parte objecti tunc datur lux. Ratio est, quia non potest pro eodem instanti ex duobus contradictoriis unum esse, alterum non esse pro diversis signis; potest tamen unum intelligi altero non intellecto.

DISPUTATIO III.

De Natura, Formali objecto, ac subjecto virtutis Pœnitentiæ.

Virtutum natura explicari non potest citra objecti formalis explicationem. Dicitur autem objectum formale virtutis motivum illud, propter quod inclinamur ad prosequendum, vel odio habendum objectum materiale, seu id, circa quod actus virtutis versantur. Examinandum tamen primo, An Pœnitentia sit virtus? Secundo an sit virtus specialis? Tertio an virtus puræ fugæ? Quarto an sit virtus pure reflexa? Quinto quodnam sit ejus formale objectum, & quodnam subjectum? Quod autem spectat ad actus hujus virtutis, & ad necessitatem Pœnitentiæ, dicemus cum de Pœnitentiæ Sacramento.

QUÆSTIO I.

An Pœnitentia sit Virtus?

Poenitentiæ nomen tam actum, quam habitum Penitentiæ significat. Nam, ut notat Angelicus 2. 2. q. 137. art. 1. eodem sæpe nomine actus simul, & habitus virtutis appellantur: Hinc dum inquirimus, an actus Penitentiæ sit actus virtutis? inquirimus pariter, an habitus inclinans ad hujusmodi actus sit virtuosus?

I. Dicendum cum communi Theologorum contra hæreticos, Penitentiam esse virtutem.

Prob.

Prob. tum quia Scripturæ illam præcipiunt, & præmium Pœnitentibus promittunt. Ezech. 8. *Si impius egeris pœnitentiam, vita vivet*. Tum etiam quia ex Philosopho 2. Ethic. 2. *Virtus est habitus electivus secundum rectam rationem*; Sed hujusmodi est Pœnitentia, quia recta ratio dictat culpas esse detestandas, & de iis dolendum, eo modo, & fine, quo oportet. Tum demum quia virtus ex eodem Philosopho 2. Ethic. 6. est, *Quæ bonum facit habentem, & opus ejus reddit bonum*. Similiter *virtus est, qua nemo male utitur*; quæ omnia Pœnitentiæ congruunt; ergo, &c.

II. Objiciunt 1. Non potest esse virtus illa, quæ essentialiter præsupponit malum; Hujusmodi est Pœnitentia; ergo non est virtus. Major probatur, quia virtus non potest amare malum; Atqui si essentialiter præsupponeret malum, amaret illud; unumquodque enim sponte sua inclinatur, & amat id, sine quo esse non potest; ergo.

Confirm. 1. Virtus est expetibilis per seipsam; Pœnitentia autem est expetibilis per accidens, & ex suppositione peccati. Secundo melius est habere virtutem, quam illa carere; non est tamen melius habere Pœnitentiam, quam esse innocentem, & illa carere. Tertio virtus operatur cum delectatione; Pœnitentia autem cum dolore, & tristitia; ergo non est virtus.

Resp. nego maj. Nam justitia vindicativa essentialiter præsupponit delictum, & tamen nemo negavit esse virtutem. Potest enim esse actus virtutis, qui malum præsupponit, dummodo illud non compatiatur, sed destruat; sicut Medicina est virtus intellectualis, quia morbum, quem præsupponit, destruit. Ad probationem: sicuti qui vult curationem, non vult morbum præsuppositum; ita qui vult Pœnitentiam, non amat peccatum, quia peccatum est solum terminus, ac prærequisitum, non constitutivum Penitentiæ: unde non debet esse amabile; sicuti lex prærequisita essentialiter ad actum malum legis transgressivum non est mala.

Ad primam confirm. Virtus debet esse expetibilis ratione sui, & per se ipsam, hoc est non propter aliud motivum extrinsecum, quamvis non possit aliquando appeti, nisi ex suppositione peccati, ut Justitia vindicativa. Ad secundam: Virtus Penitentiæ non est perfectio simpliciter simplex; & ideo non competit Deo hujusmodi perfectio. Perficit tamen subjectum ex suppositione peccati; tunc enim est illius capax. Ad tertiam: virtus operatur cum delectatione in ipso actu, & cum promptitudine, ac facilitate, non cum delectatione erga objectum: sic Misericordia non delectatur de miseriis, quibus subvenit; & eodem modo Pænitentia non delectatur de peccato; operatur tamen cum delectatione in ipsis actibus hujus virtutis.

III. Objiciunt 2. Verecundia ex D. Th. 2. 2. q. 144. art. 1. non est virtus, quia est de turpi facto; quod etiam docet Philosophus 4. Ethic. 9. dicens: pudor probi viri esse nullo pacto potest, cum ob malas res exoriatur; sed etiam Pœnitentia est hujusmodi; ergo non est virtus.

Confirm. virtus est dispositio perfecti ad optimum, hoc est ad actum optimum; Atqui non est optimus actus Pœnitentiæ, cum sit quidam affectus conditionatus, quo homo nollet fuisse peccatum, non vero absolutus; ergo.

Respon. discrimen inter Pœnitentiam, & verecundiam esse, quia quamvis utraque supponat malum, Penitentia tamen illud detestatur, & ex sua ratione formali destruit: contra vero verecundia ex sua formali ratione malum nec detestatur, nec expellit, immo potest cum illo componi. Pudor enim non est detestatio peccati, sed solum oritur ex timore, & horrore ignominiæ propter commissam turpitudinem. Adde, quod verecundia non solum non destruit ratione sui, quin potius aliquando inducit culpam, ut accidit in iis, qui ob verecundiam sacrilege confitentur; virtus autem debet esse principium actus boni dumtaxat, non mali, ut docet D. Thom. qu. 1. de virtutibus art. 2. Propterea Philosophus 6. Ethic. exclusit Opinionem e numero virtutum Intellectualium, quia potest esse vera, & falsa; ergo nec verecundia est virtus moralis simpliciter, cum possit tam ad bonum, quam ad malum inclinare. Potest tamen verecundia dici virtus secundum quid, ut notat Philosophus, quatenus sæpe retrahit a culpa; Idque in adolescentibus, qui quando erubescunt, commendandi sunt, quia peccati turpitudinem apprehendunt, & idcirco ab eo retrahuntur.

Ad confirm. Virtus est dispositio ad actum optimum, qui subjective est absolutus, quatenus absolute actuat voluntatem; Objective vero actus Penitentiæ est partim absolutus, & efficax, cum efficaciter retractet culpam, partim est conditionatus, qua-

quatenus vellet pœnitens se non peccasse, si fieri posset, cum non possit aliter versari circa peccatum præteritum.

QUÆSTIO II.

Utrum Pœnitentia sit virtus specialis?

I. NOmine virtutis specialis venit virtus particularis, ac determinata, ab omnibus aliis condistincta, quæ ad actus suos ex objecto formali proprio moveatur: dicitur vero virtus generalis illa, quæ complectitur virtutes omnes sub aliqua ratione generica, sub qua quælibet ponere potest actum virtuosum ex proprio motivo; sicut animal in genere importat complexum omnium animalium sub ratione communi principii sentiendi, quæ diversimode competit singulis animalibus. Propterea virtus Pœnitentiæ esset generalis, si importaret complexum omnium virtutum sub ratione illa generica potentis ponere dolorem de peccatis; quamvis unaquæque virtus ex motivo proprio detestetur peccata, quæ illi opponuntur. Sic de facto præter inobedientiam, quæ est vitium speciale, prout opponitur obedientiæ respicienti ex suo proprio motivo formali honestatem in exequendis mandatis superioris, datur etiam inobedientia vitium generale transcendens per omnia vitia, cum unumquodque vitium sit transgressivum voluntatis legislatoris, atque adeo inobedientia: sic etiam præter justitiam, quæ est virtus specialis respiciens adæquationem juris alieni, datur Justitia virtus generalis importans complexum omnium virtutum, quatenus unaquæque fert aliquam adæquationem, sicut quodvis peccatum aliquam inadæquationem; & in hoc sensu dicitur Matth. 3. *Decet nos implere omnem Justitiam*, hoc est omnem virtutem.

Altisiodorensis, & Major putarunt, Pœnitentiam esse duntaxat virtutem generalem. Alensis vero esse virtutem specialem relate ad actum punitionis in compensationem delicti, sed esse virtutem quodammodo generalem relate ad odium, & detestationem peccati; quod singulis virtutibus convenit ex proprio motivo.

II. Dico 1. Pœnitentia dogmatica (hoc est in sensu Conciliorum, & Scripturarum exigentium Pœnitentiam, seu dolorem de peccatis ad justificationem) est virtus generalis, seu complexum omnium virtutum, quatenus unaquæque ponere potest dolorem de peccatis ex proprio motivo.

Probat. Pœnitentia ista dogmatica est vel contritio, vel attritio supernaturalis; hujusmodi autem actus ad omnes virtutes pertinent, nempe contritio ad charitatem, attritio ad reliquas; ergo Pœnitentia dogmatica est virtus generalis. Minor probatur ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi attritio sufficiens ad Justificationem dicitur esse, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur. Hic autem dolor supernaturalis ex turpitudinis peccati consideratione a quacunque virtute poni potest. si quis enim doleat v. gr. de furto, aut homicidio ex turpitudine injustitiæ, prout opposita pulchritudini Justitiæ supernaturalis ducentis ad Beatitudinem supernaturalem, hujusmodi attritio pertinet ad virtutem Justitiæ; & si quis doleat de turpitudine Luxuriæ, prout opposita pulchritudini Castitatis supernaturalis, hæc attritio procedit ex virtute Castitatis; ergo Pœnitentia dogmatica ad quamcumque virtutem spectat; atque adeo virtus Pœnitentiæ dogmatica est virtus generalis complectens aggregatum omnium virtutum sub eo conceptu generico, quod possit quælibet detestari peccatum oppositum suo motivo formali ob ejus turpitudinem.

III. Dico 2. Præter virtutem Pœnitentiæ generalem dogmaticam datur etiam virtus Pœnitentiæ specialis, cujus formale objectum, ut infra ostendemus, est honestas, quæ reperitur in retractandis, ac vindicandis Dei offensis. Hæc autem dici solet virtus Pœnitentiæ specialis exclusive, quia actus omnes ex hoc motivo formali procedentes uni sibi ipsa vendicat, quin possint aliis virtutibus competere. Ita communiter ex Angelico hic contra nonnullos apud Amicum, docentes virtutem hanc Pœnitentiæ reduci vel ad Charitatem, vel ad Religionem, vel ad Justitiam.

Prob. Quoties datur speciale motivum virtutis, seu objectum formale honestum, & arduum distinctum a motivo reliquarum virtutum, toties datur specialis virtus ab hoc motivo specificata; sed retractare Dei offensam, detestari, ac vindicare est motivum speciale præseferens honestatem, & arduitatem condistinctam ab honestate reliquarum virtutum; ergo datur specialis virtus ab hoc motivo specificata: hujusmodi autem est virtus specialis Pœnitentiæ: ergo da-

tur

tur virtus Pœnitentiæ specialis a reliquis omnibus distincta. Major est certa. Minor prob. Quis enim neget, quod odisse, detestari, retractare, ac vindicare in se peccatum, seu Dei offensam, sit quid honestum, & arduum? ergo ponere hos actus ex motivo talis honestatis, est ponere illos ex motivo virtutis specialis.

Quod autem virtus hæc Pœnitentiæ specialis ad nullam aliam virtutem reducatur, ostenditur percurrendo illas, cum quibus videtur posse confundi. Et primo motivum Pœnitentiæ, nempe honestas, quæ reperitur in retractanda, & vindicanda in se Dei offensa, non spectat ad charitatem, quippe quæ, cum sit virtus Theologalis, movetur immediate ab ipsa bonitate divina, non vero ab honestate creata, quæ in actibus charitatis reperitur. Neque spectat ad virtutem Religionis, quippe quæ movetur ab honestate creata, quæ reperitur in actibus, quibus divinam excellentiam colimus. Neque demum ad virtutem Justitiæ, quippe quæ movetur ex honestate, quæ reperitur in adæquando jure proprietatis alieno, & in resarciendo illud, si fuerit læsum, quin respiciat primario, & per se retractare offensam alteri irrogatam; ergo motivum virtutis Pœnitentiæ specialis ad nullam aliam virtutem spectat.

Confirm. 1. Præter virtutem Justitiæ commutativæ datur Justitia vindicativa, cujus actus primarius est vindicare injurias civibus illatas; ergo præter Justitiam commutativam, & vindicativam datur etiam virtus Pœnitentiæ, cujus primarius actus est detestari, retractare, & vindicare injurias Deo illatas a se ipso: cum enim detur specialis arduitas in retractandis propriis operationibus, requiritur specialis virtus Pœnitentiæ.

Confirm. 2. Præter virtutem obedientiæ, quæ intendit adæquare jus jurisdictionis residens in superiore in bonum subditorum, & præter Justitiam commutativam, quæ intendit adæquare jus proprietatis alienum, quod respicit bonum, & commodum proprium, datur etiam, ut notant Valentia, & Sotus, virtus aliqua specialis, quæ intendit satisfacere homini pro injuriis illatis, & resarcire jus læsum, quod habent homines, ne ab aliis offendantur; ergo pariter præter virtutem obedientiæ, & Justitiæ erga Deum, datur virtus specialis Pœnitentiæ, quæ intendit retractare, & vindicare in seipsa offensas Deo illatas, atque adeo resarcire illud jus, quod Deus habet, ne a nobis offendatur, læsum per peccatum.

Confirm. demum, quia præter Charitatem erga proximum, quæ primario respicit amorem proximi, datur etiam virtus Misericordiæ, quæ primario respicit depellere miserias proximi ex motivo honestatis repertæ in hac expulsione; ergo pariter præter Charitatem erga Deum respicientem primario Dei amorem propter ejus Bonitatem, atque adeo odium offensæ divinæ ex motivo ipsius Bonitatis, datur etiam Pœnitentia, quæ primario respiciat retractationem, & expiationem culpæ ex motivo honestatis repertæ in his actibus. Probatur consequentia. ideo enim misericordia distinguitur a Charitate erga proximum, quia specialis honestas, & arduitas reperitur in propulsanda proximi miseria; quippe quod cum speciali incommodo fit; quod non habetur per actus Charitatis, pure amando Proximum, & odio habendo ejus malum; Atqui pariter specialis arduitas reperitur in retractanda culpa a se commissa, & in illa vindicanda: quæ arduitas non reperitur in actibus Charitatis erga Deum, amando illum, & odio habendo offensas ex motivo divinæ Bonitatis: hic enim actus est suavis, & dulcis; retractatio vero, & vindicatio culpæ est actus arduus, & aliquatenus amarus: ergo distinguitur etiam virtus Pœnitentiæ a Charitate erga Deum.

IV. Objic. 1. Virtus Pœnitentiæ non distinguitur a Charitate, si contritio spectans ad Pœnitentiam esset actus proprius Charitatis; sed ita se res habet; ergo. Probatur minor: Contritio est dolor de peccatis propter Deum summe dilectum; atqui hujusmodi dolor elicitur a Charitate, ad quam spectat dolere, & tristari de malis amici, sicut etiam gaudere de ejus bonis; ergo.

Confirm. 1. Actus contritionis extra Sacramentum est saltem ultima dispositio ad deletionem peccati; sed hoc etiam habet actus dilectionis Dei super omnia, etiam præciso dolore formali peccatorum; ergo uterque actus spectat ad Charitatem; unde charitas a Pœnitentia non distinguitur.

Confirm. 2. a priori: quia habitus intendens aliquod bonum consequenter operatur etiam ad destructionem mali oppositi: Ergo Charitas intendendo bonum Dei summe dilecti operatur destructionem peccati; ergo ad charitatem spectat elicere actus pœnitentiæ; unde non datur virtus Pœnitentiæ specialis.

P 2 Resp.

Respond. diversimode peccatum respici a virtute Theologica charitatis, & a virtute morali Pœnitentiæ. Charitas odit peccatum tamquam malum Deo amato, illudque detestatur; non tamen debet per se peccatum præsupponere, sed potius conatur impedire: contra vero Pœnitentia per se peccatum præsupponit, & respicit illud, ut retractandum, ac tendit in ejus vindicationem, ac destructionem, non ex motivo Dei summe dilecti, aut quia est malum Dei summe boni, (nam sic Penitentia esset virtus Theologica, & confunderetur cum Charitate) sed ex motivo creato, vid. propter honestatem, quæ relucet in retractandis, & vindicandis Dei offensis; ita ut bonum vindicabilitatis, seu expiabilitatis peccati, quod est bonum creatum, sit motivum formale virtutis penitentiæ specialis, & actuum illius. In forma nego minorem. Ad probationem distinguo majorem: contritio perfecta est dolor de peccatis propter Deum dilectum, quæ solum spectat ad Charitatem, seu ad virtutem Pœnitentiæ dogmaticam, concedo: contritio imperfecta, seu attritio, nego majorem, & consequentiam. Actus virtutis Penitentiæ, cum non sit actus Theologalis, debet habere pro motivo aliquod creatum, cujusmodi est honestas, quæ reperitur in retractandis, & vindicandis culpis; & ideo primarius actus Pænitentiæ specialis est detestari, retractare, & vindicare peccata ex motivo ejus honestatis: Actus vero secundarius est amare, ac prosequi hanc ipsam honestatem detestationis peccati; unde hic actus prosecutivus de se supponit aversativum, seu detestativum: Contra vero aliæ virtutes habent pro primario actu prosecutionem sui objecti formalis, & pro secundario aversionem a malo opposito: v. g. Justitia respicit primario adæquationem juris alieni, & secundario detestatur inadæquationem, ac vult illam destruere per restitutionem: sic etiam Charitas pro primo actu habet dilectionem Dei summe boni, & secundario aversatur Dei offensam, illamque retractat, ac vindicat ex eodem motivo. Hoc expressit Angelicus qu. 85. art. 2. dicens: *Si in actu pœnitentis consideretur sola displicentia peccati præteriti, hoc immediate ad Charitatem pertinet, sicut & gaudere de Bonis præteritis; sed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti requirit specialem virtutem sub Charitate.* Quare sicut displicentia de malo proximi spectat ad virtutem charitatis erga proximum; displicentia vero remotiva miseriæ spectat ad misericordiam, quæ est virtus specialis ob specialem arduitatem, & honestatem, quæ reperitur in removendo malo proximi; ita displicentia de peccato spectat ad Charitatem erga Deum; Displicentia vero retractativa, & vindicativa peccati spectat ad pœnitentiam, quæ est virtus specialis ob specialem arduitatem, quæ relucet in his actibus.

Ad 1. Confirm. Solum contritio perfecta ex motivo Dei summe dilecti est ultima dispositio ad Gratiam extra Sacramentum; & probabiliter id convenit contritioni, etiamsi careat amore formali Dei, quod infra discutiemus; Non tamen contritio imperfecta, seu attritio.

Ad 2. distinguo secundum consequens: etiam Charitas elicit actum Pœnitentiæ: quatenus Pœnitentia est virtus dogmatica generalis, concedo; quatenus Pænitentia est virtus moralis specialis, nego consequentiam.

V. Objic. 2. actus proprius virtutis Pœnitentiæ est etiam proprius Religionis; ergo Pœnitentia non distinguitur a virtute Religionis. Probatur antecedens: actus Pœnitentiæ est expiare peccata; sed hoc spectat ad Religionem, quæ per sacrificia, & Sacramenta expiat peccata; ergo.

Confirm. 1. sicut pro beneficiis datur gratiarum actio, ita pro offensis datur vindicatio, & compensatio; sed gratiarum actio spectat ad Religionem; ergo etiam Pœnitentia.

Confirm. 2. eadem virtus pietatis, quæ satisfacit Patri pro beneficiis ab eo acceptis, satisfacit etiam pro injuriis eidem irrogatis; ergo eadem virtus Religionis, quæ pro beneficiis a Deo acceptis debitum ei cultum exhibet, etiam pro peccatis satisfacit; ergo ut prius.

Respon. nego antecedens. Ad probationem: offerre sacrificia exhibendo talem cultum Deo ex motivo Divinæ excellentiæ, seu ex motivo honestatis, quæ relucet in tali actu, spectat ad virtutem Religionis; At velle hujusmodi sacrificium ordinare ad culpam expiandam, est actus secundarius Penitentiæ: sic etiam Sacramentum, prout est talis Dei cultus per tales ceremonias, spectat ad Religionem; prout vero includit dolorem de peccatis, spectat ad Pœnitentiam. Non repugnat autem, quod una virtus cum subordinatione ad aliam concurrat ad aliquem effectum, ad quem requiratur actus utriusque virtutis.

Ad

Ad 1. confirm. compensatio pro peccatis ex motivo proprio Religionis, videlicet ob recognitionem excellentiæ divinæ, spectat ad Religionem; compensatio vero pro peccatis ex motivo proprio Pœnitentiæ, videlicet quia honestum est detestari, & compensare offensas Deo irrogatas, spectat ad Pœnitentiam.

Ad 2. concedo, quod ex motivo Religionis possimus velle satisfacere pro offensis divinæ excellentiæ irrogatis; hic tamen actus consequitur ad actum primarium Religionis, qui est prosecutivus divini cultus: At velle satisfacere pro offensis Deo irrogatis ex motivo honestatis, quæ relucet in detestatione, & vindicatione culparum, spectat ad pœnitentiam, cujus primarius actus est aversivus, & detestativus peccati, quod præsupponit natura sua: similiter velle satisfacere pro offensis Patri irrogatis spectat ad pietatem, si id fiat ex motivo proprio pietatis, quod est honestas, quæ relucet in obsequendo Parentibus; spectat vero ad virtutem illam specialem, quæ ex Valentia, & Soto intendit satisfacere injuriis alteri illatis, si procedat ex motivo talis honestatis: spectat demum ad virtutem Pœnitentiæ, si procedat ex motivo hujus virtutis.

VI. Objic. ultimo: actus Pœnitentiæ spectant ad virtutem Justitiæ commutativæ; ergo Pœnitentia juxta sententiam Durandi, Suarii, Martini Perez, & aliorum non distinguitur a virtute Justitiæ. Probatur antecedens: ad Justitiam spectat servare jus Dei illæsum, & reparare læsum; hoc autem præstat Pœnitentia, quæ reparat jus Dei læsum per culpas, & consequenter impedit, ne lædatur; ergo spectat ad virtutem Justitiæ.

Confirm. Tam Justitia vindicativa tendit ad vindicandas culpas, quam Pœnitentia; ergo saltem virtus Pœnitentiæ identificatur cum Justitia vindicativa.

Respond. Justitiam commutativam respicere prosecutive jus proprietatis divinum, non vero jus offensi, nec præsupponere per se læsionem talis juris; sed solum impedit, ne lædatur, & reparat, si per accidens supponatur læsum, idque ex motivo honestatis, quæ relucet in adæquando jure proprietatis divino: contra vero pœnitentia respicit aversive, & primario injuriam Dei offensi, itaut per se illam præsupponat; & simul intendit reparare jus divinum, ne offendatur, læsum, ex motivo honestatis, quæ reperitur in detestanda, & vindicanda Dei offensa; sicut licet charitas erga proximum respiciat prosecutive bonum proximi, nec præsupponat ejus malum propulsandum; virtus tamen misericordiæ respicit aversive, & primario miseriam proximi, quam intendit sublevare. Pariter inter homines, ut diximus ex Valentia, & Soto, alia est virtus justitiæ, quæ intendit adæquare jus proprietatis alienum, & alia est virtus illa specialis innominata, quæ intendit satisfacere homini pro injuriis illatis. Et ratio horum omnium a priori est, quia relate ad hos actus datur specialis honestas, & arduitas; ergo dari debet specialis virtus.

Ad confirm. Justitia vindicativa non tendit ad detestationem, retractationem, aut emendationem culparum, sed primario in pœnam iis commensuratam: Pœnitentia vero primario tendit in detestationem, & emendationem culparum, secundario in vindicationem.

VII. Ex dictis sequitur primo, virtutem pœnitentiæ specialem non esse virtutem Theologalem, sed moralem, ut est v. gr. Justitia, Religio, Obedientia. Ratio est, quia non movetur immediate a Deo tanquam a formali motivo, ut tres virtutes Theologales, sed ab honestate creata actus, licet ad Deum terminati. sicut enim Religio, quia non movetur ab excellentia Dei, sed ab honestate cultus ad Dei excellentiam terminati, ideo est virtus moralis; ita pœnitentia, quia non movetur ad detestandum peccatum a bonitate divina, prout præstat charitas, sed ex motivo honestatis repertæ in detestanda, & vindicanda Dei offensa, ideo pariter est virtus moralis.

Sequitur secundo, virtutem pœnitentiæ per se præsupponere culpam, & ideo primarius ejus actus est aversivus culpæ præsuppositæ, secundario vero est prosequutivus honestatis, quæ relucet in retractanda culpa: sicut diximus de virtute justitiæ vindicativæ, quæ per se præsupponit delictum, & de virtute misericordiæ, quæ per se præsupponit miseriam proximi. Ubi e contra virtus charitatis, obedientiæ, justitiæ, & similes habent pro actu primario prosequutionem sui objecti formalis, & pro secundario aversionem a malo opposito suo obiecto formali.

QUÆSTIO III.

Utrum Pœnitentia sit virtus puræ Fugæ?

I. Actus puræ fugæ dicitur ille, qui pure aversatur malum, nullatenus prosequendo bonum illi oppositum; virtus vero puræ fugæ dicitur illa, quæ solum inclinat ad actus puræ fugæ. Unde nullus ejus actus est prosecutivus alicujus bonitatis, seu honestatis objectivæ. Quæritur nunc, an virtus Pœnitentiæ sit hujusmodi, ita scilicet ut omnes Pœnitentiæ actus sint fuga, seu aversio, ac odium peccati, nullus vero sit prosecutio honestatis repertæ in detestatione, ac retractatione peccati?

II. Dico 1. Dari potest actus puræ fugæ, seu pure aversativus mali, quin sit formaliter prosecutivus boni oppositi. Ita communius ex D. Thom. prima secundæ q. 29. art. 1. contra Lugo disp. 1. de Pœnit. sect. 2. Salas in prim. secundæ tract. 9. disp. 3. & alios.

Prob. Potest in voluntate dari actus pure prosecutivus boni, quin sit formaliter aversivus mali oppositi; ergo & actus puræ fugæ. Antecedens admittitur. Bonum enim secundum se habet sufficientem rationem amabilitatis, atque adeo amari potest absque respectu ad malum. Negatur ab Adversariis consequentia, putant enim non posse voluntatem fugere a malo, nisi quia trahitur a bono opposito, unde illud formaliter prosequitur, dum aversatur malum. Probatur itaque consequentia: non minus bonum habet ratione sui sufficientem amabilitatem, unde trahat, & alliciat, quam malum habeat ratione sui odibilitatem, unde displiceat; ergo sicut potest voluntas pure prosequi bonum, ita potest pure aversari malum.

Confirm. experientia. diversimode enim se habet voluntas, dum amat, ac dum odit. Amor enim est dulcis, & placet, odium est asperum, & displicet; sicut gaudium dilatat cor, tristitia constringit; propterea odium v. gr. tenebrarum, morbi, mortis, cum sit asperum, & displiceat, non potest ullo pacto dici, quod sit Amor Lucis, sanitatis, vitæ formaliter, sed solum est amor virtualiter, quatenus voluntas ex odio tenebrarum determinari facile poterit ad amorem formalem Lucis.

III. Objicitur 1. objectum voluntatis est bonum; ergo nequit voluntas versari nisi circa bonum, ita ut etiam quando aversatur malum, amet bonum oppositum; ergo quamvis dari possit actus pure prosecutivus, nequit tamen dari actus puræ fugæ.

Confirm. Intellectus etiam dum negat falsum, affirmat formaliter verum oppositum; cum objectum intellectus sit verum; v. gr. dum negat dari tenebras, affirmat dari lucem; ergo ut supra.

Resp. voluntatem habere pro objecto tam bonum per actus prosecutivos, quam malum per aversivos, ut constat experientia, & ex Angelico quæst. 8. art. 1. ubi habet: *eadem potentia est oppositorum, ut visio est Albi, & Nigri, tactus calidi, & frigidi &c. Et sic voluntas se habet ad bonum, & malum, ad bonum quidem appetendo, ad malum aversando.*

In forma dist. antecedens: objectum voluntatis, inquantum prosecutivæ, est solum bonum, concedo; inquantum prosecutivæ, & aversativæ, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. varii varia. Equidem cum Martinonio censeo, eodem modo philosophandum de intellectu, ac de voluntate; ita ut sicut in voluntate dari potest actus puræ fugæ, ita in intellectu purus dissensus, qui solum virtualiter, non formaliter sit assensus objecti oppositi; unde dari potest tam actus pure affirmativus, dicens v.g. datur Lux, quam pure negativus, dicens, Non datur tenebræ: sicut potest etiam Intellectus per actum pure affirmativum dicere, Datur tenebræ, & per pure negativum dicere, Non datur lux; sic potest etiam intellectus per actum affirmativum dicere, Datur distinctio inter hominem, & lapidem, & per negativum dicere, non datur identitas inter illos: quamvis enim hujusmodi propositiones videantur vocetenus differre, potest tamen utraque sive per actum pure negativum, sive per affirmativum enunciari: & eodem modo potest voluntas per actum prosecutivum velle ambulationem, & per actum fugæ nolle quietem.

Dices: propter quod unumquodque tale, & illud magis; ergo si intellectus judicat hominem v. g. non esse lapidem propter motivum quod relucet, quia scilicet sunt distincta, debet etiam affirmare hanc distinctionem; unde non datur purus dissensus.

Resp. si Argumentum probaret, evinceret, quod distinctio deberet etiam nega-

ri,

ri, non affirmari, quia propter distinctionem negatur hominem esse lapidem. Quare sicut intellectus propter cognitionem Bonitatis v. g. amat bonum, & non proinde debet amare magis aut ullatenus ipsam cognitionem; quippe quæ est conditio, & non vis transfundens amabilitatem objecto amato: Ita intellectus negat hominem esse lapidem propter distinctionem, quam videt, tanquam propter conditionem prærequisitam; unde non debet illam affirmare, aut negare.

IV. Objicitur 2. Omnes actus voluntatis sunt propter finem ultimum, quod est prius volitum, & propter quod cætera bona amantur; ergo nullus actus voluntatis est puræ fugæ.

Confirm. 1. quia qui odit malum, odit illud ex amore sui met: ergo repugnat purum odium. Secundo, quia ex Augustino malum est privatio boni debiti; ergo qui non vult alicui malum, non vult illi privationem boni, atque adeo vult bonum; unde actus non est puræ fugæ.

Resp. actum voluntatis esse propter ultimum finem saltem interpretative, non vero formaliter: qui enim vult aliquod bonum particulare, seu carentiam mali, censetur a fortiori velle Beatitudinem, seu cumulum omnis boni; atque adeo solum virtualiter, aut interpretative amat ultimum finem.

Ad primam confirmationem: quamvis sæpe odium mali conjungatur cum amore subjecti, cui malum illud nolumus: sæpe tamen pure odio habemus vitium secundum se, puta superbiam, luxuriam, quin formaliter amemus ullum subjectum, cui potest tale malum inesse. Adde: quamvis nolimus ægritudinem v. g. Petro, non per hoc debemus Petrum amare actu prosecutivo; satis enim est, quod illi nolimus malum.

Ad secundam: præter malum negativum consistens in privatione boni, datur etiam malum positivum, puta error, Febris, dolor, peccatum, quæ possumus alteri nolle actu puræ fugæ; Immo ipsam etiam boni debiti privationem possumus actu puræ fugæ alteri nolle.

V. Dico 2. Impossibilis est virtus puræ fugæ: atque adeo pœnitentia non est hujusmodi.

Prob. Impossibilis est virtus pure prosecutiva alicujus honestatis objectivæ, quin simul sit aversativa mali oppositi illi honestati; ergo pariter impossibilis est virtus pure aversativa alicujus mali præsuppositi, quin simul sit prosecutiva alicujus honestatis objectivæ repertæ in aversione illius mali: unde repugnat virtus puræ fugæ. Antecedens probatur; quia omnis bonitas objectiva, quæ ratione sui est amabilis, sicut tribuit amabilitatem mediis ad illam conducentibus, ita tribuit odibilitatem malo opposito, utpote destruenti eam bonitatem; ergo omnis virtus, quæ potest prosequi aliquam bonitatem, seu honestatem objectivam, potest etiam elicere tum actus prosecutivos mediorum ad illam conducentium, tum aversivos mali oppositi illi honestati. E. g. honestas temperantiæ, quæ est motivum formale virtutis temperantiæ, movet etiam ad odio habendam intemperantiam, cum eadem honestas, & arduitas sit in prosequenda temperantia, & in aversanda intemperantia: atque adeo repugnat virtus pure prosecutiva; Præsertim quia omnis amor alicujus boni est virtualiter odium mali oppositi; unde virtus, quæ inclinat ad prosecutionem alicujus honestatis, inclinat etiam ad aversandam inhonestatem oppositam.

Prob. nunc consequentia, quod scilicet repugnet pariter virtus puræ fugæ: sicuti enim omnis bonitas, seu honestas objectiva tribuit odibilitatem malo opposito: ita omnis inhonestas, seu malitia objectiva trahit amabilitatem bonitatis oppositæ; & sicut quælibet virtus prosecutiva alicujus honestatis inclinat etiam ad actus aversantes malum oppositum, ita virtus aversativa alicujus inhonestatis inclinat etiam ad actus prosecutivos bonitatis oppositæ; præsertim quia fuga a malo est virtualiter amor boni oppositi; ergo repugnat virtus puræ fugæ, quæ solum inclinet ad actus aversativos.

Confirm. Quælibet virtus, quæ inclinat ad actus directos, inclinat etiam ad reflexos, nec non ad secundo, & tertio reflexos in infinitum; tum quia non reperitur nova arduitas in actibus reflexis, qui versantur circa idem objectum, circa quod versantur directi; tum etiam quia aliter deberent dari virtutes infinitæ: ver. gr. virtus temperantiæ, quæ inclinat ad actus directos prosecutivos temperantiæ, & aversativos intemperantiæ, inclinat etiam in actum reflexum prosecutivum honestatis formalis, quæ relucet in actu directo prosecutivo temperantiæ; ergo pariter virtus aversativa alicujus mali, ut Misericordia, Justitia vindicativa, Pœnitentia, Fortitudo

P 4 &c.

&c. ita tendunt aversive in objectum malum, ut tendant etiam prosecutive in actus reflexos relate ad idem objectum; ergo nulla virtus est puræ fugæ. Ratio a priori est, quia quoties duo actus respiciunt idem motivum formale, vel unus est virtualiter alter, toties uterque pertinet ad eandem virtutem, cum eadem honestas, & arduitas reperiatur in utroque; sed ita se habent actus v. g. prosecutivus temperantiæ, & aversativus intemperantiæ, nec non actus primarius Pœnitentiæ aversativus, & retractativus culpæ, & actus prosecutivus honestatis formalis, quæ relucet in retractanda culpa præterita; ergo isti actus ad eandem virtutem spectant: unde Pœnitentia non est virtus puræ fugæ.

VI. Dico 3. Dari potest virtus, quæ primo, & per se tendat ad malum: unde ejus primarius actus sit actus fugæ, & hujusmodi est virtus Pœnitentiæ.

Prob. prima pars auctoritate Angelici in 4. dist. 14. q. 1. ubi docet, aliquas esse virtutes, quæ principalem actum habent in retrahendo ab aliquo: & 2. 2. q. 19. art. 9. ad secundum dicit, principale objectum timoris esse malum, quod quis refugit. Idemque docet Bonav. in 4. dist. 14. & hoc patet in virtute Misericordiæ, quæ primario aversatur, & expellit alienas miserias; in virtute Fortitudinis, quæ primario contemnit pericula; in virtute Justitiæ vindicativæ &c. Et ratio a priori est, quia virtus, & ars, ut docet Philosophus 2. eth. 5. sunt circa difficile: ergo ubi peculiaris difficultas, ibi potest esse peculiaris virtus, aut ars; sed potest in actibus aversativis alicujus mali esse peculiaris difficultas; ergo relate ad hos actus fugæ dari potest virtus peculiaris, quæ primario circa malum versetur aversive.

Prob. secunda pars, quod scilicet hujusmodi sit Pœnitentia: Hæc enim virtus directe tendit circa malum, nempe circa Dei offensam, detestando, retractando, ac vindicando illam cum spe veniæ, non secus ac Misericordia versatur circa malum Proximi, odio habendo, & expellendo illud; ergo virtus Pœnitentiæ per se tendit ad malum, ejusque primarius actus est fugæ.

VII. Objic. 1. Voluntas primario tendit prosecutive in bonum, & secundario aversive in malum; ergo similiter habitus virtutis, cum habitus imitetur naturam suæ potentiæ; ergo non datur virtus, cujus primarius actus sit fugæ.

Confirm. Id eo detestamur aliquod malum, puta morbum, quia amamus bonum oppositum, puta sanitatem; ergo omnis virtus, quæ aversatur malum, primario fertur prosecutive in bonum.

Confirm. 2. Omnis virtus intellectualis primario fertur in verum per assensum, & secundario in falsum per dissensum; ergo etiam virtus voluntatis primario fertur in bonum: Propterea sicut scientia per hoc, quod tendat in verum, impedit, & tollit errores; ita virtus moralis, per hoc quod tendat in bonum, impedit, & tollit peccata.

Resp. Habitus non imitari in omnibus naturam potentiæ; sicut nec actus imitantur in omnibus naturam habitus. Quare sicut dantur actus puræ fugæ, quin dentur habitus puræ fugæ; ita dantur virtutes morales per se tendentes per fugam in malum, quamvis voluntas primario tendat in bonum. Ratio est, quia habitus multiplicantur pro varietate difficultatum: secus vero potentiæ; unde cum dari possit specialis difficultas in fuga a malo, puta in retractanda, & vindicanda Dei offensa, ideo datur virtus primario tendens in malum per actum fugæ.

Ad 1. confirm. antecedens est falsum, præsertim si malum non sit privativum, ut ignorantia, cæcitas, carentia brachii, &c. sed positivum, ut error, dolor, febris, & in sententia probabiliori peccatum. Non enim ideo aversamur hujusmodi malum, quia amamus bonum oppositum, sed potius vice versa, ideo v. gr. amamus carentiam morbi, quia aversamur morbum; sicuti e contra non ideo amamus sapientiam, quia aversamur ignorantiam, sed potius aversamur ignorantiam, quia amamus sapientiam.

Ad 2. Virtus intellectualis fertur tam in verum per assensum, quam in falsum per dissensum; quia tamen intellectus non rapitur ad amplectendum falsum, sicut voluntas rapitur ad amplexum objecti delectabilis turpis, hoc est ad peccatum; ideo non datur in intellectu specialis virtus, quæ per se supponat falsum, seu errorem respuendum; sicut datur virtus moralis, quæ per se respiciat peccatum ut expiandum.

VIII. Objic. 2. virtus Pœnitentiæ primario fertur prosecutive in bonum oppositum malo, quod detestatur, nempe in adæquationem juris Divini oppositam offensæ, qua læditur jus Divinum; ergo actus primarius Pœnitentiæ est prosecutivus. Antecedens probatur tum paritate aliarum vir-

tu-

tutum justitiæ, obedientiæ, &c. quæ primario tendunt prosecutive in adæquationem juris Divini; tum a priori, quia odium mali nascitur ex amore boni oppositi.

Resp. nego antecedens. Ad probationem: disparitas inter Pœnitentiam, & virtutem justitiæ, obedientiæ, &c. est, quia Pœnitentia per se supponit peccatum; sicut misericordia miseriam proximi, quæ proinde a D. Thom. 2. 2. qu. 30. definitur ex August. quod sit *Alienæ miseriæ in nostro corde compassio, qua, si possumus, subvenire compellimur*; & ideo primarius harum virtutum actus est aversativus. Idemque dicas de virtute illa innominata, quæ datur per Valent. ad satisfaciendum injuriis hominibus illatis: Sicut autem diversa est virtus gratitudinis a virtute justitiæ, obedientiæ, &c. quia gratitudo per se supponit beneficium, & respicit jus benefactoris ad compensationem, non vero jus proprietatis, aut jurisdictionis; ita diversa est virtus Pœnitentiæ a virtute justitiæ, obedientiæ, &c. quia illa per se supponit offensam, & respicit jus Divinum, ne offendatur, non vero jus proprietatis, aut jurisdictionis: Cum autem detur specialis difficultas in adæquandis his juribus, ideo datur specialis virtus.

Ad rationem a priori respondeo cum Alensi, quod licet bonum præcedat malum, & amor odium, non idcirco virtus eliciens actum odii debet etiam habere actum amoris primarium, cum sufficiat quod amor præcedens odium spectet ad aliam virtutem: Sic ex Augustino actus amoris præcedit natura actum timoris, nec propterea virtus eliciens actum timoris prius elicit actum amoris. Quare nec Pœnitentia prius elicit actum prosecutivum innocentiæ, & secundario actum doloris de peccato commisso; cum sufficiat, si ad charitatem, seu ad justitiam erga Deum spectet, prosequi carentiam offensæ Divinæ, & ad charitatem erga se ipsum, prosequi innocentiam; ad Pœnitentiam vero spectet retractare, & dolere de peccatis commissis: Et recurrit ratio a priori, quia scilicet ad hos actus eliciendos reperitur specialis arduitas.

IX. Objic. ult. eadem virtus justitiæ, quæ inclinat ad non furandum, inclinat etiam ad restituendum, seu ad reparandum jus læsum; & tamen virtus justitiæ primario tendit prosecutive in honestatem, quæ reperitur in adæquando jure alieno; ergo idem dicendum de virtute Pœnitentiæ, etiamsi distingueretur a virtute justitiæ.

Confirm. Eadem virtus charitatis, quæ primario tendit ad Dei dilectionem, tendit aversive ad peccatum retractandum ex eodem motivo bonitatis Divinæ; & ideo contritio perfecta elicitive est a charitate, & solum contritio imperfecta imperatur a charitate; ergo idem dicendum de virtute morali Pœnitentiæ.

Resp. nego consequentiam. Justitia commutativa respicit diversum jus a virtute Pœnitentiæ, Obedientiæ, Religionis, &c. & præterea Pœnitentia supponit essentialiter læsum jus Dei, ne offendatur, non secus ac gratitudo essentialiter supponit beneficium, ac respicit jus, quod est in benefactore ad compensationem beneficii; quod est diversum a jure, quod respicitur a justitia, obedientia, &c. & ideo primarius actus Pœnitentiæ est aversivus.

Ubi duo sunt advertenda. Primum est, idcirco non dari duplicem virtutem justitiæ, alteram quæ primario respiciat prosecutive adæquationem juris alieni, & inclinet ad non furandum, alteram, quæ respiciat aversive jus alienum læsum, & inclinet ad restituendum, quia non reperitur in utroque hoc actu diversa specie difficultas. quamvis enim major sit difficultas ad restituendum, quam ad non furandum, sicut major est ad restituendum 1000. quam 10. istæ tamen difficultates non sunt diversæ; cum universim magis, & minus non varient speciem. At diversa specie difficultas reperitur in retractanda culpa, quam in non peccando; sicut diversa est difficultas in sublevanda miseria proximi, & in non lædendo proximum; & ideo ad hos actus requiruntur diversæ virtutes.

Alterum est, quod licet disputetur, num justitia commutativa, distributiva, legalis, & vindicativa sint species, seu partes subjectivæ justitiæ, an vero sint partes potestativæ hujus virtutis, seu dicentes tantum analogiam ad justitiam? in omnium tamen sententia Religio, Obedientia, Fidelitas, Veracitas, Gratitudo, & omnes aliæ virtutes ad alterum dicuntur partes potestativæ justitiæ; & hujusmodi est Pœnitentia.

Ad confirm. nego consequentiam. Disparitas est eadem, quia scilicet major illa difficultas, quæ reperitur in contritione perfecta, quam in dilectione Dei, est intra eandem speciem, & ideo spectat ad eandem virtutem. At diversa omnino est diffi-

difficultas, quæ reperitur in retractanda culpa ex motivo honestatis creatæ, quæ in hoc actu reperitur; & talis actus non consequitur ad ullum actum prosecutivum, qui per se respiciatur a virtute Pœnitentiæ; & ideo dispar ratio.

X. Adde ex P. Thyrso Gonzalez, quod virtus Penitentiæ per se ferri debeat ad retractandam culpam cum spe veniæ, eo quod Pœnitentibus post peccatum, non vero Justis ante commissum peccatum promittatur a Deo condonatio; ergo essentialiter Pœnitentia supponit peccatum. Unde non potest primario ferri prosecutive in carentiam peccati, sed fertur aversive per actum primarium fugæ in culpam, detestando, retractando, & vindicando illam.

QUÆSTIO IV.

De objecto formali, & subjecto virtutis Pœnitentiæ.

I. Circa objectum formale, seu motivum ad detestandum, ac retractandum peccatum, variæ sunt sententiæ. Prima Scotistarum, qui cum Scoto in 4. dist. 14. q. 2. docent, objectum formale Pœnitentiæ esse peccatum ut vindicabile, seu vindicabilitatem peccati; atque adeo putant Pœnitentiam esse quandam justitiam vindicativam, qua peccator, tanquam Dei minister, punit in se offensam factam Deo, juxta illud August. relatum dist. 3. can. 4. *Pœnitentia est quædam dolentis vindicta puniens in se, quod dolet commisisse*. Et huc recidit opinio Aureoli in 4. dist. 4. dicentis, objectum Pœnitentiæ esse pœnam, ut commensuratam culpæ.

Sed communiter rejicitur, quia Pœnitentia non spectat ad justitiam vindicativam. hæc enim primario tendit in vindicandam offensam; Pœnitentia vero in retractandam, & emendandam illam. Adde, quod si Deus in pœnam peccati noluisset contritionem, sed v. gr. jejunium, qui jejunaret, vindicaret peccatum, non tamen illum pœniteret; ergo Pœnitentia non coincidit cum justitia vindicativa. Et sane ideo Pœnitentia non coincidit cum charitate, quæ pariter dolet de peccato, quia primarius actus charitatis non est dolere de peccato, sed amare Deum; ergo quia primarius actus Pœnitentiæ non est vindicare peccatum, sed illud retractare, ac emendare, ideo Pœnitentia non coincidit cum justitia vindicativa, quæ primario intendit satispassionem delinquentis, ne lædatur bonum publicum, & legum observantia pereat. Quare dum Augustin. dicit Pœnitentiam esse vindictam, solum vult, quod Pœnitentia etiam tendat ad peccatum vindicandum, quamvis non primario. Ideo, ut notat D. Thom. 3. p. qu. 85. art. 3. vindicta diversimode attingitur ab utraque virtute. Pœnitentia enim vindicat offensam in ordine ad reparandam amicitiam cum Deo; & justitia vindicativa vult illam propter bonum publicum, ne languescat legum observantia.

Secunda sententia est Suarii, Goneti, & aliorum docentium, objectum formale Pœnitentiæ esse jus Divinum læsum, ut reparabile per satisfactionem, & compensationem; unde docent, Pœnitentiam identificari cum virtute justitiæ, quæ de se respicit adæquationem juris alieni.

Sed hæc etiam rejicitur, quia Pœnitentia per se respicit malum, habetque primarium actum fugæ, ac detestationis peccati, quod natura sua præsupponit; secus vero justitia. Adde, quod si posset Pœnitentia identificari cum justitia, quæ intendit reparare jus Divinum proprietatis læsum, non esset ratio, cur non dicatur identificari cum obedientia, quæ intendit reparare jus Divinum jurisdictionis læsum, aut cum Religione, &c.

Tertia sententia est Cardinalis de Lugo putantis, objectum Pœnitentiæ esse bonum pacis cum Deo, qui sicut culpa offenditur, ita Pœnitentia placatur: propterea docet Pœnitentiam ideo detestari peccata, quia intendit, & prosequitur hoc bonum pacis.

Sed neque hæc arridet. Primo, quia si Deus voluisset pro contritione v. gr. jejunium ad conferendam peccatori reconciliationem, & pacem, peccator jejunando, & non detestando peccata diceretur elicere actum Pœnitentiæ, quia intenderet pacem cum Deo; unde eliceret actum Penitentiæ, & non peniteret; quod nemo dixerit. Secundo, quia videtur confundi objectum formale cum fine Pœnitentiæ; siquidem finis Pœnitentiæ est pax cum Deo, sed objectum est peccatum, ut detestabile, ut advertit D. Thom. in 4. dist. 14. qu. 1. docens, a virtute charitatis imperante ordinari actum Pœnitentiæ ad Deum, ut ipsi peccator reconcilietur.

Quarta docet, Pœnitentiam pro objecto habere honestatem compensationis, seu satisfactionis pro offensa, ita ut pœnitere,

&

& dolere non pertineant ad Pœnitentiam elicitive, sed imperative; quatenus quia Pœnitentia vult Deo satisfacere, ideo imperat virtuti charitatis dolorem de peccato, seu contritionem.

Sed contra est, quia ad Pœnitentiam spectare debet elicitive, non imperative actus pœnitendi, & dolendi; non secus ac ad spem actus sperandi, & ad charitatem actus amandi; ergo Pœnitentia pro primario objecto habere debet honestatem dolendi, & pro secundario honestatem compensandi.

II. Dico equidem cum Angelico loco laudato, & 3. p. qu. 85. objectum formale Pœnitentiæ esse honestatem, quæ reperitur in detestando, retractando, vindicando, & expiando peccatum, inquantum est Dei offensa; ut proinde primario Pœnitentia tendat in Dei offensam per actus fugæ, & secundario tendat reflexe actu prosecutivo in honestatem talis detestationis, ac retractationis.

Prob. Hujusmodi objectum formale sic cōstitutum habet suam specialem honestatem, & arduitatem; ergo spectat ad virtutem aliquam specialem: sed nonnisi Pœnitentiæ; ergo virtus Pœnitentiæ habet hoc formale objectum, videlicet peccatum ut detestandum, retractandum, & expiandum, inquantum est Dei offensa. Ubi notandum, quod cum retractari non possit nisi actus proprius, & difficultas specialis reperiatur in peccato proprio retractando, contemnendo illecebras, & blandimenta, quæ homo expertus est peccando; ideo Pœnitentia versatur immediate in peccatum ut a se commissum, non vero in peccatum secundum se.

III. Objic. 1. Si Pœnitentia haberet pro formali objecto peccatum ut detestandum, ac retractandum, inquantum est Dei offensa, Pœnitentia confunderetur cum charitate, cui pariter id convenit; sequela non admittitur; ergo &c.

Confirm. a priori, quia ubi non datur nova difficultas, non requiritur virtus specialis; Atqui posito, quod quis Deum amet super omnia ex motivo charitatis, non reperitur nova difficultas ad detestandum, aut retractandum peccatum, quod apparet offensa, & malum Dei; ergo ad retractandum peccatum, inquantum est Dei offensa, non requiritur virtus Pœnitentiæ distincta a charitate; atque adeo si datur hæc virtus, habet aliud objectum formale.

Resp. nego sequelam. Ad charitatem enim spectat retractatio peccati tanquam actus secundarius, idque ex motivo bonitatis increatæ, seu quia peccatum est offensa, & malum Dei summe boni; Ad Pœnitentiam vero spectat retractatio peccati tanquam actus primarius, & ex motivo honestatis creatæ, quæ reperitur in retractanda offensa Divina; unde Deus in recto est motivum formale virtutis Theologalis; virtutis vero moralis Pœnitentiæ motivum formale respicit Deum in obliquo.

Ad confirm. Unaquæque virtus potest elicere tam amorem erga honestatem sui objecti, & odium de peccato illi opposito, quam etiam retractationem talis peccati ex eodem motivo, ut diximus quæstione superiore. Quare non solum charitas potest Deum amare, ac peccatum odisse, detestari, & retractare ex motivo Divinæ bonitatis, sed etiam justitia v. gr. potest amare adæquationem juris alieni, & peccatum huic oppositum, puta furtum, odisse, & retractare ex motivo turpitudinis furti, prout opposit motivo justitiæ; quia ad eliciendos hos actus non reperitur specialis difficultas; At ad retractandum peccatum, inquantum est Dei offensa ex motivo adducto Pœnitentiæ, reperitur difficultas specialis; ergo dari debet virtus Pœnitentiæ specialis respiciens hoc objectum formale.

IV. Objic. 2. Si quis Deum amet super omnia, & recordetur peccati commissi, statim determinatur ad detestandum, ac retractandum illud, inquantum est Dei offensa; ergo retractare peccatum, ut est offensa Dei, non est motivum formale Pœnitentiæ, sed charitatis.

Confirm. Qui amat Deum ex motivo bonitatis increatæ, potest simul amare reflexe ipsum amorem Dei, non solum ob Divinam bonitatem illi quodammodo transfusam, sed etiam ob honestatem creatam, quæ in tali amore reflexo relucet; & sic pariter amare potest amorem talis amoris reflexi, reflectendo in infinitum: omnesque isti actus reflexi spectant ad eandem virtutem Theologicam charitatis; tum quia ad amandos hos amores non reperitur specialis arduitas; tum etiam quia aliter darentur infinitæ virtutes, sicut infiniti sunt amores reflexi possibiles; ergo sicut charitas amat Deum ex motivo increato, & amat etiam amorem Dei ex motivo creato; ita vice versa Pœnitentia, quæ retractat peccatum ex motivo creato honestatis, quæ in hac retractatione relucet, poterit etiam illud retractare ex motivo increato Dei offensi; & consequenter nisi assignetur aliud moti-

motivum formale Pœnitentiæ, confunditur hæc virtus cum charitate.

Resp. quod Deum amans si recordetur peccati commissi, poterit illud retractare tum actu contritionis elicito a charitate, tum actu attritionis, qui elicitive fit a Pœnitentia, & imperative a charitate. sicut enim Deum amans determinatur ad observantiam omnium præceptorum, hujusmodi tamen observantia ad charitatem solum imperative spectat, elicitive vero ad alias virtutes, quas præcepta respiciunt, v. gr. cultus Dei ad Religionem, honor parentum ad Pietatem, &c. cum enim in observantia horum præceptorum detur specialis arduitas, ob quam sæpe homo desistit ab amando Deum, ideo requiruntur aliæ virtutes distinctæ a charitate ad præceptorum observantiam, ad quam charitas determinat: ita prorsus in retractando peccato ex motivo Pœnitentiæ reperitur specialis arduitas, ob quam aliquando homo desistit ab amando Deum: & idcirco requiritur hæc specialis virtus, quæ hanc difficultatem expugnet. Hinc virtus Pœnitentiæ requirit in suis actibus insurrectionem animi adversus hanc difficultatem: unde ponitur in parte appetitus irascibili, non in concupiscibili, ut advertit Bonav. in 4. dist. 4. qu. 1. dicens, Pœnitentiam esse odium cum insurrectione, atque adeo esse speciem iræ: sicut enim ira est tristitia quædam cum insurrectione in malum omnino depellendum; ita attritio ex motivo pœnitentiæ est tristitia quædam cum insurrectione in peccatum ut omnino delendum; eo modo, quo actus misericordiæ est tristitia de miseria proximi cum insurrectione ad illam expellendam; atque adeo sicut actus misericordiæ est solum imperative, non elicitive a charitate erga proximum; ita actus Pœnitentiæ est imperative tantum a charitate erga Deum.

Ad confirm. nego consequentiam. Disparitas est, quia virtus, quæ potest plus, potest etiam minus intra eandem speciem; unde virtus charitatis, quæ potest amare Deum ex motivo increato, potest etiam amare reflexe Dei amorem etiam ex motivo honestatis creatæ, quæ in eo relucet, cum arduitas non sit diversa: At virtus, quæ potest minus, non eatenus potest plus; & ideo virtus moralis pœnitentiæ, quæ potest retractare peccatum ex motivo creato, non potest illud retractare ex motivo increato; sicut virtus Religionis non potest ex motivo increato excellentiæ Divinæ velle cultum Dei. Hujusmodi enim actus, ut notat Suarius, ad charitatem spectant, si ex motivo increato procedant.

V. Quod attinet ad subjectum virtutis Pœnitentiæ infusæ, dicendum, illam esse in iis subjectis, in quibus inest gratia habitualis, & simul capacia sunt eliciendi aliquem actum talis virtutis, videlicet aut actum detestationis peccati trahentis de se dolorem, & displicentiam, aut ipsum actum doloris de peccato, ac desiderii de eo vindicando: non enim necesse est, quod subjectum Pœnitentiæ possit proxime omnes actus hujus virtutis elicere, sed sufficit, quod possit aliquos saltem præcipuos: quod ex eo patet, quia aliter Beati nullam haberent virtutem infusam, cum non possint elicere dolorem de peccato ex motivo proprio singularum virtutum, qui dolor potest ab iis virtutibus promanare, tanquam actus illarum.

VI. Hinc 1. Virtus infusa Pœnitentiæ fuit simul cum gratia in protoparentibus ante peccatum in statu innocentiæ, ut docent communiter cum D. Tho. contra Vasquez apud Perez disp. 5. Ratio est, quia Protoparentes poterant tunc elicere odium efficax peccati per propositum non peccandi, gaudium de carentia peccati, detestationem peccati conditionatam, videlicet, si peccarem, detestarer peccatum; qui omnes actus spectant ad Pœnitentiam. Præterea in eo statu poterant peccare venialiter ante deperditionem gratiæ; ergo poterant etiam veniale illud retractare; atque adeo virtus Pœnitentiæ in iis non erat superflua, cum posset in actum secundum reduci.

Secundo in Beatis habitus Pœnitentiæ perseverat, ut fere communissime docent, quia possunt pariter aliquos actus Pœnitentiæ elicere, nempe odium peccati, gaudium de carentia peccati, prout est offensa Dei, detestationem peccati præteriti, saltem originalis, aut alieni. Verum quidem est, in Beatis non perseverare habitum fidei, juxta illud Apostol. 1. ad Corin. 13. *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est*. Et ratio est, quia virtuti infusæ fidei substituitur in patria scientia infusa, & visio Beata, quibus perfectiori modo attingitur quidquid per actus fidei attingebatur in via; & omnes actus, qui per habitum fidei eliciebantur, elici possunt vi luminis gloriæ, quod succedit lumini fidei; unde habitus fidei est superfluus: quod dici non potest de habitu Pœnitentiæ.

Tertio etiam in Angelis viatoribus fuit ha-

habitus Pœnitentiæ, nón secus ac in Protoparentibus in statu innocentiæ: Est etiam in Angelis comprehensoribus, prout diximus esse in Beatis.

Denique probabiliter fuit etiam in Christo Domino, & Deipara, ut putant Lugo, Conink, Perez loco citato contra Vasquez. Ratio est, quia poterant elicere odium peccati, detestationem peccati alieni, gaudium de carentia peccati, voluntatem satisfaciendi pro culpis nostris. Adde, quod cum possit a Deo assumi humanitas, quæ antecedenter peccasset, hæc humanitas assumpta potest gratias Deo agere, quod ante assumptionem non peccaverit, & potest odisse odio simplici peccatum proprium, quod antecedenter patrare poterat.

VII. Dices. Non datur in Angelis Virtus castitatis, quamvis possint amore simplici gaudere de tali virtute, ac de ejus actibus; nec datur in Christo fides habitualis, quamvis gaudere possit, quod independenter a visione beata potuerit hujusmodi actus elicere; ergo neque datur virtus Pœnitentiæ in Christo incapaci culpæ.

Respond. nego consequentiam. Ratio est, quia, ut notat Lumbier, quoties actus primarius alicujus virtutis est impossibilis alicui subjecto, tunc non datur hujusmodi habitus præcise propter actus secundarios, quia facile suppleri possunt per alias virtutes; ergo cum impossibilis sit Angelis actus primarius castitatis, non debuit iis dari habitus infusus castitatis præcise, ut influat in actus secundarios, puta in gaudium de castitate hominum; cum ad hos actus commode influat charitas. At possibilis est humanitati assumptæ actus primarius Pœnitentiæ, nempe dolor de peccato proprio; de potentia enim absoluta potuit humanitas ante assumptionem peccare, & sic de peccato olim proprio dolere; ergo dandus est in Christo habitus Pœnitentiæ, qui de facto solum influat in actus Pœnitentiæ secundarios; sicut remanet in Beatis, & datur in Christo habitus spei, qui solum influat in actus spei secundarios, ut diximus in loco.

VIII. Quod attinet ad habitum fidei, Christus eo caruit: non enim illuminabatur lucerna lucente in caliginoso loco, qui perfundebatur lumine gloriæ; nec potuit naturaliter Christus actum fidei habere, quippe qui de se imbibit imperfectionem, nempe obscuritatem, & potentiam ad formidandum, licet imprudenter: & propter eandem rationem non potuit habere Christus actum opinativum. At simul cum unione hypostatica, & visione Beata est compossibilis actus Pœnitentiæ, seu dolor de peccato olim proprio, ut diximus; & ideo debuit dari in Christo habitus Pœnitentiæ ad eliciendos de facto actus Penitentiæ secundarios, ut connaturaliter procedant a principio intrinseco; non debuit vero dari habitus fidei ad eliciendos actus fidei secundarios, cum ad hos sufficiat scientia infusa, & visio Beata, quæ fidei habituali succedunt in Beatis.

QUÆSTIO V.

Utrum Pœnitentia sit virtus pure reflexa?

I. Dicitur virtus reflexa, quæ habet actus reflexos in actus ejusdem potentiæ, aut virtutis; Dicitur vero virtus pure reflexa, quæ habet solum actus reflexos, & nullum directum. Dicitur autem actus directus is, quo potentia directe tendit in objectum condistinctum a proprio actu: sic cum amatur Deus, intelligitur Cœlum, &c. hic amor, hæc intellectio dicuntur actus directi: Amor vero hujus amoris, & cognitio huius intellectionis dicuntur actus reflexi; reflectere enim, ut notat Okamus quodlib. 2. qu. 12. est incipere ab eodem, & terminari ad idem; ac proinde actus, qui incipit, seu profluit a potentia, & terminatur in eandem potentiam, seu in actum ejusdem potentiæ, quatenus actus est aliquod ipsius potentiæ, dicitur actus reflexus.

Certum videtur primo, omnem virtutem habere actus reflexos, seu ita tendere in proprium objectum honestum directum, ut possit etiam tendere reflexe ex proprio motivo formali in ipsos actus directos; v. gr. Charitas, quæ amat Deum ex motivo suæ Bonitatis, potest ex eodem motivo amare ipsum amorem erga Deum; & Justitia, quæ amat adæquationem juris alieni, amat ipsum actum Justitiæ; atque adeo virtus, quæ amat honestatem objectivam proprii objecti, amat etiam ex eodem motivo honestatem formalem proprii actus. Et ratio est, tum quia in his actibus reflexis non habetur specialis arduitas; tum etiam, quia aliter darentur virtutes infinitæ, ut ostendimus qu. antecedente.

Certum videtur secundo, posse unam virtutem reflexe tendere etiam in actus alterius virtutis: v. g. virtus charitatis potest amare reflexe non solum amorem Dei, & sic

sic tendere reflexe in actus proprios, sed etiam amorem Justitiæ, Temperantiæ, &c. & sic tendere reflexe in actus aliarum virtutum imperando illos. Ratio est, quia quotiescumque proponitur aliquod medium ut conducens ad finem, virtus, quæ tendit in finem, tendit etiam ad tale medium, eo quod amor finis sit virtualiter amor mediorum; sed potest aliquando conducere ad finem virtutis, puta charitatis, tanquam medium, actus alterius virtutis, puta Justitiæ, temperantiæ, &c. quando scilicet hujusmodi actus sub mortali præcipiuntur; ergo potest virtus charitatis tendere reflexe in actus talium virtutum imperando illos: sic etiam si ad finem castitatis appareat conducens jejunium, seu actus temperantiæ, castitas imperabit jejunium.

Certum videtur tertio, consequenter quamcumque virtutem posse dici virtutem reflexam, seu reflexivam, quatenus quælibet potest elicere actus reflexos explicatos. Hinc pœnitentia dicitur virtus reflexa; tum quia per actum suum primarium retractat offensam Dei, quæ est actus ejusdem voluntatis, unde actus hic Pœnitentiæ primarius est actus reflexus; Tum etiam, quia tendit reflexe in talem detestationem, ac retractationem prosequendo hos actus ex motivo propriæ honestatis; Tum demum, quia potest reflexe tendere in actus aliarum virtutum, nempe Humiliationis, Temperantiæ, Mortificationis, &c. ordinando hos actus ad finem Pœnitentiæ, videlicet ad expiandum peccatum, & ad satisfaciendum Deo offenso. Difficultas nunc est, An Pœnitentia sit virtus pure reflexa; & an possit saltem dari hujusmodi virtus?

II. Dico 1. Pœnitentia non est virtus pure reflexa, sed habet actus directos. Ita communius contra Perez, Esparzam q. 14. de Sacramentis, & alios.

Prob. Illa non est virtus pure reflexa, quæ potest elicere actus directos ad aliquod objectum, non reflectentes in actus ejusdem virtutis, aut potentiæ; sed virtus Pœnitentiæ potest elicere hujusmodi actus directos; ergo non est virtus pure reflexa. Minor probatur, quia quamvis actus Pœnitentiæ solum essent detestari, ac dolere de peccato; at non detestatur solum actus voluntatis peccaminosos, sed etiam actus externos peccaminosos aliarum potentiarum, puta blasphemiam, perjurium, hæresim externam, quæ etiam sunt objecta materialia Pœnitentiæ, ut diximus disputat. 1. & ex motivo Pœnitentiæ detestari possunt, cum quatenus generant habitum disponentem ad offensam Dei, tum ratione propriæ malitiæ, licet materialis, quam supponimus inesse in actibus externis peccaminosis, ex dictis in de actibus humanis. cum enim difformitatem habeant cum prima regula honestatis, habent malitiam propriam, quamvis non formalem, sed materialem, cum non sint ipsa prosecutio formalis objecti inhonesti.

Confirm. Sicut Charitas, quæ Deum amat, elicere potest odium peccati, inquantum oppositi suo motivo formali, quia ille amor virtualiter continet hoc odium; ita Pœnitentia, quæ habet pro primario actu detestationem, & displicentiam peccati, nec non odium offensæ divinæ, potest consequenter elicere amorem Boni oppositi Divinæ offensæ, amando carentiam offensæ, seu adæquationem Juris, quod habet Deus ne offendatur; Hic autem amor non est actus reflexus, ut patet; ergo Pœnitentia non habet solum actus reflexos, unde non est virtus pure reflexa.

III. Dico 2. cum communiori contra Esparzam, & alios, repugnare virtutem moralem pure reflexam.

Probatur. Virtus dupliciter potest reflectere in actus propriæ potentiæ, vel tendendo in actus ejusdem virtutis, vel imperando ex proprio motivo actus alterius virtutis spectantis ad eandem potentiam; Atqui virtus moralis, sive reflectat in actus proprios, sive in actus alterius virtutis, semper potest elicere aliquos actus directos; ergo nulla virtus potest esse pure reflexa. Probatur minor. Nam si virtus tendat reflexe in actus proprios, eo ipso potest tendere directe in objectum suorum actuum; v.g. Charitas, quæ potest reflexe amare amorem Dei ex motivo Bonitatis divinæ, potest etiam directe amare Deum; cum non detur nova difficultas in hoc amore directo; & Pœnitentia, quæ potest odisse offensam contra Deum, potest directe amare carentiam talis offensæ: Si vero virtus tendat reflexe in actus alterius virtutis ex proprio motivo, poterit etiam directe prosequi Bonitatem talis motivi: v. gr. Charitas, quæ ex motivo Bonitatis divinæ imperat Eleemosynam, potest directe amare divinam Bonitatem; ergo in utroque casu virtus potest elicere actus directos.

IV. Objic. 1. Habitus inclinans unice ad diuturnitatem actus boni præexistentis est habitus pure reflexivus, ut patet; sed dari potest hujusmodi habitus virtuosus; ergo

ergo dari potest virtus pure reflexiva. Probatur minor, quia relate ad tale objectum datur specialis honestas, & arduitas: quis enim ignoret, quam honestum, ac laudabile, & quam difficile sit immobiliter adhærere bono honesto?

Confirm. Perseverantia in bono est habitus, & virtus peculiaris tendens ad permanentiam in bono; sed hujusmodi virtus est pure reflexa, cum unice tendat in ipsos actus voluntatis, tamquam in objectum formale proprium; Ergo. Major patet, quia propter arbitrii vertibilitatem datur difficultas ad permanendum in bono; atque adeo requiritur ad id habitus, & virtus specialis, quæ dicitur virtus perseverantiæ.

Respond. diuturnam adhæsionem, ac permanentiam in bono habere quidem majorem difficultatem, quam simpliciter adhærere bono; ea tamen major difficultas non pertinet ad diversam virtutem ab ea, ad quam spectat adhærere bono honesto; quia hujusmodi permanentia spectat ad modum, non ad substantiam virtutis, & potius est virtutis conditio, quam virtus: Sic major est difficultas ad restituendum mille, quam decem; illa tamen major difficultas non pertinet ad diversam virtutem a Justitia, ad quam spectat restituere decem, quia pertinet ad modum, non ad substantiam, seu est intra eandem speciem virtutis, & relate ad idem objectum formale: Sic etiam major difficultas habetur ad bene operandum statim, ac repente, nec non ad operandum intense; tamen nemo dixerit, requiri ad id virtutem specialem. In forma nego minorem. Ad probationem nego id pertinere ad virtutem specialem; competit enim cuicumque virtuti ex proprio motivo.

Ad confirm. Si loquamur de perseverantia in gratia usque ad mortem, hæc non est virtus, sed est donum gratuitum consistens in collectione auxiliorum efficacium usque ad terminum vitæ, ut notat Suarius lib. 10. de Gratia cap. 5. Si vero loquamur de perseverantia, quatenus importat diuturnitatem in bono, seu continuationem uniformem boni operis, hæc non est virtus distincta ab ea, quæ inclinat ad hujusmodi actus, cum non sit tam virtus, quam conditio virtutis: sicut diximus esse conditionem virtutis inclinare ad bene operandum repente, aut intense; ita etiam ad operandum immobiliter, ac diuturne, ut constat ex Angelico 2. 2. qu. 58. art. primo, ubi explicans definitionem Justitiæ, quæ est constans, ac perpetua voluntas tribuendi unicuique jus suum, advertit, ideo poni in definitione perpetuitatem, & constantiam, quia actus virtutis debet esse firmus, cum debeat virtuosus operari immobiliter, ex Philosopho 2. Etich. 4.

Adde, quod licet transmittatur perseverantiam in bono esse virtutem specialem, non inde fieret, quod esset virtus pure reflexiva in actus voluntatis: Ea enim tenderet etiam ad perseverandum in actibus bonis aliarum potentiarum, v. gr. in actibus fidei, in actionibus bonis externis, &c. ergo non esset virtus pure reflexa, quæ scilicet unice reflecteret in actus ejusdem virtutis, aut potentiæ.

V. Objic. 2. quamvis quælibet virtus in suo opere respiciat magnum, nihilominus datur virtus specialis Magnanimitatis, quæ tendit ad magnum ut sic, prout commune omnibus actibus virtuosis, non prout contractum ad particularem virtutem; ergo pariter, quamvis virtus in suis actibus respiciat diuturnitatem, & immobilitatem, potest tamen dari virtus specialis perseverantiæ, quæ tendat ad permanentiam in opere bono ut sic; atque adeo dari potest virtus pure reflexa.

Respond. per instantiam: ergo dari etiam potest virtus specialis, quæ tendat ad bene operandum repente, aut intense ut sic, & virtus specialis Justitiæ, quæ respiciat tantum restitutionem ingentis quantitatis. Quare concesso anteced. nego consequentiam. Magnanimitas enim, quæ est specialis virtus, non respicit magnum, seu arduum ut sic, quia hoc spectat ad quamcumque virtutem, sicut operari firmiter, & immobiliter; sed respicit magnum in propria materia, videlicet in honoribus, ut docet Philosophus 4. Ethic. 3. & D. Tho. 2. 2. qu. 129. art. 2. Magnanimus enim solum tendit in honores maximos, & dignum se dicit illis; unde eos appetit, & prosequitur, quando, ubi, & quomodo oportet.

VI. Objic. ultimo. Virtus imperans unice actus voluntatis cum certo quodam ordine est virtus pure reflexa; sed datur hujusmodi virtus; ergo datur virtus pure reflexa. Probatur minor. virtus enim ordinans actus orandi, ita ut præcedat v. gr. affectus humilitatis, & gratiarum actionis, sequatur amor, contritio, propositum, &c. & ut præludia antecedant, & colloquium subsequatur, est virtus pure ordinans actus voluntatis, atque adeo est pure reflexa.

Confirm. Dari potest virtus intellectualis pu-

pure reflexa, puta Logica docens, ad quam spectat rite ordinare terminos, præmissas, conclusiones, & alios actus intellectus; ergo dari etiam potest virtus pure reflexa moralis, quæ rite ordinet actus voluntatis, puta actus orandi.

Respond. Sicut ad quamlibet virtutem spectat operari repente, ac intense, & diuturne, si sit perfecta; ita ad virtutem orandi, si sit perfecta, spectat non solum orare, sed etiam bene orare, hoc est cum sua methodo ordinando actus orationis: unde ad hoc non requiritur virtus reflexa. Ratio horum omnium est, quia ut detur virtus diversa, non sufficit, quod detur arduitas major in objecto honesto, sed requiritur etiam arduitas diversa ratione objecti formalis diversi.

Adde, quod ordinare, seu imperare actus voluntatis spectat ad intellectum: ex D. Tho. enim Imperium est actus intellectus, prævio actu voluntatis; atque adeo virtus ordinans, seu imperans actus orandi esset virtus intellectualis, actus vero ordinati essent voluntatis: unde hæc virtus non reflecteret in actus ejusdem potentiæ, cujus est virtus; atque adeo non esset virtus reflexa.

Ad confirm. 1. supponi potest, Logicam docentem non distingui realiter a Logica utente: unde Logica non est virtus intellectualis pure reflexa. Deinde, omisso antecedente, negatur consequentia. Disparitas est, quia cognoscibilitas objecti directi est diversa a cognoscibilitate objecti reflexi; unde una non est virtualiter altera; contra vero amabilitas objecti directi, & reflexi est eadem, quatenus una est virtualiter altera: non potest enim quis amare objectum directum, quin virtualiter velit amorem talis objecti, & e contra: Potest tamen cognosci objectum directum, quin virtualiter cognoscatur reflexum; ergo quamvis esset possibilis habitus Intellectualis pure reflexus, non eatenus est possibilis virtus moralis pure reflexa.

QUÆSTIO VI.

Utrum virtus Pœnitentiæ ex frequentatis actibus supernaturalibus acquisita sit supernaturalis?

I. AD intelligentiam sciendum primo, in Baptismo præter gratiam infundi virtutes omnes tanquam gratiæ proprietates, atque adeo etiam virtutem Pœnitentiæ; probabiliter autem, ut alias ostendimus, non solum fides, & spes, sed etiam Charitas, & aliæ omnes virtutes realiter a Gratia distinguuntur: quamvis enim sola fides, & spes a gratia separari possint; quia tamen sicut sunt proprietates gratiæ fides, & spes, ita & aliæ virtutes, idcirco probabiliter aliæ etiam virtutes a gratia realiter distinguuntur: sicuti quamvis frigus separetur ab aqua, non vero calor ab igne; quia tamen sicut frigus est proprietas aquæ, ita calor ignis, ideo dicimus calorem etiam realiter ab igne distingui, quamvis nunquam separetur.

Sciendum 2. contra nonnullos Thomistas apud Ripaldam disp. 52. virtutes infusas simul cum gratia in baptismo, quantuncunque intendantur, numquam facilitare potentiam ad actus supernaturales; quod patet, quia per frequentationem actuum unius virtutis, puta temperantiæ, intenditur gratia, & consequenter intenduntur etiam omnes aliæ virtutes infusæ, nec proinde homo experitur facilitatem ad actus omnium virtutum; propterea virtutes infusæ dicuntur dare simpliciter posse, quatenus non potest primus actus supernaturalis poni sine influxu illarum, aut sine influxu auxiliorum, quæ ab iis exiguntur; ubi e contra virtutes acquisitæ dicuntur dare facile posse, quia prius illarum actus poni potest absque illis; & quia hujusmodi actus relinquit speciem sui, aut qualitatem aliquam incipit producere, quæ dicitur habitus, ideo cum hoc habitu deinde potentia facilitatur ad consimiles actus ponendos.

Sciendum 3. virtutes infusas non produci, aut intendi a frequentibus actibus supernaturalibus physice, sed meritorie. Actus enim supernaturales merentur augmentum gratiæ, ad quod consequitur intensio virtutum infusarum, quæ sunt proprietates gratiæ. Quod si ex frequentatis actibus supernaturalibus physice producerentur virtutes infusæ, sequeretur, quod ex frequentatis actibus, v. gr. temperantiæ, solum intenderetur virtus infusa temperantiæ, & non aliæ virtutes; cum tamen certum sit, ex actibus cujuscumque virtutis gratiam, & omnes virtutes intendi.

II. Dubitatur nunc, utrum præter virtutes istas infusas in baptismo simul cum gratia, dentur aliæ virtutes consimiles supernaturales ex frequentatis actibus supernaturalibus acquisitæ, quæ facilitent potentiam ad eos eliciendos? quæ virtutes vo-

vocari solent per accidens infusæ, quare-nus Deus potest aliquando absque ulla exigẽtia eas infundere, ad differentiam virtutum, quæ infunduntur in baptismo, & dicuntur per se infusæ, quia connaturaliter, & ad exigentiam gratiæ infunduntur. Suarius lib. 4. de Gratia cap. 14. facilitatem, quam experimur ad eliciendos actus supernaturales, v.g. Pœnitentiæ, post frequentatos actus talis virtutis, videtur refundere non in has virtutes acquisitas, sed in specialem Dei providentiam conferentem ad id auxilia uberiora. Sed communiter rejicitur, quia potest apte assignari causa secunda hujus effectus absque recursu ad causam primam. Hurtadus disp. 16. de anima refundit hanc facilitatem in habitum supernaturalem acquisitum, seu in virtutem per accidens infusam. Communius tamen cum Coninck, Azorio, Ripalda refundunt illam in habitum naturalem acquisitum ex frequentatione actuum supernaturalium. supponunt enim circa idem objectum formale dari posse tam actus supernaturales, quam naturales; v. g. ex motivo adæquandi jus alienum dari potest tam actus Justitiæ supernaturalis causatus a cognitione supernaturali attingente honestatem Justitiæ, ut conducentem ad Beatitudinem supernaturalem, quam actus Justitiæ naturalis causatus a cognitione naturali attingente honestatem Justitiæ, ut consonam naturæ rationali; Ita tamen ut actus supernaturalis relinquat in potentia speciem sui consimilem illi, quam relinqueret actus naturalis; Unde fit, quod habitus acquisitus ex frequentatis actibus supernaturalibus Justitiæ sit omnino similis habitui acquisito a frequentatis actibus Justitiæ naturalibus, & ideo possit ad actus supernaturales facilitare cum concursu virtutis Justitiæ infusæ.

III. Dico nunc primo cum communiori, præter virtutem Pœnitentiæ per se infusam, non dari virtutem Pœnitentiæ supernaturalem ex frequentatis actibus Penitentiæ supernaturalibus acquisitam.

Probatur: tum quia non est astruenda in Theologia ulla entitas supernaturalis sine gravi fundamento; tum etiam quia hæc virtus supernaturalis acquisita non solum daret facile, sed etiam simpliciter posse, quod non admittitur: Sequela probatur, quia illa sufficeret, ut possit poni actus supernaturalis: Tum demum quia vel hæc virtus supernaturalis acquisita amitteretur per peccatum; & deberet assignari, unde oriatur facilitas ad consimiles actus, quæ etiam remanet post peccatum, ut constat experientia: vel ea non amitteretur; & voluntas retineret intrinsecam sufficientiam ad eliciendos actus supernaturales, non secus ac si remanerent virtutes per se infusæ; quod non videtur admittendum; cum Tridentinum doceat, solum Fidem, & Spem ex Divina Misericordia remanere post peccatum, quod his virtutibus non adversetur, ut possit homo disponi ad resurgendum.

IV. Dico 2. Facilitas, quam experimur post frequentatos actus supernaturales Pœnitentiæ, vel alterius virtutis, tribuenda est habitui naturali, vel producto ab iisdem actibus supernaturalibus, vel saltem producto ab actibus naturalibus ejusdem virtutis, si vera est sententia Ripaldæ, quod quoties elicitur actus supernaturalis, eliciatur simul alius actus naturalis circa idem objectum.

Prob. Hujusmodi habitus naturalis est causa sufficiens talis facilitatis, nec potest alia aptior assignari; ergo. Quod autem possint actus supernaturales causare habitum naturalem, non est mirum, cum possit id, quod est superius, causare inferius. sicut enim potest calor causari tum ab alio calore, tum ab igne; ita potest habitus naturalis causari tam ab actibus naturalibus, quam a supernaturalibus circa idem objectum. Quod si vera est sententia Ripaldæ putantis, semper cum actu supernaturali conjungi actum naturalem, tunc habitus causabitur ab actibus naturalibus, quia quando effectus producitur, tum ad præsentiam causæ univocæ, tum æquivocæ, illi potius, quam huic est tribuendus.

Confirm. authoritate D. Th. qu. 17. de veritate art. 1. ubi docet, ex actibus charitatis supernaturalibus gigni in nobis habitum dilectionis acquisitum, quem non esse supernaturalem, docet 1. 2. quæst. 55. art. 4.

V. Objic. 1. Actus naturales causant habitum naturalem; ergo supernaturales supernaturalem. Et ratio a priori est, quia habitus inclinat potentiam ad actus consimiles illis, a quibus fuit genitus.

Confirm. ex Suario, quia habitus naturalis, utpote inferioris ordinis, non potest facilitare voluntatem, & cum illa causare actum supernaturalem.

Resp. nego consequentiam. Disparitas est, quia habitus supernaturalis acquisitus est superfluus, & ex dictis repugnat. Ad rationem a priori: quamvis actus naturales,

& supernaturales differant entitative, possunt tamen convenire in objecto formali, ut hic supponimus ex dictis, cum de virtutibus infusis; ergo possunt eundem habitum naturalem causare: v. gr. si proponatur Rustico a Parocho tum Incarnatio Verbi, tum Incarnatio Spiritus Sancti, tam fides supernaturalis de Incarnatione Verbi, quam fides de Incarnatione Spiritus Sancti, (quæ cum sit falsa, non potest esse supernaturalis, sed naturalis) conveniunt in eodem objecto formali fidei, quod est, quia Deus revelavit: & ideo idem habitus naturalis Fidei inclinans ad credendum Deo loquenti produci potest ab utroque actu fidei; sicut idem habitus temperantiæ causatur tam ab actibus prosecutivis temperantiæ, quam ab aversativis intemperantiæ, quia quamvis hi actus differant specie, conveniunt tamen in objecto formali.

Ad confirm. Sicut voluntas, quamvis sit entitatis naturalis, potest tamen cum comprincipio supernaturali causare actum supernaturalem; ita habitus acquisitus naturalis simul cum habitu infuso potest causare actum supernaturalem.

VI. Objic. 2. cum Medina. Facilitas, quam experimur in exercitio virtutum supernaturalium, refundi potest in remotionem impedimentorum; quia scilicet moderatæ sunt passiones, & superatæ difficultates retardantes ab exercitio illorum actuum; ergo non debet astrui habitus naturalis productus ab actibus supernaturalibus.

Confirm. quia non potest explicari, quomodo habitus naturales facilitent ad actus supernaturales.

Resp. Si subsisteret doctrina Medinæ, de medio tollerentur omnes habitus acquisiti, quod est contra communem Philosophorum.

Ad confirm. Vasquez apud Ripaldam putat, habitus naturales facilitare potentiam producendo in actibus modum quemdam, qui dicitur facilitas. Conink putat, facilitatem haberi ab habitibus in genere causæ formalis per hoc, quod alliciant potentiam ad actus supernaturales. Alii putant, habitus consistere in coordinatione specierum ab actibus relictarum, quæ dum excitantur, consurgit in potentia memoria illius delectationis, quam experta est in exercitio illorum actuum, & sic allicitur, & inclinatur ad ponendos actus consimiles. Alii demum cum Ripalda supponunt ex Philosophia, habitus inclinare ad actus concurrendo ad illos physice cum potentia, & sic minuendo conatum potentiæ. quilibet potest hic ex Philosophia supponere, quam sententiam maluerit.

DISPUTATIO IV.

De Pœnitentiæ Sacramento.

Cum facilis sit proclivitas ad peccandum etiam post Baptismum, ideo ex immensa Christi Domini benignitate virtus Penitentiæ elevata est in Sacramentum, tanquam in secundam tabulam post naufragium, ut docent Catholici omnes contra Montanistas, & Novatianos negantes hoc Sacramentum, quod a SS. PP. ex Triden. sess. 14. cap. 2. appellatur quidam Baptismus laboriosus, propter dolorem, & rigorem satisfactionis in eo requisitum, divina id exigente justitia.

Definiri autem potest metaphysice, quod sit *Sacramentum novæ Legis a Christo Domino institutum ad significandam, & conferendam Gratiam sanantem, & ad remittenda peccata post Baptismum commissa*. Definiri etiam potest physice, quod sit *Confessio peccatorum post Baptismum cum interna contritione, sub præscripta absolutionis forma*. Quod immediate a Christo Domino fuerit institutum, constat ex eodem Triden. can. 1. contra hæreticos. Probabiliter autem institutum fuit, quando Christus post resurrectionem Discipulis suis dixit Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Inquirendum nunc primo, An constet materia, & forma, tanquam partibus essentialibus? Secundo discutiemus singulas materiæ proximæ partes, nempe dolorem, confessionem, & satisfactionem. Dicemus etiam de materia remota hujus Sacramenti, de forma, de Ministro, de sigillo, de præcepto Pœnitentiæ, enucleando præcipuas Quæstiones, prout dabitur.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

De materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ.

I. MUltiplex est DD. sententia in assignanda essentia physica hujus Sacramenti. Prima est Scoti in 4. dist. 14. Mayoroni, Bernal, reponentium illam in sola absolutione; unde negant Sacramentum hoc materia, & forma constitui. Secunda cum Soto reponit illam in contritione, confessione, & satisfactione, connotata solum absolutione. Tertia cum Durando, & Aureolo in Confessione, & Absolutione, excludendo contritionem, quia non est sensibilis, & satisfactionem, utpote non necessariam. Quarta cum Marsilio in contritione, confessione, & absolutione. Quinta demum valde communis cum Angelico docet, materiam hujus Sacramenti esse tres actus pœnitentis, nempe contritionem, confessionem, & satisfactionem; formam vero esse absolutionem Sacerdotis.

II. Dicendum cum hac quinta sententia, Sacramentum Penitentiæ constare materia, & forma tanquam partibus essentialibus; materiam vero essentialiter requisitam esse contritionem, & confessionem; & solum ad integritatem Sacramenti spectare satisfactionem; formam autem esse absolutionem.

Prob. tum ex Florentino, ubi dicuntur omnia novæ Legis Sacramenta tribus perfici, materia, forma, & Persona Ministri: alibi autem notavimus, materiam, & formam ita perficere compositum, ut illud constituat; secus vero Personam Ministri, quæ spectat ad causam efficientem: Tum ex Triden. sess. 14. cap. 3. ubi habet: *Sunt quasi materia hujus sacramenti ipsius Pænitentis actus; qui quatenus in Pænitente ad integritatem sacramenti ex Divina institutione requiruntur, & hac ratione Pænitentiæ partes dicuntur.* Quod vero absolutio sit forma, ex eo patet, quia Sacramentum Penitentiæ institutum est per modum Judicii, in quo absolutio habet rationem formæ, cum per sententiam Judicis universim Judicium compleatur. Et ratio ulterior est, quia quoties duo concurrunt ad aliquod componendum, illud habet rationem materiæ, quod est magis indeterminatum, & incompletum; illud vero rationem formæ, quod est magis determinans, & completivum: Atqui in casu nostro verba determinant, & complent sacramentum; ergo absolutio habet rationem formæ, actus vero Penitentis rationem materiæ; ita tamen ut satisfactio sit tantum pars integralis; cum antecedenter ad illam sacramentum sit essentialiter constitutum, & Gratia collata.

III. Objic. 1. pro sententia Scoti, & Bernal putantium, hoc sacramentum in sola absolutione consistere. Triden. non dixit actus Penitentiæ esse materiam, sed *quasi materiam* hujus sacramenti; ergo non spectant ad sacramentum constituendum.

Confirm. actus Penitentis nec significant, nec causant Gratiam Sacramentalem; ergo non constituunt sacramentum. Probatur antecedens. non significant enim Gratiam remissivam, quippe quæ unice ab absolutione significatur: nec causant illam; tum quia quando ponitur contritio, & confessio, nondum Gratia causatur; tum etiam quia alioquin Penitens diceretur sibimet Gratiam causare, & consequenter sibi peccata remittere.

Resp. nego consequentiam. Triden. enim, ut bene advertit Suarez disp. 18. sect. 2. non dixit actus Penitentis esse *quasi materiam* ad excludendam ab iis actibus rationem veræ materiæ sacramentalis, sed quia materia ista sacramentalis non est vera materia, cum solum dicat analogiam ad materiam: vel quia, ut habet Catechismus de Sacramento Penitentiæ cap. 4. materia ista non componitur ex aliquo elemento, vel corpore sensibili, ut materia aliorum Sacramentorum, puta Aqua in baptismo, Chrisma in Confirmatione &c. Adde, quod licet Tridentinum dixerit eos actus esse quasi materiam, non dixit tamen esse quasi partes, sed absolute dixit esse partes hujus sacramenti, atque adeo illud constituunt tanquam materia ex qua, seu proxima; ubi peccata sunt materia solum remota, seu materia circa quam actus Penitentis, & Absolutio versantur; Sicut morbus dicitur materia remota medicinæ, eo quod actus hujus facultatis circa morbum versentur.

Ad confirm. nego antecedens. ad prob. primæ partis: quamvis absolutio magis explicite Gratiam sacramentalem remissivam significet, illam etiam significant actus Penitentis; quia sicut per illos peccator ex parte sua se disponit ad obtinendam remissionem, ita illis aliquo pacto significatur remissio, quam Deus confert disponenti se ad

illam. Ad probationem secundæ partis: Nonnulli cum Capreolo, Ferrariensi, Bonaventura putant, productionem Gratiæ unice spectare ad absolutionem, quia tota efficacia in ordine ad peccatorum remissionem est in potestate clavium. Hinc tamen non fit, materiam non pertinere ad essentiam hujus sacramenti; cum compositum non debeat agere per omnes sui partes; sicut homo ex. gr. ut dicatur simpliciter videre, sufficit, quod solus oculus visionem causet. quod etiam videtur innuere D. Th. 2. 2. qu. 2. art. 2. Communius tamen docent, etiam partem materialem hujus Sacramenti Gratiam causare; tum quia hoc habetur in reliquis Sacramentis; tum etiam quia sacramenta causant, quod significant; sed etiam actus Penitentis significant peccatorum remissionem, quatenus repræsentant dispositum hominem ad illam; ergo etiam actus Penitentis Gratiam causant. Ita Angelicus hic, quem Cajetanus dicit mutasse sententiam, quam docuerat in 4.

Neque tamen hinc sequitur, Penitentem remittere sibi peccata. Nam actus Penitentis concurrunt ad producendam Gratiam remissivam per conjunctionem cum forma sacramenti prolata a Ministro. sicut in sacramento Ordinis contactus materiæ remotæ positus a suscipiente est materia illius sacramenti, & ad ejus effectus concurrit, nempe ad tribuendam potestatem ordinis: quia tamen concurrit cum Ministro illius sacramenti exhibendo tantum partem materialem, ideo soli Ministro tribuitur conferre potestatem ordinis. Ratio a priori est, quia ille dicitur ponere effectum, qui ponit formam, non qui ponit materiam talis effectus: ex. gr. non dicitur efficere simulacrum, qui ponit Lignum, sed solus artifex qui inducit in Lignum formam artificialem; Et in sacramento Eucharistiæ non dicitur causare effectus illius Sacramenti, qui ponit panem, & vinum; quamvis horum species causent physice effectum Sacramentalem, ut conjunctæ cum Verbis sacerdotis, a quibus dicitur corpus Christi produci, & per corpus Christi Gratia Eucharistica. Quare Pœnitens per suos actus causat physice Gratiam peccati remissivam, quin dicatur ipse, sed solus sacerdos, peccata remittere, cum soli sacerdoti competat potestas Judiciaria.

IV. Objic. 2. Contritio non est sensibilis; ergo nequit constituere Sacramentum, quod ex sui ratione est signum sensibile.

Resp. argumentum probare, quod neque Christi institutio, neque intentio Ministri Sacramentum constituat, neq; corpus Christi constituat Eucharistiam, in qua non adest sensibiliter; quod autem saltem institutio Christi constituat Sacramentum, negari non potest. ea enim præcise sublata, sacramentum tollitur. Quare dist. antec. contritio non est sensibilis per se, & immediate, concedo; per accidens, & mediate, ratione scilicet confessionis, quam causat, & per quam demonstratur, nego antecedens, & consequentiam. Sufficit ad Sacramenti constitutionem, quod partes sive ratione sui, sive ratione alterius, seu per accidens sint sensibiles.

Objic. 3. Satisfactio supponit constitutum Sacramentum; ergo illud non constituit. Præterea consequitur absolutionem, quæ est forma; ergo non potest esse pars materialis Sacramenti: Demum satisfactio non potest esse signum practicum Gratiæ, cum Gratia ante satisfactionem causetur; ergo non potest Sacramentum constituere.

Resp. satisfactionem supponere Sacramentum constitutum essentialiter, non integraliter: possunt enim partes integrales consequi ad totum essentialiter constitutum: sicut in homine dentes v. gr. consequuntur ad ejus constitutionem. Deinde potest absolutionem consequi satisfactio, & simul esse pars materialis spectans ad integritatem Sacramenti; sicut in homine partes integrales possunt consequi ad formam, seu ad animæ infusionem. Et ratio a priori est, quia quodcumque spectat ad compositum tanquam pars indeterminata, & complebilis, se habet ut pars materialis; atqui satisfactio spectat ad Sacramentum ut pars determinabilis per absolutionem in ordine ad constituendum Judicium Sacramentale, ad quod spectat vindicta, quamvis sententiam Judiciariam consequatur; ergo satisfactio, quamvis consequatur absolutionem, seu formam judiciariam, adhuc potest esse pars materialis hujus Sacramenti instituti per modum judicii. Denique ut satisfactio sit pars hujus Sacramenti, in quo culpa simul, & pœna saltem partialiter remittitur, sufficit, quod sit signum practicum remissionis pœnæ, quamvis gratiam non causet. Probabilius tamen censeo, satisfactionem sacramentalem non solum causare pœnæ remissionem, sed etiam augmentum Gratiæ ex opere operato, ut habet Angelicus qu. 90. art. 2. ad secundum dicens: *Satisfactio confert Gratiam, prout est in proposito, & auget eam, prout est in executione.*

V. Do-

V. Docuit Lugo apud Haunoldum n. 963. Sacramentum Pœnitentiæ constitui etiam a peccato præterito, eo quod fine illo Sacramentum haberi non possit. Hoc tamen est contra communem Doctorum, ut notant Dicastillo, & Esparza apud eundem Haunoldum: non enim est constitutivum omne illud, quo sublato non habetur constitutum. Nam sic etiam Decretum de condendo mundo constitueret mundum, cum sine illo Mundus haberi non possit. Quare solum illud dicitur constitutivum, quo præcise sublato tollitur constitutum, & quo non intellecto, non intelligitur. Atqui si per possibile, vel per impossibile non præteriisset peccatum, & darentur isti iidem actus pœnitentis, hæc absolutio, & hæc eadem Christi institutio, adhuc daretur Sacramentum Pœnitentiæ; ergo hoc Sacramentum non constituitur a peccato præterito, quod est solum requisitum essentiale in sententia communiori. Nam in sententia docente, peccatum pure putatum sufficere ad valorem, & fructum hujus Sacramenti, præteritio peccati neque est requisitum: cum satis sit peccatum existimatum præteritum.

QUÆSTIO II.

De dolore Sacramenti Pœnitentiæ constitutivo.

Aggredimur discussionem singularum partium materiæ proximæ hujus Sacramenti, incipiendo a dolore, qui confessionem, & satisfactionem antevertit, diciturque contritio, si sit perfectus, procedens ex motivo Divinæ bonitatis, si vero sit imperfectus, ortus ex Gehennæ, aut pœnarum metu, dicitur Attritio: Et primo inquiremus, quid sit contritio, quid attritio? Secundo an contritio sit forma justificans? Tertio an possit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris extensivi? Quarto num attritio ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat, etiamsi excludat quamcumque Dei dilectionem? Denique plurima ad dolorem, & propositum spectantia paucis expediemus.

ARTICULUS I.

Quid sit Contritio, quid Attritio? Ubi plura ad hosce actus pertinentia.

I. Contritio ex Triden. sess. 14. cap. 4. est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; quæ si sit charitate perfecta, seu procedat ex motivo charitatis, hominem Deo reconciliat ante susceptionem Sacramenti, dummodo votum Sacramenti includat; si vero procedat vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu, dicitur contritio imperfecta, seu Attritio; & hæc si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, ad Dei Gratiam in Sacramento impetrandam disponit. Contritio perfecta cum sit dolor ex motivo, quod peccatum sit offensa Dei super omnia dilecti, attingit in peccato summam ejus odibilitatem ob contrarietatem cum Divina bonitate; & ideo fert quandam cordis scissionem in partes minutissimas, juxta illud Prophetæ, *scindite corda vestra*; unde dicitur cor conteri. Attritio vero, cum procedat ex motivo inferiori, videlicet ex odibilitate, quam habet peccatum ob contrarietatem cum bono peccatoris, tum quia reddit illum formaliter malum ob suam turpitudinem, tum etiam quia causat in eodem peccatore malum pœnæ, idcirco est quædam detestatio peccati minus perfecta; unde cor dicitur solum atteri: in corporalibus enim, ut advertit D. Thom. dicuntur attrita, quæ aliquo modo, sed non perfecte diminuta sunt.

II. Utrum autem contritio procedere possit ex motivo alterius attributi Divini, v. gr. quia peccatum offendit Divinam Beneficentiam, Potentiam, Justitiam &c. aut etiam ex utroque motivo contritionis, & attritionis; aut ex motivo Charitatis non intrinsece attacto ab ipso actu contritionis? Varie DD. opinantur, ut fuse diximus in de Charitate. Verum in re tanti momenti quamvis probabilissima sit sententia affirmativa, practice tamen non est recedendum a communi Theol. sensu, qui volunt, contritionem ad justificationem requisitam debere unice procedere ex motivo Divinæ Bonitatis intrinsece attacto per ipsum actum. sic enim fert quemdam purissimum Dei amorem virtualem super omnia, & ex toto corde, ut proinde sufficienter disponat ad Dei amicitiam, & gratiam obtinendam, juxta illud Deuteronomii 4. *Cum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen ex toto corde tuo quæsieris eum.*

Non debet tamen contritio esse super omnia intensive, ut putavit Adrianus, quia esset saltem difficillima, si minus impossi-

bilis; sed sufficit, quod sit super omnia appretiative, præferendo Divinam bonitatem cuilibet bono creato, & odio habendo Dei offensam super quodvis aliud malum; quamvis comparatio ista non debeat necessario esse explicita, sed sufficiat implicita, & virtualis. Sicut enim ut Deo credamus super omnia, & ut super omnia illum colamus ex motivo Religionis, non requiritur ulla formalis comparatio, sed sufficit talis firmitas adhæsionis in actu fidei, quæ non divellatur a credendo Deo loquenti per quamcumque authoritatem creatam; Ita pariter, ut Deus super omnia ametur, & peccatum super omnia mala odio habeatur, sufficit talis adhæsio erga motivum Divinæ bonitatis, quæ a nullo alio motivo bonitatis creatæ labefactetur.

III. Dubitatur hic, an contritio ferat odium peccati supra pœnas æternas, adeo ut præeligere debeamus gehennam, quam peccatum?

Durandus putat, casum hunc esse impossibilem, quod quis ad vitandum peccatum deberet gehennam præeligere. Alii putant, quod in eo casu ad vitandam gehennam deberet peccatum præeligi, quia tunc non esset peccatum; sicut in casu conscientiæ perplexæ, aut in concursu duorum præceptorum incompossibilium, qui eligit peccatum minus ad vitandum majus, non peccat, nisi materialiter. Capreolus in 4. dist. 7. & Suarius disp. 3. sect. 9. putant, casum esse possibilem, & in eo gehennam fore præeligendam, utpote malum minus, quam peccatum. Putant enim, posse Deum supremum Dominum obligare hominem præcepto obligante sub gravi, aut etiam sub levi ad eligendam pœnam æternam; in quo casu, si eam non eligeret, transgrederetur præceptum, & peccaret, graviter quidem, si id præciperetur sub gravi, leviter vero, si sub levi.

Equidem huic sententiæ non subscribo. videtur enim sapere sævitiem in Deo, obligare hominem vel ad peccandum, vel ab subeundas pœnas æternas; non secus ac videtur sapere sævitiem in Deo detrudere Innocentem ad tartara ad ostendendum supremum Dominium erga Creaturas. Quare sicut dicimus, Deum non posse mentiri, aut esse infidelem in promissis; quia mendacium, & infidelitas ex suo conceptu dissonant rationi, & dedecent Deum, unde non potest ratione sui supremi Dominii creaturas decipere, dum interponit authoritatem suam locutoriam; Ita quia ex suo conceptu dissonat rationi, ac Deum dedecet velle innocentem in æternum cruciare, aut obligare hominem vel ad peccandum, vel ad gehennam, ideo nequit Deus id velle a Creaturis citra præjudicium suæ bonitatis, & clementiæ. Potest quidem ratione supremi dominii hominem annihilare, quia ex suo conceptu hoc non fert sævitiem: sicut enim potuit hominem non creare, ita potest libere dare illi esse, v. gr. per decem annos, & non amplius, atque adeo potest illum annihilare; At in æternum torquere Innocentem videtur sapere sævitiem.

IV. Censeo tamen primo, possibilem esse casum positum a de Lugo disp. 5. n. 30. in quo obligetur homo vel ad peccandum, vel ad acceptandas pœnas æternas; videlicet si quis existens in mortali incideret in periculum mortis a Tyranno infligendæ, quam evadere non posset, nisi negando Fidem, & simul invincibiliter putaret, non posse peccatum remitti nisi per Sacramentum confessionis, quod tunc suscipere non posset, aut si putaret se non posse brevi illo tempore conari ad actum perfectæ contritionis: tunc enim teneretur vel fidem negare, vel mortem subire, & sic acceptare Gehennam; esto illam re vera non esset subiturus, eo quod actus ille perfectissimus amoris Deo, quo vellet potius mortem, & gehennam subire, quam peccare, omnino deleret peccatum præteritum; sicuti in casu conscientiæ perplexæ, qui putat, tam peccare, si v. gr. ægrotum deserat, quam si omittat sacrum audire, eligendo peccatum minus, revera non peccaret: quamvis credat se peccare, cum non detur peccatum sine libertate ad illud vitandum.

Censeo 2. quod in casu adducto, licet homo revera non subiret Gehennam, si non peccaret, & decederet; obligetur tamen potius mortem, & Gehennam acceptare, quam Fidem negare; atque adeo peccaret, si negaret Fidem ad Gehennam evadendam. Ita D. Thomas quodlib. 1. art. 9. Et in 4. dist. 17. qu. 2. art. 3. cum Capreolo contra nonnullos putantes, hominem in hoc casu non peccare negando fidem, eo quod non possit homo obligari ad recusandum medium necessarium ad suam æternam salutem.

Prob. ex Angelico, quia tenetur homo Deum diligere super omnia, & Dei offensam super omnia odisse; ergo tenetur magis amplecti quod sibi, quam quod Deo displicet; atque adeo tenetur amplecti pœnas

nas

nas æternas, quæ nocent sibi, præ quavis culpa, quæ displicet Deo. Neque est verum, quod in hoc casu negatio Fidei desinat esse peccatum, posito quod sit medium necessarium ad obtinendam æternam salutem. Nam negare Fidem est intrinsece malum, nec potest cohonestari, nisi quando concurreret cum malo majori; non est autem malum majus hominem subire penas æternas, quam negare fidem, ac transgredi Legem Divinam; cum illud sit malum creaturæ, hoc Dei; ergo non desinit esse peccatum formale, & offensa Dei negatio ista Fidei per hoc, quod sit medium hic, & nunc necessarium ad vitandam Gehennam, & ad æternam salutem obtinendam.

Dices 1. Pœna æterna separat hominem a summo bono, & a fine ultimo; ergo numquam est eligibilis, non secus ac culpa.

Confirm. Pena æterna trahit secum infinita peccata patranda in inferno; ergo non est præeligibilis præ una tantum culpa.

Resp. cum Angelico de malo q. 1. art. 5. pejorem esse separationem a Deo per culpam, quam per pœnam æternam, quia illa separat nos a Deo separatione, quæ opponitur fruitioni summi boni; Culpa vero separat separatione, quæ opponitur unioni Charitatis, qua quis vult bonum ipsius Dei Deo; & ideo peccatum tollit a Deo rationem ultimi finis, pena vero æterna solum tollit a creatura possessionem ultimi finis; Unde nequit eligi culpa ad evadendam pœnam æternam.

Ad confirmationem: quamvis in inferno innumera peccata committenda sint, quæstio tamen hæc procedit de pena æterna secundum se, supponendo quod Deus sit impediturus alia peccata. Deinde peccata illa in Inferno, si non sint libera physice, non habent rationem culpæ; si sint libera cum sola morali necessitate, possunt ea non poni; Unde præeligenda est ea necessitas moralis ad peccandum, quæ certe non est peccatum, quam ipsum peccatum.

Dices 2. Sæpe Deus ob amorem erga aliquem permittit ejus peccatum, ut medium conducens ad ejus salutem; ergo majus bonum est salvari, quam culpam vitare: sicut quando quis permittit aliquem in foveam cadere, ut inveniat thesaurum, intantum dicitur ex amore erga illum permittere lapsum innocentem in foveam, quia majus bonum est Thesaurus, quam vitatio lapsus innoxii in foveam.

Resp. Creaturam non posse præferre bonum suum Bono Dei, atque adeo non potest præferre vitationem Gehennæ negationi Fidei, quæ est Dei offensa. Potest quidem Deus ex amore creaturæ permittere ejus peccatum, quod est malum ipsius Dei, ordinando illud ad bonum creaturæ; sed hoc nequit creatura. Dum autem Deus ordinat peccatum ad salutem creaturæ, ostendit esse majus bonum creaturæ æternam salutem, quam vitationem culpæ, sicut est majus bonum inventio Thesauri, quam vitatio lapsus. malum enim, quod habet ex peccato creatura, compensatur abunde ex gratia, & gloria æterna: Quia tamen est majus bonum Dei vitatio peccati, quam Beatitudo creaturæ, ideo quamvis possit Deus permittere peccatum ad salutem creaturæ, non potest tamen creatura velle peccatum ad vitandam miseriam æternam.

V. Quod attinet ad attritionem, communiter concedunt, motivum talis actus non solum esse feditatem peccati, & Gehennam, sed etiam penas temporales, dummodo lumine supernaturali cognoscantur ut inflictæ a Deo culparum vindice. Et ratio est, tum quia Triden. sess. 14. cap. 4. dicit attritionem concipi *ex Gehennæ, & pœnarum metu*; tum etiam quia Concilium ibi laudat timorem Ninivitarum, qui erat de Urbis subversione, atque adeo de pena temporali, & ad Penitentiam salutarem illos disposuit. Quare sicut possumus spe supernaturali a Deo sperare tum vitam æternam, tum bona temporalia ad illam conducentia; ita timore supernaturali possumus timere tum gehennam, tum pœnas temporales Purgatorii, & hujus vitæ tanquam infligendas a Deo vindice, & & sic ex earum metu concipere supernaturalem dolorem de peccatis: & eadem ratione possumus etiam dolorem supernaturalem concipere de peccatis ex motivo acquirendæ Beatitudinis supernaturalis.

VI. Dubitatur solum, An hujusmodi attritio sit actus honestus? Contendunt enim Bajani, & Jansenistæ, actum hunc non esse rectum, quia per illum homo magis abhorret a pœna, quam a culpa. Etenim propter quod unumquodque tale, & illud magis; ergo si propter metum gehennæ detestamur peccata, magis odio habemus gehennam, quam peccatum. Quadruplex tamen hac in re confixa est propositio ab Alex. VIII. num. 10. *Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum mere, ut cæleste m obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.* 13. quæ habet: *Quisquis etiam æ-*

ternæ mercedis intuitu Deo famulatur, Charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet Beatitudinis operatur. 14. dicens: *Timor Gehennæ non est supernaturalis.* ac 15. dicens: *Attritio, quæ Gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis.* Ratio horum omnium est, primo quia in Scripturis hic timor laudatur; ergo est rectus, & honestus, necnon supernaturalis, si procedat a comprincipio supernaturali. Lucæ enim 12. dicitur: *Timete eum, qui postquam occiderit, potest mittere in Gehennam.* Præterea Trid. sess. 14. cap. 4. hujusmodi attritionem vocat *Donum Dei, & impulsum Spiritus Sancti*: additque, illam disponere ad Gratiam in Sacramento impetrandam; ergo est actus supernaturalis, atque adeo non est vitiosus. Et ratio ulterior est, quia si timere pœnas, & propter illas cavere culpam esset malum, male a Deo, & a Judice creato imponerentur penæ delinquentibus; cum idcirco imponantur, ut a peccatis ob earum metum retrahantur. quomodo enim posset esse honesta pœnæ impositio, si ejus finis esset malus? Non est igitur actus vitiosus Attritio, qua homo ob metum gehennæ, ac pœnarum peccata detestatur.

Confirm. Qui dolet de peccatis ex metu Gehennæ, ponit medium a Deo institutum ad vitanda, & detestanda peccata; ergo recte, & honeste operatur. Quod si attritio ex metu pœnarum concepta est honesta, a fortiori erit honesta attritio concepta ex motivo Beatitudinis acquirendæ; quia, ut notat Cassianus, hoc secundum motivum est nobilius; sicut nobilior est mercenarius, qui movetur intuitu mercedis, quam servus, qui movetur intuitu pœnæ.

Neque obstat id, quod objicitur, quod scilicet per attritionem magis odio habeatur Gehenna, quam peccatum. Nam quamvis ad detestandum peccatum magis moveat Gehenna, quam peccati fœditas, non per hoc Gehenna præfertur peccato tanquam majus malum: & quamvis hoc actu attritionis magis odio habeatur Gehenna, quam peccatum, non sequitur, quod non possit alio actu magis odio haberi peccatum, quam Gehenna attingendo peccati odibilitatem, quam habet, ut est offensa Dei; unde non sequitur, quod illa attritio non sit honesta. Sicuti qui odit Filium propter Patrem, quamvis eo actu magis odio habeat Patrem, quam Filium, non per hoc præfert Filium Patri, nec inde sequitur, quod non possit alio actu odisse magis Filium, quam Patrem.

Neque ex actu attritionis infertur, quod si non daretur Gehenna, homo vellet peccare; sicut si quis obtemperet Regi propter mercedem, non sequitur, quod deficiente mercede nollet illi obtemperare; ergo neque ex hoc capite attritio desinit esse actus honestus.

Dices: Quæ fiunt ex metu, sunt involuntaria secundum quid, ita ut operans sentiat repugnantiam ad operandum, & ab ea operatione abstineret, si abesset metus, ut docet D. Tho. 1. 2. q. 6. art. 7. ergo qui ex metu Gehennæ odit peccatum, eo animo odit, ut illud non odisset, si abesset Gehenna.

Resp. tunc metum reddere operationem mixtam involuntario, quando operatio solum ratione metus communiter, & rationabiliter ponitur; ut est ver. gr. projectio mercium ob metum naufragii, quæ solum ponitur ratione metus: contra vero si operatio cessante metu communiter, & rationabiliter non ponitur, tunc metus non reddit operationem illam secundum quid involuntariam: Sic qui projicit venenum ob metum mortis, non dicitur projicere cum ulla involuntarietate. nam etiamsi metus mortis cessaret, non proinde venenum sumeret. In casu nostro detestatio peccati, etiam cessante metu Gehennæ, communiter, & rationabiliter ponitur ex alio motivo, videlicet aut ex turpitudine peccati, aut ex motivo Dei offensi; ergo detestatio peccati ex metu Gehennæ non debet dici secundum quid involuntaria, includens amorem peccati in hypothesi, quod abesset Gehenna; in quo casu certe attritio esset inhonesta.

VI. Notandum tamen, quod attritio concepta ex turpitudine peccati, nisi attingat peccati odibilitatem lumine supernaturali, videlicet quia est Dei offensa, vel quia reddit hominem moraliter malum, & indispositum ad finem ultimum supernaturalem, non est supernaturalis, neque ad Justificationem in Sacramento Pœnitentiæ disponit. constat enim ex propositione 57. damnata ab Innoc. XI. hujusmodi attritionem debere esse supernaturalem. dispositio enim & forma debent esse in eodem ordine; ergo attritio disponens ad Gratiam supernaturalem debet esse supernaturalis. Dubitatur, num attritio sit supernaturalis, si do-

doleat v. g. de furto propter oppositionem, quam habet cum virtute Justitiæ supernaturali perducente ad Beatitudinem supernaturalem, etiamsi non attingatur peccatum prout Dei offensa? Affirmant communius cum Amico disp. 3. sect. 3. contra nonnullos putantes, attritionem sufficientem ad Sacramentum Pœnitentiæ debere oriri a desiderio, & spe veniæ, ut docet Trident. & idcirco moveri debere a turpitudine peccati, ut est Dei offensa; quorum opinio in praxi sequenda.

ARTICULUS II.

Utrum Contritio perfecta sit forma justificans?

VII. Dicendum cum D. Th. Scoto, Suario, & aliis communissime contra Vasquium 1. 2. disp. 203. Meratium, & alios Recentiores, contritionem supernaturalem, & dilectionem Dei super omnia non esse de facto causam formalem nostræ Justificationis, sed solum esse ultimam dispositionem ad gratiam; quicquid sit, num possit in alio ordine actus, aut habitus charitatis esse forma justificans; quod admisimus in de gratia disp. 4. qu. 8.

Prob. Conclusio 1. quia in Scripturis contritioni promittitur Justificatio; ergo Justificatio consequitur ad contritionem; atque adeo contritio non est ipsa forma justificans, sed solum disponit ad illam, aliter promissio esset vana, ut patet. Antecedens probatur. dicitur enim Isaiæ 2. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*. Jeremiæ 12. *Si conversa fuerit gens illa, convertar & Ego*. Præterea Trid. sess. 6. cap. 6. enumerat inter actus disponentes ad justificationem extra Sacramentum Timorem, spem, dilectionem, & odium peccati: ac deinde cap. 7. dicit: *Hanc dispositionem Justificatio ipsa consequitur*; ergo contritio non est forma justificans. Similiter sess. 14. cap. 4. dicit, contritionem præparare ad remissionem peccatorum; ubi loquitur de contritione, quæ necessaria fuit omni tempore, atque adeo de contritione perfecta.

Prob. etiam ratione, quia contritio neque physice, neque moraliter expellit peccatum formaliter; ergo non est causa formalis nostræ justificationis. Antecedens probatur. non enim expellit peccatum physice, ut docent communiter contra Vasquez, quia si contritio physice peccatum expelleret tamquam forma incompossibilis, ea posita, non requireretur novum beneficium ad expulsionem peccati; quod tamen est falsum, cum dicatur Isaiæ 3. *Revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus*. & Jeremiæ 11. *Si conversa fuerit gens illa, convertar ego, & miserebor*. Ex quibus aliisque locis Suarius disp. 4. de Incar. sect. 8. putat non posse sine temeritate negari, quod justificatio sit beneficium speciale collatum peccatori condistinctum a gratia contritionis.

Neque contritio expellit peccatum moraliter, seu tanquam forma moralis, & condigne satisfactoria; cum non possit justus, nedum peccator, condigne pro mortali satisfacere. Neque contritio est forma moralis meritoria de condigno gratiæ; tum quia nequit contritio peccatoris mereri gratiam de condigno, ut omnes docent; tum etiam quia si illam mereretur, non contritio, sed gratia consequens formaliter justificaret. Hinc Trident. sess. 6. cap. 8. dicit, Peccatores *gratis Justificari*, quia absque prævio merito condigno; & cap. 7. dicit, causam efficientem nostræ justificationis esse Deum misericordem, *qui gratuito abluit, & sanctificat*.

Neque dicas, quod Deus justificet gratuito, quia gratis dat auxilia necessaria ad contritionem. Nam, ut bene Suarius lib. 7. de Gratia cap. 14. si justificatio dici posset gratuita, & non ex meritis, præcise quia auxilia ad contritionem dantur gratis, sequeretur, quod etiam augmentum gratiæ, & gloria deberent dici gratuita, & non ex meritis, quia etiam auxilia ad obtinendum augmentum gratiæ, & gloriam dantur gratis; quod tamen est falsum, quia augmentum gratiæ, & gloriam justus meretur de condigno.

VIII. Objic. 1. Contritio, & amor Dei super omnia tollit voluntariam aversionem a Deo propriam peccati habitualis; ergo tollit etiam formaliter peccatum, quod sine voluntarietate consistere non potest. Antecedens patet, quia omnis amor est conversio ad amatum, atque adeo tollit aversionem ab illo.

Confirm. Homo per dilectionem fit Deo conjunctissimus; Amor quippe est unitivus; ergo nequit diligens Deum esse aversus a Deo per peccatum. hinc Joan. 9. dicitur; *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Et ratio ulterior est, quia videtur alienum a bonitate Divina, quod non diligat diligentes se, sed odio habeat.

Resp.

Resp. Argumentum probare nimis. Probat enim, quod etiam amor Dei naturalis deleat peccatum formaliter, cum tollat aversionem voluntariam peccati habitualis; quod tamen nemo dixerit. Quare recolendum, quod peccatum habituale non perseveret moraliter in habituali voluntaria aversione a Deo, sed in reatu odii Divini, ac pœnæ æternæ constituto per negationem condonationis, & condignæ satisfactionis. Unde diximus, quod sicut sine retractatione potest peccatum remitti ac deleri; ita vice versa posita retractatione, ac contritione potest non remitti, nec deleri; Sic in humanis quamvis doleat de suo delicto qui Regem offendit, non eatenus necessario delictum condonatur. In forma dist. antecedens: Contritio tollit voluntariam aversionem habitualem peccati physicam, concedo; moralem constitutam per reatum odii Divini, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. Quamvis amor sit unio affectiva cum amato, non semper amor est mutuus, aut involvens amicitiam, seu mutuum jus ad amorem: unde stare potest quod creatura Deum amet, quin redametur, aut sit amica.

Neque dicas, quod amans Deum ab illo necessario redametur per hoc, quod Deus velit illi hoc maximum bonum, nempe dilectionem Dei supernaturalem; unde habetur mutuus amor, & amicitia; quod non contingit in humanis.

Nam contra est, quia sicut quando Deus vult peccatori actum Fidei, aut spei supernaturalem, non dicitur amare illum amore amicitiæ, sed benevolentiæ, quia non vult peccatori hæc bona cum complacentia in persona; ita pariter quando vult peccatori contritionem, seu amorem supernaturalem; vult enim hoc bonum non ex complacentia personæ, sed ex sua Misericordia, non respiciendo dignitatem, aut meritum recipientis, sed indigentiam, ac miseriam, cui vult opitulari.

Ad illud Joan. 9. dicendum, verum esse, quod Deus maneat in eo, qui manet in charitate, in sensu tamen causali, non in sensu formali, quatenus dilectio Dei est causa, seu ultima dispositio ad gratiam; cum promiserit Deus amantibus se redamationem, idque ex sua Misericordia, cum non teneatur deponere odium erga peccatorem, donec exhibeatur condigna satisfactio. Hinc licet alienum sit a Divina Misericordia, quod odio habeat diligentes se, quatenus de facto misericorditer vult illos redamare, & suam amicitiam conferre; non est tamen alienum a sua bonitate, ita scilicet ut non possit non remittere peccatum, quamvis ametur. Vel dicas, textum laudatum D. Jo: intelligendum esse de charitate radicali, hoc est de gratia, quæ radicat habitum charitatis, non vero de charitate actuali. passim enim in Sacris Bibliis nomine charitatis venit ipsa gratia habitualis, ut mox dicemus.

IX. Objic. 2. Jacob. 2. dicitur homo ex operibus justificari; ergo saltem per opus præstantissimum, nempe per dilectionem Dei supernaturalem formaliter justificatur; cum ex Apost. plenitudo legis sit dilectio.

Confirm. 1. quia dilectioni Dei competunt omnia prædicata gratiæ; ergo formaliter justificat. Prob. antecedens: prædicata gratiæ sunt reddere hominem amicum, Filium Dei adoptivum, & hæredem delendo peccata; quæ omnia actui charitatis competunt. dicitur enim Joan. 4. *Si quis diligit me, mandata mea servabit, & Pater meus diliget eum*. 1. Joan. 2. *Omnis qui facit Justitiam, ex ipso natus est*. & cap. 3. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filii Dei nominemur, & simus*. 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, & Bernardus: *perfecta Charitas perfecta est sanctitas*.

Confirm. 2. Contritio, & amor Dei super omnia est incompossibilis cum mortali: Perfecta enim conversio ad Deum est incompossibilis cum aversione ab eodem, ergo justificat formaliter, ac delet mortale.

Resp. in eo sensu hominem ex operibus justificari, in quo ad Rom. 5. dicitur; *Justificati ex Fide*; quatenus per Fidem, & dilectionem disponimur ad justificationem. Hine ad Galatas 2. dicitur: *Non justificatur homo ex operibus*, quia scilicet a nullo actu justificatur formaliter.

Ad 1. confirm. nego antec. Textus illi sacrorum Bibliorum intelligendi sunt in sensu causali, non formali. Quod ex eo patet, quia diligenti promittitur dilectio, & justificatio; ergo justificatio consequitur, & realiter distinguitur a dilectione, & contritione; aliter promissio esset inanis: frustra enim promittitur id, quod negari non potest; Atqui si justificatio identificaretur cum contritione, & dilectione, peccatori diligenti denegari non posset justificatio; erga frustra promitteretur.

Dein-

Deinde Charitas, qua Filii Dei nominamur, & sumus, non est charitas actualis, sed radicalis, nempe ipsa gratia radicans habitum, & actum charitatis, quæ sæpe in Scripturis vocatur nomine charitatis. Similiter sicut Eleemosyna dicitur extinguere peccatum causaliter seu dispositive, non formaliter; ita charitas dicitur operire multitudinem peccatorum.

Ad 2. Actus Fidei supernaturalis, quo quis credit se esse in gratia, cum sit essentialiter verus, est essentialiter incompossibilis cum peccato, & non per hoc justificat formaliter; ergo a fortiori nec contritio, quæ non essentialiter, sed solum in præsenti providentia est incompossibilis cum peccato. In forma dist. antec. contritio est incompossibilis cum peccato ratione sui, nego; ratione gratiæ, quam secum trahit in præsenti providentia, conc. antec. & nego conseq. Ad probationem dico, per contritionem hominem esse conversum ad Deum physice, seu conversione facti, per peccatum esse aversum moraliter, seu aversione juris. Quare sicut potest per Adversarios cum reatu odii Divini conjungi actus amoris Dei naturalis, ita etiam conjungi potest contritio, & dilectio supernaturalis.

X. Objic. 3. Actus charitatis est perfectior habitu charitatis, & Gratia; sed habitus Charitatis formaliter justificat, saltem si supponatur identificatus cum gratia; ergo etiam actus charitatis, & contritio. Antecedens probatur, quia finis est perfectior iis, quæ sunt ad finem; sed habitus charitatis, & gratia, sive identificentur, sive distinguantur inter se, sunt in ordine ad amorem supernaturalem, tanquam ad finem; ergo amor est perfectior habitu charitatis, & gratia.

Confirm. 1. quia operatio virtutis est perfectior ipsa virtute; Unde Philosophus 1. Ethic. 9. docet, felicitatem non consistere in virtute, sed in actu virtutis: in Olympicis enim non coronantur fortissimi, qui possunt certare, sed qui certant. Similiter posteriora generatione sunt priora perfectione, ut homo præstat puero, & puer embryone; ergo actus charitatis præstat habitui, & gratiæ.

Confirm. 2. quia ex Philosopho 1. Metaph. 9. actus præeminet potentiæ: melius enim est videre, quam posse videre, bene agere, quam posse bene agere; sicut in malis pejus est v. gr. blasphemare, quam posse blasphemare; ergo actus charitatis est perfectior habitu, & gratia, atque adeo formaliter justificat.

Resp. nego antecedens: ad prob. distinguit Maurus majorem dicendo, quod solum finis adæquatus (nempe in casu nostro collectio omnium actuum charitatis) sit perfectior iis, quæ sunt ad finem, non vero finis inadæquatus, ut sunt singuli actus charitatis; sicut collectio omnium fructuum præstat arbori, non vero singuli fructus. Resp. equidem secundo, distinguendam esse in actu virtutis duplicem bonitatem, videl. moralem, & physicam. Bonitas moralis actus procul dubio præstat potentiæ, & in hoc sensu Philosophus dixit: melius est bene agere, quam posse bene agere, & pejus est blasphemare, quam posse blasphemare: neque in alio sensu D. Th. prima secundæ q. 71. art. 3. præfert actum potentiæ, ut advertit Vasquez. Et ratio est, quia ex iis, quæ in nostra potestate sunt, laudandi sumus, aut vituperandi; cum autem actus liber sit magis in potestate nostra, quam habitus, aut potentia, sumus enim domini nostrorum actuum immediate, habituum vero non nisi mediate, quatenus scilicet sumus domini actuum, a quibus illi generantur, ideo bonitas moralis actus præstat habitui. At bonitas, & perfectio physica, & entitativa actus non potest esse perfectior habitu, & potentia, cum nullus effectus sit perfectior sua causa adæquata. Neque ex eo, quod actus dicatur complementum, & finis potentiæ, ideo dici debet perfectior. Nam, ut advertit Angelicus prima secundæ q. 33. art. 3. finis dupliciter accipi potest, primo prout importat id, cujus gratia, seu propter quod aliquid est, & hujusmodi finis perfectior est iis, quæ sunt ad finem. Secundo dicitur finis id, quod supervenit, & complet, sicut tectum dicitur finis domus, cum tamen non tectum, sed habitatio sit finis, cujus gratia est domus: sic etiam accidentia dicuntur finis substantiæ, quia illam complent; & eodem modo ex Philosopho 10. Ethic. 4. delectatio dicitur finis operationis. In hoc itaque sensu operatio est finis potentiæ, quatenus illam complet: ex quo non sequitur, quod actus præstet potentiæ; sicut accidentia non præstant substantiæ, nec passiones præstant essentiæ, quam accessione sua complent.

Quando autem Philosophus videtur dicere, quod operatio sit finis primo modo, hoc est cujus gratia relate ad potentiam, tunc non loquitur de operatione ut sejuncta,

cta, sed ut copulata cum potentia, ita ut finis sit ipsa potentia operans, quæ certe perfectior est sola potentia; sic Arbor cum fructu perfectior, & eligibilior est sola arbore, sed non ideo fructus est perfectior arbore; nam finis arboris cujus gratia non est solus fructus, sed arbor fructificans; sic etiam finis hominis cujus gratia non est felicitas formalis, sed homo felix. Quare sicut felicitas est bonum completive adveniens homini, & tamen non homo ad ipsam: sed ipsa ad hominem ordinatur; & sicut delectatio est completiva operationis; & tamen delectatio est propter operationem, non e contra; ita in casu nostro operatio est completiva virtutis, & potentiæ: operatio tamen est propter virtutem, & potentiam, non e contra.

In forma dist. antec. actus charitatis est perfectior habitu moraliter, concedo; physice, nego antecedens, & consequentiam. Ad prob. dist. maj. finis est perfectior iis, quæ sunt ad finem, si nomine finis veniat id cujus gratia, concedo; si veniat ultimum complementum, nego maj. & distincta min. nego consequentiam.

Ad primam confirm. recurrit eadem responsio. Ad id, quod dicitur, posteriora generatione esse priora perfectione: tunc est verum, quando priora antecedunt ut via, & medium ad posteriora, non ut principium, & causa. Flos, quia est via ad fructum, est imperfectior fructu; arbor vero, quæ est causa, est perfectior; & ideo potentia, quæ est causa operationis, præstat operationi, quamvis hæc generatione sit posterior.

Ad secundam: Aristoteles comparat potentiam determinatam ad non agendum cum ipsa operatione, quando dicit operationem præstare potentiæ: præstat enim amare Deum, quam posse amare, & nunquam illum amare: si tamen comparetur actus amoris transiens, & momentaneus cum potentia dispofita ad plures actus amoris eliciendos, hæc est præeligibilior, sicut est præeligibilior arbor singulis fructibus.

Adde, posse duo ita se habere, ut unum sit nobilius, & magis amabile, quippe habens majorem bonitatem absolutam, alterum vero sit utilius, & magis amandum, quippe majorem bonitatem respectivam: Sic musca, utpote vivens, est nobilior quam sol, non tamen utilior, & eligibilior: sic aurum est nobilius pane, sed ab esuriente hic est eligibilior: & Christus Dominus de Juda non dixit, Melius erat, si natus non fuisset, Sed, melius erat illi; quia absolute præstat, quod fuerit natus; illi tamen non fuit utile, non quidem spectato Dei beneficio, sed spectata culpa sua: Sic in casu nostro virtus est nobilior operatione: hæc tamen est utilior, atque adeo eligibilior, & magis amanda, licet non magis amabilis, nisi tantum spectata bonitate morali. Ex quibus omnibus fit, actum charitatis, & contritionem non idcirco justificare formaliter quia habitus charitatis formaliter justificat, si cum Gratia identificatur: Probabilius tamen puto, habitum charitatis distingui realiter a Gratia, & non justificare formaliter.

ARTICULUS III.

Num possit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XI. Sacramentum dicitur esse validum, quoties habet omnia ejus constitutiva; dicitur autem esse formatum, si conjungatur cum Gratiæ infusione; dicitur vero informe, si habeat impedimentum ad infusionem Gratiæ: sic Sacramentum baptismi cum mortali non retractato est validum, & informe; & eadem est ratio de aliis Sacramentis, quorum constitutiva consistere possunt cum mortali non retractato, quod unice est obex Gratiæ. Dubitatur solum de Sacramento Pœnitentiæ, Num possit esse validum, & informe, quia de hoc tantum Sacramento dubitari potest, an ejus constitutiva consistere possint cum mortali non retractato. Qui enim putant, ad constituendum hoc Sacramentum requiri dolorem illimitatum cadentem super omnia peccata commissa, docent, dari non posse Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, cum dolor ille illimitatus constitutivus Sacramenti sit incompossibilis cum mortali non retractato, ut patet: Contra vero qui putant, ad constitutionem Sacramenti sufficere dolorem limitatum de aliquo peccato ex motivo specialis turpitudinis, docent consequenter, dari posse hoc Sacramentum validum, & informe, quia cum dolore limitato de uno tantum peccato commisso consistere potest perseverantia moralis alterius peccati, atque adeo impedimentum ad infusionem Gratiæ.

XII. Dico equidem cum hac secunda sen-

sententia, dari posse Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris illimitati. Ita Suarius, Valentia, Lugo disp. 14. sect. 6. cum D. Th. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. Caietano, Durando, & fere omnibus antiquis, teste Dicastillo disp. 6. sect. 5. (quamvis ante Tridentinum alii aliter illud admitterent) contra Vasquez, Coninck, Layman, Fagundez, Amicum disp. 12. sect. 6.

Prob. Si dari possent omnia constitutiva hujus Sacramenti, nempe dolor, confessio, & Absolutio, cum impedimento ad infusionem Gratiæ, dari posset Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe; sed possunt dari omnia hæc constitutiva cum impedimento ad Gratiam ex defectu doloris se extendentis ad omnia mortalia commissa; ergo dari potest ex hoc capite Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe.

Prob. min. si Sortes commiserit duo peccata, v. g. furti, & homicidii, & solum doleat de furto ex turpitudine speciali illius, quatenus scilicet opponitur virtuti infusæ Justitiæ, inculpabiliter omittendo dolorem de peccato homicidii, aut sacrilegii, vel quia illius non recordatur, vel quia non advertit ad obligationem dolendi de illo, in tali casu habetur dolor, confessio, & absolutio, atque adeo omnia constitutiva Sacramenti, cum obice ad Gratiam ex defectu inculpabili doloris illimitati; ergo.

Quod autem dolor ille limitatus ex motivo particulari sufficiat ad constitutionem Sacramenti Pœnitentiæ, prob. tum ex Trid. sess. 14. cap. 4. ubi docet, Attritionem sufficientem ad Sacramentum esse illam, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, dummodo voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ: tum etiam quia si quis ex revelatione sciat, se non commisisse nisi peccatum A, & de illo doleat ex ejus turpitudine speciali, procul dubio ponit dolorem sufficientem ad Sacramentum, nec videtur negari posse, ut advertit Dicastillo; ergo ad valorem Sacramenti universim sufficit dolor ex motivo particulari. Et ratio a priori est, quia sicut nemo tenetur ad dolendum de peccatis remissis, ita a fortiori nec de peccatis non commissis; ergo qui unum tantum peccatum commisit, de illo tantum tenetur dolere, atque adeo sufficienter de illo dolet ex motivo particulari.

Confirm. Tam requiritur ex Triden. ad Sacramentum Pœnitentiæ confessio omnium mortalium, quam dolor omnium; atqui sufficit confessio integra formaliter, etiamsi non sit materialiter integra, quando Pœnitens vel est oblitus alicujus mortalis, vel ex rationabili causa non tenetur illud hic & nunc confiteri; ergo sufficit etiam per accidens dolor formaliter integer, etiamsi non sit integer materialiter, seu omnium mortalium commissorum, quando Pœnitens alicujus est invincibiliter oblitus.

Confirm. 2. Potuit Christus Dominus ita instituere sacramentum Pœnitentiæ, ut esset validum per dolorem limitatum cum proposito illimitato non peccandi de cetero; Si dicatur autem, quod ita illud instituerit, ratiocinamur conformius verbis Triden. conformius etiam ad institutionem reliquorum Sacramentorum, quæ possunt esse valida, & informia; conformius demum Divinæ benignitati, quæ sic non obligat nos ad iterum confitendum peccatum, quod semel clavibus subjecimus cum dolore limitato, nec privat nos fructu illius Sacramenti invincibiliter informis, quando per attritionem de illo peccato non retractato, aut saltem per contritionem deinde reviviscit; ergo dicendum, quod ita de facto hoc Sacramentum instituerit. Præsertim quia institutum est instar Judicii; in Judicio autem forensi nulla habetur ratio de delictis oblitis; ergo nec dolor de oblitis spectat ad constitutionem hujus Sacramenti.

Probatur iterum conclusio, quia si quis ante Baptismum commiserit peccatum A, & post Baptismum cum fictione susceptum committat peccatum B, & deinde accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de peccato B qua tali, puta quia est hominis Christiani, oblitus invincibiliter peccati A ante Baptismum commissi, tunc haberentur omnia constitutiva Sacramenti cum obice ad Gratiam; ergo daretur Sacramentum validum, & informe. Probatur antecedens: si quid deesset ad constitutionem Sacramenti, maxime esset dolor de peccato ante baptismum; sed hic dolor non constituit Sacramentum penitentiæ; ergo nullum constitutivum desideraretur. Prob. minor: peccatum ante baptismum non est materia remota Sacramenti penitentiæ; ergo dolor de illo non est materia proxima; atque adeo non constituit. universim enim quod non est materia remota relate ad aliquod Sacramentum, nec est materia proxima quodcumque circa illud versatur: v.g. quia vinum non est ma-

tc-

teria remota baptismi, nec ablutio vini est materia proxima, & in Sacramento Pœnitentiæ quia peccatum ante baptismum non est materia remota, nec confessio talis peccati est materia proxima; unde si quis confiteretur ea peccata, talis confessio non esset pars Sacramenti; ergo nec dolor de peccatis ante baptismum.

Confirmatur: Dolor de peccato ante baptismum non est sensibilis, neque ratione sui, ut patet; neque ratione confessionis, seu per accidens, quia ejus confessio est impertinens ad hoc Sacramentum; ergo talis dolor non potest constituere Sacramentum, quippe quod essentialiter est signum sensibile.

Neque dicas, dolorem de peccato ante baptismum fieri sensibilem per confessionem externam peccatorum post baptismum, qua significatur internus dolor requisitus, atque adeo dolor etiam de peccatis ante baptismum.

Nam contra est, quia potest aliquis invincibiliter putare, quod nullum peccatum ante baptismum commiserit, & idcirco dolere tantum de peccatis post baptismum, quatenus hominis Christiani sunt, & hoc expresse in confessione explicare; in quo casu talis confessio nullatenus redderet sensibilem dolorem de peccatis ante baptismum: omnino autem gratis dicitur, quod dolor requisitus ad constituendum hoc Sacramentum debeat esse ex motivo universali comprehendente etiam peccata, quæ non sunt in conscientia.

XIII. Objic. 1. ex Vasqu. Omnis dolor, qui constituit Sacramentum Pœnitentiæ, debet esse dispositio ad Gratiam; ergo talis dolor debet esse illimitatus extendens se ad omnia peccata commissa, quamvis oblita; atque adeo repugnat Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe. Antecedens probatur, quia Concilia nunquam distinguunt inter dolorem, qui fit pars, seu constituat Sacramentum, & dolorem qui fit dispositio ad Gratiam. Immo Trid. sess. 14. cap. 4. eandem Pœnitentiam, quam prius assignavit ut dispositionem necessariam ad Gratiam in baptismo, deinde assignat ut partem in Sacramento Pœnitentiæ.

Confirm. 1. Trid. loco laudato dicit, attritionem constitutivam hujus Sacramenti debere excludere voluntatem peccandi; non dicit autem, quod voluntas peccandi excludi debeat ab eo, qui atteritur, sed ab ipsa attritione, seu dolore: atqui attritio non potest excludere virtualiter voluntatem peccandi de cætero, nisi concipiatur ex motivo universali, unde virtualiter detestetur omnia peccata, & consequenter simul sit dispositio ad Gratiam; ergo dolor constitutivus hujus Sacramenti debet simul esse dispositio ad Gratiam. Minor patet, quia si attritio concipiatur ex motivo particulari, solum virtualiter includit voluntatem non peccandi amplius eodem peccato.

Confirm. 2. quia Triden. sess. 14. cap. 3. & can. 4. tres tantum actus recenset, qui sint quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ, nempe confessionem, contritionem, & satisfactionem, nulla facta mentione de proposito; ergo ex Trid. propositum non peccandi de cætero non debet esse formale, seu actus distinctus a contritione; atque adeo contritio debet virtualiter hujusmodi propositum continere; sed non contineret, nisi procederet ex motivo universali, unde fit dispositio ad gratiam; ergo contritio quæ constituit Sacramentum, debet etiam esse dispositio ad gratiam; atque adeo repugnat Sacramentum hoc validum, & informe.

Confirm. ult. quia Trident. sess. laudata cap. 4. dicit, contritionem non solum esse cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: *Projicite a vobis omnes iniquitates vestras*; ergo dolor constituens hoc Sacramentum debet esse illimitatus. Præterea ibidem Trident. docet, contritionem esse dolorem, ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; ergo sicut propositum debet esse illimitatum, ita & dolor. Denique cap. 5. docet, peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, intelligi inclusa in confessione: pro iis enim fideliter cum Propheta dicimus: *Ab occultis meis munda me*. Atqui non possunt peccata oblita intelligi inclusa in confessione, nisi dolor etiam ad illa se extendat; ergo ex Trid. ad valorem hujus Sacramenti requiritur dolor de peccatis etiam oblitis, unde nequit esse validum, & informe.

XIV. Ut tot authoritatibus Trid. fiat satis, præmitto sequentes propositiones.

Prima propositio: ad validitatem hujus Sacramenti non requiritur dolor ex motivo universalissimo se extenderite ad omnia omnino peccata, etiam remissa, aut non commissa. Prob. Qui sciret duo tantum peccata commisisse post ultimam confessionem, v. g. furti, & sacrilegii, & de singulis doleret ex motivo turpitudinis propriæ, hic valide & fru-

& fructuose Sacramentum susciperet; ergo non requiritur dolor ex motivo universalissimo; immo nec ex motivo universali simul attingente omnia peccata commissa. Antecedens patet, tum quia teste Dicastillo non videtur negari posse, quod valide, & fructuose Sacramentum recipiat, qui sciens duo tantum peccata post ultimam confessionem commisisse, de utroque ex motivo propriæ turpitudinis doleret; siquidem hic poneret dolorem a Trid. requisitum, vid. ex turpitudine peccati: tum etiam quia dolor ex motivo universalissimo se extendente etiam ad peccata remissa, aut non commissa impertinenter se habet ad Sacramentum, sicut etiam ad virtutem Pænitentiæ, cujus est ex D. Greg. commissa plangere, & plangenda non amplius committere.

Neque dicas, propositum debere esse universalissimum; ergo etiam dolorem. Nam Dicastillus disp. 12. num. 112. probabiliter putat, sufficere propositum limitatum virtualiter inclusum in dolore limitato:, sicut in confessione venialium non requiritur propositum universale, sed sufficit propositum non committendi ea venialia, quæ cum dolore clavibus subjiciuntur. Equidem tamen cum communiori censeo, requiri propositum illimitatum, cum Triden. dicat, requiri propositum non peccandi de cætero, quod sonat illimitatum propositum non peccandi amplius ullo peccato gravi; aliter cum dolore, & proposito limitato relate ad furtum v. gr. & cum complacentia de alio peccato, puta homicidii, haberi posset Sacramentum validum, & informe; (sicut potest Sacramentum Baptismi esse validum, & informe in eo, qui illud suscipit cum complacentia in aliquo peccato) quod tamen nemo dixerit. Ratio autem, cur propositum debeat esse illimitatum, non vero dolor, est, tum quia Trident. restringit dolorem ad peccata commissa, quin restringat propositum; dicit enim, contritionem esse dolorem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: tum etiam quia hoc spectat ad virtutem pœnitentiæ, ex D. Gregorio, plangere tantum commissa, & nihil amplius plangendum committere: Tum demum quia dolor ex sua natura est limitatus ad commissa; quis enim doleat de non commissis? Secus vero propositum. Unde fit, quod qui confitetur vel sola venialia, vel aliquod mortale, doletque ex motivo particulari, debeat simul habere propositum formale non peccandi de cætero, seu non committendi ullum aliud mortale; cum propositum hoc universale ex Trid. requiratur, & non includatur virtualiter in dolore ex motivo particulari.

Secunda propositio. Ad fructum hujus Sacramenti requiritur dolor de omnibus mortalibus commissis, etiam oblitis; esto non requiratur dolor ex ullo motivo universali, juxta dicta in propositione antecedente. Probatur: sine retractatione omnium mortalium in præsenti providentia non infunditur Gratia; cum peccatum non retractatum sit obex ad illam; ergo ad fructum Sacramenti requiritur dolor de omnibus mortalibus commissis, etiamsi invincibiliter oblitis.

Tertia propositio. Dolor de peccatis invincibiliter oblitis, quamvis requiratur ad fructum, non requiritur tamen ad valorem Sacramenti. Probatur, quia ad valorem sufficit dolor ex turpitudine peccati, qui stare potest sine dolore de peccatis oblitis; Nemo autem tenetur compensare debitum, aut implere votum oblitum; ergo nec dolere de peccato oblito. Et sane nemo tenetur dolere de peccatis remissis; (esto si memoriæ occurrant, juxta probabilem sententiam debeat homo habere de illis aliquam displicentiam) ergo a fortiori nec tenetur dolere de oblitis; præsertim quia vel dolor de oblitis esset absolutus, & est impossibilis, ac imprudens, vel esset conditionatus, & est insufficiens.

Dices: Homo teneretur dolere de mortalibus ex motivo universali comprehendente etiam oblita, ne exponat Sacramentum periculo frustrationis. Respondeo, esse moraliter certum, quod sufficiat dolor limitatus, quando est moraliter certum, quod nullum detur peccatum oblitum; cum in hoc nullus, aut fere nullus Author discrepet; unde in tali casu licitum est adhibere hunc dolorem, quia periculum frustrandi Sacramentum est remotissimum, quod cavere non tenemur. Ex propositione enim 3. ab Alex. VIII. proscripta constat licitum esse universim uti opinione probabilissima, atque adeo etiam moraliter certa, omissa tutiore, solumque illicitum est in materia Sacramentorum uti opinione probabili, omissa tutiore; ut constat ex prima thesi ab Innoc. XI. confixa. Cæterum, esto nunquam liceat uti dolore limitato in hoc Sacramento; hinc solum fit, sententiam hanc non esse practice probabilem, non vero non esse probabilem speculative; sicut ex. gr. in suscipiendo Ordine Sacro est speculative probabi-

babile, quod sufficiat contractus moralis materiæ, esto non sit probabile practice; quatenus probabile est, Sacramentum tunc valide suscipi; esto non liceat materiam dumtaxat probabilem adhibere, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis.

Quarta propositio. Neque omnis dolor, qui est dispositio ad Gratiam in hoc Sacramento, est simul constitutivus Sacramenti, neque omnis dolor qui constituit, est simul dispositio ad gratiam. Probatur prima pars: Adultus, qui ante Baptismum commisit peccatum furti v. gr. & deinde illius oblitus absque ullo dolore suscipit Sacramentum Baptismi, si deinde committat v. gr. sacrilegium, & accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ tum cum dolore furti ex motivo particulari, tum cum dolore homicidii etiam ex motivo particulari, haberet dolorem, qui est dispositio ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam, & tamen dolor ille furti non esset pars hujus Sacramenti; (sicut confessio peccati ante baptismum non est pars Sacramenti Pœnitentiæ) ergo non omnis dolor, qui disponit ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, illud constituit.

Confirm. ex Dicastillo, quia si quis ob rationabilem causam omittat in confessione peccatum A, puta incestum, de illo tamen doleat ex motivo particulari; sicut etiam de peccatis, quæ subjicit clavibus; in tali casu dolor ille internus de incestu est dispositio ad gratiam, non tamen est pars Sacramenti; cum non fiat sensibilis per confessionem.

Secunda pars propositionis constat ex dictis; potest enim dari dolor v. g. furti ex motivo particulari absque dolore sacrilegii obliti; in quo casu dolor furti constituit Sacramentum, & non est dispositio ad gratiam; ergo non omnis dolor, qui est pars Sacramenti, disponit ad gratiam. His præmissis

XV. Resp. ad argumentum Vasquii. Distinguo antecedens: omnis dolor, qui est pars Sacramenti, est etiam dispositio ad Gratiam per se loquendo, concedo; per accidens, nego antec., & conseq. Sicut enim Sacramenta v. gr. per se conferunt gratiam, per accidens non conferunt, si subjectum sit indispositum; ita attritio de peccatis, quæ sunt in conscientia, concepta ex motivo particulari per se disponit ad Gratiam in Sacramento, per accidens vero non disponit, si detur aliud peccatum oblitum non retractatum. Ad probationem: Concilia non distinguunt inter dolorem, qui fit pars Sacramenti, & qui fit dispositio ad gratiam, quia per se loquendo dolor simul est pars, & dispositio; & ideo præscindunt a dolore, qui per accidens vel est pars, & non disponit, vel disponit, & non est pars, ut est dolor v. gr. de peccatis ante baptismum.

Ad 1. confirm. Trid. docet solum, quod attritio, quæ excludit omnem voluntatem peccandi, sit pars hujus Sacramenti, non tamen negat, quod etiam constituat Sacramentum attritio, quæ fit ex motivo particulari, & non excludat omnem voluntatem peccandi; sicuti docet solum, quod Sacramentum constituat attritio concepta ex metu gehennæ, & pœnarum, non tamen negat, quod etiam constituatur ab attritione concepta ex spe gloriæ. Quare nego, quod attritio debeat excludere omnem voluntatem peccandi; cum in omnium sententia attritio concepta ex motivo particulari, si superaddatur propositum non amplius peccandi, & nullum aliud sit peccatum in anima non retractatum, sit pars Sacramenti, & disponat ad Gratiam; ergo si per accidens sit in anima aliud peccatum oblitum non retractatum, constituet Sacramentum validum, & informe.

Adde: Etiamsi attritio deberet excludere omnem voluntatem peccandi, adhuc attritio posset esse ex motivo particulari. Nam qui dolet de peccato commisso post baptismum ex motivo, quod sit hominis Christiani, eo ipso vi talis doloris excludit omnem voluntatem peccandi in posterum; sic etiam qui invincibiliter putat, primum peccatum a se commissum esse jam condonatum, & dolet de secundo propter malitiam reincidentiæ, hic dolor non se extendit ad retractandum primum peccatum, & tamen virtualiter excludit omnem voluntatem peccandi.

Ad 2. Tridentinum non negat, posse materiam hujus Sacramenti quatuor actibus integrari, dolore scilicet, proposito formali, confessione, & satisfactione; aliter propositum deberet necessario esse virtuale inclusum in dolore; quod nemo dixerit. Quare solum anathematizat can. 4. qui negant requiri eos tres actus, contritionem, confessionem, satisfactionem.

Ad ult. Contritio debet continere odium veteris vitæ, hoc est odium peccatorum, quæ sunt in conscientia, & non apparent remissa, quin debeat detestari aut peccata remissa, aut oblita.

Ne-

Neque dicas, ad valorem Sacramenti requiri detestationem omnium commissorum etiam oblitorum. nam sic requireretur etiam dolor de peccatis commissis ante baptismum, atque adeo isthæc peccata essent materia remota hujus Sacramenti; quod falsum est.

Ad id, quod additur: ostendimus, quod solum propositum debeat esse illimitatum, non vero dolor. Denique peccata oblita ex Trid. intelliguntur inclusa in confessione, si de iis doleamus. Hinc tamen non fit, quod si de iis non doleamus, Sacramentum Pœnitentiæ non posset esse validum.

XVI. Obiic. 2. ex Coninck apud Lugo. Qui vult Sacramentum Pœnitentiæ suscipere, debet intendere serio reconciliationem cum Deo; sed seria voluntas reconciliationis includit virtualiter, & implicite aversionem ab omni mortali, quæ sufficit ad fructum Sacramenti; ergo repugnat Sacramentum esse validum, & infructuosum. Probatur minor, quia universim amor efficax alicujus boni est virtualiter odium mali oppositi, ut propterea actus dilectionis Dei super omnia sit virtualiter dolor omnium peccatorum, etiam oblitorum; ergo intentio seria, & efficax reconciliationis cum Deo includit virtualiter odium omnium peccatorum etiam oblitorum, quæ tali reconciliationi opponuntur.

Confirm. quia non potest valide suscipi Sacramentum Pœnitentiæ, nisi cum spe veniæ; sed spes veniæ consistere nequit sine dolore, saltem implicito, omnium commissorum; ergo ut prius.

Resp. cum Lugo, & Dicast. per instantiam: qui in articulo mortis vellet justificari per contritionem, aut per baptismum, certe haberet seriam voluntatem reconciliationis, & implicite aversionem ab omni peccato; ergo præcise per hanc voluntatem reconciliationis justificaretur, etiamsi non poneretur contritio, aut baptismus; quod nemo dixerit. Et ratio est, quia dupliciter potest unus actus continere alterum virtualiter. Primo imperative, seu per modum imperii, & causæ, per hoc scilicet quod voluntas ex motivo formali actus imperantis determinetur ad actum imperatum, quamvis actus imperans non contineat æquivalenter perfectionem actus imperati: sic metus gehennæ imperative continet actum contritionis, ad quem determinat: sic spes beatitudinis, cum sit desiderium efficax æternæ gloriæ, imperative continet observantiam præceptorum, susceptionem baptismi, &c. Et hoc pacto in casu nostro desiderium reconciliationis virtualiter continet dolorem de peccatis commissis, quatenus determinat voluntatem ad actum doloris.

Secundo unus actus continet alium virtualiter per hoc, quod æquivalenter contineat perfectiones illius, quatenus scilicet ex eodem motivo formali unius actus voluntas est disposita, & determinata ad alium ponendum, si adsint requisita: sic amor Dei virtualiter continet detestationem peccatorum, quia ex eodem motivo formali Bonitatis Divinæ, qua homo diligit Deum, est dispositus ad dolendum de peccato, si memoriæ occurrat: sic etiam dolor de peccato A ex motivo universali attacto in tota sua latitudine, v. g. ex odio gehennæ, virtualiter determinat ad dolendum de peccato B, si memoriæ occurrat.

In casu nostro, voluntas reconciliationis non continet hoc pacto virtualiter dolorem de peccatis, quia hic dolor concipitur ex motivo distincto; sed solum continet dolorem virtualiter per modum imperii determinando ad illum; aliter talis voluntas absque ullo dolore formali posset constituere Sacramentum: quod nemo dixerit; ergo voluntas reconciliationis non sufficit ad fructum Sacramenti, si conjungatur cum dolore de uno tantum peccato; quod est in conscientia, absque dolore de oblitis.

In forma nego min. Ad probationem distinguo antecedens: Amor efficax boni est virtualiter odium efficax mali oppositi, si circa idem objectum formale versetur amor boni, & odium, ad quod determinat, concedo; si per modum imperii causet tale odium, quod procedat ex alio motivo formali, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. recurrit eadem responsio. Spes veniæ non est dolor formalis, sed solum per modum imperii determinat ad dolorem; unde neque est virtualiter dolor oblitorum; atque adeo cum tali spe consistere potest Sacramentum validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XVII. Objic. 3. Impossibile est Sacramentum esse validum, si cum dolore limitato non annectatur propositum illimitatum non peccandi de cætero, ortum ex motivo supernaturali; sed si datur hoc propositum universale, eo ipso datur dolor virtualis omnium peccatorum; ergo datur quod requiritur ad fructum Sacramenti. Probatur mi-

minor: dolor ex motivo universali virtualiter includit propositum universale; ergo vice versa propositum ex motivo universali includit etiam virtualiter dolorem universalem, & illimitatum.

Confirm. Si posset hoc Sacramentum esse validum, & informe, non esset vera forma absolutoria. Sacerdos enim non conferret gratiam, atque adeo re vera non absolveret.

Resp. argumentum probare nimis. probat enim, quod sicut juxta probabilissimam sententiam Sacramentum constitui potest cum solo dolore sine proposito formali condistincto; (tum quia ex Trid. cap. 3. & can. 4. tres, non quatuor actus pœnitentis de se integrant materiam hujus Sacramenti; tum etiam quia ex eodem Trid. cap. 4. Attritio, quæ excludit voluntatem peccandi, atque adeo quæ implicite propositum includit, sufficit in hoc Sacramento) ita constitui posset cum solo proposito formali absque ullo formali dolore: quod tamen nemo dixerit. si enim ne ipse quidem amor Dei super omnia sine dolore formali constituere potest hoc Sacramentum, a fortiori nec solum propositum includens virtualiter dolorem. In forma, transmissa majore, quam negat Dicastillo putans sufficere propositum particulare, dummodo absit complacentia de alio peccato, nego min. Ad probationem; nego consequentiam: præsertim quia, ut notat Lugo num. 56. bene stare potest, quod quis proponat nunquam amplius peccare, quin doleat, sed potius habeat complacentiam de peccato præterito: sic senex facile proponit castitatem servare, quin doleat de peccatis contra castitatem: sic etiam si quis doleat de peccato post baptismum commisso, aut post ingressum in Religionem, vi hujus doloris proponit nunquam se commissurum peccatum, quod sit hominis christiani, vel Religiosi, quin per hoc virtualiter doleat de peccatis antea commissis.

Neque replices, quod si quis ex motivo universalissimo, puta bonitatis Divinæ, aut gehennæ, proponeret se nunquam peccaturum, saltem in tali casu cum dolore limitato unius tantum peccati, quod est in conscientia, & invincibili oblivione alterius, Sacramentum esset validum, & formatum, propter virtualem dolorem de illo peccato oblito inclusum in proposito isto ex motivo universalissimo.

Nam nego sequelam; quia, ut diximus, si sufficeret dolor virtualis de peccatis commissis inclusus in formali proposito, sequeretur, quod sicut sufficit in Sacramento dolor formalis ex motivo universali cum solo proposito incluso in tali dolore, atque adeo absque proposito formali; ita viceversa sufficeret propositum formale ex motivo universali cum solo dolore virtuali in eo incluso, absque ullo dolore formali; quod nemo dixerit. Deinde dato, & non concesso, quod Sacramentum esset validum, & formatum in casu adducto, non propterea non posset dari Sacramentum validum, & informe, si propositum se extenderet quidem ad omnia peccata futura, sed non esset dolor virtualis omnium commissorum; ut si quis oblitus peccatorum ante baptismum doleat de peccatis post baptismum ex motivo, quia sunt hominis Christiani, unde proponat cavere in posterum peccata hominis Christiani; in quo casu hujusmodi propositum non contineret virtualem dolorem peccatorum ante Baptismum.

Ad confirm. sicut forma absolutoria est vera, quando quis exponit in confessione solum peccata remissa, aut si accedit cum contritione; quia facit sensum, Confero Gratiam, quæ absolvit, saltem in actu primo: ita in casu nostro est vera, quia fit sensus, confero Gratiam, nisi sit obex; & quantum est in me absolvo, nisi ex parte tua sit impedimentum: sicut forma baptismi facit sensum, Ego abluo animam Gratia sanctificante, nisi detur obex; & ideo est vera, etiamsi baptismus sit validus, & informis.

XVIII. Difficultas est, Utrum possit dolor esse limitatus, etiamsi procedat ex motivo universali: ex. gr. Utrum possit quis detestari peccatum furti ex motivo contritionis, seu quia displicet Deo summe bono, aut ex metu gehennæ, quin simul virtualiter detestetur sacrilegium, eo quod motivum illud universale non attingat universaliter, & in tota sua latitudine, seu ex toto corde, sed restricte, & cum efficacia remissa? subtiliter in utramque partem Doctores ratiocinantur. Equidem in de Fide disp. 4. in celebri illa quæstione, Utrum discredens culpabiliter unum Articulum fidei, possit alium credere fide Divina, quæ non sit ex toto corde, sententiam affirmativam censui probabiliorem cum Lugo disp. 5. sect. 6. Martinonio disp. 48. sect. 5. Sicut enim potest quis ex. gr. velle stipem erogare ex hoc motivo, quia Deo placet, quin simul velit jejunare; quod pariter Deo placet; quia scilicet hoc motivum

vum utrique commune, & universale, non attingitur virtualiter, & in tota latitudine, & cum omni efficacia: ita potest quis detestari furtum, quia displicet Deo, vel quia parit gehennam, quin simul detestetur sacrilegium: & ex amore Justitiæ potest quis velle restituere decem, quin velit restituere mille. Et eodem modo potest velle Deo credere aliquod mysterium, puta Resurrectionem mortuorum, quin velit credere Trinitatem, sia non credat ex toto corde, quamvis utrumque mysterium eodem modo repræsentetur credibile, ut de facto Zacharias culpabiliter discredidit dictis Angeli revelantis conceptionem Joannis Baptistæ, etiamsi alia fidei mysteria crederet: sic pariter potest quis ex motivo contritionis dolere de mortalibus, quia Deo displicent, quin doleat de venialibus; ergo potest etiam ex motivo contritionis, aut ex metu gehennæ detestari unum mortale, non aliud; quod fuse ostendit Ripalda disp. 138. art. 2. contra Suarez disp. 3. de Pœnitentia sect. 8. & nos etiam diximus in de Justitia disp. 1. qu. 3. ar. 2.

Ex dictis sequitur, Sacramentum validum, & informe haberi posse, etiamsi quis confiteatur solum venialia: si enim doleat de venialibus ex motivo particulari, pura de mendaciis, & invincibiliter sit oblitus furti mortalis, hujusmodi Sacramentum poterit esse validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XIX. Quæritur demum, Utrum ex alio capite, quam ex defectu doloris illimitati, possit Sacramentum Pœnitentiæ esse validum, & informe? Putant nonnulli primo esse validum, & informe, si detur dolor de omnibus commissis sine proposito non peccandi de cætero. Sed contra est, quia ex Triden. ad valorem requiritur hujusmodi propositum saltem virtuale; prætterquamquod qui vellet aliud peccatum committere, jam non haberet dolorem de omnibus commissis, quia non haberet dolorem de hoc ipso peccato, quod tunc committeret.

Secundo alii illud admittunt, si dolor sit naturalis: sed ex propositione 57. Innoc. XI. Attritio naturalis non sufficit; & cum hæc thesis proscripta sit illimitata, dicendum, quod attritio naturalis non solum non sufficiat ad fructum, sed neque ad valorem Sacramenti.

Tertio alii cum Hurt. apud Dicast. num. 101. docent esse validum, & informe, si desit actus Fidei, & Spei; quippe quin non ad valorem, sed ad fructum requiruntur. Sed contra est, quia ad attritionem supernaturalem semper præcedit fides, & spes; quod si possent aliquando invincibiliter non præcedere, non est cur negetur fructus Sacramenti, si dantur omnia ejus constitutiva.

Alii quarto putant posse id oriri ex defectu absolutionis universalis, ut si confessarius velit absolvere solum a non reservatis, remittendo Pœnitentem ad Superiorem ob reservata. Sed contra est, quia si confessarius habet animum conferendi Sacramentum a Christo institutum, habet implicite voluntatem conferendi gratiam, quæ absolvat etiam a reservatis indirecte, relinquendo onus comparendi superiori; si vero voluntas non absolvendi a reservatis prævaleat, Sacramentum non conficitur, nec ullatenus datur absolutio a non reservatis.

Alii quinto putarunt esse validum, & informe, si invincibiliter desit dolor, vel si dolor sit inefficax, vel si sit solum putatus. Hæc tamen post Triden. non subsistunt. Ex hac tamen opinionum varietate colligi potest, possibilitatem Sacramenti Pœnitentiæ validi, & informis esse moraliter certam, cum communissime DD. fere omnes illam admiserint usque ad Vasquii tempora, ut notat Dicast. n. 84. quamvis diversis modis illud comminiscerentur.

Dices 1. Quare non deberet dici Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe illud, quod reciperetur a Christifideli, qui culpabiliter nunquam elicuit actum fidei formalis de Deo uno, & Remuneratore, cum dolore tamen de omnibus mortalibus ex motivo supernaturali, puta Gehennæ? Etenim in tali casu haberentur omnia constitutiva Sacramenti, atque adeo Sacramentum esset validum; non haberetur tamen gratia a sacramento causata, quia sine fide illa formali, seu sine actu fidei ex motivo primæ veritatis revelantis existentiam Dei unius, & Remuneratoris, nemo potest justificari, juxta illud Apost. ad Hebr. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo:* atque adeo Sacramentum non esset formatum.

Respond. in hoc casu Sacramentum non fore validum ex defectu doloris supernaturalis. cum enim ex Tridentino sess. 7. cap. 7. *Fides sit humanæ salutis initium, & radix justificationis;* non confertur in præsenti providentia auxilium supernaturale ad

 eli-

eliciendos actus supernaturales, antequam elicitus sit actus fidei formalis, ut ostendimus in de gratia disp. p. qu. 7. art. 1. Aliter si ante actum fidei posset homo elicere dolorem v. g. supernaturalem, per hunc mereretur de congruo alia auxilia supernaturalia, quibus ad justificationem disponeretur, unde initium salutis esset hujusmodi dolor, & non actus fidei. Docent quidem communiter, quod antecedenter ad actum fidei supernaturalem detur auxilium supernaturale, quo libere ponatur pia affectio ad fidem; sic enim fides est meritoria de congruo, & initium salutis. Docet etiam Lugo contra Communiorem, ut diximus loco laudato, quod antecedenter ad piam affectionem ad fidem detur a Deo infidelibus auxilium supernaturale, quo ponatur oratio, & petatur illustratio Spiritus Sancti ad veram fidem amplectendam, eo quod videatur isthæc oratio ad ipsam fidem pertinere, tamquam proxima dispositio ad illam: nemo tamen docuit, quod antecedenter ad fidem dentur a Deo infidelibus auxilia supernaturalia ad ponendos alios actus virtutum. Propterea dolor de peccatis etiam ex motivo vitandi gehennam non est supernaturalis, ubi non præcessit actus fidei formalis, atque adeo non est constitutivus Sacramenti Pœnitentiæ.

Quibus adde, quod cito possit dari hujusmodi dolor supernaturalis, non præmisso actu fidei formali, non per hoc Sacramentum illud Pœnitentiæ esset validum; quandoquidem licet non deficeret Sacramenti valor ex defectu constitutivi, deficeret tamen ex defectu requisiti essentialis; non secus ac deficit valor Sacramenti, deficiente intentione suscipientis, quæ est requisitum essentiale, non constitutivum. Quod autem essentialiter requiratur ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, non solum quod præmissum fuerit Sacramentum baptismi, sed etiam quod præmissa fuerit fides formalis, quæ necessaria est necessitate medii ad salutem, non videtur revocari posse in dubium; cum Trident. sess. 6. cap. 6. loquens de dispositione ad justificationem, ad quam Sacramentum Pœnitentiæ ordinatur, dicat: *De hac dispositione scriptum est, Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.*

Dices 2. Quare non debeat dici Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe illud, quod suscipitur cum sola attritione naturali? hæc enim quamvis ad fructum Sacramenti non sufficiat, videtur tamen ad ejusdem valorem satis esse, ut docent Cano, Ledesma, Soto, Sylvester, Paludanus, Cajetanus, Capreolus, Covarruvias, Victoria, & alii plurimi, & graves doctores apud Henriq. l. 1. de Pen. cap. 26. num. 2. l. D. Sicut enim Sacramentum Pœnitentiæ constitui potest Confessione naturali, necnon absolutione vi naturali posita, ita dici potest, quod constituatur etiam attritione posita vi naturali, quamvis non possit ista ad gratiam disponere. Et in hoc tantum sensu Cardenas putat proscriptam esse ab Innoc. XI. thesim illam 57. quæ habet: *Probabile est sufficere Attritionem naturalem, modo honestam*: proscribitur quippe solum, quod sufficiat ad fructum Sacramenti, prout olim docuerunt Pitigianus, Soto, Cabrera, Cano, & alii apud Dianam p. 3. tr. 4. ref. 13. non vero ad valorem; cum hæc sententia videatur esse ipsius D. Tho. in 4. dist. 13. q. 3. art. 4. ubi habet: *Confessio potest esse in eo, qui non est contritus; & quamvis tunc non recipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, sicut etiam est in aliis Sacramentis; unde non tenetur iterare Confessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri.* Non potest autem Angelicus intelligi, quod valide Sacramentum suscipiat, qui caret quacumque contritione, sive perfecta, sive etiam imperfecta, hoc est attritione, ut patet. Neque potest intelligi, quod non recipiat fructum, si careat contritione perfecta, habeat tamen imperfectam, seu attritionem supernaturalem, ut etiam est perspicuum; ergo debet intelligi, quod valide Sacramentum suscipiat, & sine fructu, si careat contritione sive perfecta, sive imperfecta supernaturali, dummodo habeat attritionem naturalem.

Respond. Attritionem naturalem non sufficere ad valorem Sacramenti, atque adeo non posse dari Sacramentum Penitentiæ validum, & informe per hoc, quod penitens ad illud accedat cum sola attritione naturali. Ratio doctrinæ est, quia Florentinum, & Tridentinum docent, dolorem requisitum ad valorem Sacramenti disponere ad fructum; atque adeo si attritio naturalis non disponit ad gratiam, neque Sacramentum constituit. Trid. sess. 14. cap. 4. loquens de contritione, quam dixerat esse partem Sacramenti, dicit, *Eam disponere ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam.* & cap. 3. dicit attritionem, quæ est pars Sacramenti, ad plenam, & perfectam remissionem ex Dei institutione requiri,

ri. & cap. 4. docet, *Donum Dei esse*, *&* *Spiritus Sancti impulsum*. Hinc puto, quod Thesis illa 57. proscripta ab Innoc. XI. intelligenda sit tam de sufficientia attritionis naturalis relate ad fructum, quam relate ad valorem Sacramenti. cum enim loquatur universaliter, & non sit ratio, cur debeat intelligi restricte solum in ordine ad fructum, dicendum quod in omni universalitate intelligenda sit, ut proinde neque sufficiat ad fructum, neque ad valorem: quicquid olim ante Tridentinum non pauci putarint, sive quod ad valorem, sive etiam quod ad fructum sufficeret, ut videre est apud Dianam loco citato. Quod attinet ad D. Thomam, dico intelligendum esse juxta nostram sententiam, quod videlicet Sacramentum valide, & sine fructu suscipiat, qui accedit sine contritione solum imperfecta universali de omnibus peccatis commissis, dummodo non careat attritione supernaturali de aliquibus peccatis ex motivo propriæ turpitudinis cognitæ lumine supernaturali, ut dicentis oppositionem cum virtutibus supernaturalibus ad æternam gloriam perducentibus. Hæc sufficiat innuisse; qui plura velit hac de re, consulat in Trutina Theologica iam typis a me data expositionem Thesis 57. ab Innoc.XI. confixæ; necnon quæ ibidem dicuntur de Sacramento Pœnitentiæ valido, & informi in ordine ad praxim in expositione primæ Thesis ab eodem Pontifice proscriptæ num. 28.

ARTICULUS IV.

Utrum attritio sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ, etiamsi quamcumque Dei dilectionem excludat.

XX. Multiplex est hac in re sententia. Prima quorundam gravium Antiquorum cum Magistro Alensi Bonav. Okamo, Gabriel, requirentium contritionem, ita ut illa habeat vim justificandi, & absolutio Sacerdotis non remittat peccata, sed solum declaret ea esse remissa, & Pœnitentem exoneret ab obligatione subjiciendi ea clavibus. Verum cum certum nunc sit ex Trident. absolutionem Sacerdotis non declarare peccata esse remissa, sed ea remittere, ideo auctoritas istorum DD. nullatenus favet Lovaniensibus, qui cum Christiano Lupo Havermando dela verdure, & aliis requirunt etiam contritionem, & pro hac sententia laudant e Thomistis Cajetanum, Victoriam, Contenson, & ex DD. Soc. Toletum, Comitolum, Pallavicinum.

Secunda sententia cum Corduba, Soto, Navarro requirit contritionem saltem existimatam. Tertia post Trid. communissima docet, attritionem sufficere ex solo metu Gehennæ conceptam. Innumeros pro hac sententia laudat auctores Gormaz, ita ut nonnulli oppositam doceant esse improbabilem, & Tridentino repugnantem; quia tamen nonnulli acriter contendebant, attritionem absque aliquali Dei dilectione non sufficere, idcireo Alex. VII. die 5. Maii 1667. sub pœna Excommunic. prohibuit, ne quis censura ulla notaret, aut opinionem id affirmantem, cum Sylvio, Pallavicino, & aliis apud Haunol. n. 985. aut negantem cum communi Theol. apud Lugo disp. 5. sec. 9.

XXI. Dicendum itaque primo, sufficere attritionem ex mero metu Gehennæ conceptam, quin requiratur aut perfecta contritio, aut contritio putata in Sacramento Penitentiæ.

Probatur, quia Trident. sess. 14. cap. 3. dicit, esse partem Sacramenti Penitentiæ contritionem, nempe illam, quam cap. 4. dividit in perfectam, quæ procedit ex motivo charitatis, & imperfectam, quæ ex gehennæ, ac pœnarum metu concipitur; additque eam esse donum Dei, Spiritus Sancti impulsum, & ad Dei Gratiam in Sacramento impetrandam disponere. Neque potest intelligi, quod loquatur Tridentinum de dispositione remota. Nam hanc habet attritio etiam extra Sacramentum; ergo intelligi debet de dispositione proxima: atque adeo attritio in Sacramento est ultima dispositio ad Gratiam. & idcireo dicimus, hominem in Sacramento ex attrito fieri contritum, quatenus eodem modo disponit ad gratiam attritio cum Sacramento, quam contritio.

Probatur etiam ratione, quia si requireretur contritio perfecta ad Sacramentum conficiendum, frustraretur hoc Sacramentum fine suo, qui est Deo peccatorem reconciliare, semper enim supponeret Peccatorem Deo reconciliatum per contritionem: unde Sacramentum Pœnitentiæ non esset mortuorum, sed vivorum, & Sacerdos non haberet potestatem dimittendi peccata, sed solum declarandi ea esse remissa.

Confirm. quia Pontifices in Sacris Canonibus diserte asserunt, morientium salutem a Sacerdotum absolutione pendere, quod non

non esset verum, si in Sacramento requireretur contritio; quippe quæ sufficiens est ad salutem, etiam seclusa absolutione. Julius Papa in Can. *Si Presbyter* 26. q. 3. habet: *Si Presbyter pænitentiam morientibus denegaverit, reus erit animarum*. & Cælestinus Can. sequenti: *Pænitentiam morientibus denegare, quid aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate occidere?*

Confirm. 2. quia si requireretur contritio perfecta, Lex gratiæ esset difficilior, quam Lex Mosaica, aut naturæ. In iis enim ad salutem sufficiebat contritio, & in Lege gratiæ præter contritionem requireretur confessio.

Hinc fit, quod neque requiratur contritio existimata, seu attritio, quæ putetur contritio. Nam si attritio sufficit, frustra requiritur, quod existimetur contritio; si non sufficit, non potest existimatio falsa efficere, quod sufficiat.

Neque dicas, requiri, quod attritio saltem existimetur contritio, quia in negotio nostræ salutis adhibere debemus media omnino certa; non est autem omnino certum, quod attritio cognita sufficiat, cum graves anthores apud Suarium disp. 22. de pœnitentia sect. 1. id negent. Nam contra est, quia in negotio salutis æternæ non debemus procurare certitudinem metaphysicam, sed moralem. Aliter quilibet deberet ponere contritionem intensissimam, quam potest, prout nonnulli docuerunt in Sacramento Pœnitentiæ requiri: rursus deberet contritiones intensissimas ad majorem certitudinem iterare: deberet etiam confessiones quoad poterit iterare; quod esset onus importabile, redderetque viam salutis imperviam. Quare sufficit universim sequi opinionem inter probabiles probabilissimam seu moraliter certam, quamvis non sit tutissima materialiter, ut constat ex propositione tertia ab Alex. VIII. confixa: est autem probabilissimum, & moraliter certum, quod sufficiat attritio cognita; ergo non requiritur contritio in Sacramento Pœnitentiæ, ne putata quidem; quod etiam verum est in articulo mortis, ut docent communius: cum enim in eo articulo teneatur quilibet elicere actum amoris Dei super omnia, vi talis actus habetur omnis certitudo moraliter possibilis de salute obtinenda præter certitudinem moralem de sufficientia attritionis in Sacramento.

Objic. Patres Conc. Tridentini, teste Pallavicino lib. 12. cap. 10. in decreto de Attritione noluerunt apponi ea verba, quibus significabatur attritionem sufficere ad Sacramenti constitutionem, idque ad instantiam Episcopi Tudertani admonentis variare Doctores circa sufficientiam attritionis; ergo non fuit de mente Concilii, quod attritio sufficiat.

Respond. cum Platelio n. 681. noluisse Tridentinum damnare sententiam Scoti constituentis essentiam Sacramenti Pœnitentiæ in sola absolutione; & ideo noluisse, quod apponerentur ea verba, quibus significabatur attritionem constituere Sacramentum: deinde transmisso, quod nihil voluerit expresse definire circa sufficientiam attritionis in Sacramento, non proinde fit, quod ex rationibus adductis, & ex verbis laudatis Tridentini non deducatur dilucide, quod ea sufficiat.

XXII. Remanet solum difficultas, An præter attritionem requiratur ad validitatem Sacramenti Pœnitentiæ aliqualis Dei dilectio, quæ explicatur vel per hoc, quod actus doloris concipiatur ob utrumque motivum contritionis simul, & attritionis seu bonitatis divinæ, & pœnarum, unde deficiat a contritione perfecta, & purissima de se sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; vel per hoc, quod præter attritionem detur quædam dilectio Dei remissa, & non ex toto corde, ut ad justificationem requiritur.

Quod non sufficiat attritio sine aliquali dilectione Dei, probat Pallavic. primo ex Script. Dicitur enim Prima Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. & prima ad Corinth. 13. *Sine Charitate nihil sum*. Secundo ex Trident. sess. 6. cap. 6. ubi Peccatores dicuntur ad justificationem disponi, dum Deum tanquam omnis Justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium, & detestationem; ergo de testatio oriri debet ex prævia dilectione. Et idem Trid. cap. 7. habet: *Fides sine Spe, & Charitate vitam æternam præstare non potest*. Tertio ex PP. & Angelico, qui passim aliquam dilectionem exigunt ad justificationem. Augustinus lib. de vera, & falsa Pœnitentia cap. 17. habet: *Sine amore Dei nemo unquam gratiam invenit, nec veniam consecutus est*. Angelicus in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. dicit, Confessionem non valere sine Charitate, quæ est principium merendi. Quarto demum ratione: tum quia Deus nunquam confert habitum fidei infusum, nisi præcedat actus Fidei, nec habitum spei, nisi præcedat a-

ctus

ctus Spei; ergo neque habitum Charitatis, & gratiam, nisi præcedat actus Charitatis: tum etiam, quia sicut in humanis offensor Principis non videtur ad ejus amicitiam obtinendam dispositus, si petat veniam, dicendo illam petere ob metum vindictæ, non ob displicentiam de ejus aversione, & inimicitia; ita nec videtur congrue dispositus peccator ad veniam a Deo obtinendam, si doleat tantum ex metu pœnarum, & non ex motivo charitatis.

XXIII. Dicendum tamen secundo cum fere communissima apud Lugo loco citato, sufficere in Sacramento attritionem ex mero gehennæ metu conceptam, absque alia Dei dilectione.

Prob. Si requireretur aliqualis alia dilectio, semper haberetur justificatio per hanc dilectionem ante Sacramentum; unde recurrerent, quæ diximus contra primam sententiam; quæ requirit contritionem perfectam. Probatur sequela, quia sive dilectio sit debilis, hoc est remissa, sive sit intensa, semper est ejusdem speciei, atque adeo semper sufficit ad justificationem. Dicitur enim dilectio esse ex toto corde, & non ex corde diviso, non per hoc quod sit intensa, sed per hoc quod Deum præferat cuivis creaturæ: Præterea sive dilectio procedat ex solo motivo charitatis, sive etiam ex pœnarum metu; semper vera dilectio est, atque adeo ante Sacramenti susceptionem justificat.

Ad primam rationem in contrarium multipliciter respondet Haunoldus n. 989. Sufficit nobis dicere, ea Scripturæ loca intelligi posse de charitate habituali, non de actuali; Aliter infantes post baptismum essent in morte.

Ad secundam. Tridentinum, dum exigit, quod peccatores diligere incipiant, ut ad justificationem in Sacramento disponantur, solum requirit amorem Dei inchoatum, qui includitur in proposito servandi in posterum ejus mandata. Quis enim neget, hujusmodi propositum esse aliqualem, & inchoatum Dei amorem? cum enim inter præcepta detur præceptum dilectionis, qui proponit servare omnia præcepta, proponit etiam servare præceptum dilectionis, atque adeo inchoate, & in causa Deum diligit. Præterea ipsum odium peccati, quamvis ex mero motivo pœnarum, est aliqualis Dei dilectio, & charitas inchoata. Adde, posse etiam dici, quod Deum diligere incipiamus per actum spei prævium ad attritionem, amando illum amore concupiscentiæ, quatenus bonum nobis, non amore benevolentiæ, quatenus bonum in se; quod spectat ad charitatem. Præterquamquod Triden. ibi enumerat actus, qui solent justificationem præire, non vero qui præeunt necessario; aliter timor Divinæ Justitiæ, qui ibi etiam recensetur, esset essentialiter ad justificationem prærequisitus; quod nemo dixerit, cum sola dilectio perfecta absque prævio timore in omnium sententia sufficiat. Ad id, quod additur: Trid. docens fidem sine spe, & charitate præstare non posse vitam æternam, loquitur de charitate habituali; aliter infantes salvari non possent.

Ad tertiam. Aug. & alii PP. interpretandi sunt de amore inchoato, qui includitur in proposito servandi omnia præcepta, aut in actu spei. Angelicus vero, ut notat Esparza, ibi loquitur de confessione, quatenus est meritoria gloriæ; & ideo dicit, ad merendum hoc præmium nihil valere sine charitate, & gratia.

Ad quartam: prærequiritur actus Fidei, & spei ad infusionem Fidei, & spei habitualis, quia per fidem Deus exercet suum magisterium, & instruit hominem de fine supernaturali, & de mediis ad illum; per spem vero erigit animum ad media ponenda, ut finem supernaturalem arduum, sed probabiliter ex Divina misericordia futurum homo consequatur. At ad infundendam charitatem habitualem, & Gratiam Deus solum extra Sacramentum prærequirit charitatem actualem; in Sacramento tamen ex meritis Christi contentus est de pura attritione, aliter nihil conferrent Christi merita, nisi defectum aliquem in nobis supplerent.

Ad id, quod additur: verum est, quod nec Principis, nec Dei veniam mereatur, qui positive dicitur, nihil morari ejus offensionem, sed solum vindictam metuere; cum hic actus sit injuriosus, & peccaminosus: Qui tamen absolute dicit offensionem detestari ob metum pœnarum, ponit actum honestum; & quamvis hoc actu non sit congrue dispositus ad veniam a Principe obtinendam, sicut nec a Deo extra Sacramentum, est tamen dispositus ad illam a Deo obtinendam ex meritis Christi in Sacramento: quod fuse prosequitur Esparza q. 80. de Pœn.

XXIV. Difficultas demum est, num licite possimus in Sacramento Pœnitentiæ adhibere attritionem ex mero metu Gehennæ conceptam, absque illa aliquali Dei dilectione, quam contendunt Adversarii di-

stinctam a proposito non peccandi de cætero?

Videtur enim, quod non: quia in iis, quæ spectant ad valorem Sacramenti, non possumus uti opinione probabili, omissa tutiore; Hæc autem opinio de sufficientia attritionis ex mero metu videtur esse solum probabilis; cum ex prohibitione laudata Alex. VII. non possit opposita sententia censurari: ergo non licet illam in praxim deducere, omissa tutiore.

XXV. Dicendum tamen tertio, licitum esse hanc attritionem in Sacramento adhibere.

Prob. Si non liceret adhibere attritionem ex mero Gehennæ metu, quia attritio involvens aliqualem Dei dilectionem est tutior, neque liceret hanc attritionem cum aliquali dilectione adhibere, quia tutior est contritio perfecta, præsertim intensissima: Sequela non admittitur, quia non tenemur universim ad tutius, sed ad moraliter certum: immo sufficit probabilissimum ex propositione 3. Alexandri VII. configentis thesim illam: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*; ergo neque id, unde sequitur. Est autem moraliter certa opinio de sufficientia attritionis ex mero metu, spectata locutione Tridentini, auctoritate communissima Theologorum, & ratione, quam adduximus ab intrinseco.

Neque dicas, pugnare hæc duo, hanc opinionem esse moraliter certam, & oppositam esse probabilem saltem ab extrinseco, ut videtur colligi ex eo decreto Alex. VII. prohibentis, ne ulla censura inuratur.

Nam, ut advertit Terillus q. 22. n. 70. & Patel. to. 5. n. 715. quando probabilitas unius partis est valde excedens, potest pertingere ad aliquam moralem certitudinem, quin tamen deturbet sententiam oppositam ab aliqua tenui probabilitate; siquidem moralis certitudo non consistit in indivisibili, ut certitudo metaphysica, aut physica, & ideo bene stat, quod nostra opinio sit moraliter certa, & opposita habeat tenuem aliquam probabilitatem. Sic moraliter certum est, non requiri in contritione determinatum gradum intensionis, multo minus quod sit intensissima, aut saltem magis intensa, quam quilibet alius dolor hic, & nunc existens in voluntate: nec requiri, quod de singulis peccatis singulæ contritiones eliciantur, nec in contritione requiri certam durationem; quamvis pro his, & similibus sententiis plures graves DD. adducantur a Dicast. disp. 2. & aliis passim: Unde aliquam habent saltem ab extrinseco tenuem probabilitatem.

Deinde etiam transmisso, quod opinio de sufficientia attritionis sit solum probabilis; adhuc Vasquez 1. 2. disp. 63. Sanchez, Salas, Pontius, Salonius, & alii putant, licitum esse illam adhibere in Sacramento; quia censent, solum in Sacramentis conferendis, ut habet propositio prima proscripta ab Innoc. XI. non vero in Sacramentis suscipiendis, illicitum esse uti opinione probabili, relicta tutiore. Et disparitas est, quia intantum non licet uti opinione probabili minus tuta in Sacramentis conferendis, non quia illis irrogatur injuria, seu quia peccatur contra Religionem, si eorum constitutiva ponantur juxta probabilem opinionem, atque adeo prudenter; sed quia peccatur contra charitatem conferendo remedium probabile, & incertum, omisso certo; qui autem suscipit Sacramentum, potest cedere juri suo, & esse contentus de Sacramento probabili, & idcirco non peccat suscipiendo Sacramentum juxta opinionem probabilem minus tutam. Equidem tamen censeo cum Suario tomo 3. in tertiam partem disp. 16. & aliis communius, peccari non solum contra Charitatem, sed etiam contra Religionem, seu contra reverentiam Sacramentis debitam, si conferantur juxta opinionem probabilem minus tutam; atque adeo illicitum esse non solum in conferendis, sed etiam in suscipiendis Sacramentis hujusmodi opinionem sequi, eo quod in utroque casu exponeretur Sacramentum periculo frustrationis. Addo tamen cum eodem Suario loco citato, licitum esse adhibere in Sacramento attritionem, omissa contritione, quia quamvis quæstio sit inter DD. num attritio sufficiat ad fructum Sacramenti, extra controversiam tamen est, quod sufficiat ad valorem, unde non exponitur Sacramentum periculo frustrationis, atque adeo non irrogatur illi injuria: Immo, ut notat idem Suarius, licet dubitetur, an attritio sufficiat ad fructum Sacramenti, opinio tamen, quod sufficiat, est practice, ac moraliter certa, unde nec Sacramentum, nec fructus Sacramenti est mere probabilis, & incertus. Vide quæ hac de re fuse dixi in expositione Thesis 15. confixæ ab Alex. VIII. in Trutina Thesium confixarum.

AR-

ARTICULUS V.

Expenduntur plurima de dolore, ac proposito ad Sacramentum Pœnitentiæ requisitis.

XXVI. Dicendum 1. Dolorem ad Sacramentum Pœnitentiæ requisitum debere esse formalem, quin sufficiat virtualis inclusus in amore Dei super omnia. Ita communissime post Triden. contra Sotum, Sylvestrum, Rosellam, & alios apud Tambur. Ratio est, tum quia verba Trid. requirentis contritionem sumenda sunt in sensu proprio, nisi quid obstet: tum etiam quia par est, ut notat August. quod qui peccando delectationem formalem expertus est, ad remissionem se disponat experiendo formalem dolorem, ac mœrorem. Non sufficit tamen, quod quis doleat de carentia sui doloris, quia hic dolor non est dolor de peccato, prout a Triden. requiritur. Porro hic dolor etiam requiritur in confessione venialium, ut docent communissime, quia ex Trident. dolor est pars Sacramenti. Ad justificationem autem extra Sacramentum probabiliter sufficit tam contritio includens virtualiter amorem Dei super omnia, quam amor Dei super omnia, includens virtualiter dolorem; de utroque enim actu seorsim sæpe fit mentio in Scripturis. Joan. 14. *Qui diligit, diligetur a Patre meo.* 1. Joan. 4. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.* & Isaiæ 30. *Cum ingemueris, tunc salvus eris.* & Psal. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.*

XXVII. Dico secundo: Probabile est ex Lugo, Dicast., Arriaga disp. 37. sect. 3. contra Vasquez, & Bonac., posse unum dolorem ad plura Sacramenta sufficere, dummodo faciat unum moraliter cum aliis Sacramenti partibus, & non longo tempore præcedat. Ratio est tum praxis; sæpe enim post absolutionem collatam Pœnitens addit novum peccatum, & iterum confertur absolutio, quin confessarii regulariter soliciti sint de novo dolore; esto consultius sit Pœnitentem ad novum dolorem excitare: tum etiam quia universim potest eadem esse materia proxima plurium Sacramentorum; sicut idem Christus est in qualibet hostia; & eadem satisfactio potest esse materia duplicis Sacramenti; ergo etiam idem dolor.

Neque dicas, quod sicut non potest eadem confessio ad plura Sacramenta deservire, ita nec idem dolor. Nam ex Lugo disparitas est, quia Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum Judicii; in Judicio autem non profertur nova sententia sine nova accusatione, & novo processu, eo quod judex jam sit functus munere suo; ergo etiam in Judicio Sacramentali requiritur nova confessio, ut possit nova absolutio conferri; At non est, cur requiratur novus dolor; quippe qui non deservit ad formam judicialem externam, sed ad reconciliationem, & remissionem, & per hoc quod non revocetur, potest moraliter conjungi cum nova confessione, quæ fiat v. gr. die sequenti ad dolorem, ut docet Lugo, & Tamb. imo etiam post tres, aut quatuor dies, juxta aliorum sententiam. Additque Arriaga, etiam post longum tempus posse cum absolutione moraliter conjungi; quod ex eo probat, quia si quis confessionem petat, & sensibus destituatur, potest Sacerdos etiam post mensem adveniens illum absolvere; sicut etiam in judiciis humanis solet sententia proferri multo post processum formatum. Quia tamen in Sacramentis administrandis non est licitum uti opinione probabili minus tuta, ideo hujusmodi opiniones non debent in praxim reduci, nisi sint probabilissimæ, seu moraliter certæ, quas scilicet aut fere communis DD. consensus, aut fidelium praxis approbat; sicut diximus ex Lugo, fidelium praxim approbare, quod si Pœnitens statim post absolutionem novum peccatum confiteatur, confessarii non sint solliciti de novo dolore.

XXVIII. Dico 3. Dolor ad Sacramentum requisitus non debet necessario elici ex intentione Confessionis. Arriaga dicit, hanc esse sententiam certam, & hunc esse modum connaturalem ponendi dolorem; siquidem ideo ponitur confessio, quia præcessit dolor, & non e contra; ac proinde si quis audiens concionem conteratur, nihil cogitans de confessione, potest deinde absque novo dolore confiteri, ut notat Reginaldus lib. 5. n. 54.

Neque dicas, actiones Sacramentales debere fieri ex intentione ponendi Sacramentum. Nam hoc est verum de actionibus, quæ ponuntur a ministro, non ab aliis: sic qui conficit panem, ponit species Sacramentales, quin debeat eas ponere ex intentione, quod Eucharistiam constituant; sic etiam satisfactio non debet poni ex intentione ponendi pœnitentiam impositam a confessario.

Ne-

Neque replices, confessionem debere poni ex intentione suscipiendi Sacramentum, quin sufficiat, quod historice narrentur peccata confessario; ergo idem dicendum de dolore. Nam ex natura judicii accusatio ordinari debet ad sententiam judicialem, & ideo confessio mere historica non sufficit; dolor tamen ex natura judicii non debet ad absolutionem referri. Adde ex Arriaga, dolorem natura sua dicere aliquem ordinem ad confessionem, cum contritio includat votum confessionis; Unde non est necesse, quod explicite ex intentione confessionis ponatur; secus vero confessio, quæ ut spectet ad Sacramentum, debet esse dolorosa, & ideo non sufficit mere historica sine ordine ad Sacramentum. Praxis etiam fidelium videtur esse, ut sæpe dolor præteritus ad Sacramentum recipiendum referatur, ut confessio ab eo dolore moraliter informetur; ergo non est necesse, quod dolor ex intentione Confessionis ponatur.

XXIX. Dico ult. Propositum non peccandi de cætero non requiritur universim, quod sit formale, seu distinctum ab actu doloris, sed sufficit virtuale in eo actu inclusum, idque tam in justificatione extra Sacramentum, quam in Sacramento. Ita Vasquez, Navarrus, Medina contra Suarium disp. 4. sect. 3. Bell. Canum.

Quod non requiratur propositum formale ad justificationem extra Sacramentum, constat, quia Scripturæ nullam faciunt hujus propositi mentionem. Ezech. 33. *Convertimini ad me, & agite pænitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit in ruinam vobis iniquitas.* David justificatus est, 2. Regum 12. statim ac dixit, *Peccavi Domino.* ubi Augustinus. hom. 41. ait: *Tres syllabæ sunt, Peccavi, sed his tribus syllabis flamma sacrificii coram Deo ascendit in cælum.* Et Chrysostomus hom. 9. *Dic*, inquit, *peccatum; & solvisti peccatum;* quod etiam innuit David Psal. 31. dicens, *confitebor &c. & tu remisisti.* Similiter in conversione Filii Prodigi Lucæ 15. & Publicani Lucæ 18. nulla fit mentio de proposito.

Quod vero nec requiratur propositum formale in Sacramento, constat etiam, quia Trid. sess. 14. can. 4. solum tres actus Pœnitentis enumerat, tanquam partes Pœnitentiæ constitutivas, nempe Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem. & cap. 4. explicans naturam contritionis dicit, esse dolorem, ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; ubi ostendit, eodem actu utrumque haberi, nempe dolorem, & propositum, atque adeo propositum posse esse inclusum in actu doloris, non secus ac includitur votum Pœnitentiæ. Neque dicas, quod si sufficit dolor formalis, & propositum virtuale, posset vice versa sufficere propositum formale cum dolore virtuali. Nam non semper propositum non peccandi de cætero stat cum displicentia de peccatis præteritis, ut diximus articulo 3. Deinde Triden. expresse requirit dolorem, quin requirat expresse propositum. Quare ut diximus articulo 3. laudato, tunc solum requiritur propositum formale universale, quando dolor est limitatus, seu ex motivo particulari, quia in tali dolore non includitur virtualiter propositum illimitatum.

QUÆSTIO III.

De Confessione.

AD hanc secundam partem materiæ proximæ Sacramenti Pœnitentiæ innumeræ quæstiones spectant, quas Theologi morales discutiunt; expediemus hic præcipuas, videl. An detur obligatio explicandi circumstantias peccatorum aggravantes intra eandem speciem? aut explicandi complicem peccati, quando non potest aliter peccati species explicari? An detur obligatio confitendi peccata dubia? An peccatum fictionis in instanti baptismi commissum spectet ad hoc Sacramentum, sicut etiam an sit materia sufficiens peccatum pure putatum? An debeat numerus, & individuatio peccatorum explicari, & quomodo peccata numero multiplicentur?

ARTICULUS I.

Num detur obligatio cofitendi circumstantias mere aggravantes, & peccati complicem?

I. EX divino præcepto confessio debet esse integra, si minus materialiter, saltem formaliter. Dicitur materialiter integra, quando integra materia confessionis subjicitur clavibus, explicando omnia mortalia commissa: dicitur integra formaliter, quando clavibus subjiciuntur ea omnia, quæ spectant ad formam Sacramenti;

ti; esto non exponantur omnia, quæ spectant ad materiam; quod accidit, quando aliquod mortale reticetur, vel ex oblivione, vel ex rationabili causa. Certum est ex Tridentino, ad integritatem materialem spectare, quod numerus, & species peccatorum explicentur: Difficultas tamen est, an etiam peccatorum circumstantiæ sint explicandæ? Aliquæ autem ex circumstantiis dicuntur mutare speciem peccati, aliæ vero intra eandem speciem aggravare peccatum: mutant speciem ex D. Thoma in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. quæ habent specialem repugnantiam cum rationis dictamine, ut proinde regulariter diversis virtutibus opponantur; sicut furtum sacrilegum non solum opponitur virtuti justitiæ, sed etiam Religionis, & Adulterium non solum est contra castitatem, sed etiam contra justitiam: Dicitur vero circumstantia peccatum aggravare intra eamdem speciem, si non opponatur diversæ virtuti; sicut est major quantitas furti, duratio, vel intensio actus &c.

II. Dico nunc 1. explicandas in confessione circumstantias mutantes peccati speciem. Ita Triden. sess. 14. cap. 5

Prob. ratione ab eodem Triden. adducta, quia nisi hujusmodi circumstantiæ explicarentur, nec a Pœnitentibus integre exponerentur peccata, nec ea judicibus innotescerent; unde non possent isti recte de gravitate criminum judicare, & pœnam congruam imponere. Hinc fit, quod qui confessus est peccatum, oblitus alicujus circumstantiæ speciem mutantis, si deinde recordetur, debet illam clavibus subjicere.

Difficultas solum est, an possit hæc circumstantia tunc explicari, nulla facta mentione peccati jam clavibus subjecti? Ad quod respondendum cum Suario disp. 22. sect. 2. quod si possit ea circumstantia explicari, nulla facta mentione de peccato, non oporteat repetere confessionem ejus peccati; secus vero si id non possit: ex. gr. si habens votum castitatis fornicatus est, & deinde oblitus voti explicavit solum in confessione fornicationem, satis est quod nulla facta mentione fornicationis, dicat deinde, violavi semel quoddam votum. Et ratio est, quia fractio voti non est ratio generica continens sub se plures species peccatorum; unde sufficienter explicatur illa species olim prætermissa: At si quis occiderit v. g. Clericum, & solum confessus est homicidium, non potest deinde explicare circumstantiam personæ sacræ occisæ, nisi iterum dicendo, occidi personam sacram. Nam si diceret, commisi sacrilegium, non explicaret speciem sacrilegii, quod est ratio generica ad species diversas.

Dubitatur etiam, utrum ille, qui habens votum castitatis fornicatus est, possit explicare prima vice circumstantiam illam voti tanquam novum peccatum, dicendo, fornicatus sum, & violavi quoddam votum? Negant hoc communiter, quia significaretur commissum esse duplex physice peccatum; cum revera fuerit unum physice, & duplex moraliter. Quando tamen confessus est fornicationem oblitus voti, potest deinde solum dicere, fregi quoddam votum, quia sic præscinderet, utrum hæc voti violatio esset novum peccatum, an circumstantia peccati.

III. Dico 2. non datur obligatio explicandi circumstantias notabiliter aggravantes. Ita D. Th. in 4. dist. 16. qu. 3. a. 2. quæst. 5. Bon. Sylvester, Navarrus, Valentia, Lugo, & alii communius contra Suarez, Conink, Sà, Amicum, Gonetum disp. 10. art. 3. aliosque plures.

Prob. de hac obligatione non constat, immo potius constat oppositum; ergo ea non datur. Probatur antecedens: in tantum per Adversarios de hac obligatione constaret, quia Triden. sess. 14. cap. 5. exponens materiam remotam hujus Sacramenti dicit, aperienda esse peccata, & circumstantias mutantes speciem, ut confessarius recte de gravitate criminum censere possit, & pœnam congruam imponere. Sed ex hac ipsa doctrina Triden. eruitur oppositum. Nam in materia dogmatica propositiones præcisivæ equivalent exclusivis: v. g. si Triden. solum diceret confitenda esse mortalia certa, & præscinderet a venialibus, vel a mortalibus dubiis, nos ad hæc non teneremur; ergo cum solum loquatur de circumstantiis mutantibus speciem, & præscindat a notabiliter aggravantibus, non tenemur eas clavibus subjicere.

Neque obstat, quod Trid. dicat, circumstantias mutantes speciem esse aperiendas, ut imponatur pœna consona gravitati delicti, quæ ratio videtur militare etiam pro circumstantiis aggravantibus. Nam Trid. interpretandum est, quod loquatur de gravitate substantiali delicti, non de accidentali spectante ad circumstantiam: Quod ostenditur primo, quia aliter ejus doctrina esset manca, dum solum dicit circumstantias mutantes speciem esse aperiendas: Secundo

do quia Concilium loco laudato docet, nihil aliud a peccatoribus exigi, quam quod species, & numerum peccatorum exponant: unde positive excludit circumstantias, quæ non spectant ad speciem, vel numerum; sic si ordine Regio recensenda essent omnia Regni animalia quoad speciem, vel numerum, non esset recensenda eorum qualitas, aut moles, ætas &c. quæ sunt circumstantiæ. Tertio quia aliter essent etiam aperiendæ circumstantiæ notabiliter alleviantes; v. gr. si quis occidat uxorem in adulterio deprehensam, quæ circumstantia adeo peccatum alleviat, ut leges civiles hoc uxoricidium non puniant. Neque dicas, circumstantias alleviantes non esse aperiendas, quia deservirent ad excusationem. Nam si homicidium non sit plene deliberatum, ut pertingat ad mortale, in omnium sententia id est explicandum in confessione, quamvis excusetur delictum; ergo etiam circumstantiæ alleviantes notabiliter deberent exponi, quamvis delictum excusetur, si subsisteret doctrina Adversariorum, quod explicandum sit quodcumque notabiliter variat Judicium confessarii.

Confirm. quia si teneremur ad circumstantias notabiliter aggravantes, confessio esset conscientiarum carnificina: daretur enim ansa scrupulis innumeris, cum non facile cognosci possit, quænam circumstantiæ ita notabiliter aggravent, ut teneamur eas confiteri, quænam vero non aggravent notabiliter. Quis enim dignoscat, ad quam intensionem, & durationem pertingere debeat actus, ut hæc circumstantia sit explicanda? Unde quilibet censeret, se obligari ad declarandas quascumque circumstantias; quod est moraliter impossibile. Dicendum itaque, sufficere, quod confessario interroganti de aliqua circumstantia notabiliter aggravante, v. g. de quantitate furti, teneamur respondere, non secus ac tenemur respondere interroganti de consuetudine peccati, ut constat ex propositione 58. ab Inn. XI. confixa; habet enim confessarius jus interrogandi quæcumque spectant ad recte judicandum, & medendum. Quare sicut nemo dixerit, nos teneri ad confitendam consuetudinem peccati, quia consuetudo peccati non est peccatum, & Tridentinum dicit, nihil aliud a Pœnitentibus exigi, quam quod mortalia confiteantur quoad speciem, & numerum; esto teneamur interroganti de consuetudine respondere: Ita quia nec circumstantiæ peccati sunt peccatum, (ut magnitudo hominis non est homo) sed accidentia moralia peccati, ideo nec tenemur ad illas aperiendas, licet teneamur interroganti de illis respondere.

IV. Objic. 1. In confessione explicandus est etiam actus externus, quamvis non sit novum peccatum distinctum ab interno; idque quia variatur Judicium confessarii, si actui interno superaddatur externus; sed magis variatur Judicium confessarii ex circumstantia notabiliter aggravante; ergo hæc etiam est explicanda.

Confirm. quia aliter qui incestum commisit cum consanguinea in primo gradu lineæ rectæ, sufficienter explicaret peccatum, dicendo, Commisi incestum, eo quod in probabili sententia omnia peccata incestus sunt ejusdem speciei; & tamen quis non videat notabilem hanc deformitatem supra deformitatem incestus cum affini in quarto?

Resp. actum externum non esse circumstantiam actus, sed actus individuationem, & substantiam; & ideo est explicandus, cum sit explicandus peccatorum numerus secundum eorum individuationem, si notabilem deformitatem importet: ut propterea damnata sit Propositio 25. ab Alexandro VII. dicens, sufficere, quod qui commisit copulam cum soluta, dicat in confessione, Commisi peccatum grave contra castitatem cum soluta, non explicando copulam. Individuatio enim hujus peccati fert specialem deformitatem supra deformitatem tactus, aut osculi cum eadem soluta. Quod autem actus externus non sit circumstantia peccati, sed peccatum, constat, quia ex Augustino peccatum est *dictum, factum, concupitum contra legem æternam*; ergo ex Augustino etiam actus externus, quo aliquid dicitur, aut fit contra Divinam voluntatem, est peccatum; esto non sit novum peccatum distinctum a peccato interno, nec superaddat per se novum demeritum demerito actus interni: quidquid sit, an superaddat novam malitiam moralem.

Utrum autem qui uno ictu v. g. occidit decem homines, aut uno actu voluit occidere 1000. sufficienter explicet peccati individuationem dicendo, Occidi, & volui occidere plures, non explicando numerum objectorum determinatum; Probabilius affirmant: & ratio est, quia quamvis ordo ad hæc objecta spectet ad individuationem talis actus; ista tamen individuatio non fert specialem deformitatem, ut fert v. g. copula cum soluta, sed de materiali videtur

se

se habere pluralitas illa objectorum; quod a posteriori patet. Nam qui in confessione dicit coram pluribus se detraxisse, non solet explicare istorum numerum, nec a confessario solet interrogari.

Ad confirm. Vera esset sequela, si subsisteret ea opinio, quod omnes incestus sint ejusdem speciei; quia tamen communius docent, esse solum ejusdem speciei subalternæ, non infimæ, atque adeo specie differre incestum in primo gradu ab aliis propter incomparabilem violationem pietatis, ideo juxta hanc veriorem sententiam apud Dianam parte 3. tract. 4. resolu. 67. explicandus est incestus in primo gradu.

V. Objic. 2. ex Goneto. Furtum 100. aureorum moraliter æquivalet 100. furtis unius aurei, non secus ac furtum rei sacræ æquivalet duobus specie peccatis contra Justitiam, & contra Religionem; ergo sicut explicanda est multiplicitas specifica peccatorum, quæ in uno actu continentur, ita etiam numerica; cum ex Triden. tam species, quam numerus peccatorum explicanda sint, atque adeo etiam circumstantiæ aggravantes.

Confirm. quia aliter qui omnia ærraria expilasset, sufficienter explicaret peccatum dicendo, commisi furtum grave: non secus ac si unum aureum furatus esset: quod non videtur admittendum, quia magis variat Judicium confessarii furtum illud myriadum aureorum, quam furtum unius aurei in Ecclesia; sed circumstantia ista loci sacri, utpote mutans speciem, est explicanda; ergo a fortiori illa notabilissime aggravans.

Resp. Argumentum probare nimis, quod scilicet etiam circumstantiæ alleviantes sint explicandæ, & quod etiam intensio, ac duratio actus, quamvis non notabilis; cum etiam actus durans per duo instantia v. gr. æquivaleat duobus peccatis durantibus per unicum instans.

Directe nego antecedens, quod scilicet circumstantia illa furti 100. aureorum moraliter multiplicet numerice furta, ita ut illud æquivaleat 100. furtis unius aurei. Sicut enim magnitudo, duratio, & alia accidentia hominis non sunt homo, ita nec magnitudo & duratio peccati est peccatum. Hoc autem ex eo fit manifestum, quia si quis furatus sit 1000. & unum aureos, in omnium sententia sufficienter explicat hoc peccatum dicendo, Furatus sum 1000. aureos circiter, quia ille excessus unius aurei supra mille non est notabilis: contra vero si quis commiserit 1000. & unum furta unius aurei, non potest in confessione dicere, commisi mille furta circiter; quia numerus explicandus est determinate, quando potest sic explicari; ergo falsum est, quod furtum 1000 aureorum contineat moraliter 1000. furta unius aurei: At furtum rei sacræ vere moraliter continet duo peccata specie diversa contra Justitiam, & contra Religionem; unde licet circumstantia ista mutans speciem sit explicanda, non tamen circumstantia aggravans.

Sciendum tamen, Valentiam, & alios putare, quod magnitudo furti sit explicanda, non quia est circumstantia aggravans, sed quia constituit hanc furti individuationem, quæ præfefert specialem deformitatem, sicut diximus de copula cum soluta. Sed communiter cum Angelico docent, quantitatem furti spectare ad circumstantiam. Hæc enim habet prima secundæ q. 7. art. 3. ad tertium: *Conditio causæ, ex qua substantia actus dependet, non dicitur circumstantia, sed aliqua conditio adjuncta, sicut in objecto non dicitur circumstantia furti quod sit alienum; hoc enim pertinet ad substantiam furti, sed quod sit magnum, vel parvum.* Quare sicut in omnium sententia intensio actus major, vel minor est circumstantia, ita furtum majus, vel minus, non vero individuatio peccati.

Ad confirm. concedo sequelam, & nego esse absonam. circumstantia enim aggravans variat Judicium confessarii solum in ordine ad accidentia peccati, non in ordine ad substantiam, sicut variat circumstantia mutans speciem; & ideo quamvis circumstantia aggravans possit esse extensive major, semper tamen circumstantia mutans speciem est major intensive: sicut intensive præstat unus palmus substantiæ ignis immenso calori, qui solum intra lineam accidentis potest esse major, atque adeo veluti extensive.

VI. Objic. ult. Hæc sententia negans hanc obligationem est mere probabilis, non moraliter certa; in materia autem Sacramentorum non licet sequi opinionem probabilem, omissa tutiore; ergo saltem practice non subsistit hæc sententia.

Resp. etiam dato, quod non solum in Sacramentis conferendis, ut habet prima propositio ab Inn. XI. confixa, sed etiam in suscipiendis, ut cum communiori diximus art. 4. quæst. antecedentis, illicitum sit sequi opinionem probabilem minus tutam de valore Sacramenti; at præsens opinio

non

non spectat ad valorem, seu ad materiam proximam, vel formam Sacramenti, sed solum ad materiam remotam; ut proinde non exponatur periculo frustrationis Sacramentum, si ea non subsistat; ergo sufficit quod hæc opinio sit solide probabilis, ut possimus eam practice sequi. Idemque dicas de opinione probabili, quod non detur obligatio confitendi peccata negative dubia, aut complicem peccati, & similibus.

VII. Quæres tamen hic, num re vera detur obligatio aperiendi peccati complicem, quando non potest aliter peccati species explicari? Certum quidem est, citra necessitatem non posse complicem cum ejus infamia manifestari. Quare si potest commode alius confessarius haberi, cui complex non sit cognitus, debet pœnitens illum adire, ne proximum infamet. Quod si non possit alius haberi confessarius, censeo probabilius esse, quod non solum possit, sed etiam debeat complex manifestari, si non possit aliter peccati species explicari. Ita communius cum Angelico. Ratio est, quia Pœnitens tenetur manifestare peccatum, etiam cum propria infamia; ergo multo magis cum aliena; siquidem multo plus requiritur ad obligandum aliquem, ut infamet se ipsum, quam ut alios infamet; cum igitur bonum confessionis materialiter integræ tantum sit, ut propter illud Christus obligaverit fideles ad subeundam infamiam propriam; multo magis censendum est eos obligasse ad manifestandum crimen alienum, si non possit aliter poni confessio materialiter integra.

Confirm. Quoties datur justa causa manifestandi crimen alterius, hujusmodi manifestatio non est infamatio formalis, nec peccaminosa; sed hoc habetur in casu nostro; ergo non datur ratio excusans a manifestando complice. Minor probatur, tum quia ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ oritur justa causa manifestandi crimina etiam propria; tum quia hoc Sacramentum est per modum judicii: In Judicio autem licitum est manifestare socium criminis, quia jurisdictio judicis cadit super peccatum, ut est in se, & peccatum, quod involvit complicem, ex se est tale, ut ipsum manifestet; tum demum quia in hoc consistit utilitas Pœnitentis, quod integre peccatum manifestet, ut possit a confessario adjuvari ad illud vitandum in posterum.

Dices 1. In concursu duorum præceptorum prævalet quod est præstantius; sed infamare complicem est materia præstantioris præcepti, quam sit integritas materialis confessionis, cum illud sit juris naturalis, hoc juris positivi; ergo si simul concurrant, servandum est præceptum de non infamando proximum magis, quam præceptum de integritate materiali confessionis.

Resp. in re præsenti infamationem proximi non esse formalem, sed materialem; unde non dicuntur concurrere duo præcepta, naturale, & positivum, sed ex circumstantiis mutari materia præcepti naturalis. Non enim præceptum naturale est de non infamando proximum ex causa rationabili, ac præponderante, sed de non infamando illum sine causa sufficiente.

Dices 2. Si Confessor esset revelaturus peccatum complicis auditum in confessione, Pœnitens non teneretur tale peccatum aperire, ne proximus infametur; ergo neque debet explicare universim peccatum complicis, ne hic apud confessarium infametur.

Respondeo, hoc idem argumentum fieri posse de peccato proprio, atque adeo cum nimis probet, nihil probat. Quare disparitas est, quia tunc infamia illa proximi non sequitur immediate ex integritate confessionis, sed ex abusu ejusdem; unde tenetur Pœnitens illi malo occurrere. Addit Lugo apud Platel. n. 783. contra Suarez, quod si non possit peccatum explicari, nisi manifestando crimen etiam non complicis, adhuc possit, ac debeat infamari apud Confessarium; ut si quis v. g. occiderit sororem gravidam, quam Confessarius scit non esse conjugatam. Ratio ex Lugo est, quia periculum invalide confitendi, & per hoc incurrendi grave damnum spirituale, prævalere debet cuicumque infamationi non complicis.

ARTICULUS II.

Num detur obligatio confitendi peccata dubia?

Difficultas est tam de peccato dubio positive, quam negative. Dicitur peccatum positive, seu opinative dubium in duplici sensu. Primo si probabiliter sit commissum. Secundo si probabiliter, vel probabilius non sit commissum. Verum antonomastice peccatum positive dubium significat solum peccatum, quod probabiliter non est commissum: & ideo absolute dici solet, quod non sit materia necessaria con-

conf-

fessionis. Dubium vero negativum, seu suspensionis habetur, quando aut pro neutra parte stat ratio ulla probabilis: ut quod altra sint paria, aut imparia; vel si pro utraque parte dentur motiva ad assensum, intellectus tamen neutri parti præbere potest assensum prudentem; ut si Petrus testetur mortem alicujus, & Paulus ejusdem veracitatis illam neget.

VIII. Dico nunc 1. Peccatum positive dubium sumptum pro peccato, quod probabiliter non est commissum, aut non fuit mortale, non est materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ. Ita communiter; præsertim si probabilius sit non fuisse commissum, nec detur solida probabilitas in oppositum.

Prob. Qui conformat se judicio probabili, prudenter, & honeste operatur; ergo qui probabiliter, & a fortiori si probabilius judicat se non peccasse, & honeste, & prudenter operatur, conformando se huic judicio, ac gerendo se perinde, ac si non peccasset; ergo non tenetur hujusmodi peccatum clavibus subjicere.

Confirm. In judicio forensi qui probabiliter non deliquit, non damnatur; immo nec damnatur reus in mero dubio suspensivo, an deliquerit; quia nemo præsumitur reus, donec probetur; ergo idem dicendum in judicio sacramentali, quod est institutum instar judicii forensis; nec discrepant, nisi in iis, in quibus constat Christum Dominum voluisse ea differre.

Dices: Si judicans probabiliter se non peccasse non teneretur confiteri, nec teneretur ad contritionem in articulo mortis; Sequela non videtur admittenda, quia aliter exponeret se periculo damnationis; ergo nec id unde sequitur; cum ea peccata debeamus subjicere clavibus, de quibus tenemur conteri. contritio enim intantum justificat, inquantum est votum Pœnitentiæ.

Resp. ad securitatem salutis æternæ sufficere, quod homo in articulo mortis eliciat, prout tenetur, actus Fidei, Spei, & charitatis, & quod confiteatur peccata certa, sic enim indirecte tolluntur etiam vi Sacramenti, nedum vi actus charitatis, tum peccata oblita, tum quæ probabiliter non sunt commissa, etiamsi in confessione solum ille attritionem adhibeat; cum ex dictis quæstione antecedenti probabilissimum sit, & moraliter certum, posse etiam in articulo mortis licite attritionem adhiberi in Sacramento Pœnitentiæ; præsertim si eliciantur actus Fidei, Spei, & Charitatis, ad quos homo independenter a Sacramento tenetur. Quare nego, sequelam esse absonam, aut hominem exponi periculo damnationis, si non conteratur directe in articulo mortis de peccato, quod probabiliter non commisit. Adde, quod sicut homo tenetur in articulo mortis conteri in confuso etiam de peccatis oblitis, & de peccatis, quæ sunt in conscientia scrupulosa, hoc est de quibus imprudenter dubitat, quin tamen ea teneatur subjicere clavibus; ita pariter de peccato probabiliter, & positive dubio. Et ratio a priori est, quia plus requiritur ad assecutionem, & assecurationem salutis, quam ad conficiendum Sacramentum. Assecutio salutis dependet tantum ab eo quod est, non ab eo quod apparet; unde si re vera sit peccatum in anima, & non appareat, salus non obtinetur; Sacramenti vero confessio dependet ab eo quod apparet, unde si peccatum non appareat, sed sit oblitum; quamvis re vera sit in anima, adhuc Sacramentum conficitur, & indirecte illud remittitur; Idemque dicas de peccato, quod probabiliter non est commissum, aut quod est in conscientia scrupulosa.

IX. Dico 2. Peccatum positive, seu opinative dubium sumptum pro peccato, quod probabiliter est commissum, ita ut non detur solida probabilitas in oppositum, est materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ. Ita etiam communius: & juxta hunc sensum interpretandi sunt DD. præsertim antiqui, qui absolute nulla facta distinctione docent, peccatum dubium esse materiam necessariam confessionis.

Prob. Quilibet in operationibus suis tenetur se accommodare judicio probabili, seu prudenti, cum raro admodum haberi possit in agibilibus evidentia: ergo sicut est immunis ab obligatione confitendi peccatum, qui probabiliter judicat se non peccasse, ita tenetur confiteri, & gerere se tanquam peccatorem, qui probabiliter judicat se peccasse, quoties nulla est probabilitas de opposito.

De hoc dubio, sicut etiam de dubio practice practico intelligenda est Regula illa Juris: *In dubio tutior pars eligenda est*. quæ cohærere debet cum alia: *In dubio melior est conditio possidentis*. Etenim si probabile est legem esse latam, votum esse emissum, Petrum esse tuum parentem, etiamsi de his omnibus non detur evidentia, adhuc ea lege, & voto obligamur, & Petro

.ro tanquam Parenti debetur obsequium; quia hujusmodi probabilitas excludens probabilitatem in oppositum est quædam evidentia moralis respectiva, seu respectu operantis, sufficiens ad illum obligandum, aut deobligandum; sicut Rusticus tenetur credere mysteria a Parocho proposita ob similem evidentiam moralem respectivam. Quando vero datur probabilitas etiam in oppositum, aut dubium est mere negativum, tunc currit Regula illa: In dubio melior est conditio possidentis.

X. Dico 3. Peccatum negative, seu suspensive dubium non est materia necessaria Confessionis. Ita ex antiquis Paludanus, D. Antoninus, Tabiena apud Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 45. in glossa litera P, qui aperte docent, solum in dubio positivo (quando scilicet quis probabiliter putat se peccasse) dari obligationem confitendi, non vero in dubio negativo, seu quando utrinque datur probabilitas de peccato commisso. Sicut enim in his casibus homo non tenetur ad votum, nec ad obtemperandum Legi, ita nec ad confessionem peccati. Ad 20. alios Authores pro hac sententia adducunt Moya, Diana p. 10. tract. 12. resol. 1. Haunoldus de Pœnitentia cap. 8. inter quos sunt Lessius, Layman, Conink, Sa, Præpositus, Martinonius, Amicus, Leander. Plures etiam DD. Romani, & Complutenses de hoc consulti, & Revisores Societatis apud Tambur. l. 2. Meth. Conf. cap. 1. §. 3. Quamvis autem Sanchez lib. 1. cap. 10. num. *66.* ad 30. Authores pro contraria sententia referat, dicatque illam esse communissimam antiquorum; nihilominus si bene advertatur, D. Antoninus, Paludanus, Tabiena loquuntur solum, ut diximus, de peccato positive dubio: Alii vero non distinguentes inter dubium positivum, & negativum, intelligendi sunt, quod solum loquantur de illo dubio positivo; cum ex Triden. mox laudando, & ratione probabilissimum sit, non dari obligationem confitendi peccatum negative dubium.

Prob. 1. ex Triden. sess. 14. cap. 5. & can. 7. ubi aperte docet, nihil aliud a Pœnitentibus exigi, quam ut confiteantur mortalia, quorum memoriam habent, quorum meminerint, quorum habent conscientiam. &c. Atqui his verbis excluditur obligatio confitendi peccata negative dubia; ergo. Probatur minor: dum Tridentinum docet, explicanda solum esse peccata, quorum habemus memoriam, & conscientiam, excludit obligationem confitendi peccata, de quibus non habetur memoria, nec conscientia; sed de peccatis negative dubiis dici non potest, quod habeatur memoria, aut conscientia; ergo.

Neque dicas, de peccatis dubiis haberi memoriam, & conscientiam dubiam. nam verba Conciliorum sumenda sunt in sensu proprio & usitato, nisi quid obstet; atqui habere memoriam, vel conscientiam, absolute prolatum, in sensu usitato significat habere memoriam, vel conscientiam certam; ergo non potest in casu nostro intelligi de memoria, & conscientia cum addito, hoc est dubia, seu scrupulosa: Sicut quia esse album absolute prolatum significat esse fere totum album, ideo non potest de Æthiope dici absolute, quod sit albus, sed solum cum addito, videlicet albus secundum dentes. Quod autem habere memoriam, seu meminisse absolute prolatum significet habere memoriam certam, ex eo patet, quia nemo dixerit posse se jurare, quod meminerit, seu habeat memoriam de eo, de quo dubitat, licet jurare possit, quod de eo habeat memoriam dubiam. Etenim dubitare non est meminisse: cum meminisse sit quoddam scire, ut notat Plato apud Caramuelem lib. 3. disp. 4. Similiter habere conscientiam de re aliqua est habere illius scientiam, juxta illud Bernardi: *Quid est conscientia, nisi cordis scientia?* Adde: vel nomine conscientiæ Triden. intelligit conscientiam certam tantum, & habemus intentum, quod non debemus fateri peccatum dubium, de quo non habetur conscientia certa; vel intelligit conscientiam generice, ut complectentem omne genus conscientiæ, nempe certæ, probabilis, dubiæ, scrupulosæ, & hoc dici non potest, quia deberemus confiteri etiam peccata, de quibus habemus conscientiam scrupulosam, seu dubium imprudens, & peccata, de quibus habemus conscientiam probabilem, seu quæ probabiliter non commisimus; quod nemo dixerit.

Prob. 2. conclusio ratione, quia Christus Dominus instituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum judicii, adeo ut in omnibus judicium Sacramentale, & forense conveniant, in quibus non constat voluisse ea discrepare; (ut quod idem sit accusator, & Reus, &c.) atqui in judicio Forensi nulla habetur ratio delicti negative dubii: quamvis enim Reus ad aliquam pœnam extraordinariam damnetur, quando reatus est po-

positive dubius, seu quando dantur judicia vehementia de reatu; At quando reatus est negative dubius, nulli pœnæ damnatur Reus; ergo neque in judicio sacramentali.

Confirm. Judicium Forense esset irrationabile, si damnaret Reum suspensive dubium; ergo etiam judicium Sacramentale; atque adeo licet potuisset Christus, quatenus Supremus Dominus, obligare nos ad confessionem peccati dubii, non potuit tamen de potestate ordinaria, volens in Sacramento Pœnitentiæ judicium exerceri. Antecedens patet, tum quia omnia jura clamant, Reum dubium esse absolvendum; In dubio cavendum esse Reo; In obscuris quod minimum est esse sequendum: tum etiam quia in judicio servanda est justitiæ lex, quæ non patitur pro delicto dubio infligi pœnam certam; cum hæc illi non commensuretur. Quare sicut in æquali dubio homo non tenetur ad votum, nec ad onus legis, ut docent communius ex D. Antonino, Paludano, Tabiena loco citato, ita nec ad confessionem peccati. Et ratio potissima est, quia in dubio melior est conditio libertatis possidentis.

XI. Neque dicas cum Azorio, hanc regulam juris, *In dubio melior est conditio possidentis*, solum esse veram in materia justitiæ, non vero aliarum virtutum. Etenim si possideatur v. gr. pecunia a Petro, & in dubio teneretur illam restituere, Mundus esset scrupulis, & litibus plenus, & dominia rerum essent semper incerta; unde in bonum publicum statuta est Lex usucapionis, & præscriptionis, ratione cujus possessor bonæ fidei potest rem possessam tanquam propriam retinere, etiamsi confurgat dubium, an ea sit aliena; & ideo in materia justitiæ melior est conditio possidentis: contra vero in materia legis, voti, pœnæ, &c. tutior pars sequenda est; & idcirco pro homicidio dubio incurritur irregularitas, quia, ut habet Pontifex in cap. *Ad audientiam*, In dubio tutior pars est sequenda.

Nam contra est, quia sicut in dubio an damnificaveris, etiam per Adversarios non teneris restituere, seu damnum compensare, quia quamvis non restituendo exponas te periculo transgrediendi materialiter obligationem justitiæ, non peccas tamen formaliter, si formes dictamen conscientiæ per principia reflexa dicens, Neminem in dubiis teneri: Ita pariter in dubio an voveris, an peccaveris, & in materia aliarum virtutum; unde regula illa juris est universalis in materia omnium virtutum, ut docent communissime. Et ratio a priori est, quia possessor bonæ fidei, si superveniat dubium, & adhibita diligentia non possit illud deponere, non est deturbandus a sua possessione; Atqui tam possidetur bona fide pecunia, quam libertas, & innocentia; ergo sicut in dubio an quis damnificaverit, non tenetur restituere, ita in dubio an voverit, an peccarit, non tenetur servare votum, aut peccatum confiteri.

Et ratio ulterior est, quia idem est judicium fori interni, ac externi, quoties externum non nititur in falsa præsumptione; Sed forum externum semper fert judicium, & sententiam in favorem possidentis in quacumque materia, puta in materia Legis, voti, censuræ; ergo etiam in foro interno.

Verum quidem est, quod in bonum publicum detur lex Usucapionis, & præscriptionis; hæc tamen lex non facit ad rem nostram; nam per talem legem non potest retineri tanquam propria res aliena, quæ possidetur, nisi post lapsum tot annorum, quibus elapsis retineri potest, etiamsi certo constet, quod res fuerit aliena. At ante lapsum illorum annorum in dubio res possessa retineri potest, præcise quia in dubio melior est conditio possidentis; quod si certo moraliter constet rem esse alienam, restituenda est.

Ad id, quod dicitur de irregularitate: certum est universim, quod sicut in dubio censuræ nemo censendus est censuratus, ita in dubio irregularitatis nemo censendus est irregularis, quia in dubio melior est conditio possidentis. In dubio vero homicidii advertunt communius DD. non imponi irregularitatem, si dubitetur de peccato gravi; sed imponi, si certum sit peccatum grave, & dubitetur num ex tali actione graviter peccaminosa, an aliunde secuta sit mors occisi, ut patet consideranti textum Canonicum; & quia consultius est in dubio sequi partem tutiorem, ideo Pontifex rationabiliter imponit pœnam irregularitatis pro hoc peccato gravi, de quo dubitatur, an traxerit post se mortem secutam. Hinc paritas retorquetur: non incurritur enim irregularitas, quando patrans homicidium negative dubitat, an graviter peccaverit; ergo neque incurritur onus confitendi peccatum, quando dubitatur negative, an sit commissum.

XII. Objic. 1. contra secundam conclusionem: Si quis possideat rem aliquam bona fide, & superveniat probabilitas, quod ea sit aliena; immo si probabilius sit, quod sit aliena, quam propria, neque in foro externo, neque in interno deturbandus est a sua possessione, quia prævalet jus certum possessionis juri incerto, quod oritur ex probabilitate, quod ea res sit aliena, ut docent communius; ergo pariter si detur probabilitas, quod quis peccaverit, neque obligandus est ad confitendum hujusmodi peccatum positive dubium.

Respond. concesso antecedente, distinguo consequens: si detur probabilitas, quod peccatum fuerit commissum absque probabilitate in oppositum, ita ut ea probabilitas faciat certitudinem moralem respectivam, ut explicavimus in conclusione, nego; secus, concedo consequentiam. Et eodem modo si detur moralis certitudo respectiva, quod res, quæ possidetur, sit aliena, ea restituenda est.

XIII. Objic. 2. contra tertiam ex Moya, qui postquam per triginta annos docuisset in Scholis, non dari obligationem confitendi peccata negative dubia, palinodiam cecinit tract. 3. disp. 1. q. 5. ex vi hujus argumenti: Potuit Christus Dominus ita Sacramentum Pœnitentiæ instituere, ut daretur hæc obligatio; Atqui de facto ita institutum est; ergo datur hæc obligatio. Minor probatur ex communi Catholicorum sensu, & traditione a tempore Apostolorum hactenus continuata, ratione cujus præceptum confitendi peccata dubia, tanquam inconcussum dogma, non tam probarunt, quam supposuerunt DD. Ut enim ait Augustinus lib. 4. contra Donatistas: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Hactenus Moya. Adde Leandrum, ac Tamburinum, quamvis pronos in opiniones benignas, ut notat Diana parte 10. tract. 12. resol. 2. pronissimus & ipse in easdem, obligationem hanc ex praxi Ecclesiæ declaratam non ausos fuisse inficiari: Advertitque Tamburinus, omnia alia argumenta hanc obligationem suadentia erudite solvi a Lugo, Layman, Præposito, Diana, eam tamen ab iis asseri unice ex praxi Ecclesiæ, & consensu DD. qui negari non potest. Sanchez enim lib. 1. summæ cap. 10. num. 66. ad 40. DD. refert id sentientes.

Neque dici potest cum Caramuele, hanc Ecclesiæ praxim esse timoratorum, qui sicut libere & ex pietate confitentur venialia, ita etiam peccata dubia; unde a multis DD. ea obligatio, & praxis obligatoria negatur.

Nam Regula ad dignoscendum, utrum aliqua praxis sit obligatoria, est inspicere, an sit de re ardua, an constanter ab omnibus observetur, an timoratis scandalum pariat inobservantia; & si hæc omnia concurrant, (ut videntur in casu nostro concurrere) dicendum, praxim esse obligatoriam; cujusmodi est v. g. praxis respondendi Confessario interroganti de consuetudine peccati, praxis præmittendi communioni confessionem peccatorum in prima confessione oblitorum, praxis abstinendi a lacticiniis in Quadragesima, praxis jejunandi in pervigilio Pentecostes, Festi D. Laurentii, Omnium Sanctorum, &c.

Resp. Argumentum esset efficax, si constaret de hac praxi, & de consensu DD. in sensu Adversariorum. Contendo tamen cum Marcantio apud Dianam loco laudato, praxim, & consensum DD. esse solum de peccato dubio positive, quando scilicet probabile est, peccatum esse commissum absque probabilitate in oppositum, non vero de dubio negativo; sicut neque est de dubio positivo, quando scilicet probabile est, peccatum non esse commissum. D. Antoninus, Paludanus, Tabiena, & plerique Recentiores, qui distinguunt inter hoc triplex genus peccati dubii, aperte docent, nullam dari obligationem confitendi peccata negative dubia. Alii DD. antiqui fatentur quidem absolute dari obligationem aperiendi peccata dubia. Verum, sicut Adversarii optime distinguunt, & docent DD. antiquos non esse intelligendos de peccato dubio positive, quod scilicet probabiliter sit commissum; Ita nos rationabiliter dicimus, propter authoritatem Tridentini, & tot DD. & ob rationes conclusionis, antiquos non esse intelligendos de peccato dubio negative, sed de dubio positive, quando scilicet probabiliter est commissum. Quare nego minorem. Ad probat. dicendum, vel non dari eam praxim relate ad peccatum negative dubium, vel si datur, ea est ex devotione aliquorum, aut ex ignorantia, si putetur ea praxis obligatoria; sicut dicendum ab omnibus de praxi confitendi venialia.

XIV. Objic. 3. Omnia mortalia etiam dubia sunt materia necessaria contritionis; ergo etiam confessionis. Probatur consequentia, quia Christus Dominus per illa verba Joan.

Joan. 20. *Quorum remiseritis, &c.* constituit Sacerdotes Vicarios Dei in absolvendis peccatis, adeo ut omnia peccata, quæ olim tenebantur homines ad Deum ipsum immediate deferre, teneantur nunc deferre ad Tribunal Sacerdotum, per quos unice peccata remittuntur vi Sacramenti sive in re, sive in voto suscepti; ergo sicut olim etiam peccata dubia erant ad Deum per contritionem deferenda, ita nunc ad Tribunal Sacerdotum.

Confirm. Sacerdotes a Christo Domino non solum constituti sunt Judices, sed etiam Medici; atqui medico etiam morbi, & vulnera dubia exponenda sunt, quia ut loquitur Trident. *Vulnus quod ignoratur, medicina non curat;* ergo ut prius.

Resp. Argumentum probare nimis, vid. etiam peccatum positive dubium, quod scilicet probabiliter non est commissum, esse materiam necessariam confessionis; quia hoc etiam est materia necessaria contritionis: Directe dico, verum quidem esse, quod unice vi Sacramenti aut in re, aut in voto suscepti mortalia deleantur; At sicut peccata oblita, & positive dubia, quæ probabiliter non sunt commissa, delentur vi clavium indirecte, ita etiam peccata dubia negative. Dicimus enim, majorem esse obligationem ad salutem assecurandam per contritionem, quam ad Sacramentum conficiendum, quia salutis assecutio pendet ab eo quod est; unde etiam a peccato oblito impeditur; Sacramentum vero pendet ab eo quod apparet; unde non impeditur ejus fructus ex defectu confessionis peccati obliti, aut negative dubii.

Ad confirm. Similiter argumentum probat nimis, quod scilicet etiam peccatum positive dubium, seu probabiliter non commissum exponendum sit. Idcirco autem etiam vulnera positive dubia Medico aperiuntur, quia si vere inflicta sunt, non possunt aliter nisi pharmaco curari: contra vero peccatum dubium negative, sicut peccatum oblitum, deleri potest independenter a Sacramento per contritionem; ergo non fuit necesse, quod homines ad ea aperienda in confessione obligarentur. Potuit quidem Christus ex Supremitate dominii hanc obligationem imponere, tum relate ad peccata dubia negative, tum positive; quia tamen hæc obligatio est contra consuetum modum operandi humanum, & contra leges omnium Judiciorum, ideo non est præsumenda, nisi aperte constet de illa.

XV. Objic. ultimo ex Sanchez. In dubio tutior pars est eligenda, ubi possessio non favet dubitanti; & ideo in dubio v. g. an quis confessus sit peccatum certe commissum, in omnium sententia tenetur illud confiteri: Atqui etiam in dubio an sit commissum peccatum, possessio non favet dubitanti; ergo etiam in hoc dubio peccatum clavibus subjiciendum est. Probatur minor, quia in hoc casu possidet præceptum confessionis; præsertim quia ex praxi Ecclesiæ hoc præceptum est etiam de peccatis dubiis.

Confirm. 1. quia tunc in dubio melior est conditio possidentis, quando dubitans obligaretur ad aliquod excedens limites dubii, puta si dubitans de peccato obligaretur ad confitendum illud, non ut dubium, sed ut certum; hoc tamen non habetur in casu, quia solum ut dubium aperiendum est, & ut tale punitur; ergo.

Confirm. 2. quia lex, quamvis videatur pœnalis, & odiosa, amplianda est tanquam favorabilis, quando respicit favorem animarum, & vitationem peccatorum, ut ostendit Sanchez lib. 1. disp. 3. Atqui Lex confessionis est hujusmodi, cum lata sit tanquam suavissimum pharmacum ad præcavenda peccata; ergo sicut Medicis etiam morbi dubii detegendi sunt in favorem salutis corporis, ita confessariis peccata dubia in favorem salutis animæ.

Confirm. demum, quia ex Tridentino aperienda sunt peccata, prout sunt in conscientia, exceptis venialibus; ergo cum peccata dubia sint in conscientia, & non sint venialia, aperienda sunt in confessione.

Resp. manifestum esse, quod in casu nostro possessio faveat dubitanti, hoc est possessio stet pro libertate, non pro præcepto. Universim enim pro ea parte stat possessio, quæ antecedenter præsupponitur, ac proinde transfert rationabiliter alteri onus probandi oppositum: sic in celebri exemplo, si quis die Jovis dubitet, an sit elapsa media nox, non tenetur abstinere ab esu carnium, quia possessio stat pro libertate, quæ antecedit obligationem subsequentem; contra vero si quis dubitet die Saturni, an sit elapsa media nox, non potest carnes comedere, quia possessio stat pro præcepto, quod antecedit; Atqui in casu nostro antecedit libertas, & consequenter probanda est, non præsumenda obligatio subjiciendi clavibus peccatum dubium; (sicut e contra si peccatum sit certum, & dubitetur an sit confessum, obligatio antecedit, & ideo

confitendum est) ergo in dubio an sit commissum peccatum, libertas possidet; & quia melior est conditio possidentis, ideo non datur obligatio confitendi. Quod autem ad praxim Ecclesiæ spectat, jam fecimus satis.

Ad primam confir. nego minorem. hæc enim ipsa obligatio aperiendi peccata dubia, ut dubia, excedit limites dubii. Nam delictum dubium est immune a quovis onere in quolibet Tribunali; ergo obligatio confitendi peccata dubia, ut dubia, cum sit onerosa, excedit limites dubii.

Ad secundam; si doctrina subsisteret, quælibet lex esset amplianda, cum quælibet respiciat bonum commune, atque adeo sit aliquo modo favorabilis. Quare illa dicitur lex odiosa, & restringenda, quæ fert onus; illa favorabilis, & amplianda, quæ fert privilegium, aut gratiam. In casu nostro confessio peccati est onus, quamvis hoc onus ordinetur ad bonum animæ; ergo hujusmodi lex est restringenda ad peccata certa: Et sicut Medicis non debent exponi morbi dubii, nec morbi leves, sed probabiles; ita non ex obligatione, sed ex pietate exponuntur confessario peccata dubia, & venialia: Præsertim quia nullum datur discrimen salutis æternæ ob peccatum dubium, si homo de illo conteratur, aut si alia peccata certa confiteatur, ita ut peccatum dubium remittatur indirecte, si forte fuerit commissum.

Ad tertiam: Trident. nusquam dicit, aperienda esse peccata, prout sunt in conscientia; sed dicit, nihil aliud a peccatoribus exigi, quam ut peccata confiteantur, quorum conscientiam habent, atque adeo peccata certa; unde excluditur obligatio confitendi peccata dubia: & diserte deinde docet, non dari obligationem confitendi venialia.

XVI. Gravis est hic difficultas, Num peccatum explicatum in confessione, ut dubium, si deinde deprehendatur certum, iterum clavibus subjiciendum sit ut certum? Cardinalis de Lugo non audet hanc obligationem negare: putat tamen saltem speculative probabile esse, quod non detur: & practice etiam hanc obligationem negant Rosella, Leander de Sacr. tr. 5. d. 5. quæst. 27. Bresserus de consc. l. 4. c. 18. Tambur. lib. 2. Confes. cap. 1. §. 4. Arriaga, & alii apud Mendo in statera differt. 10. qu. 6. Ratio, quam promovet Lugo, est, quia qui confitetur se peccasse decies circiter, quamvis sub dubio fateatur peccatum decimum, & undecimum, nihilominus si deprehendat deinde se undecies peccasse, non tenetur ex praxi Ecclesiæ iterum peccatum illud undecimum confiteri; ergo neque in casu.

Confirm. quia qui dicit, peccavi ad summum decies, æquivalenter dicit, peccavi novies, & dubito de decimo. Atqui si deprehendat deinde, re vera se decies peccasse, non tenetur iterum peccatum illud decimum confiteri, ut docent communiter ex praxi Ecclesiæ; quidquid nonnulli repugnent; ergo neque in casu. Addit Arriaga, hanc opinionem non esse in praxi rejiciendam, neque vi rationis, quæ nulla est, nec ex sensu DD. quia DD. qui quæstionem hanc in propriis terminis attigerunt, & eam obligationem imponunt, non sunt nisi Turrianus, & Thomas Sanchez: Diana vero solum refert horum verba, nihil addendo de proprio. Et ratio a priori est, quia quando quis exponit peccatum dubium, satisfacit obligationi exponendi peccatum, prout est in conscientia, & ab eo absolvitur directe, non vero indirecte, ut de peccatis oblitis; ergo nulla superest obligatio. Quod etiam confirmatur paritate judicii Forensis, in quo sententia lata de crimine dubio, aut probabili est decretoria; sic etiam data absolutione a censuris dubiis, vel dispensatione super irregularitate, aut voto dubio, nulla reviviscit obligatio, si deinde deprehendatur horum certitudo: ergo etiam in casu.

Verum in praxi non videtur recedendum a sententia hanc obligationem agnoscente ex ipsa praxi Ecclesiæ, & usu Fidelium: siquidem inter libros prohibitos recensetur Manuale Regularium Francisci Pellizarii, donec nonnullæ opiniones deleantur; inter quas tract. 5. cap. 3. n. 56. est hæc, quod non detur hujusmodi obligatio. Quamvis autem per hanc prohibitionem factam a Sacra Congregatione non eatenus censeatur damnata a Pontifice hæc sententia; quia tamen authoritas Cardinalium est magni ponderis, non est ab ea recedendum, nisi urgeat validissima ratio in contrarium, quæ illam expugnet.

ARTICULUS III.

An peccatum fictionis in instanti Baptismi sit materia Confessionis? Et quid de peccato pure putato?

XVII. Peccatum fictionis in instanti Baptismi dupliciter potest

est contingere. Primo quidem si fictio opponatur substantiæ Sacramenti, ut quando quis simulat susceptionem baptismi, quem non intendit suscipere. Secundo si opponatur effectui Sacramenti, puta Gratiæ, ut quando quis vult suscipere Sacramentum, sed simul ob aliquod mortale est indispositus ad gratiam suscipiendam. Prior dicitur fictio intentionis, quia fingitur intentio suscipiendi baptismum; Posterior dicitur fictio dispositionis. Certum est, quod si peccatum fictionis sit contrarium substantiæ Sacramenti baptismi, nullatenus illud spectet ad Sacramentum Pœnitentiæ; cum non sit peccatum hominis Christiani; Si vero fictio sit dispositionis, hæc pariter potest dupliciter contingere, videlicet negative, & positive. est enim negative indispositus ad gratiam, qui vult suscipere baptismum, sed habet in anima peccatum, quod invincibiliter non retractat; & hujusmodi peccatum cum fuerit commissum ante baptismum, neque poterit esse materia Sacramenti Pœnitentiæ. Dicitur vero positive indispositus ad Gratiam, qui in eo ipso instanti, quo suscipit baptismum, committit aliquod mortale; & de hoc peccato procedit quæstio.

Rursus peccatum fictionis positivæ potest esse vel antecedens Baptismum, vel consequens, vel concomitans, prout explicavimus in de Sacramentis disp. 2. qu. ult. n. 8. ubi diximus probabile esse, quod peccatum fictionis antecedentis unice per Baptismum tollatur: quia tamen probabile etiam est, quod sit materia Sacramenti Pœnitentiæ; idcirco nunc loquendo de quocunque peccato fictionis positivæ, pono sequentem assertionem.

XVIII. Dico cum communiori apud Lugo disp. 16. peccatum quodcunque fictionis positivæ in instanti baptismi commissum esse materiam confessionis.

Prob. Peccatum commissum in instanti baptismi est peccatum hominis Christiani, & subditi Ecclesiæ; sed peccatum hominis Christiani pertinet ad Sacramentum Pœnitentiæ; ergo hoc peccatum est materia confessionis. Probatur major, quia baptismus in instanti, quo suscipitur, facit hominem Christianum, membrum Christi, & Ecclesiæ; sicut gratia, quando primo est, facit hominem Deo gratum, amicum, filium, & hæredem.

Confirm. In instanti, quo quis emittit professionem Religiosam, fit Religiosus, & si tunc peccaret contra castitatem, esset sacrilegus; ergo a pari in instanti, quo quis suscipit baptismum, fit Christianus, ejusque peccata, utpote hominis Christiani, ad Tribunal Confessionis pertinent. Hinc si peccatum tempore antecessit baptismum, & non perseverat usque ad instans susceptionis baptismi, non deletur per Sacramentum Pœnitentiæ, secus vero si usque ad illud instans perseverat.

XIX. Objic. 1. Triden. sess. 14. cap. 2. loquens de baptizatis ait: *si se postea crimine aliquo contaminaverint, &c. ante hoc Tribunal tanquam reos sisti voluit.* Ergo solum ad Tribunal Pœnitentiæ spectant peccata post baptismum commissa, non vero commissa in instanti baptismi.

Confirm. quia aliter si quis cum veniali susciperet baptismum, & statim decederet, non posset recta ad cœlum advolare, si peccatum illud non remitteretur per baptismum.

Resp. Trid. loqui de relabentibus in nova peccata post baptismum; quia solum hic casus est usualis, & Concilium non erat solicitum de quæstione ista speculativa, ac minime practica; tradebat enim ibi doctrinam usui accommodatam, & non meræ speculationi. Nam ut bene advertit Suarius disp. 28. & Lugo disp. 16. hic casus, de quo disputatur, moraliter in praxim reduci non potest, cum non sit moraliter possibile, quod aliquis duret in aliquo actuali consensu pro toto eo tempore, quo perficitur Baptismus, quin etiam post Baptismum perfectum aliquandiu in eodem statu duret.

Adde ex eodem Lugo, verbum illud Triden. *Postea* sumendum esse negative, hoc est non prius, non vero positive, excludendo ipsum instans, quo baptismus perficitur: sic dicere solemus, ante solis ortum sunt tenebræ, non vero postea; ante usum rationis homo non peccat, postea vero peccat. Ubi ly, postea, sumitur negative. Nam etiam in eo primo instanti, quo sol oritur, desunt tenebræ, & in eo instanti, quo acquiritur usus rationis, potest homo peccare. Quod autem sic sumendum sit ly, postea, constat, quia Triden. cap. 5. ejusdem sess. habet, Christum reliquisse Sacerdotes sui Vicarios tanquam Præsides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi Fideles ceciderint; Ubi satis ostendit, peccata commissa in instanti baptismi, utpote peccata Christifidelium, esse ad Sacerdotes deferenda.

Ad confirm. concedo sequelam. quando enim

enim dicimus, baptizatum, si statim moriatur, recta ad Cœlum migrare, intelligendum est, modo ne aliquod peccatum in eo instanti commiserit, vel immediate post.

XX. Objic. 2. Per baptismum applicatur Christi sanguis ad solvendum, & extinguendum omne debitum jam contractum usque ad illud tempus; ergo includi debet peccatum in eo instanti commissum: Non secus ac si Rex remittat alicui quodcumque debet usque ad hanc diem, remittit etiam debitum hac ipsa die contractum.

Confirm. quia si Martyr in ipso instanti Martyrii committat veniale, per baptismum sanguinis deletur; aliter detineri deberet in Purgatorio, contra sensum communem Ecclesiæ; ergo etiam baptismus fluminis delet peccata in eo instanti commissa: atque adeo hæc non sunt materia Confessionis.

Resp. negando, Baptisma esse institutum ad solvendum debitum, quod contrahitur, dum illud suscipitur, licet potuisset ita institui. Triden. enim docet, omnia peccata, quæ committunt Christifideles, pertinere ad Pœnitentiæ Tribunal; Peccatum autem, quod committitur in instanti baptismi, vere committitur a Christifideli; ergo non pertinet ad Sacramentum baptismi, sed Pœnitentiæ: Præsertim quia Baptismus delere non potest peccata personalia, nisi prævia eorum retractatione; Peccatum autem in instanti baptismi commissum retractari in eo instanti non potest; ergo non potest per baptismum deleri.

Ad confirm. dico cum Lugo, instans Martyrii non esse illud, quo Martyr mortem acceptat, vel accipit vulnus lethale, sed esse illud instans, quo Martyrium consummatur per mortem, seu primum instans mortis; quo certe Martyr peccare non potest, cum non amplius vivat. Illi autem instanti, & Martyrio per mortem consummato concessum est privilegium illud remissionis adæquatæ omnium peccatorum, etiam quoad pœnam, ob pœnas, quas subit Martyr profundendo vitam pro fide; quod privilegium non est concessum baptismo fluminis, sicut nec baptismo flaminis. Quis enim neget, posse aliquem post perfectum actum amoris Dei statim decedere, & ad pœnas Purgatorii detrudi, si non plene per illum actum amoris satisfecit pro suis culpis?

XXI. Quod attinet ad peccatum pure putatum, certum est, esse materiam necessariam Confessionis, seu debere in Confessione explicari. Solum quæritur, An sit materia sufficiens, hoc est an valide, & fructuose Sacramentum Pœnitentiæ suscipiatur, si illud solum peccatum manifestetur?

Negant nonnulli putantes, quod si deficiat materia remota, nempe peccatum vere commissum, deficiat etiam materia proxima hujus Sacramenti, nempe dolor, & Confessio de peccato vere commisso, atque adeo deficiat etiam Sacramentum, ejusque fructus.

Dicendum tamen cum communiori Recentiorum, peccatum pure putatum probabiliter esse materiam sufficientem Sacramenti Pœnitentiæ.

Prob. Potuit procul dubio sic institui Pœnitentiæ Sacramentum, ut dolor de peccato pure putato sufficeret ad ejus valorem, & fructum: quod autem ita de facto institutum sit, ex eo suadetur, quia institutum est per modum judicii, & in omnibus judicium Sacramentale convenit cum forensi, in quibus non constat Christum voluisse ea differre; Atqui in judicio forensi datur vera accusatio, & fertur valida sententia etiam de delicto pure putato; ergo peccatum pure putatum est materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ.

Confirm. quia non est verisimile, Christum Dominum voluisse privare innocentem Sacramento, ejusque fructu, dum exponit peccata putata, & suæ obligationi satisfacit; quando non privat Reum exponentem peccata vere commissa; Aliter Innocenti obesset sua Innocentia; ergo ut prius.

Dices 1. In Sacramento Baptismi non sufficit ablutio vera aquæ putatæ; neque in Eucharistia vinum putatum; nec in Sacramento Pœnitentiæ absolutio Sacerdotis putati; ergo neque sufficit dolor verus de peccato putato.

Resp. concesso antecedente, nego consequentiam. Constat enim, Christum Dominum voluisse in baptismo ablutionem aquæ naturalis, juxta illud: *Nisi quis renatus, &c.* Constat etiam, voluisse Eucharistiam confici ex pane, & vino vero, utpote institutam per modum refectionis spiritualis: Constat demum, absolutionem debere esse ab habente potestatem ordinis, & jurisdictionis; aliter sententia absolutoria non esset vera, sed apparens. Contra vero probabile est, ut ostendimus, quod Christus Dominus contentus fuerit in Sacramento Pœnitentiæ de dolore vero peccati putati.

Di-

Dices 2. formam absolutoriam non esse veram, si nullum detur peccatum remittendum; ergo si peccatum sit putatum, Sacramentum non conficitur.

Resp. sicut forma baptismi est vera, non solum secundum significationem naturalem, sed etiam secundum sacramentalem, quando quis accedit cum contritione ad baptismum, in quo casu nulla macula deletur in actu secundo; (idemque proportionaliter dicas de baptismo suscepto a B. Virgine ab omni labe immuni, de Extrema unctione, &c.) ita forma absolutoria est vera, etiamsi nullum peccatum in actu secundo deleatur. Et ratio est, quia significatum formæ Sacramentalis est, quod conferatur gratia, quæ de se est erasiva peccati, si illud reperiret, aut si non daretur obex; unde sufficit, quod solum in actu primo gratia Sacramentalis peccatum deleat. Hinc Suarius tomo 2. in 3. p. disp. 18. sect. 3. putat cum Alberto, Sylvestro, Canisio, & aliis, Deiparam suscepisse Sacramentum Extremæ Unctionis, quia formula illa, Remittat tibi Deus, si quid peccasti, significat: Conferat tibi Deus Gratiam sufficientem ad delendam omnem maculam, quæ per sensus contrahi solet. Immo Albertus Magnus apud Canisium l. 1. de B. Virgine cap. 9. & alii apud Raynaudum in Dipht. Marianis putant, Deiparam suscepisse etiam Sacramentum Pœnitentiæ, confitendo sive incongruitatem suam ad Maternitatem Dei, sive culpam levem conditionaliter commissam, & ut possibilem apprehensam, juxta illud Bernardi: *Bonæ mentis est ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est*; potest quippe forma absolutoria esse vera, quamvis in actu secundo nullum peccatum deleatur.

Dices 3. si sufficeret materia remota putata, nempe peccatum, sufficeret etiam materia proxima putata, nempe dolor supernaturalis putatus; quod nemo dixerit.

Resp. nego consequentiam: ex rationibus enim conclusionis probabile est, sufficere materiam remotam putatam, & rationabiliter nomen peccati usurpari, prout amplectitur etiam peccatum putatum. Dolor tamen supernaturalis non potest esse putatus, ut constat ex propositione 57. confixa ab Inno. XI. Et ratio est, quia dispositio, & forma debent esse in eodem ordine: cum autem dolor disponat ad gratiam supernaturalem, debet & ipse esse supernaturalis; atque adeo non sufficit, quod sit pure putatus.

ARTICULUS IV.

Quomodo explicandus sit numerus Peccatorum? Et quomodo peccata numerice multiplicentur?

XXII. Certum est ex Trident. explicandum esse numerum peccatorum, quippe qui multum variat judicium, quod ferri debet de statu Pœnitentis, unde non sufficit explicare consuetudinem peccandi, & tempus, quo talis consuetudo duravit, quando ferri potest certum judicium de numero peccatorum, ut docent communissime: quidquid olim in contrarium dixerint Cajetanus, & Navarrus. Et ratio est, quia consuetudo peccandi tam habetur ab eo qui decies, quam ab eo, qui centies singulis hebdomadis peccat. Quare quando non potest haberi certus numerus peccatorum, explicandus est saltem in confuso, dicendo v. gr. bis, vel ter per diem, aut per hebdomadam patratum esse hujus speciei peccatum.

Vasquez tamen, & Coninck docent, in cogitationibus morosis valde frequentibus non esse adigendos Pœnitentes ad numerum explicandum, quia facile in ea supputatione facienda erratur notabiliter, præsertim a Rusticis, & scrupulosis: unde putat Coninck satis esse dicere, sæpius per diem, aut quasi continue, prout dabatur occasio, se desiderasse peccare in ea peccati specie. Quæ Doctrina admittenda est, quando non potest facile aliquis circiter numerus peccatorum per diem, aut per hebdomadam determinari; Aliter non datur ratio, cur hic numerus non explicetur.

XXIII. Difficultas est, quomodo actus numerice multiplicentur? Illud certum est, actum internum non multiplicari, nisi interrumpatur: si enim motus ex Philosopho non multiplicatur, sed dicitur unus, si non interrumpatur, a fortiori actus internus, qui idem perseveret; unde advertit Suarius disp. 22. sect. 5. quod si idem actus voluntatis duret circa idem objectum, quamvis circa illud videamur aliquando plures reflexiones facere, ac veluti denuo actum inchoare, confitendum tamen ut unum numero peccatum.

Certum etiam est, quod si actus internus interrumpatur cum expressa voluntate desistendi ab illo, tunc peccata multiplicentur numerice, si novus actus succedat; cum nec physice, nec moraliter cum illo primo a-

ctu hic continuetur. Circa alias interruptiones est difficultas.

Dico equidem: si interruptio ab actu interno peccaminoso non fiat per expressam voluntatem desistendi ab illo, sed vel per distractionem, vel per negotium, vel per somnum, tunc actus interni physice multiplicantur, ut patet. Verum si ea interruptio duret tempore notabili, multiplicantur etiam moraliter, ita ut debeat numerus peccatorum resultans in confessione explicari; si vero interruptio duret brevi tempore, tunc probabile est, quod docet Suarius loco laudato cum aliis, debere etiam in confessione explicari numerum ex illis interruptionibus resultantem. Ratio est, quia illa peccata vere sunt distincta numero, & habent suas malitias morales numero distinctas, cum hæc distinctio non pendeat a brevitate, vel longitudine interruptionis.

Dixi tamen, hanc Suarii Doctrinam esse probabilem, quia multi docent oppositum; tum quia istæ breves interruptiones ex natura sua sunt tales, ut non possint facile adverti; tum etiam quia quando fiunt indeliberate, vix variant morale Judicium circa illum actum. Unde colligit Coninck disp. 7. sect. 7. satis esse in confessione dicere, se magna diei parte, aut quasi per totum diem de re illa cogitasse. Hoc enim intelligitur secundum communem modum agendi, qui solet esse, ut hujusmodi cogitationes occurrentibus negotiis interrumpantur.

XXIV. Quod attinet ad multiplicationem numericam peccatorum externorum; certum est, quod si ea omnino interrumpantur per cessationem ab omni actu interno, & externo, ac deinde similis actus committatur, tunc peccata numero multiplicentur. Ratio est, quia tunc illi actus sunt omnino discreti, cum nihil sit, cum quo continuentur. Verum circa alias interruptiones est non levis difficultas.

Dico equidem 1. Si actus interior interrumpatur, sed continuetur exterior, peccata non multiplicantur numero. Ita Suarez, Vasquez, & alii; Tum quia illi duo actus interni uniuntur in uno actu externo; Tum etiam quia prior actus internus voluntatis manet virtualiter in actu externo; quare censetur unus moraliter cum novo actu interno superveniente.

Dico 2. Si actus exterior interrumpatur per successionem alterius actus exterioris ordinati ad eundem finem, qui tamen actus externi non sint mali per se, sed solum ex intentione finis (ut parare arma, exire domo, &c. in eo qui vult occidere inimicum,) neque tunc multiplicantur numero peccata. Ratio est, quia omnes illæ externæ actiones solum physice distinguuntur, moraliter tamen sunt unum, cum participent eandem malitiam finis, ad quem ordinantur.

Dico ult. Si actus externi inter se subordinati, & sibi invicem succedentes sint mali malitia ejusdem speciei cum malitia finis, ad quem ordinantur; (ut sunt plura vulnera in ordine ad hominem interficiendum, oscula, & tactus in ordine ad fornicationem) tunc, si actus ultimus consumetur, nempe occisio, fornicatio, sufficit hunc tantum explicare in confessione. Ratio est, quia omnes illi actus prævii ad hunc ultimum ordinantur, & ex illis unum numero peccatum consummatum componitur; unde moraliter singuli sunt partes componentes unum actum totalem. Hoc tamen Suarius, & Vasquez contra Navarrum intelligunt solum de actibus antecedentibus, non vero de consequentibus, qui non videntur ad illum actum jam consummatum pertinere, unde debent in confessione explicari. Verum sententia Navarri, & aliorum non videtur improbabilis, quia actus consequentes censentur complementum operis essentialiter tantum, & non integraliter consummati.

Dices: si verum esset, quod peccata interna non multiplicentur numerice, quando continuantur in eodem actu externo, sequeretur, quod peccatum non restituendi esset unum moraliter, quantumcumque duret, quia omnes voluntates non restituendi continuantur pariter in eadem externa omissione debitæ restitutionis.

Resp. Vasquium, Gabrielem, Navarrum concedere sequelam: communius tamen cum Suario, & Bonacina putant, peccatum non restituendi multiplicari numerice per interruptionem, & iterationem internarum voluntatum non restituendi; vel per hoc quod quis iterum utatur re aliena; præsertim si per usum atteratur; vel per hoc, quod quis voluntarie reddat se impotentem ad restituendum; vel si appareat, novum damnum emergere creditori ex omissione restitutionis. Ratio est, quia hujusmodi actus non videntur contineri præcise in voluntate priori non restituendi.

XXV. Dubitatur hic, quot peccata committat, qui pluribus una vice successive ad-

administrat in mortali Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ. Quod attinet ad Sacramentum Pœnitentiæ, communius docent contra nonnullos apud Dianam parte quinta tract. 14. Resol. 56. quod tot peccata committantur, quot absolutiones conferuntur, quia unumquodque Sacramentum Pœnitentiæ per se est completum; unde sicut qui successive plures fornicationes committit, debet numerum explicare; ita qui successive plura Sacramenta Pœnitentiæ, aut baptismi &c. conficit in mortali: Contra vero probabiliter unum peccatum committit, qui pluribus Sacramentum Eucharistiæ in mortali administrat, quia tunc non conficit Sacramentum. Immo probabile est, quod docet Vasquez cum aliis contra Granadum, & Faustum apud eundem Dianam, hunc non peccare mortaliter, eo quod Sacramentum nec conficiat, nec suscipiat, sed solum tangat; sicut non peccasset mortaliter, qui in mortali osculatus fuisset pedes Christi Domini, dum degeret in terris.

ARTICULUS V.

Utrum subjiciendus sit clavibus effectus proveniens ex peccato commisso, non secus ac actus externus peccaminosus.

XXVI. Ex communissima Doctorum sententia, & ex Ecclesiæ praxi constat, non solum peccata interna, sed etiam externa aperienda esse in confessione; ut supra diximus num. 4. Proinde qui furatus est v. gr. non explicat sufficienter peccatum suum dicendo, Volui furari, quamvis enim actus exterior non sit formaliter liber, & idcirco non addat novum meritum, aut demeritum actui interno; nihilominus ab actu interno peccaminoso actus externus denominatur vere peccatum, & displicens Deo: unde Deus non solum prohibet voluntatem furandi, sed ipsum etiam furtum, quandoquidem peccatum internum, & externum sunt unum formale peccatum, & censentur esse una actio in genere moris. Et ratio ulterior est, quia fere semper actus externus notabiliter mutat statum peccati, & peccatoris, atque adeo de se variat judicium in foro Sacramentali; etenim quando actus externus conjungitur cum interno, hic fere semper est intensior, diuturnior, & efficacior, reddens hominem procliviorem ad relabendum; & sæpe etiam ob peccatum externum contrahitur censura, irregularitas, onus restitutionis, & alia id genus; propterea ejus cognitio est necessaria in hoc tribunali, quod ad medelam animarum institutum est.

XXVII. Dubitatur tamen, Num præter actum externum clavibus etiam subjiciendus sit effectus proveniens ex peccato commisso, pro quando non potest amplius evitari? E. gr. Si quis percussit, aut mandavit percuti lethaliter Petrum, vel illi venenum propinavit, ita ut non possit deinde amplius mors impediri, quæritur, an mors deinde secuta ita sit effectus peccati volitus in causa, ut sit etiam novum peccatum aperiendum in confessione? Similiter si prævideas homicidium in ebrietate patrandum, sufficitne in Confessione aperire ebrietatem cum prævisione, aut etiam intentione homicidii, an vero debet etiam aperiri homicidium secutum, non secus ac præter peccatum internum debet etiam actus externus manifestari? Quamvis neque actus externus, neque effectus ex peccato secutus, pro quando non potest amplius impediri, addant novam malitiam peccato interno, cum non addant novam libertatem, quæ est fundamentum bonitatis, & malitiæ moralis, ut docet D. Th. in 4. dist. 17. qu. 2. Suar. tr. 2. de Relig. l. 3. de Juram. c. 7. Vasq. p. 12. d. 127. dicens hoc esse citra controversiam.

Prima sententia cum Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 45. num. 3. Soto, Ledesma, Palao tr. 2. d. 1. p. 3. & aliis putat, eodem modo aperiendum esse in confessione effectum ex causa voluntaria secutum, pro quando impediri non potest, ac actum exteriorem. Quare, inquit Sotus in 4. dist. 12. q. 1. ubi quis percussit Petrum, & statim confessus est hanc percussionem, si deinde sequatur mors, tenetur iterum homicidium fateri. Et ratio videtur esse, tum quia talis effectus est veluti complementum peccati antecedentis, non secus ac actus externus est complementum interni, atque adeo tanquam peccatum confitendum est; tum etiam quia in foro externo punitur v. gr. per irregularitatem, per censuras &c. ergo signum est esse peccatum, atque adeo confitendum.

Secunda sententia docet, hujusmodi effectus, pro quando vitari non possunt, non esse peccata, ut proinde non vocentur peccata, sicut vocantur peccata actus externi peccaminosi, sed dicantur esse effectus peccati; & idcirco satis esse in confessione eorum

rum dumtaxat causam aperire. Ita Vasq. p. 2. disp. 94. c. 4. n. 16. Bonac. de Legib. disp. 2. qu. 4. p. 4. Laym. & alii apud Dianam p. 1. tr. 7. ref. 74. & apud Merollam disp. 2. cap. 1. nu. 36. Et ratio radicalis est, quia nemo dicitur peccare, pro quando actus impediri non potest; aliter peccatum non esset liberum; ergo hujusmodi effectus, pro quando impediri non possunt, nullatenus habent rationem peccati, atque adeo non sunt in confessione aperiendi. In tantum actus externi, licet non habeant propriam, & formalem libertatem, sunt tamen vere peccata in confessione aperienda, quia pro quando ponuntur, vitari possunt, & sic libere ponuntur; at effectus isti, pro quando ponuntur, vitari non possunt; ergo nullatenus induunt rationem peccati in Confessione aperiendi.

Tertia sententia cum Azor. & aliis apud Sanch. l. 1. Sum. c. 16. n. 46. docet, quod hujusmodi peccati effectus tunc sint aperiendi in Confessione, quando proveniunt antequam per pœnitentiam retractata sit voluntas illa prava præterita, vi cujus in sua causa voliti sunt; Quia tunc faciunt unum peccatum moraliter cum voluntate illa præterita, non secus ac actus externus peccaminosus cum interno. Quod si voluntas præterita per pœnitentiam sit interrupta, tunc nullo modo censeri debent peccata, atque adeo nec clavibus subjicienda. Probabiles autumat omnes tres istas sententias idem Sanch. loco citato; huic tamen ultimæ videtur propius adhærendum.

XXVIII. Dico itaque primo cum Sanch. lib. 9. de Matr. disp. 45. n. 29. Henr. Corduba, Soto, & aliis. Si voluntas præterita, v. gr. patrandi homicidium veneno propinato, retractetur per pœnitentiam, antequam mors sequatur, hujusmodi effectus non habet rationem peccati.

Probatur, quia hic effectus, puta mors per venenum causata, non potest dici voluntarius, juxta systema conclusionis; ergo non habet rationem peccati, quod essentialiter debet esse voluntarium, ac liberum. Antecedens probatur: causa præterita, nempe venenum jam propinatum, esto fuerit olim voluntaria, non est tamen voluntaria, quando sequitur homicidium, cum supponatur jam per pœnitentiam retractata; ergo quamvis hic effectus procedat ex causa olim voluntaria, non oritur tamen ex causa hic, & nunc voluntaria, atque adeo nec ipse est voluntarius.

Confirm. Qui mandat Procuratori, ut nomine suo contrahat matrimonium, si revocet mandatum, & antequam ad notitiam Procuratoris ea revocatio perveniat, iste matrimonium contrahat nomine Principalis, profecto hic contractus, quamvis procedat a causa olim voluntarie posita, voluntarius tamen non est, unde Matrimonium non est validum, ut notat Sanch. lib. 2. disp. 11. ergo idem in casu, potest enim causa in ratione voluntarii revocari, quamvis effectus inde sequatur naturaliter, perinde ac si revocata non esset.

XXIX. Infertur hinc primo, effectus ortos a prava voluntate præterita jam retractata non esse subjiciendos clavibus post confessionem de causa illis data. Ita Fagundez, Salas, Becan. Henr. & alii apud Dianam p. 3. tr. 6. ref. 52. & Merollam loco citato nu. 47. Etenim cum hujusmodi effectus non habeant rationem voluntarii, nec rationem peccati, ut ostendimus, sequitur, quod non habeant malitiam in Confessione aperiendam; Siquidem malitia, quæ præcessit in causa olim voluntaria, jam in Confessione explicata fuit.

Infertur secundo cum Sanch. lib. 1. c. 16. nu. 16. contra Azorium, & Palaum, probabile esse, quod hujusmodi effectus nec sint subjiciendi clavibus, si solum præcesserit interna retractatio pravæ voluntatis præteritæ, etiamsi non præcesserit confessio. Ratio est eadem, quia isti effectus in casu nostro, cum non sint voluntarii, non habent rationem peccati, unde non continent malitiam in Confessione aperiendam; quamvis tutius sit eos aperire, ut ex illis clarius innotescat prior culpa. Quinimo Bonacina de leg. disp. 2. q. 4. p. 4. nu. 26. & alii communius docent, confitendos omnino esse, quando ad illos consequitur censura, irregularitas, aut onus restitutionis, quæ omnia actum dumtaxat externum consummatum comitantur. Nihilominus non est improbabile quod docent Henr. lib. 5. nu. 5. lit. H. Tabiena, & alii apud Dianam loco laudato contra Vasqu. Azorium, nullam censuram secuto effectu incurri, quando voluntas prava antecedenter fuit retractata. Etenim cum censura sit pœna medicinalis ordinata ad infringendam contumaciam, si voluntas prava, antequam sequatur effectus, retractetur, non habetur amplius contumacia; unde nec incurritur censura. Incurritur tamen in omnium sententia irregularitas, & onus restitutionis, secuto hujusmodi effectu, esto præcesserit

rit retractatio voluntatis pravæ præteritæ, immo etiam præcesserit confessio.

XXX. Dico 2. Si voluntas præterita prava non fuerit retractata, antequam effectus, puta homicidium, sequatur post venenum propinatum, tale homicidium, quamvis non possit amplius impediri, adhuc est vere peccatum externum, aut saltem complementum peccati externi, participans malitiam per extrinsecam denominationem a causa præterita. Ita Suar. Becan. Sanch. Henr. Salas, & alii apud eundem Merollam n. 40. ex D. Th. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3.

Probatur, quia ad rationem peccati non requiritur actualis libertas, sed satis est, quod actus maneat moraliter liber, vel habitualiter, quatenus non est retractatus, vel virtualiter, quatenus operatur per causam appositam; atqui totum hoc habet homicidium, quando post venenum propinatum non est retractata prava voluntas præterita; ergo hujusmodi homicidium habet rationem peccati externi. Major probatur, quia in communi hominum sensu dicitur v. g. voluntarie omittere recitationem Horarum, qui projicit Breviarium, etiamsi non possit deinde illas recitare, dummodo voluntatem pravam non retractarit. Similiter dicitur voluntarie peccare peccato externo somni, qui dormit contra præceptum domini indicens vigiliam, etiamsi non possit deinde amplius vigilare; ergo hujusmodi effectus habent vere rationem peccati externi per malitiam extrinsece derivatam a causa voluntaria moraliter perseverante in ratione voluntarii per non retractationem; non secus ac actus externus habet veram rationem peccati externi per malitiam extrinsece derivatam a peccato interno.

Confirm. quia projiciens Breviarium, ne possit horas recitare, non incurrit censuram impositam pro omissione recitationis horarum, tunc quando Breviarium projicit, sed in instanti mediæ noctis, quando peccatum consummatur; atqui censura non incurritur nisi propter peccatum; ergo omissio recitationis, quamvis post projectionem Breviarii sit necessaria, adhuc tamen habet veram rationem peccati ob voluntarietatem in sua causa moraliter perseverantem per non retractationem.

XXXI. Infertur hinc, quod hujusmodi effectus promanantes a voluntate prava non retractata, sive positivi sint, ut homicidium, sive negativi, ut omissio recitationis Horarum, quamvis non possint amplius impediri, adhuc clavibus subjiciendi sint, non secus ac peccata externa. Ita Sanch. Tannerus, Salas, Soto, Becanus contra Vasquez loco citato, Sayr. Herreram apud eundem Dianam p. 3. tr. 6. res. 52. Ratio est, quia aliter fere nunquam teneremur confiteri v. gr. occisionem, aut effectum secutum contra castitatem, &c. sed satis esset aperire in Confessione causam his effectibus datam; quod videtur esse contra sensum fidelium, ac Doctorum; quidquid in contrarium doceat Vasquez ibidem apud Dianam p. 1. tr. 7. res. 74. putans hos effectus manifestari a fidelibus in confessione, vel quia credunt eos esse peccata, vel ut luculentius peccatum manifestent.

Confirm. 1. quia si quis emissa sagitta interficeret hominem, potest solum confiteri jaculationem sagittæ animo occidendi, & præscindere ab homicidio, immo potest etiam illud negare citra mortale; quod tamen videtur absonum. Et ratio a priori est, quia ut aliquid in se vere, & formaliter sit peccatum, atque adeo in confessione aperiendum, non est opus, quod sit in se, & directe volitum, sed sufficit, si sit saltem indirecte, & in sua causa voluntarium.

Confirm. 2. quia ideo in omnium sententia actus externus peccaminosus est subjiciendus clavibus, quia habet veram rationem peccati, quamvis per denominationem ab actu interno peccaminoso, cum quo moraliter conjungitur; sicut etiam quia per hoc quod actui interno superaddatur externus, notabiliter variatur judicium confessarii in ordine ad statum peccati, & peccatoris, ut diximus initio hujus articuli; ac demum quia sæpe actus externus est obnoxius censuræ, irregularitati, oneri restitutionis, &c. atqui hæc omnia pariter militant in effectu peccaminoso proveniente ex prava voluntate præterita non retractata; ergo pariter effectus hic peccaminosus est subjiciendus clavibus.

QUÆSTIO IV.

De Satisfactione Sacramentali.

DE Satisfactione multa inquirunt Theologi morales, quæ paucis hic complectemur, quærendo prius ea, quæ spectant ad satisfactionem extrasacramentalem; Deinde quæ ad Sacramentalem.

A R-

ARTICULUS I.

Quid sit Satisfactio, & quænam ejus Conditiones?

I. Definitur ab Angelico in 4. disp. 15. satisfactio, quod sit quædam injuriæ illatæ recompensatio. Apud Theologos tamen nomine satisfactionis antonomastice venit compensatio injuriæ Deo irrogatæ per peccatum. Dupliciter tamen possumus pro peccatis satisfacere, primo quoad culpam, & de hac disputatur in de Incarnatione, secundo quoad pœnam, quæ remanet luenda pro mortalibus, aut venialibus jam remissis, & ista satisfactio aut potest a nobis præstari extra Sacramentum per opera satisfactoria ex opere operantis, aut ex opere operato per satisfactiones Christi applicatas nobis vel per Indulgentias, vel per sacrificium Eucharisticum, vel virtute clavium exequendo pœnitentiam in Sacramento a Confessario injunctam, quæ est pars integralis Sacramenti Penitentiæ. Quod possimus etiam extra Sacramentum condigne satisfacere pro pœna temporali peccatis debita, constat tum ex Trident. sess. 14. can. 13. tum ex proscriptione 77. Thesis Baii, quæ habet: *Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam*: tum demum quia si potest justus per opera supernaturalia mereri de condigno vitam æternam, a fortiori poterit satisfacere de condigno pro pœna temporali alterius vitæ, quæ ingressum ad gloriam remoratur. Sicut autem meritum justi habet solam proportionem Geometricam, non Arithmeticam cum præmio vitæ æternæ; ita justi satisfactio proportionem habet pariter Geometricam cum pœna Purgatorii debita culpis, pro qua satisfacit; eo quod solvatur a Filio Dei adoptivo non tamquam in carcere, & coacte, sed sponte tanquam in palæstra pugnando.

II. Quamvis autem extra Sacramentum non applicentur nobis Christi satisfactiones, quando per opera nostra ex opere operantis satisfacimus; nihilominus jure merito in Tridenr. sess. 14. cap. 8. dicimur in Christo satisfacere; tum quia vi meritorum Christi conferuntur nobis auxilia ad ponenda hæc opera satisfactoria; tum etiam quia intuitu meritorum Christi acceptantur a Deo pro debito pœnæ satisfactiones a nobis præstitæ. Etenim, ut notat de Lugo, Judex habet jus ad exigendam pœnam, quam ille vult imponere, quin reneatur acceptare pœnam, quam reus sponte sua subit, etiamsi esset hæc acerbior pœna debita; Siquidem delinquentis est pœnam pati, Judicis vero illam taxare. Hinc Triden. loco laudato habet: *Omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pænitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur, & per illum acceptantur a Patre.* Ex quo sequitur, quod satisfaciat Justus de rigore justitiæ vindicativæ quoad æqualitatem solutionis, solvendo tantum, quantum debet de pena, non tamen quoad modum solutionis, quia necessarius fuit favor ex parte Judicis, qui nostra opera in satisfactionem acceptaret, cum posset exigere pœnas a se infligendas; ubi autem favor, & gratia admiscetur, non habetur totaliter justitiæ rigor.

III. Ut autem satisfactio ista extrasacramentalis sit condigna, plures conditiones requiruntur. Prima est, quod ponatur ab homine in statu gratiæ. Ita communiter contra nonnullos apud Lugo disp. 24. sect. 2. Et ratio est, quia sicut nemo potest in Christo mereri, nisi vivat in Christo, ita nec potest in Christo satisfacere; quandoquidem sicut opus meritorium non habet proportionem cum vita æterna, nisi elevetur a gratia; ita nec opus satisfactorium habet proportionem cum pœna alterius vitæ, nisi ab eadem gratia elevetur, debet enim esse Deo gratus homo, tam ut ejus opera acceptentur ad præmium, quam ut acceptentur ad placandum Deum, & ad compensandam pœnam debitam per castigationem voluntariam. Confirm. quia, ut modo diximus ex Lugo, opera nostra, ut sint satisfactoria, debent a Deo in ordine ad talem finem acceptari; Deus autem opera peccatoris non acceptat. dicitur enim Proverb. 15. *Victimæ impiorum abominabiles Domino*. & prima ad Cor. 13. *Si distribuero omnem substantiam meam in cibos pauperum, & tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Porro sicut ex majori gratia crescit valor meriti, ut docent communius, ita etiam valor satisfactionis, major enim personæ dignitas confert ad utrumque.

IV. Secunda conditio est, ut opus sit pœnale. Propterea Triden. sess. 14. c. 8. opera satisfactoria appellat pœnas, additque, nos satisfaciendo pati pro peccatis; aliter non haberetur congrua recompensatio pro in-

injuria, quoad reatum residuum pœnæ temporalis. Non videtur tamen negandum, quod omne opus bonum sit aliquatenus pœnale, ut proinde quodlibet opus bonum, & qua honestum, sit meritorium, & qua pœnale sit satisfactorium. Et ratio est, quia omne opus bonum aliquam habet difficultatem, unde etiam pœnalitatem. virtus enim est circa arduum, & difficile, & idcirco dantur habitus virtuosi ad superandam difficultatem, quæ in exercitio actuum reperitur; difficile autem dicitur esse illud, quod vel dolore fit, vel temporis longitudine; sicut facile dicitur esse, quod vel sine dolore fit, vel brevi.

Neque obstat, quod valde virtuosi suavitatem potius sentiant in exercitio virtutis, quam pœnam. Nam gaudium illud spirituale, quod ex amoris vehementia experitur virtuosus in exercitio virtutis, non tollit, quominus sentiat pœnam aliquam, licet levem, dum privat se bono delectabili ob amorem honesti; hæc autem diminutio pœnæ, quæ tunc habetur orta ex promptitudine voluntatis libenter operantis circa honestum, non minuit satisfactionem, sed potius illam auget, ut notat Angelicus loco laudato, & solum minuit satisfactionem diminutio pœnalitatis, quæ habetur ex parte ipsius actus. Et ratio est, quia quamvis actus qua honestus sit meritorius, & qua pœnalis sit satisfactorius, nihilominus crescente honestate actus, etiamsi non crescat, sed potius decrescat pœnalitas, adhuc crescit satisfactio; quia magis Deus placatur ab actu honestiore, licet minus pœnali, quam a magis pœnali, & minus honesto; & idcirco ex communi Theologorum doctrina magis est satisfactoria eleemosyna, quam jejunium, quamvis hoc sit magis cruciativum; & professio religiosa ex D. Th. 2. 2. qu. 189. art. 3. ad 3. affert secum expiationem totius pœnæ temporalis debitæ propter actionis excellentiam, quamvis formaliter parum habeat pœnalitatis. Sic etiam magis satisfacit homo per actum charitatis, quam per actum humilitatis, quia dignitas actus in ordine ad satisfaciendum non desumitur ex nuda pœna, sed ex pœna laudabili: cum autem major sit laudabilitas pœnæ in actu charitatis, etsi minus molestæ, quam in actu humilitatis, major per illum actum habetur satisfactio. Quare per omnes omnino actus supernaturales honestos habetur sua satisfactio orta ex aliqua molestia, quæ in ejus exercitio habetur, saltem ob carentiam boni delectabilis cum eo actu incompossibilis; & ideo Trident. loco citato quamvis docuerit satisfactionem fieri per pœnas, addit tamen can. 13. eam universim fieri non solum jejuniis, orationibus, & eleemosynis, sed etiam aliis pietatis operibus; quia scilicet pietatis opera in hac vita non carent pœnalitate sua.

V. Tertia conditio est, ut opus satisfactorium ex actu bono, & honesto procedat. quomodo enim potest placari Deus per opus aut sibi ingratum, aut sibi non gratum? In tantum potest satisfactio Sacramentalis ex malo, aut indifferenti fine posita sufficere ad implendum præceptum Confessionis, & elevari ex opere operato ad satisfaciendum, quoties homo ratione peccati mortalis non est incapax talis effectus, puta si ob finem solum venialiter malum, v. g. ob vanam gloriam, det eleemosynam a Confessario impositam, quia sicut ad satisfaciendum aliis præceptis, puta audiendi Missam, jejunandi, non requiritur, quod hæc ponantur ex fine bono, ita ad satisfaciendum præcepto Confessionis; quinimmo etiam in statu peccati mortalis potest his præceptis satisfieri; & sicut potest v. g. absolutio Sacramentalis ex fine mortaliter malo collata a Sacerdote elevari ex opere operato ad causandam gratiam in pœnitente, quia elevatur, quatenus est actio a Christo Domino assumpta, atque adeo quatenus est bona; sicut etiam quando elevatur contractus matrimonialis peccaminosus; & quando elevatur voluntas conferendi Ordines Sacros, etiamsi sit simoniaca, &c. ita elevari potest ad causandum effectum satisfactionis ex opere operato opus satisfactorium impositum a confessario, quamvis ex fine venialiter malo ponatur. nam si poneretur ex fine mortaliter malo, non causaret gratiam ex opere operato ex incapacitate subjecti, & probabiliter nec causaret remissionem pœnæ ex indispositione subjecti. At quando opus satisfactorium ponitur extra Sacramentum, cum causet effectum ex opere operantis dumtaxat, idcirco si ponatur ex fine malo, cum non placeat Deo, neque placat Deum, neque ullo pacto satisfacit.

VI. Dubitatur hic primo, an opus satisfactorium debeat poni ex intentione satisfaciendi, ut satisfaciat? Ad quod respondendum cum communi contra Henricum, & alios apud Lugo d. 24. n. 43. negative. Ratio est, quia sicut ad meritum non requiritur intentio merendi, & satis est, quod vi sua opus meritorium aptum

ptum sit movere Deum ad remunerationem, ut moveat ad illam infallibiliter dandam, posita promissione divina; ita pariformiter satis est, quod opus satisfactorium aptum sit placare Deum, ut satisfaciat infallibiliter, posita divina acceptatione; atque adeo non requiritur intentio satisfaciendi per illud: Sicut docent communiter, nec requiri intentionem satisfaciendi, quando ponitur opus præceptum, eo quod ea præcisa, ponitur quidquid a legislatore præcipitur; atque adeo præcepto satisfit: quicquid sit, an satisfiat cum intentione non satisfaciendi; in quo Doctores variant; eo quod videatur in tali casu non poni opus eo modo quo possit legislatori morem gerere; sicut nec videtur placare Deum offensum, qui ponit opus satisfactorium animo non satisfaciendi per illud.

VII. Dubitatur 2. an possimus satisfacere etiam per pœnas, & flagella a Deo nobis inflicta, & quæ necessario patimur, etiam non perseverante actu interno libero, quo ea libenter acceptamus, & patienter toleramus? Et sane quod ex divina erga nos clementia satisfaciamus per hujusmodi pœnas, & flagella, constat ex Tridentino sess. 14. cap. 9. ubi habet: *Docet præterea, tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solum pœnis a nobis pro peccato vindicando susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis; sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.* Præterea quod non solum per actum internum, sed etiam per ipsa flagella externa habeatur satisfactio, docent communiter contra nonnullos apud eundem Lugo; aliter non esset, cur adeo Tridentinum efferret divinam munificentiam, & amorem in hac satisfactione, si ea tota consummaretur in sola patientia, & actu interno. Quare sicut satisfacimus non solum per actus internos, sed etiam per ipsa flagella, quando sponte a nobis suscipiuntur; ita etiam quando necessario ea patimur, & a Deo infliguntur, dummodo patienter ea toleremus. Esto autem actus externus non addat novum meritum supra actum internum, juxta communem Theologorum contra Ripaldam disp. 68. sect. 5. unde solum occasionaliter, & per accidens magis meretur, qui superaddit actum externum actui interno, quatenus intensior solet esse, & diuturnior actus internus, quando debet superare difficultates quæ interponuntur, ubi in actum externum prodiret: nihilominus communiter etiam Theologi docent cum Lugo disp. 24. sect. 4. quod actus externus addat novam satisfactionem actui interno. magis enim Deum placat cæteris paribus qui vult jejunare, & simul jejunat, ac qui solum vult jejunare. Et ratio est, quia æquitas postulat, ut reus pœnæ non crucietur bis, ac propterea qui sustinuit flagella libenter, non solum ratione actus interni, sed etiam ratione pœnarum externarum extinguit reatum pœnæ: contra vero cœteris paribus non videtur dignus novo præmio, qui voluntati jejunandi superaddit jejunium, quippe quod nullatenus est liberum, nisi in causa, atque adeo non exigit novam retributionem, cum non addat novum obsequium erga præmiantem.

VIII. Putant nonnulli cum Medina tr. 3. q. 5. Vasquez, & aliis apud Dicast. disp. 13. dub. 6. quod nos per patientiam internam satisfaciamus, per flagella vero externa a Deo nobis inflicta, & patienter tolerata solum satispatiamur; non secus ac in Purgatorio animæ satispatiuntur, non satisfaciunt, quia post mortem *Tempus non erit amplius*, ut habetur Apoc. 10. idest merendi, ac satisfaciendi. satispassio enim requirit proportionem arithmeticam inter pœnam, quæ subitur, ac debitum pœnæ, satisfactio vero proportionem Geometricam. Sed adversus hanc sententiam recurrit, quod Trident. non potuisset adeo efferre munificentiam, & amorem Dei per hoc, quod in ordine ad satisfactionem admittat flagella a Deo nobis inflicta, & patienter tolerata, perinde ac si sponte illa subiremus, si per flagella externa solum satispateremur, & non satisfaceremus. Ratio autem, cur congruum sit, ut ea in satisfactionem admittat, est ex Angelico in 4. dist. 15. qu. p. ar. 4. quæst. 2. quia per hoc quod flagella necessaria libere acceptentur, fiunt quodammodo propria, ut proinde Deus illa respiciat, perinde ac si ea a nobis libere assumerentur ad satisfaciendum. Hæc sunt verba Angelici: *Recompensatio offensæ præteritæ potest fieri & ab eo, qui offendit, & ab alio; quando fit ab alio, ea vindicationis magis, quam satisfactionis rationem habet; unde si flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt; fiunt autem ipsius, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum, eis utens patienter: si autem ratio eis per impatientiam dissentiat, tunc,*

tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius, & ideo non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis tantum.

IX. Utrum autem per flagella, sive a Deo inflicta, sive sponte suscepta, satisfaciamus, etiam non perseverante saltem virtualiter actu interno libero, quo illa acceptantur? Admittendum videtur cum Lugo loco citato num. 78. contra Dicastillum loco citato num. 80. quia sicut voluntarie v. g. dicitur occidere inimicum, qui propinat illi venenum, quamvis deinde, quando inimicus moritur, non persevet voluntas illa prava occidendi illum; ita voluntarie dicitur flagella externa pati, qui aut sponte suscipit, aut libere acceptat quæ a Deo infliguntur, quamvis hic actus internus deinde non perseveret, quando cruciatur: Per hoc autem, quod hujusmodi flagella per acceptationem fiant quodammodo propria, ac voluntaria, etiam non perseverante actu interno, congruum est, ut Deus etiam illa admittat in satisfactionem: non secus ac ex sua munificentia admittit flagella externa nobis necessaria per hoc, quod ea acceptemus, & patienter toleremus, dum actus hic internus perseverat.

Confirm. ex Lugo, quia qui ex præcepto confessarii tenetur humi cubare per totam noctem, si post somnum inchoatum ab aliis in molli culcitra reponatur, tenetur deinde altera nocte humi cubare; idque non solum in medicinam spiritualem ad carnem macerandam, ut putat Dicastillo, sed etiam in satisfactionem sacramentalem; ergo vere satisfacit per cubationem illam cruciativam, dum dormit, & actus internus patienter illam tolerans non perseverat.

X. Ex quibus fit 1. posse in pœnitentiam imponi a confessario ægritudines, carcerem, aut alias pœnas necessarias; eo quod dum patienter tolerantur, elevari possunt ad causandam ex opere operato pœnæ remissionem, non solum dum virtualiter actus internus patientiæ perseverat, per hoc quod impatientia comprimatur, sed etiam dum perseverat habitualiter, ut in somno. Propterea confessarius post absolutionem addit ea verba: *Quicquid patienter sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum*, quia scilicet flagella omnia patienter deinde tolerata conferunt ad satisfaciendum pro peccatis in ea confessione detectis.

XI. Fit 2. posse a confessario in Pœnitentiam imponi opus alias præceptum, puta auditionem Missæ die festo, aut jejunium Quadragesimale; Non solum quia ex novo præcepto confessarii fit illud magis laudabile, magis meritorium, ac magis satisfactorium; redditurque pœnitenti magis onerosum, cum ex ejus omissione duplex peccatum in confessione explicandum committatur, ut notat Lugo disp. 25. n. 67. alterum contra virtutem propriam, puta contra Religionem, aut Temperantiam, alterum contra virtutem Pœnitentiæ omittendo satisfactionem debitam, immo etiam contra reverentiam Sacramento debitam, mutilando illud: Sed etiam quia si possunt elevari ad satisfaciendum ex opere operato virtute clavium flagella ipsa externa nobis necessaria, dummodo patienter tolerentur, & acceptentur, a fortiori elevari possunt opera solum moraliter nobis necessaria, videlicet opera aliunde præcepta.

ARTICULUS II.

De Pœnitentia a Confessario injungenda.

XII. Dubitatur 1. quomodo, & qualem pœnitentiam injungere debeat Confessarius.

Resp. certum esse, quod per se loquendo teneatur confessarius imponere pœnitentiam peccatis congruam. Hæc enim habet Trid. sess. 14. cap. 8. *Debent Sacerdotes Dei, quantum Spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*; quæ postrema verba indicant obligationem esse gravem. Et sane in judiciis humanis peccat graviter Judex, si pro atrocibus delictis levem pœnam injungat; ergo a fortiori in judicio Sacramentali.

Adde, communius docere contra Amicum, Lugo, Dianam, etiam pro venialibus, aut pro mortalibus remissis imponendam esse sub gravi aliquam congruam satisfactionem, ne mutilum reddatur Sacramentum absque hac parte integrali; quamvis si omittatur a pœnitente integra pœnitentia levis imposita pro venialibus, puta unum Miserere, communius doceant, quod ob materiæ parvitatem nonnisi venialiter peccetur. Et disparitas videtur esse, quia si confessarius pœnitentiam pro venialibus non injungat, videtur injuriam irrogare Sacramento reddendo illud mutilum, cum possit

sit facillime ejus integritatem curare; At pœnitens negligendo levem pœnitentiam non videtur gravem injuriam Sacramento irrogare, eo quod ad illam negligendam non videatur induci ex ullo Sacramenti contemptu, sed ex quadam oscitantia, quæ in materia levi non pertingit ad gravem culpam. Immo si pœnitens omittat gravem pœnitentiam impositam pro culpis levibus, aut pro mortalibus remissis, probabile est, ut sentit Martinus Perez disp. 57. sect. 2. contra Lugo disp. 25. sect. 5. quod solum venialiter peccet, eo quod confessarius non potest ad ullam pœnitentiam obligare pœnitentem, nisi ratione culpę clavibus subjectæ: quare cum peccata venialia, aut mortalia remissa non trahant reatum pœnæ gravis sub gravi ponendæ, eo quod pœna excederet culpam, sequitur, quod ad illam pœnitens non obligetur sub gravi. Ex alio capite etiam nec tenetur sub gravi implere pœnitentiam levem impositam pro mortalibus, quia quamvis mortalia inducant de se gravem obligationem luendi pœnam a confessario imponendam, nihilominus parvitas materiæ excusare videtur a mortali, non solum quando parvitas materiæ est pars pœnitentiæ impositæ; de quo non dubitatur; sed etiam paritate rationis, quando est pœnitentia totalis, ut communius docent cum Suar. Con. Lugo apud eundem Perez.

XIII. Excusatur Confessarius ab imponenda gravi pena pro culpis gravibus, Primo si eam physice non possit penitens exequi, in quo casu curandum, ut per eleemosynas satisfaciat. Quod si sensibus sit destitutus, potest confessarius absque impositione pęnitentiæ illum absolvere. Secundo si pęnitens non possit exequi illam moraliter, hoc est absque gravi difficultate. Immo quando creditur probabiliter, quod pęnitentiam gravem non sit impleturus, non est ei imponenda, quia in hoc Sacramento, ut notat Suar. disp. 38. sect. 9. magis spectatur salus pęnitentis, ejusque emendatio, quam satisfactio pro pœna; & ut advertit Con. disp. 10. dub. 8. præstat exponere pœnitentem periculo luendi gravem penam in Purgatorio, quam exponere illum culpæ gravi, quam committeret omittendo gravem pęnitentiam injunctam. Quare ad vitandum malum gravius, indulgere potest confessarius aliquid imbecillitati pęnitentis, quia non solum debet munus Judicis erga illum exercere, sed etiam Medici spiritualis. Tertio potest Confessarius ab onere pœnitentiæ satisfactoriæ (non tamen ab onere pęnitentiæ medicinalis, ac præservativæ) eximere pęnitentem, si imponat illi lucrationem Indulgentiæ plenariæ, per quam tollitur omnis reatus penæ, atque adeo tollitur materia, propter quam pęnitentia imponi debet, ac proptcrea Sacramentum non dicitur remanere mutilum; præsertim quia ipsa volitio lucrandi indulgentiam, & positio operum ad id requisitorum integrat Sacramentum: Et ideo Bonifacius VIII. ut refert Glossa in extravag. *Antiquorum* de Pęnitentiis, & remissionibus, reprehendit confessarios, qui lucraturis Indulgentiam Anni Sancti aliam pœnitentiam imponebant.

Hinc aliqui putant, posse pęnitentiam a confessario impositam, si non sit medicinalis, sed satisfactoria, ab ipsomet pęnitente in lucrationem plenariæ indulgentiæ commutari; quod tamen Valentia putat absurdissimum, eo quod nunquam Pęnitens ad ullam pęnitentiam obligaretur, cum innumeræ suppetant Indulgentiæ lucrandæ. Equidem tamen censeo cum Fill. Rodr. & aliis apud Dianam p. 5. tr. 12. ref. 3. probabile esse, quod lucrans Indulgentiam plenariam eximatur ab onere implendi pęnitentiam satisfactoriam, non tamen medicinalem: & quia pęnitentiæ, quæ solent imponi, ut advertit Suarius, utpote valde leves præ illis, quæ juxta Canones Pęnitentiales imponebantur olim pro foro externo, sunt medicinales potius, quam satisfactoriæ, idcirco raro admodum ab onere pęnitentiæ impositæ liberatur pęnitens ob plenariam indulgentiam, quam lucratur. Neque obstat, quod dixit Lugo, videlicet pharmacum a Medico non præcipi, sed solum cadere sub consilium. Nam ex usu Ecclesiæ, & communi fidelium, ac Doctorum sensu Christus Dominus dedit Sacerdoti potestatem præcipiendi non solum penam, quatenus Judex est, sed etiam pharmacum, quatenus est Medicus: unde ad pęnitentiam Medicinalem pœnitens omnino tenetur.

XIV. Utrum autem confessarius excusetur aliquando ab imponenda gravi pęnitentia culpis debita per hoc, quod addat illa verba: *Quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum*; affirmant nonnulli apud Dia. p. 3. tr. 4. ref. 97. putantes, elevari posse virtute clavium ad satisfaciendum ex opere operato etiam opera, quæ a confessario non præcipiuntur, ut admittit Suar. disp. 38. sect.

sect. 3. ita ut non liget confessarius, seu obliget ad hæc opera determinata, sed obliget ut opera bona, quæ libenter facit pœnitens ad hunc finem, faciat ut vi Sacramenti prosint ad satisfaciendum ex opere operato; quo posito, elevatur quicquid boni facturus est pœnitens; non quidem in perpetuum, quod videtur absonum, sed quousque plene satisfiat pro peccatis in ea confessione expositis, ut admittit idem Suar. l. c. sect. 6. Communius tamen id negant, putantes formulam illam esse deprecatoriam, non judicialem; aliter Tridentinum non deterruisset gravibus illis verbis Confessarios imponentes pro culpis gravissimis levissima quædam opera, si sufficeret addere formulam istam: & dato quod hæc formula sufficeret pro imponenda pœnitentia satisfactoria, non proinde sufficit pro imponenda medicinali, ac præservativa.

XV. Dubitatur 2. An pœnitens teneatur Pœnitentiam acceptare, & implere? Nonnulli cum Navar. Soto, Fabio apud Dianam p. 2. tr. 15. ref. 52. putarunt, posse penitentem citra mortale velle in Purgatorio luere pœnas peccatis debitas. Communiter tamen hæc sententia post Tridentinum rejicitur. Vasq. & Victoria putant esse contra fidem. Suarius esse temerariam; alii periculosam, & improbabilem: confessarius enim injungit pœnitentiam, ex Tridentino; ergo pænitens tenetur illam exequi, & imperata facere. Præterquamquod judicium Sacramentale esset mutilum, si deficeret satisfactio. Quinimo si transmittatur, quod sic posset pænitens eximi a pænitentia satisfactoria, non proinde fieret, quod posset eximi a præservativa, qualis esse solet quæ communiter imponitur, ut diximus ex Suario. Diximus etiam, ad pœnitentiam levem nonnisi sub levi teneri, & probabiliter etiam si pro culpis gravibus ea sit imposita. Probabiliter etiam potest confessarius velle pœnitentem obligare ad gravem pœnitentiam tantum sub levi, non secus ac potest probabiliter aliquis ex voto tantum sub levi obligare se ad aliquid grave; Ita Medina, & Suar. disp. 38. sect. 7. Cæterum sicuti nemo potest impletionem voti diu differre, ita nec pœnitentiam injunctam; debetque per se ipsum implere, ut constat ex thesi 15. proscripta ab Alex. VII. Non est tamen obligatio eam implendi in statu gratiæ, ut docent Lugo, & Perez disp. 57. sect. 4. esto in tali casu privetur pœnitens non solum augmento gratiæ, sed etiam remissione pœnæ, cum Dei inimicus non sit idoneum subjectum, cui pœna remittatur. Hic tamen effectus remissionis pœnæ probabiliter, recedente fictione, reviviscit. Suarez putat, esse saltem veniale pœnitentiam implere in statu peccati, eo quod recipiatur indigne pars Sacramenti, & ponatur obex ejus effectui. Verum sicut non est veniale audire sacrum præceptum in statu peccati mortalis, quamvis tunc ponatur obex effectui sacrificii, nec est veniale interesse cum mortali benedictioni Pontificis, quando conferuntur Indulgentiæ, quamvis ponatur obex consimili effectui: ita in casu nostro: & licet probabile sit, quod satisfactio Sacramentalis causet etiam ex opere operato augmentum gratiæ, quia tamen hoc non est certum, ideo communiter docent, non esse mortale, ponere obicem huic probabili augmento gratiæ sanctificantis.

XVI. Dubitatur 3. An possit Confessarius pęnitentiam ab alio impositam commutare, non auditis peccatis, propter quæ fuit imposita? Quod pœnitens non possit auctoritate propria pœnitentiam commutare in opus evidenter præstantius, docent communius contra nonnullos apud Dia. p. 3. tr. 4. ref. 53. quibus ipse adstipulatur. Et ratio est, quia rem a superiore præceptam nequit subditus commutare, ut constat in aliis præceptis. Ideo potest vovens commutare sibi votum in aliquid melius, quia obligatio voti oritur ex propria voluntate voventis intendentis ponere aliquid Deo gratum: quare si ponat aliquid Deo gratius, voti obligationem non violat. Etenim ex cap. *pervenit* de jurejurando, *promissum non infringit qui illud commutat in melius:* At obligatio præcepti oritur ex voluntate superioris, cui non satisfit, nisi ponendo quod ipse præcipit. Nec in casu nostro virtute clavium elevatur ad satisfaciendum ex opere operato, nisi opus illud, quod confessarius vult elevare; Sicut nec Indulgentias lucratur, qui non ponit opera injuncta, quamvis ponat præstantiora.

Deinde quod æqualis Confessarius possit pęnitentiam ab alio impositam commutare etiam in minorem, audita confessione eorundem peccatorum, docent communiter contra nonnullos, quia potest reus velle stare sententiæ alterius Judicis. Neque hinc sequitur, quod prius Sacramentum reddatur mutilum, quia satisfactio a novo confessario imposita utrumque Sacramentum

tum integrat tollendo debitum pœnæ, sicut integrum remanet Sacramentum, quando per Indulgentias totaliter deletur pœnæ reatus. Neque fit injuria priori confessario, quia hoc Sacramentum non ordinatur in bonum Judicis, sed in bonum pœnitentis, qui non adit novum Judicem per modum appellationis, sed per modum novi judicii æqualis præcedenti, cum possit idem judicium in bonum penitentis tam ab eodem, quam ab alio æquali Confessario iterum institui.

Admittitur etiam a Vasquez, Henr. Nav. posse Sacerdotem inferiorem commutare pariter pœnitentiam a superiore impositam pro reservatis: non secus ac potest Inferior habens potestatem commutandi vota non reservata, postquam superior commutavit votum reservatum in materiam non reservatam, istam commutare, eo quod de se non sit reservata; solum enim absolutio peccatorum reservatur superiori, non vero commutatio pœnitentiæ. Quamvis autem hoc sit probabile, communius tamen, & probabilius docent oppositum cum Suario, Lugo, Perez, quia idcirco peccata reservantur, ut possit superior saniora consilia, & magis congruas pœnitentias imponere; propterea non videntur posse istæ deinde commutari nisi per eundem, aut per alium succedentem in eodem gradu, atque adeo in tribunali æquali. Et idcirco simplex Sacerdos, quamvis possit absolvere a peccatis mortalibus jam remissis, non tamen potest pœnitentiam propter illa impositam a confessario commutare. His præmissis,

XVII. Ad dubium propositum communiter respondent, non posse secundum confessarium, non audita confessione eorundem peccatorum, pœnitentiam a primo impositam commutare, cum non possit qua Judex ferre judicium, incognita causa; nec possit qua Medicus curare vulnera, quæ non cognoscit. Non pauci tamen cum Toleto, Sa, Henr. & aliis apud Dianam par. 2. tr. 15. ref. 53. putant, ad rite ferendam sententiam sufficere, quod ex præsenti statu pœnitentis, & ex ipsa pœnitentia imposita habeatur confusa quædam notitia peccatorum, propter quæ fuit imposita, ut possit commutari. Sicut enim quando confessarius diu audit pœnitentem, ut possit legitimam sententiam ferre, non est opus, quod tunc distincte recordetur singulorum peccatorum, quæ distincte pœnitens exposuit, sed sufficit, quod confusam habeat eorum notitiam; ita in casu nostro sufficit consimilis confusa notitia peccatorum, quin debeant ea iterum distincte recenseri. Et quod hæc sententia sit sufficienter probabilis, ostendit ipsa praxis confessariorum, ut habet Diana l. c. Saltem videtur sufficere, quod præcipua peccata, & confusum quendam eorum numerum pœnitens recolat, ut possit apte pœnitentia commutari. Et procul dubio in Sacramento Confessionis ea commutanda est, cum id spectet ad potestatem clavium, & ad tribunal Sacramentale. Immo idem Confessarius, si velit pœnitentiam a se injunctam commutare, cum actum jurisdictionis exerceat, non potest id efficere extra confessionem, nisi ita illa præcesserit, ut ob brevitatem temporis hæc commutatio cum illa sententia absolutoria moraliter conjungatur: censetur autem cum illa conjungi moraliter, si fiat post mediam horam, per Megalam: intra triduum, vel hebdomadam, per Henr. Ledesm. & alios apud Dianam p. 2. tr. 15. ref. 53. & juxta Vasquez q. 94. a. 2. dub. 3. & Mæratium apud Perez, si fiat, quandocumque perseverat in Confessario memoria causæ præcedentis, & status ipsius pœnitentis; sicut enim satisfactio post longum tempus posita potest integrare Sacramentum præteritum, ut ratiocinatur Lugo disp. 25. n. 112. ita potest commutatio pœnitentiæ post longum tempus fieri, & spectare ad idem judicium præteritum, si perseveret in Confessario sufficiens cognitio illius causæ.

XVIII. Dubit. 4. An satisfactio sacramentalis conferat ex opere operato augmentum gratiæ sanctificantis, præter remissionem pœnæ? Quod pœnæ remissionem conferat ex opere operato, majorem, vel minorem, juxta dispositionem subjecti, docent communiter ex Tridentino dicente sess. 14. cap. 3. tres partes Sacramenti Pœnitentiæ, vid. Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem requiri ad plenam, ac perfectam peccatorum remissionem. cum enim non requiratur satisfactio ad remissionem culpæ, sequitur, quod requiratur ad remissionem pœnæ. Quod conferat etiam ex opere operato augmentum gratiæ, docent probabiliter Suar. disp. 38. sect. 2. Cajet., Soto, & alii contra Lugo, Coninck, Præpositum. Ratio est primo, quia satisfactio est pars Sacramenti; ergo causat gratiam, quam significat, non secus ac omnes aliæ partes Sacramenti: secundo quia satisfactio non solum imponitur in vindictam, ad

ad quod requiritur, ut ex opere operato causet pœnæ remissionem, sed etiam imponitur ad curationem, & medicinam, ad quod requiritur, quod causet exigentiam auxiliorum actualium ad non relabendum, seu gratiam Sacramentalem propriam Sacramenti pœnitentiæ; atqui in omnibus Sacramentis gratia propria Sacramentalis, seu exigentia auxiliorum actualium in ordine ad effectus proprios cujuscunque Sacramenti non aliter causatur, nisi per hoc, quod causetur gratia sanctificans exigens ex Divino extrinseco decreto hujusmodi auxilia, ut diximus in tractatu de Sacramentis disp. 2. quæst. 5. ergo satisfactio Sacramentalis præter remissionem pœnæ causat etiam ex opere operato augmentum gratiæ exigentis auxilia actualia ad non relabendum. Quod videtur docere apertissime Angelicus q. 90. ar. 2. ad 2. dicens: *Satisfactio confert gratiam, prout est in proposito, & auget eam prout est in executione*. Nec puto esse ad rem interpretationem Adversariorum, quod scilicet D. Th. solum velit, per satisfactionem haberi perfectum effectum gratiæ, seu liberationem totalem a reatu peccati. Hinc fit, quod sicut reliqua Sacramenta ficte suscepta, sublato per pœnitentiam obice, probabiliter reviviscunt, (ut diximus in de Sacramentis disp. 3. qu. 3. ar. 2.) etiam ipsum Sacramentum Eucharistiæ, dummodo suscipiatur cum fictione negativa, & inculpabili, non vero positiva, & culpabili; ita satisfactio Sacramentalis, utpote pars Sacramenti, si ponatur in statu peccati mortalis, probabiliter etiam sublata per pœnitentiam culpa, reviviscit, & causat ex opere operato augmentum illud gratiæ, quod prius non potuit causare ob impedimentum culpæ non retractatæ.

QUÆSTIO V.

De forma Absolutoria Sacramenti Pœnitentiæ.

I. Quamvis in iudicio forensi scripto, nutibus, aut aliis signis præter verba, sententia absolutoria ferri possit; in foro tamen Sacramentali solum verbis ferri debet, ut constat ex antiquissima Ecclesiæ traditione, & praxi; necnon ex Florentino, quod in Decreto Eugenii hæc habet: *Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, dum dicit; Ego te absolvo*. sicut etiam eruitur ex confixa Thesi a Clemente VIII. anno 602. quod scilicet *liceat per literas, seu internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere*, ut fuse ostendi exponendo hanc Thesim in Appendice Trutinæ Theologicæ Thesium damnatarum. Hinc fit, Sacerdotem mutum valide absolvere non posse, quamvis absolvi possit Pœnitens mutus.

II. Dubitatur tamen 1. Quænam verba essentialiter pertineant ad formam Sacramentalem? Ad quod dicendum cum communiori contra nonnullos apud Lugo disp. 13. sect. 1. cum Martino Perez, & aliis, ad valorem Sacramenti spectare ea tantum verba *Absolvo Te*, non vero illa *A peccatis tuis*; quamvis citra mortale hæc omitti non possint, tum ob Ecclesiæ consuetudinem, quæ censetur graviter obligatoria; tum etiam quia illicitum est in conferendis Sacramentis sequi opinionem probabilem de illorum valore, omissa tutiore. Particula illa *Ego* sufficienter includitur, & implicite continetur in ly *absolvo*, unde citra mortale omitti potest; sicut etiam citra mortale omitti possunt verba illa, *In nomine Patris, &c.* quia quamvis nonnulli putent ea ad valorem formæ pertinere; nihilominus, ut notat Martinus Perez disp. 18. sect. 3. est moraliter certum, quod ad valorem Sacramenti non requirantur: non est autem illicitum sequi sententiam moraliter certam de valore Sacramenti, omissa tutiore, ut in eadem Trutina Theologica ostendi exponendo primam Thesim ab Innoc. XI. confixam. Nec datur præceptum, ut innuit D. Th. 3. p. q. 84. art. 3. ad 3., nec consuetudo graviter obligans addendi isthæc verba; imo D. Th. ibidem dicit, invocationem Trinitatis relinqui arbitrio Sacerdotis; cum ex verbis Christi, *Quorum remiseritis peccata, &c.* non eruatur necessitas talis invocationis. Denique preces illæ præviæ, quæ habentur in Rituali Romano, *Misereatur tui, &c.* & quæ consequuntur, *Passio Domini nostri, &c.* ex Tridentino laudabiliter adjunguntur, & ad hanc integram formam proferendam Paulus V. hortatur; omitti tamen possunt ex rationabili causa, præsertim in multitudine confitentium, ut passim omittuntur illæ preces, *Misereatur tui &c.* & *Indulgentiam, absolutionem &c.* ac forma incipitur ab illis verbis, *Dominus noster Jesus Christus, &c.* ut præmittatur absolutioni a peccatis absolutio a Censuris, si for-

te pœnitens occultam aliquam censuram incurrerit.

III. Probatur nunc, quod essentialiter ad formam Sacramenti spectent verba illa *Absolvo Te*; quia universim forma Sacramentalis debet significare effectum, quem causat; atqui circumscriptis his verbis, non significatur effectus causatus vi Sacramenti Pœnitentiæ; ergo essentialiter hæc verba ad formam absolutoriam requiruntur. Quod vero non requirantur essentialiter verba illa, *A peccatis tuis*, ostenditur, quia sensus horum verborum implicite continetur in verbis illis *Absolvo te* prolatis in talibus circumstantiis: Ad eum modum quo si in judicio forensi post accusationem de homicidio dicat Judex, Absolvo te, fit sensus, quod absolvat ab homicidio, de quo reus criminabatur. Præsertim quia, ut advertit Suarez, verbum, Absolvo, quamvis possit etiam significare absolutionem a censuris, a pœnis, a vinculis, absolute tamen prolatum, & antonomastice significat absolutionem a peccatis. Quare sicut non est de essentia formæ absolutoriæ ly *Ego*, quia implicite continetur in ly *Absolvo*, ita nec spectant ad valorem Sacramenti verba illa *A peccatis tuis*, quia in talibus circumstantiis includuntur implicite in verbis illis, *Absolvo Te*.

IV. Dices 1. Particula illa *Te* est de essentia formæ, ut docent communiter contra Sotum apud Haunoldum, etiamsi ex circumstantiis significetur, quod absolvatur qui est præsens; ergo etiam sunt de essentia illa verba, *A peccatis tuis*, etiamsi ex circumstantiis significetur, quod absolutio fit potius a peccatis, quam a censuris, aut aliis vinculis.

Resp. nego conseq. Disparitas ex Lugo est, quia ly *Absolvo* de se significat solum personam primam, quæ absolvit, non vero personam, quæ absolvitur; forma autem Sacramentalis significare debet de se, & non ex circumstantiis effectum, quem causat; & idcirco nisi exprimatur persona, quæ absolvitur, nempe ly *Te*, forma Sacramentalis non habet suam significationem completam, unde non est valida: At hæc verba *Absolvo Te* antonomastice significant absolutionem a peccatis; & idcirco etiamsi non exprimatur ly *A peccatis tuis*, adhuc forma habet de se significationem completam. Quare distinguendum est inter propositionem mutilam, seu incompletam, & propositionem completam, ac æquivocam: ly *Absolvo* est propositio mutila, non habens de se independenter a circumstantiis significationem completam, & ideo non sufficit: Aliter si sufficeret, quod circumstantiæ compleant significatum verborum, sequeretur, quod si Pœnitens diceret Sacerdoti, Vis me absolvere a peccatis meis? & ille respondeat, Etiam, vel Ita, seu Volo, etiam hæc verba sufficerent; quod tamen communissime negatur: esto quidam recentior apud Haunoldum id admiserit. Sicut enim non sufficiunt nutus sine verbis, ita nec sufficiunt verba, quæ de se non significant effectum, quem causant, nec habent independenter a circumstantiis significationem completam: Contra vero ly *Absolvo te* non est propositio incompleta, sed completa, licet æquivoca, potens de se significare absolutionem sive a peccatis, sive a Censuris, sive ab aliis pœnis, aut vinculis; sicut hæc propositio, Gallus cantat, est completa, sed æquivoca. Potest autem forma Sacramentalis de se completa, quando est æquivoca, ex circumstantiis determinari ad hanc potius, quam aliam significationem; Sicut etiam determinari potest ab intentione proferentis, ut diximus ex Angelico in de Sacramentis disp. 1. quæst. 1. art. 5.

V. Dices 2. Invocatio Trinitatis est de essentia Baptismi; ergo etiam est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ: atque adeo ad valorem formæ absolutoriæ spectant etiam verba illa, *In nomine Patris*, &c.

Resp. nego consequentiam. Disparitas est, quia Christus Dominus voluit, ad essentiam Baptismi, quod est Sacramentum fidei, spectare invocationem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, cujus fides necessaria est ingredienti Ecclesiam a Dei Filio incarnato ædificatam. Hoc tamen non præcepit in Sacramento Pœnitentiæ; & ideo solum dixit Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Illud autem est discrimen inter hæc verba *A peccatis tuis*, & hæc alia *In nomine Patris*, &c. quod illa, quamvis implicite contenta in ly *Absolvo te*, se habeant tanquam partes integrantes formam absolutionis, unde consuetudo adjungendi illa censetur graviter obligatoria: contra vero invocatio Trinitatis nullatenus requiritur ad significandum effectum Sacramenti Pœnitentiæ, & idcirco consuetudo adjungendi hanc invocationem non censetur graviter obligatoria. Et quamvis tam ly *Ego* implicite contineatur in ly *Absolvo*, quam ly *a peccatis tuis* impli-

plicite contineatur ratione circumstantiarum in ly *Absolvo te*; nihilominus consuetudo exprimendi verbum illud *Ego*, non censetur graviter obligatoria, ut notat Platelius num. 801. tum quia omissio illius verbi *Ego* non reddit propositionem æquivocam, sicut reddit illam æquivocam omissio illorum verborum, *A peccatis tuis*, independenter a circumstantiis; tum etiam quia absque hoc verbo *Ego* non exponitur Sacramentum periculo frustrationis: contra vero absque verbis illis *A peccatis tuis*, cum solum probabile sit, & non moraliter certum, quod hæc verba ad essentiam Sacramenti non pertineant. Non vacat tamen veniali culpa invocationem Trinitatis omittere, ut communius sentiunt Doctores apud eundem Platelium: ubi enim Angelicus loc. cit. dixit, quod ea relinquatur arbitrio Sacerdotis, solum sit sensus, quod ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ non spectat, sicut spectat ad valorem Baptismi. Quod autem diximus de forma absolutoria, qua utuntur Latini, dicendum proportionaliter de forma, qua utuntur Græci, quæ impræsentiarum est, ut notat Platelius num. 803. *Habeo te venia donatum*, seu *Habeo te absolutum*, &c. quamvis olim præmitterent per modum deprecationis, non per modum absolutionis, ut docet Arcudius l. 14. c. 3. formam illam: *Domine Jesu Christe, qui dedisti nobis potestatem, absolve hunc a peccatis suis*.

VI. Ex dictis solvitur difficultas illa, quandonam causetur effectus Sacramenti Pœnitentiæ, nempe gratia peccati remissiva? Vasquez, & Henriquez opinantur, quod si proferantur hæc tantum verba, Ego te absolvo, in fine prolationis horum verborum causetur effectus Sacramenti; si vero addantur verba illa *a peccatis tuis*, effectus non causetur ante finem horum verborum, quippe quæ implicite in primis verbis continentur, & quando exprimuntur, debent effectum causare, quem causarent, si solum implicite continerentur. Verius tamen censeo dicendum cum Lugo disp. 13. sect. 1. quod semper in fine prolationis verborum illorum, Absolvo te, causetur gratia, in hypothesi, quod hæc tantum verba essentialiter ad formam Sacramenti pertineant. Et ratio est, quia forma Sacramentorum statim ac est essentialiter completa, causat effectum suum, nec potest licite Minister Sacramentorum suspendere talem effectum. Verum quidem est, quod si Sacerdos diceret, Ego a peccatis tuis te absolvo, concurrerent ad effectum Sacramenti illa verba, a peccatis tuis, eo quod ad significationem essentialem spectent, & non sit completus sensus substantialis formæ, antequam illa proferantur: At quando dicitur, Ego te absolvo a peccatis tuis, completus est sensus substantialis formæ, ut supponitur, antequam proferatur ly a peccatis tuis: ergo quamvis hæc verba integrent propositionem, & expresse significent, quod implicite a prioribus verbis significabatur, non per hoc debent ad effectum Sacramenti concurrere: sicuti enim quando Sacerdos post sumptionem hostiæ sumit aliam particulam consecratam, hæc non causat novam gratiam, eo quod se habet ut pars integralis ejusdem Sacramenti, faciens unum moraliter cum priori comestione; ita in casu nostro. Idemque dicas de aliis formis Sacramentorum: ex. gr. si vera sit sententia communior, quod ad formam consecrationis Calicis essentialiter spectent solum prima illa verba, *Hic est calix sanguinis mei*, ponitur sanguis Christi sub speciebus vini in fine prolationis horum verborum; quia tamen controversia est inter Theologos, an etiam reliqua verba spectent ad essentiam formæ, idcirco incertum est, num sanguis Christi ponatur sub speciebus in fine totius formæ, quando dicitur, *in remissionem peccatorum*, ut contendunt plures Thomistæ apud Vasquez. Intentio autem Sacerdotis debet esse faciendi, quod Christus instituit, videlicet quod si Christus instituit, ut solum spectent ad essentiam formæ priora illa verba, & tunc calix consecretur, & quod reliqua verba solum spectent ad formæ integritatem, hoc ipsum debet Sacerdos intendere; sin voluerit, quod tota forma essentialiter spectet ad consecrationem calicis, intentio Sacerdotis non debet ab hac institutione Christi Domini discrepare; ut pariter docet Lugo disp. 11. de Eucharistia sect. 4.

VII. Dubitatur 2. Quisnam sit sensus formæ absolutoriæ? Ratio difficultatis est, quia quando quis exponit in Confessione peccata alias remissa per contritionem præviam, aut per aliam Confessionem, non videtur, quomodo verificari possit, quod absolvatur a peccatis, cum non possint amplius tolli peccata antecedenter sublata, ac remissa. D. Thom. q. 84. art. 3. ad 5. docet, per hæc verba, Ego te absolvo, significari, Ego tibi Sacramentum absolutionis impendo. Quia tamen rursus inquiri pot-

potest, quomodo Sacramentum absolutionis impendi possit illi, qui non est amplius vinculis peccatorum ligatus post eorum remissionem, idcirco Lugo disp. 13. de Pœn. sect. 3. putat, sensum formæ juxta mentem Angelici esse, quod Sacerdos tanquam Dei Minister nomine ipsius Dei condonet peccatum, cedendo jure suo ad odio habendum, & puniendum peccatorem, & obligando se ad non odio habendum illum, nec puniendum pœna æterna; cum autem possit idem iterum, iterumque se obligare ad rem eamdem, ut patet in renovatione votorum, ratione cujus idem iterum vovendo iterum obligat se ad illud ipsum, ad quod antecedenter erat obligatus; ideo nil mirum, quod peccatum semel remissum per contritionem peccatoris, iterum per absolutionem sacramentalem remittatur. In tantum enim in physicis quod est semel solutum, non potest iterum solvi, in quantum objectum solutionis est mera sublatio vinculorum, quæ semel sublata non potest amplius tolli, quomodo enim potest secunda vice tolli, quod non supponitur amplius existens? At objectum absolutionis a peccatis non est mera sublatio peccatorum, seu reatus odii Divini, & pœnæ æternæ, sed est etiam obligatio in Deo ad non odio habendum, & puniendum peccatorem; isthæc autem obligatio, seu hoc vinculum potest iterari, non secus ac potest iterari vinculum, seu obligatio, quæ per votum contrahitur. Et idcirco sensus formæ absolutoriæ bene potest cadere in pœnitentem, quamvis per contritionem præviam, aut antecedentem confessionem eorundem peccatorum hæc supponantur remissa.

VIII. Non est autem rejicienda alia explicatio Suarii sect. 3. nu. 19. putantis, sensum formæ absolutoriæ esse, Ego confero tibi gratiam de se peccati remissivam; seu juxta locutionem Angelici, Ego impendo tibi Sacramentum absolutionis conferens gratiam de se remissivam peccati. Quod verificatur, etiam quando peccata antecedenter sunt remissa, quia tunc etiam confertur gratia, quæ quantum est de se, expelleret peccatum, si adesset.

Neque dicas cum Lugo num. 71. in formis Sacramentorum distinguendam esse significationem, quam habent verba ex hominum institutione, ab ea, quam habent ex institutione Christi Domini. Esto autem semper verificaretur sensus formæ absolutoriæ juxta institutionem Christi, si conferatur gratia de se remissiva peccati, non apparet tamen, quomodo possit verificari sensus ejusdem formæ juxta hominum institutionem, vi cujus significatur, quod pœnitens a peccatis absolvatur, quando revera non absolvitur, si antecedenter per contritionem, aut aliam confessionem a peccatorum vinculis reperiatur solutus.

Nam contra est, quia difficultas in casu nostro solum habetur, quomodo verificetur forma juxta significationem Sacramentalem, quod remittantur peccata, quando peccata sunt jam per contritionem deleta; & huic difficultati satisfacimus tam juxta sententiam Lugonis, quam juxta sententiam Suarii, a quibus mens Angelici exponitur. Quod autem attinet ad significationem naturalem, seu quam habent verba ex hominum institutione, constat, quod ea verificetur, etiamsi peccata antecedenter fuerint per contritionem deleta; quia in judicio forensi dari potest iterum, iterumque sententia absolutoria super iisdem delictis, ut proinde qui deliquit, per iteratam absolutionem ex novo titulo debeat haberi tanquam carens omni reatu; unde bene verificatur forma absolutoria juxta sensum naturalem in foro Sacramentali per hoc, quod Sacerdos dicat illum absolvere a peccatis, quamvis antecedenter remissis; & verificatur etiam eadem forma juxta sensum Sacramentalem per hoc, quod conferatur gratia, quantum est de se, eorundem peccatorum remissiva, ac deletiva, ut proinde ea deleret, si non reperirentur deleta. Idemque dicas de baptismo collato B. Virgini immuni ab originali; verificata enim fuit forma baptismi juxta sensum naturalem per hoc, quod baptizans abluerit B. Virginem; & verificata fuit eadem forma juxta sensum Sacramentalem per hoc, quod vi baptismi collata fuerit B. Virgini gratia de se extersiva maculæ originalis, & quæ peccatum originale delesset, si in ea illud reperisset.

Adde, quod relate ad mortalia, quæ prius per contritionem delentur, bene etiam dici possit, quod per absolutionem sacramentalem remittantur, quatenus contritio non potest illa delere, nisi prout est votum confessionis, & confessio, atque adeo absolutio facit unum moraliter cum contritione, unde utrique effectus remissionis tribuitur; contritioni quidem, prout est votum confessionis, ac veluti radicaliter, completive vero ipsi absolutioni: Ad eum modum, quo quando per promissionem pecuniæ aliquis e carcere liberatur, ipsa so-

lu-

lutio pecuniæ facit unum moraliter cum ea promissione, & causam liberationis e carcere complet. Atque hæc satis sint de Sacramento Pœnitentiæ, prout spectat ad Scholasticam Theologiam; reliqua ulterius discutiuntur in Morali; sicut etiam de aliis Sacramentis in specie. Sit itaque totius Theologici Cursus ad usum Tyronum elucubrati

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

F I N I S.

L. D. & B. V. sine labe Concepta.

THESES PROPUGNATÆ
EX HOC TRACTATU
DE POENITENTIA.

I. POenitentiæ nomen tam pro Virtute, quam pro Sacramento Pœnitentiæ usurpatur; spectant quippe hujus virtutis actus ad Sacramenti constitutionem, & utrumque ad peccati remissionem conducit. Quodcunque est materia remota hujus Sacramenti, est pariter objectum materiale hujus Virtutis, seu id, circa quod actus Pœnitentiæ versari possunt ex motivo proprio illius; & non e converso: potest enim Pœnitentiæ virtus circa originale versari per actus odii, detestationis, ac displicentiæ, quin illud sit materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, cum nequeat actus retractationis, seu contritionis cadere supra originale; posset tamen culpa originalis in alia providentia esse materia remota hujus Sacramenti, ac per illud deleri, si ad ejus constitutionem sufficeret merus dolor de culpa contracta.

II. Peccatum habituale, qua tale, est objectum materiale Pœnitentiæ, non tamen omne id per quod peccatum habituale ab actuali distinguitur, nempe negatio condonationis, & condignæ satisfactionis. Putamus enim, habituale peccatum adæquate reponi in peccato actuali præterito moraliter perseverante a reatu odii divini, & pœnæ æternæ, constituto per utramque negationem condonationis, & satisfactionis condignæ. Nequit illud in ulla qualitate morbida consistere, aut in habitu vitioso ex præteritis culpis relicto, aut in mera deputatione, seu obligatione ad pœnam. Nec adæquate reponi potest in privatione gratiæ, cum debeat etiam per peccatum præteritum constitui, ne dicamus diversum esse peccatum, quod committitur, ab eo quod remittitur; Immo præter gratiæ carentiam in subjecto apto requiritur etiam, quod ea a peccato præterito dependeat; unde fit, gratiæ carentiam in subjecto idoneo separari posse a peccato habituali, non secus ac carentia lucis in aere separari potest ab umbra, si scilicet ea non dependeat a corpore opaco. Admittimus quidem, constitui inadæquate peccatum habituale per carentiam gratiæ in subjecto capaci, secundum conceptum negativum excludentis inimicitiam cum Deo, sicut etiam per carentiam cujuscumque alterius condonationis, & condignæ satisfactionis; impertinenter tamen se habet, quod hujusmodi carentia sit etiam privatio gratiæ ad mentem adversariorum, importans scilicet etiam debitum habendi gratiam, cum in statu naturæ puræ etiam sine tali debito peccatum habituale per gratiæ carentiam inadæquate constituatur, & in statu elevationis etiam cum eo debito possit gratiæ carentia a peccato habituali sejungi, illo per extrinsecam condonationem sublato.

III. Peccatum originale non propagatur per traducem, sicut imbecillitas Parentis in filium transfunditur, sed per hoc quod voluntates posterorum Adæ, qui via generationis ordinariæ ab eo nascerentur, fuerint a Deo in voluntate Protoparentis inclusæ, non secus ac pupilli voluntas ex Reip. benigna dispositione in voluntate Tutoris includitur. Non constituitur autem originale per peccatum Adæ extrinsece posteris imputatum; Neque adæquate per gratiæ privationem, sed per peccatum protoplastæ præteritum a nobis interpretative commissum, moraliter perseverans in reatu odii divini, ac pœnæ æternæ damni; Putamus enim, infantes cum originali decedentes nullatenus puniri pœna sensus, ac nullam, aut saltem mitissimam habere tristitiam ex privatione visionis beatificæ: non posse tamen beatitudine naturali frui, quippe quæ cum reatu odii divini, & cum malitia culpæ nequit habere contubernium.

IV. Christus Dominus non solum ratione unionis hypostaticæ caruit debito proximo contrahendi originale, sed etiam caruit debito remoto, eo quod ab Adamo non descenderit via generationis ordinariæ, & ut loquitur Augustinus, secundum rationem seminalem, sed solum secundum corpulentam substantiam. Deipara tamen, etsi hoc debito remoto non caruerit, caruit certe nedum culpa originali, sed etiam debito proximo illam incurrendi, ratione suæ Maternitatis, cui plenitudo gratiæ debeba-

batur; ut proinde non potuerit citra injuriam in Adæ voluntate, tanquam tutoris, ejus voluntas includi, quæ sapientia, & gratia longissime illum superabat. Angelicus, ubi dixit, omnes præter solum Christum incurrisse in originale, solum voluit, ut ipse Cajetanus testatur, omnes præter Christum habuisse debitum remotum in illud incurrendi, sicut leges illæ universim latæ, In dolore paries, In pulverem reverteris, solum denotant, omnibus inesse remotum debitum ea incurrendi, non vero debitum proximum, aut ipsum actum secundum, cum B. Virgo nec pepererit in dolore, nec in pulverem sit conversa.

V. Peccati venialis quidditas non reponitur in eo quod sit contra consilia, non contra præcepta, aut in eo, quod sit præter, non contra legem, vel in eo quod sit contra media, seu Creaturas, non contra finem ultimum, seu Deum; sed in hoc, quod sit transgressio legis leviter obligantis sub interminatione alicujus divinæ indignationis compossibilis cum Divina amicitia, ac pœnæ temporalis; ubi mortale est transgressio legis graviter obligatis sub comminatione odii divini, ac pœnæ æternæ. propterea habituale veniale proportionaliter ad mortale constituitur per veniale actuale præteritum perseverans moraliter in reatu aliqualis divinæ indignationis, ac pœnæ temporalis constituto per negationem condonationis, & condignæ satisfactionis. In Inferno veniale non punitur æternum per accidens ob conjunctionem cum mortali, & a fortiori non est æterna in Inferno pena residua ex peccato sive mortali, sive veniali jam remisso.

VI. Nullum de facto peccatum est irremissibile per Pœnitentiam: peccatum autem essentialiter irremissibile omnino repugnat, etiamsi dicatur irremissibilitatem haurire, non ex magnitudine malitiæ, sed ex connexione intentionali cum divino decreto de non remittenda ulla culpa; non secus ac repugnat peccatum essentialiter impermissibile, etiam ex connexione intentionali cum divino decreto de non permittendo ullo peccato: etenim vel decretum de hoc ipso peccato essentialiter irremissibili, aut impermissibili loqueretur, & esset indignum Deo, vel non, & peccata cum eo connexa ne accidentalem quidem haberent irremissibilitatem, aut impermissibilitatem.

VII. In præsenti providentia nequit peccatum sine Pœnitentia remitti: de potentia tamen absoluta remitti potest citra retractationem, aut quemvis alium actum peccatoris. Potest pariter peccatum in alia providentia citra infusionem gratiæ extrinsece condonari, prout contigisset in statu puræ naturæ, in quo prima radix potentiarum, & operationum naturalium ad assecutionem beatitudinis naturalis disponentium esset ipsa animæ substantia, non secus ac in statu elevationis prima radix potentiarum, & operationum supernaturalium ad assecutionem beatitudinis supernaturalis disponentium est ipsa gratia, quæ licet per peccatum amittatur, per remissionem tamen culpæ non est necesse, quod restituatur.

VIII. Peccatum de potentia absoluta remitti potest in eo ipso instanti, quo fit, saltem per extrinsecam condonationem; in quo casu peccans esset solum maculatus macula facti, non macula juris. Verum probabiliter hæc ipsa remissio fieri potest per infusionem gratiæ præsentis ordinis essentialiter incompossibilis cum inimicitia divina; unde fit, peccatum actuale cum hac gratia componi posse, non secus ac peccatum habituale componi potest cum gratia alterius ordinis, quæ solum sit natura supernaturalis, seu prima radix habituum, & actuum supernaturalium, quam olim diximus non repugnare. Potest etiam homo per extrinsecam formam sanctificari, quatenus potest per extrinsecam Dei promissionem habere jus ad amorem Dei amicabilem, & gloriam, atque ita fieri amicus, ac filius Dei adoptivus, & hæres vitæ æternæ.

IX. Possunt deniq; divinitus peccata divisibiliter remitti, tum quoad se, tum quoad reatus consequentes; potest quippe unum peccatum sine alio condonari, & remisso reatu odii, potest Deus retinere jus ad exterminandum, & puniendum peccatorem in æternum pœna damni, & sensus; sicut etiam retento jure ad odium, remittere potest reatum pœnæ æternæ sensus, quamvis non damni.

X. Venialium remissio non habetur formaliter, aut per gratiam secundum se sumptam, aut per gratiam, ut collatam ex intentione delendi illa, aut per gratiam, ut habentem hanc individuationem, seu modificationem; sed delentur vel per extrinsecam condonationem, vel per gratiam ut essentialiter dependentem a decreto talis venialis condonativo, si gratia hujusmodi supponatur possibilis, vel per condignam satisfactionem a Justo præstitam, vel per Chri-

Christi satisfactiones nobis applicatas, sive in Sacramentis, sive etiam in exercitio actuum supernaturalium. Probabiliter autem non solum contritio justi, sed etiam attritio, & quilibet actus supernaturalis meritorius potest esse condigna satisfactio pro venialibus, ita tamen ut ad satisfaciendum pro venialibus gravioribus requirantur aut plures actus supernaturales, aut intensiores, aut diuturniores.

XI. Sacramentalia versiculo illo comprehensa, *Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens*, non delent venialia ex opere operato, cum de hac divina institutione non constet: quare ex Ecclesiæ traditione multum conferunt ad remissionem venialium per hoc, quod excitent pios motus, aut ratione sui, ut Oratio dominica, aut ex orationibus Ecclesiæ, ut aqua lustralis, aut ex pauperum orationibus, ut eleemosyna. Probabiliter venialia quoad culpam delentur post mortem illico vi alicujus actus contritionis, seu dilectionis Dei super omnia eliciti a justo cum illis decedente.

XII. Merita per Pœnitentiam reviviscunt non solum quoad præmium accidentale, aut quoad partem dumtaxat gratiæ, sed etiam quoad totam gratiam deperditam per peccatum: Peccata tamen per relapsum non redeunt; immo nec redire possunt, si plene ac perfecte fuerint remissa: In eo dumtaxat sensu possent redire, quatenus remitti possent sub conditione, quin iterum peccetur, in quo casu condonatio reatum remotum non eraderet. In præsenti providentia peccata formaliter delentur in priori ad infusionem Gratiæ per applicationem satisfactionum Christi Domini, cum quo tamen stat, quod Gratia sit unica causa formalis, qua homo ex injusto fit justus.

XIII. Habitus Pœnitentiæ, quamvis per se malum præsupponat, adhuc est virtus. Pœnitentia dogmatica, seu prout sumitur in Sacris Bibliis, & Conciliis, est virtus generalis, seu aggregatum omnium virtutum sub ea ratione generica, quod possint elicere dolorem de peccato ex proprio uniuscujusque motivo. Datur etiam Virtus Pœnitentiæ specialis ab aliis omnibus condistincta, quæ tamen non est virtus reflexa, nec puræ fugæ. Admittimus quidem possibilem actum puræ fugæ, virtutem tamen puræ fugæ censemus repugnare.

XIV. Objectum formale Pœnitentiæ, prout est virtus specialis, non est peccatum ut vindicabile, nec jus Dei læsum ut reparabile, nec bonum pacis cum Deo, sed peccatum ut retractandum, & expiandum, seu honestas, quæ in his actibus relucet. Facilitas, quam post iteratos Pœnitentiæ actus supernaturales experimur ad consimiles eliciendos, non est tribuenda Virtuti per se infusæ quantumvis intensæ, sed virtuti Pœnitentiæ ex frequentatis illis actibus acquisitæ, quæ tamen non est supernaturalis, seu per accidens infusa, sed naturalis.

XV. Virtutem Pœnitentiæ infusam in iis omnibus Creaturis rationalibus est reperire, in quibus inest gratia sanctificans, & simul capaces sunt alicujus actus primarii talis virtutis. Fuit proinde in Protoparentibus in statu innocentiæ, & in Angelis viatoribus: est etiam in Beatis, & in Angelis comprehensoribus, & probabiliter etiam in Deipara; necnon in Humanitate Christi Domini; quippe quæ si antecedenter ad Unionem hypostaticam fuisset separata a Verbo, peccare potuisset; unde capax est doloris de peccato sibi seorsim, non tamen in sensu composito Unionis, possibili.

XVI. Sacramentum Pœnitentiæ instar aliorum constituitur materia, & forma tanquam partibus essentialibus; est autem materia essentialiter ad constitutionem Sacramenti requisita Contritio, & Confessio, & solum ad integritatem spectat satisfactio: Forma vero est Absolutio. Contritio perfecta detestari debet culpam etiam supra gehennam: fieri nequit, quod Deus summe clemens adigat hominem vel ad gehennam subeundam, vel ad peccandum; possibilis tamen est casus, in quo ex errore putet homo alterutrum sibi eligendum, vel gehennam, vel peccatum: tunc autem deberet gehennam præeligere, utpote malum pœnæ, aliter non diligeret Deum super omnia. Attritio ex gehennæ, & pœnarum metu concepta est actus honestus; quamvis enim eo actu magis odio habeatur gehenna, quam peccatum, non proinde illa odio habetur tanquam malum majus.

XVII. Contritio perfecta, necnon actus dilectionis Dei super omnia, non justificant formaliter, sed sunt ultima dispositio ad gratiam; propterea incompossibilitatem cum mortali non habent ratione sui, sed concomitanter ratione gratiæ, cui ancillantur. Dari potest Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris extensivi, cadentis scilicet super omnia mortalia commissa: quicquid sit, utrum dolor pos-

sit esse limitatus, etiamsi attingat motivum universale, per hoc quod non attingat illud universaliter, & in omni sua latitudine? Hinc fit, dari posse dolorem, qui Sacramentum constituat, & non sit ultima dispositio ad gratiam, sicut e converso dari potest dolor, qui ultimo ad gratiam disponat, & Sacramentum non constituat.

XVIII. Ad valorem Sacramenti non sufficit dolor virtualis inclusus in amore Dei super omnia; Nec dolor de carentia doloris; sufficit tamen propositum virtuale non peccandi de cætero, inclusum in dolore illimitato. Attritio supernaturalis sufficit ad valorem, & fructum, etiamsi dilectionem Dei formalem non admisceat: inchoata illa dilectio, quæ ex Tridentino solet in hoc Sacramento justificationem anteire, sufficienter habetur aut per propositum non peccandi de cætero, aut etiam per actum spei, quin requiratur illa aliqualis dilectio, quæ importat aut attritionem procedentem ex utroque motivo Bonitatis divinæ, & gehennæ, aut dilectionem aliquam debilem, & remissam, quæ non sit ex toto corde, prout ad justificationem extra Sacramentum requiritur.

XIX. Non datur onus explicandi in Confessione circumstantias peccatorum aggravantes, ut nec allevianes, sed solum mutantes speciem. Peccatum positive dubium sumptum pro peccato, quod probabiliter est commissum, ita ut nulla detur probabilitas de opposito, sed habeatur de eo quædam evidentia moralis respectiva, est materia necessaria Confessionis, secus vero peccatum positive dubium sumptum pro peccato, quod probabiliter, aut probabilius non est commissum, sicut nec peccatum suspensive, seu negative dubium. Peccatum fictionis in instanti baptismi commissum non est materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, si fictio opponatur substantiæ Sacramenti per hoc, quod simuletur baptismi susceptio; si vero fictio opponatur Gratiæ, & sit fictio non intentionis, sed dispositionis, cum sit peccatum hominis Christiani, spectat ad Sacramentum Pœnitentiæ. Peccatum pure putatum, cum debeat clavibus subjici, probabiliter est materia sufficiens ad valorem, & fructum hujus Sacramenti.

XX. Tenetur Pœnitens acceptare, & exequi Pœnitentias a Confessario ut Judice, & Medico impositas: & quamvis probabiliter possit lucrando Indulgentias eximi ab onere implendi pœnitentias satisfactorias, non tamen medicinales, & præservativas, quippe quæ etiam virtute clavium injunguntur. Absolutio Sacramentalis nequit solis nutibus conferri; immo nec vocibus, quæ de se independenter a circumstantiis non significent effectum Sacramentalem: quamvis ex circumstantiis verba æquivoca determinari possint ad hoc potius, quam illud significandum. Hinc ad valorem hujus Sacramenti non sufficit solum verbum, Absolvo, sufficit tamen dicere, Absolvo te, ita ut ex circumstantiis significetur absolutio a peccatis potius, quam a censuris, aut aliis vinculis. Invocatio individuæ Trinitatis, quę spectat ad valorem Baptismi, non spectat ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ.

FINIS.

I N-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hac postrema Parte

DE POENITENTIA

Continentur.

Prior numerus designat Disputationem, Secundus Quæstionem, Tertius numerum Marginalem.

Q

R

S

T

V

FINIS.

I N-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ in octo hisce Universæ Theologiæ Partibus continentur.

Primus numerus denotat hujus Operis Partem, alter Disputationem, Tertius Quæstionem, Postremus numerum Marginalem.

A

Pars VIII. V nisi

D

Eu-

Q

R

Re-

T

Ve-

V

Esto autem hic totius Operis

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

FINIS.

L. D. & B. V. sine labe Concepta.

TYPOGRAPHUS

IN *hujus Operis commendationem hic animadvertit, anno 1712. illud Patavii primum in lucem prodiisse duobus tomis 4. comprehensum. Prodiit pariter ex eadem Patavina Typographia idem Operis octo tomulis 12. Mox illud etiam Pragæ in Bohemia prælo mandatum fuit apud Gasparem Vvussin 4. cum privilegio Cæsareo. Rursus Coloniæ apud Franciscum Metterninch octo tomulis 8. Atque demum excusum nunc est Patavii duobus tomis 4. Tot editiones tam brevi habitæ plane demonstrant, non ingratum illud accidisse Theologiæ Candidatis. Quinimmo ab ipsismet Protestantibus in pretio habitum tradunt Ephemerides Gallicanæ (quæ inscribuntur* Memoires pour l'Histoire &c. A Treuuox) *anno 1716. pag. 2133. his verbis*: De Prague : On a reimprime ici le Cours de Theologie du Pere Viva Jesuite Neapolitain. la netete, & la solidite de cet Autheur le font estimer des Protestans memes. On l'imprime a Cologne (*apud Franciscum Metterninch octo tomulis 8. ut ibidem dicitur anno 1717. pag. 1201.*) Trois editions en si peu de tems font pour le Livre un Eloge, qui ne peut etre suspect.

